

מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי

דוח פעילות לשנת העבודה
התשס"ח - התשס"ט 2008

תוכן עניינים

	דברי פתיחה	הפרקליט הצבאי הראשי,
א		תת-אלוף אביחי מנדלבלויט
	חלק א	הפרקליטות הצבאית
1		מבנה הפרקליטות הצבאית, חזון וייעוד
9	חלק ב	התביעה הצבאית
16		אכיפת הדין – הליכים מרכזיים בערכאות השיפוט השונות
40	חלק ג	הסנגוריה הצבאית
45	חלק ד	ייעוץ וחקיקה
46		פעילות נציגי הייעוץ והחקיקה במוסדות צה"ל
62		הטיפול בחקיקה
69	חלק ה	מחלקת הדין הבין - לאומי
77		הליכים משפטיים הקשורים למשפט הבינ"ל אשר טופלו ע"י מחלקת הדין הבין - לאומי
82	חלק ו	יועמ"ש איו"ש
94		עתירות לבג"ץ ותביעות אזרחיות הקשורות למשפט באזור יהודה והשומרון
	חלק ז	הדרכה ופיקוח משפטי
109		בית הספר למשפט צבאי
113		פעילות מדור הדין המשמעת
115		פעילות מדור חנינות
119	חלק ח	תחום ביקורת
121	חלק ט	מדור אינטרנט, פניות ומידע
	חלק י	ארגון וכח-אדם
123		ענף ארגון וכח-אדם
127	חלק יא	תחום מחשוב ומידע משפטי
131	חלק יב	נספחים

דברי פתיחה

כמדי שנה בשנה, חותמת הפרקליטות הצבאית את שנת העבודה 2008 בדו"ח פעילות שנתי מפורט, המציג את עבודת היחידה ופועלה במהלך השנה החולפת. את מלוא היריעה של התיקים, הסוגיות, הלבטים, האתגרים וההישגים שאירעו במהלך השנה, לא נוכל כמובן להקיף בדו"ח זה, אך ננסה, כבכל שנה, לכלול בדו"ח מעט המלמד על המרובה, ולהצביע על העיקר ועל המרכזי.

שנת 2008 הסתיימה עם פרוץ מבצע "עופרת יצוקה" ברצועת עזה. עיקר המבצע אירע בתקופתו של הדו"ח השנתי הבא, אך לא ניתן להתעלם מהמבצע, ומהאתגרים המשפטיים והארגוניים שנלוו לו, ולו ביעף. בעת כתיבת שורות אלה, נמשך תהליך התחקור והלמידה של המבצע, אך ניתן כבר עתה לומר, כי מדובר היה באתגר משמעותי עבור הפרקליטות הצבאית בכלל ועבור מערך הייעוץ האופרטיבי של הפרקליטות הצבאית בפרט. אני סבור, כי עמדנו באתגר זה בהצלחה, בראי חזון היחידה, בהתאם לייעודה וברוח ערכיה. פעלנו להטמעת שלטון החוק בצבא, בשותפות עם המפקדים, תוך הקפדה על עצמאות שיקול דעתנו המקצועי; סייענו לצה"ל להגשים את משימותיו תוך עמידה במגבלות החוק; ואנו ממשיכים, גם היום, אחרי שוך הקרבות, להוביל את צה"ל להצלחה בחזית המשפטית, בנחישות, במקצועיות ומתוך חתירה למצוינות.

כזכור, בשנת 2007 הקמנו ביחידה "מערך ייעוץ משפטי אופרטיבי", עליו הוטל ללוות את הפעילות המבצעית של צה"ל במטה הכללי, באגפי המטכ"ל, בפקודים המרחביים ובזרועות האוויר והים. הקמת המערך הייתה אחד מלקחינו בעקבות מלחמת לבנון השנייה, ועסקנו בכך רבות במהלך שנת העבודה 2008. בשנה האחרונה, ביססנו את המערך, פעלנו

להטמעתו בתורת הלחימה של צה"ל ולשלבו בעבודתם של הגופים המבצעיים, ועמלנו על הכשרתם המקצועית של אנשי המערך ועל העמדת כלים מקצועיים הולמים לרשותם.

אני מתרשם, כי פעלנו במהלך הלחימה ברצועת עזה תוך יישום מוצלח של לקחינו ממלחמת לבנון השנייה, תוך שהצלחנו להעמיק ולהיטיב את מעורבותנו ואת השפעתנו בתהליך קבלת ההחלטות המבצעי בצה"ל, ובכך תרמנו להצלחתו של צה"ל במבצע. כארגון לומד, אנו שותפים לתהליך הבחינה העצמית והתחקור המתקיים בצה"ל בעקבות המבצע, על בסיסו נפיק לקחים ונוסיף ונשפר את מוכנותנו והיערכותנו לכל התפתחות ואתגר עתידיים.

במהלך שנת 2008, השלמנו וביססנו את **השינוי הארגוני** המקיף ביחידה, אשר בוצע בסוף שנת 2007, ובליבו – הפרדת מערך הייעוץ המשפטי ממערך אכיפת החוק. ניסיון השנה האחרונה מלמד, כי היה זה מהלך נכון וראוי, אשר שיפר את הקשר בין הפרקליטות הצבאית לצה"ל ולמפקדיו, ואת יכולתנו לתת שירות משפטי יעיל, זמין, איכותי, מהיר ורלוונטי, תוך מילוי תפקידנו המרכזי – לאכוף את הדין בצה"ל. במהלך השנה, למדנו את השלכות השינוי הארגוני, הלכה למעשה, ואף ביצענו תיקונים ושינויים, היכן שהדבר נדרש. בראייה לאחור, אני משוכנע שהשינוי היה מוצדק ומבורך, ועלינו להמשיך בהליכי הטמעתו, יישומו והנאה מפירותיו.

לצד השינוי הארגוני במבנה היחידה, חוותה היחידה בשנת 2008 גם חילופי כוח אדם משמעותיים, בדרג הפיקוד הבכיר. בראשית שנת 2009, פרשה מצה"ל **אל"ם פנינה שרביט-ברוך**, **רמ"ח הדין הבין-לאומי (דב"א)**, לאחר עשרים שנות שירות. כאן המקום להודות לרמ"ח דב"א היוצאת על תרומתה האדירה ליחידה, לצה"ל ולמדינת ישראל, ולאחל הצלחה למחליפה, **התצ"ר היוצא, אל"ם לירון ליבמן**. כן אבקש

לברך את אל"ם ז'נה מודזגברישווילי, עם מינויה לתפקיד התובעת הצבאית הראשית, ולאחל לה הצלחה רבה בתפקידה.

אם בברכות ותודות עסקינן, אבקש להביע הערכה עמוקה, מקרב לב, לסגני ויד ימיני, אל"ם דני עפרוני, אשר המשיך השנה לנווט ביד בוטחת ובמיומנות את עבודת ניהול היחידה, ולקדם בתוכה ומחוצה לה תהליכים חשובים ומשמעותיים. על כל אלה, ובייחוד – על חלקו המרכזי והמשפיע בהשלמת הרפורמה בדין המשמעתי בצה"ל (לגביה ארחיב בהמשך), יבואו עליו הברכה והתודה.

כאמור, היקף העשייה המשפטית בשנת 2008, ביחידות השונות של הפרקליטות הצבאית, היה עצום ורב. איכות העבודה, הייתה גם היא מרשימה ביותר וראויה לציון. הדברים נפרשים בעמודיו של דו"ח זה, המחזיק כמעט 200 עמודים. משכך, אסתפק באזכור קצר של עיקרי הדברים.

התביעה הצבאית עברה שינוי מרחיק לכת בשנת 2007, עם הפרדת הייעוץ המשפטי מגופי התביעה. למעשה, התביעה הצבאית הושפעה באופן המשמעותי ביותר מן השינוי הארגוני שבוצע ביחידה. השנה, פעלו במסגרת התביעה הצבאית, לראשונה, יחידות המשנה החדשות שהוקמו במסגרתה – הפרקליטות לעניינים מיוחדים, הפרקליטות לעניינים מבצעיים, ותחום תעבורה. בנוסף, הוטמעה השנה חלוקת התיקים ותחומי האחריות החדשה, עליה סוכם במסגרת השינוי הארגוני. השינוי בוצע בהצלחה, תוך הירתמות של כלל הגופים והמפקדים, כך שמתכונת הפעילות החדשה היא כיום כמעט "טבע שני" בעבודת התביעה. המשכנו, בשנת 2008, בהטמעת "מפעל החניכה" אותו יזמה התביעה הצבאית, המיועד לסייע בהכשרתם של התובעים הצעירים, ובחיזוק יכולותיהם המקצועיות של הוותיקים. עבודת החניכה, המהווה חלק מתרבות ארגונית נכונה, נותנת כבר עתה את פירותיה.

בכל שנה, אני מקווה שידיהם של גופי אכיפת החוק בצה"ל תהיינה מחוסרות עבודה. עם זאת, גם בשנת 2008, טופלו על-ידי התביעה הצבאית אלפים רבים של תיקים פליליים, המשתרעים על מגוון רחב ביותר של עבירות. תיקים המטופלים, דבר יום ביומו, על-ידי התובעת הצבאית הראשית, הפרקליטים הצבאיים, סגניהם, התובעים הפיקודיים והתובעים הצבאיים הכפופים להם. גם השנה, בלטה תיקים מסוימים, אשר זכו לתהודה ציבורית מפאת רגישותם או מורכבותם – עניינו של גשש בפקוד הצפון שהורשע בעבירה של מסירת ידיעות לאויב; הגשת כתבי אישום בעבירה של גרימת מוות ברשלנות נגד המעורבים בתאונת האימונים שגרמה למותו של רס"ל אסף וקסמן ז"ל; הגשת כתבי אישום נגד הקצין והחייל המעורבים באירוע ירי כדור הגומי בכפר נעלין (בנושא אף הוגשה עתירה לבג"ץ, אשר עודנה תלויה ועומדת במועד כתיבת דברים אלה); הגשת כתב אישום נגד קצין בדרגת תא"ל בעבירה של שיבוש הליכי משפט; הגשת כתב אישום נגד קצין בדרגת סגן שגנב ומכר אמצעי לחימה בהיקף נרחב כדי לממן תשלום חובות שצבר; והגשת כתבי אישום נגד 8 נאשמים במסגרת פרשייה חמורה של הברחת סמים מסוכנים וסחר בסמים.

בפרקליטות איו"ש נמשך השנה, בין אלפי התיקים שטופלו, העיסוק המשפטי בעניינם של חברי הפרלמנט הפלסטיני, מטעם ארגון חמא"ס. חלק מתיקים אלה הגיעו אף לדיון בפני בית המשפט הצבאי לערעורים, ונקבעו לגביהם הלכות מנחות חשובות. בבית המשפט הצבאי ביהודה נדון עניינו של מזכ"ל החזית העממית, אחמד סעדאת, אשר הורשע ונידון ל-30 שנות מאסר לריצוי בפועל. כמדי שנה בשנה, טופלו בפרקליטות איו"ש אלפי תיקים בעניינם של פלסטינים שנטלו חלק בעבירות ביטחוניות ופליליות, וכן בעניינם של מאות עצורים מנהליים. עשרות מהתיקים נגעו לעניינם של פעילים בתשתית הארגונית של חמא"ס (מערך ה-"דעווה"), ואף בהם נקבעו תקדימים חשובים.

עשייה זו, של גורמי אכיפת החוק בפרקליטות הצבאית, תרמה לביצור שלטון החוק בצה"ל, לשימור הלגיטימציה לפעילותו של צה"ל, לעקירת תופעות פסולות, כמו גם למאבקו של צה"ל בטרור הפלסטיני.

הסנגוריה הצבאית, תחת פיקודו של **אל"ם אודי בן אליעזר**, עסקה גם בשנת 2008 במשימתה החשובה ורבת המשמעות – ייצוג של חיילי צה"ל ומפקדיו, ושמירה על האינטרסים המשפטיים שלהם – במקצועיות ובעצמאות מלאה. על עצמאות זו ניתן ללמוד, בין השאר, מכך שגם השנה הוגשו מטעם הסנגוריה הצבאית מספר עתירות לבג"ץ נגד החלטות של הפצ"ר ושל התביעה הצבאית. אזכיר הישג חשוב נוסף של הסנגוריה הצבאית בדמות פסק דין תקדימי של בית הדין הצבאי לערעורים בנוגע לתקופת ההתיישנות של עבירות תעבורה מסוג עבירות ברירת קנס בצה"ל. הסנגוריה הצבאית נהנתה, גם השנה, ממוניטין מצוין והכרה בצבא ומחוצה לו, המעידים על רמתה, על חשיבות עבודתה, ועל תרומתה לשמירת החוק בצה"ל.

התביעה הצבאית והסנגוריה הצבאית עסקו אף השנה בקידום עבודות מטה חשובות הנוגעות לזכויות חיילים ולאכיפת החוק בצה"ל. השנה התקדמנו באופן משמעותי בקידום הרפורמה המקיפה בתחום המרשם הפלילי בצה"ל; קידמנו רפורמה בנוגע לטיפול במכורים לסמים בצה"ל; וקיימנו עבודת מטה חשובה בנוגע לזכות ההיוועצות בעורך דין של חיילים חשודים. בשנת 2009, נמשיך כמובן לקדם תהליכים חשובים בתחום אכיפת החוק והמשפט הפלילי בצה"ל, בהם ייטלו חלק הן התביעה הצבאית והן הסנגוריה הצבאית.

מחלקת הייעוץ והחקיקה (מחלקת יעח"ק) של הפרקליטות הצבאית, תחת פיקודו של **אל"ם משה ינון**, הרחיבה והעמיקה גם בשנת 2008 את הייעוץ המשפטי לכלל יחידות צה"ל, בתחומים המנהליים, האזרחיים, הכלכליים, הנזיקיים, החוזיים, החוקתיים ועוד. אנשי המחלקה ליוו,

הלכה למעשה, את הפעילות הצבאית השוטפת על כל גווניה, והתמודדו עם סוגיות משפטיות ממגוון רחב של דיסציפלינות משפטיות. כך, אנשי המחלקה ליוו את תהליכי החקיקה הרבים הנוגעים לצבא, קידמו עבודות מטה מרכזיות בתוך צה"ל ומחוצה לו, וייצגו את צה"ל בהליכים משפטיים מגוונים בפני ערכאות שונות, במקביל לייעוץ המשפטי השוטף שניתן לצה"ל על יחידותיו השונות.

הסוגיות והאתגרים עימם התמודדה מחלקת יעח"ק בשנת 2008 היו רבים ומסוגים שונים. ניתן למנות ביניהם, כדוגמאות בלבד, את אלה – ליווי הליכי חקיקתו של חוק שירות המילואים, התשס"ח-2008; קידום שורה של תיקונים לחוק השיפוט הצבאי, הנוגעים לאכיפת החוק בצה"ל ולניהול הליכים בפני בתי הדין הצבאיים; קידום עבודת מטה בנוגע לזהותה של הערכאה שתדון בענייני שכר ותנאי שירות של משרתי הקבע בצה"ל; התמודדות עם הליכים משפטיים בנוגע להקמת "עיר הבה"דים" בנגב, ובנוגע להעתקת בסיס ההדרכה של חטיבת הנח"ל בתל ערד; המשך עבודת המטה להסדרת תחום התכנון והבנייה בנוגע להקמתם של מתקנים ביטחוניים; ליווי תהליכי גיבושו של תזכיר חוק הטיס; ריכוז עבודת המטה המשפטית בנוגע להריסת בתיים של מחבלים תושבי מזרח ירושלים, אשר היו מעורבים בשורה של פיגועים באזור ירושלים, מכוח תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945;

והיערכות משפטית להתמודדות עם כלי שיט זרים שביקשו להגיע לחופי רצועת עזה שלא בתיאום עם ישראל.

היועצת המשפטית לחיל המודיעין, הנמנית עם קציני המחלקה, ריכזה השנה, יחד עם אנשי מחלקת דבלי"א, את ההיערכות לקליטתם של עצורים (בייחוד לוחמים בלתי חוקיים) במסגרת הלחימה ברצועת עזה, והובילה את הצוות שהוקם לשם כך ואשר פעל במהלך מבצע "עופרת יצוקה".

מחלקת הדין הבין-לאומי של הפרקליטות הצבאית (מחלקת דבל"א) המשיכה ללוות השנה, באופן אינטנסיבי וצמוד, את עבודתה של חטיבת המבצעים, את תהליך התכנון האופרטיבי, ואת הפעילות המבצעית השוטפת של צה"ל. תחת פיקודה של המחלקה התבסס השנה, כאמור, "מערך הייעוץ המשפטי האופרטיבי", ועבודה חשובה זו באה לידי מימוש מוצלח במבצע "עופרת יצוקה".

במהלך שנת 2008 עסקו קציני מחלקת דבל"א, בין היתר, בעתירות עקרוניות ורגישות הנוגעות להתנהלותה של ישראל בכל הנוגע לרצועת עזה. במסגרת זו, ניתן השנה פסק דין עקרוני של בית המשפט העליון, בנוגע לאספקת חשמל ודלק לרצועת עזה, אשר קיבל באופן מלא את עמדת המדינה בנוגע למצבה המשפטי של הרצועה (ובייחוד – סיום מצב התפיסה הלוחמתית ברצועה), ובנוגע לחובותיה של ישראל כלפי הרצועה ותושביה.

כמו כן, בשנת 2008, בעקבות מלחמת לבנון השנייה, עסקה מחלקת דבל"א בסוגיות הנוגעות לחוקיות אמצעי לחימה. קציני המחלקה היו מעורבים במגעים הבין-לאומיים בנושא המצרר, וכן עסקו במתן חוות דעת משפטיות בנושאים הנוגעים לחוקיות אמצעי לחימה שבשימוש צה"ל או מצויים בפיתוח.

עוד במסגרת לקחי מלחמת לבנון השנייה, הושלם בשנת 2008 תיקון לחוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002. התיקון יושם כבר במהלך מבצע "עופרת יצוקה", והיה משמעותי ביותר בכל הנוגע לטיפול בעצורים הפלסטינים שנעצרו על-ידי כוחותינו במהלך המבצע. **היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון, אל"ם שרון אפק, וקציניו**, המשיכו ללוות את כלל ההיבטים המשפטיים של פעילות כוחות צה"ל וגורמי הביטחון באזור – הן בפן המבצעי-לחימתי, הן בפן ההומניטארי, והן בפן האזרחי-כלכלי. בשנת 2008 טופלו מאות רבות של הליכים

משפטיים – עתירות לבג"ץ, עתירות מנהליות, תביעות אזרחיות, עררים בפני ועדות העררים הצבאיות, וכיו"ב. בין ההליכים המרכזיים ניתן להזכיר את אלה הנוגעים ל-"בית החום" בחברון, פינוי "חוות פדרמן" בקרית ארבע, השלמת תוואי גדר הביטחון, הסדרי הנסיעה בכביש 443 ועוד.

בשנת 2008 פעל פורום משפטי-מבצעי להתמודדות עם הטרור הפלסטיני באיו"ש, בראשותו של יועמ"ש איו"ש. הצוות, העוסק בסוגיות שונות הנוגעות לתפר שבין ההיבטים המשפטיים והמבצעיים של ההתמודדות עם הטרור באיו"ש, כבר תרם רבות לפגיעה בתשתיות הטרור באיו"ש, תוך קידום של מהלכים בין-ארגוניים לחיזוק התשתית המשפטית ולמימוש הכלים המשפטיים במאבק נחוש זה.

אנשי יועמ"ש איו"ש המשיכו, גם השנה, לעסוק בנושאים רגישים ביותר הנוגעים לנקודות הממשק בין הציבור הישראלי והפלסטיני באיו"ש – סכסוכי קרקעות, היערכות למסיק הזיתים, הסדרי הביטחון בעיר חברון, ועוד. בנוסף, טופלו עשרות רבות של הליכים הנוגעים לאכיפת

חוקי הבנייה והתמודדות עם בניה בלתי חוקית (ישראלית ופלסטינית) באיו"ש, ובכלל זה – בעניינם של המאחזים הבלתי חוקיים. כמו כן, עסקו אנשי יועמ"ש איו"ש בליווי הוצאתם של צווים מנהליים נגד המעורבים בעבריינות אידיאולוגית באיו"ש. חלק מצווים אלה נתקפו בערכאות משפטיות, לרבות בפני בית המשפט העליון, ואנשי יועמ"ש איו"ש הגנו על ההחלטה להוציא את הצווים, והביאו לאישורם על-ידי בתי המשפט.

השנה היה עיסוק רב בתיקונים לתחיקת הביטחון באיו"ש – גיבוש נוסח משולב של הצו בדבר הוראות ביטחון; תיקוני חקיקה הנוגעים לקטינים; תיקוני חקיקה הנוגעים לשחרור אסירים; תיקוני חקיקה הנוגעים לרישום ראשון של מקרקעין; תיקוני חקיקה בתחום

המוניציפאלי ובנוגע לאיכות הסביבה, ורבים נוספים. לבסוף, ראוי להזכיר את העבודה המקיפה שנעשתה על-ידי אנשי יועמ"ש איו"ש ומחלקת דבלי"א בכל הנוגע לכללי הפתיחה באש בפיקוד המרכז.

עם יישום השינוי הארגוני, קלט **בית הספר למשפט צבאי**, תחת פיקודה של **סא"ל ענבר קידר ברוך** את מדור הדין המשמעתי (דמ"ש) ומדור חנינות. מדור דמ"ש השלים השנה, בהכוונתו של סגן הפצ"ר, את הרפורמה המקיפה והמשמעותית בתחום הדין המשמעתי בצה"ל. ביום 1.1.09 נכנסה לתוקפה הרפורמה, אשר הביאה לשינוי מרחיק לכת במבנה הדיון המשמעתי ובנהליו, בסמכויות הענישה וכיו"ב. זאת, במטרה לחזק ולשפר כלי פיקודי-משפטי חשוב זה, ולסייע במיגור תופעות בעייתיות בהפעלתו של כלי זה, אשר התגלו עם השנים. נוסף לעבודתם של המדורים שנקלטו בו, המשיך בית הספר למשפט צבאי למלא באדיקות את משימותיו המרכזיות – הכשרתם של חיילים ומפקדים, בפרקליטות ומחוצה לה, בתחומי החוק והמשפט. גם בשנת 2008 נטלו חלק קרוב ל-20,000 קצינים וחיילים בהכשרות ובהדרכות

של בית הספר, הן בתחומי בית הספר עצמו והן ביחידות צה"ל השונות. לקראת סוף שנת 2008, קיימנו עבודת מטה, בהובלת בית הספר למשפט צבאי, בנוגע להרחבת ההכשרות וההדרכות בתחום דיני הלחימה, בכלל זה – שילובן בהכשרות הניתנות לקצונה הבכירה בצה"ל. אני מקווה, כי תוצריה של עבודת מטה זו, יבואו לידי ביטוי מעשי בשנת 2009. כמו כן, ימשיך בית הספר, בשנה הבאה כבשנה החולפת, לקדם את קשרי החוץ של הפרקליטות הצבאית, עם מקבילינו ושותפינו בארץ ובחו"ל.

בלשכת סגן הפצ"ר המשיכו לפעול, בשנת 2008, שני גופים – תחום ביקורת, אשר ביסס את מעמדו וקיים במהלך השנה שורה של ביקורות מקיפות ונרחבות ביחידות הפרקליטות הצבאית, אשר בטוחני כי יתרמו רבות לתפקוד היחידה; ומדור **אינטרנט, פניות ומידע**, אשר קידם את

העיסוק בתחום ההסברה המשפטית, וכמובן – עסק בהשלמת המהלכים להקמתו של אתר אינטרנט חדש ומשודרג לפרקליטות הצבאית, אשר עתיד להיות מושק במהלך שנת 2009.

הפרקליטות הצבאית נשענת ותלויה, במלוא מובן המילים, על הגופים "תומכי הלחימה" - **ענף ארגון וכוח אדם (אוכ"א), ותחום מחשוב**. בשנת 2008, כחלק מהתהליך הארגוני, יישמנו שינוי מרחיק לכת בנוגע לקידום כוח אדם והשמתו, אשר כולל תהליך מישוב, דירוג ושיבוץ סדור. אין ספק, כי תהליך זה יסייע רבות בארגון וניהול כוח האדם ביחידה, יקל על קציני היחידה בתכנון עתידם המקצועי, ויתרום לשימורו של כוח אדם איכותי ביחידה. בנוסף, המשיכו קציני וחיילי ענף אוכ"א ותחום המחשוב במילוי משימותיהם החשובות, אשר בלעדיהן לא ניתן היה, פשוטו כמשמעו, להגשים את תכליתה ומשימותיה של היחידה.

בפרוס שנת 2009, אנו חדורי תקווה לשנת שלום, השקט וביטחה. עם זאת, כבר בתחילת השנה, ניהל צה"ל מערכה קשה נגד חמא"ס, וכתמיד – נערך צה"ל לאפשרות שייקרא שוב להילחם, בזירה אחת או יותר, כדי להבטיח את ביטחונה וריבונותה של מדינת ישראל. אנו שותפים מלאים לתהליכים אלו. משנה לשנה, מתהדק ומתחזק הקשר בין הפרקליטות הצבאית, על שלל גופיה ותפקידיה, לבין המפקדים והיחידות בשאר גופי הצבא, ובייחוד – למערך המבצעי. כך יהיה גם בשנת 2009. בעבודה מקצועית, בשיתוף פעולה, בשיח מתמיד עם מפקדים, ב-"הגדלת ראש", באווירה משפחתית ומתוך ערבות הדדית, נמשיך בשנת העבודה הקרובה להגשים את חזוננו, למלא את יעודנו, ולבצע את משימותינו כיחידה. זו דרכנו וכך נמשיך.

אבי מנדלבלט
אביחי מנדלבלט, תא"ל
הפרקליט הצבאי הראשי

חלק א - הפרקליטות הצבאית

הפרקליטות הצבאית - משימות, מבנה וארגון

1. חזון וייעוד

א. חזון הפרקליטות:

הפרקליטות הצבאית תפעל לעשיית צדק והטמעת שלטון החוק בצבא, בשותפות עם המפקדים, תוך הקפדה על עצמאות שיקול הדעת המקצועי, ותוביל את צה"ל להצלחה מלאה בחזית המשפטית, בנחישות ומתוך חתירה למצוינות.

ב. ייעוד הפרקליטות:

ייעודה של הפרקליטות הצבאית הוא לסייע לצה"ל במילוי משימותיו כדין, ולהנחיל בו את עיקרון שלטון החוק וערכי משפט וצדק, באמצעות:

- (1) אכיפת הדין;
- (2) מתן הגנה משפטית לחיילים;
- (3) ייעוץ לגופי הצבא וייצוגם בענייני חוק ומשפט;
- (4) פיקוח על הדין המשמעותי;
- (5) פיתוח של דיני הצבא, לימודם והטמעתם בקרב חיילי צה"ל ומפקדיו.

2. מבנה וארגון

א. מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי

במטה הפרקליט הצבאי הראשי משמשים בעלי תפקידים אלה:¹

(1) **הפרקליט הצבאי הראשי** - משמש כיועצם של הרמטכ"ל ושל רשויות הצבא האחרות בכל ענייני חוק ומשפט. הפצ"ר מתמנה ישירות על-ידי שר הביטחון ובהמלצת הרמטכ"ל, לפי סעיף 177(א) לחוק השיפוט הצבאי, תשט"ו - 1955 (להלן: "חש"פ"). הפצ"ר נמנה עם המטה המקצועי במטכ"ל, אך אינו כפוף מקצועית לרמטכ"ל. קביעות הפצ"ר בנושאים הנמצאים בתחום סמכותו מחייבות את כל רשויות הצבא. הפצ"ר מפקח ומנחה מקצועית את מערך המשפטים בצה"ל, למעט בתי הדין ובתי המשפט הצבאיים והסנגוריה הצבאית.

(2) **סגן הפרקליט הצבאי הראשי** - משמש כראש מטה הפצ"ר ומ"מ מקום הפצ"ר בהעדרו. הוא מתאם ומכוון את עבודת מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי, מרכז עבודת מטה בנושאים שונים ומנהל את ענייני הארגון, התקציבים וכוח האדם ביחידה. סגן הפצ"ר מוציא לפועל סמכויות שהוקנו לו בחוק ובפקודות הצבא, וכן סמכויות הנתונות לפצ"ר והואצלו לו בהתאם לסעיף 178א לחש"פ, ובכלל זה: הסמכות להורות על ביטול כתב אישום לפי סעיף 308(א) לחש"פ; הסמכות לבטל או להמיר פסק משמעתי לפי סעיף 168 לחש"פ; הסמכות לאשר העלאה בדרגה למי שמתנהלת בעניינו חקירת מצ"ח לפי הפ"ע 3.0241; הסמכות להמליץ לנשיא המדינה על מתן חנינה למי שהורשע בבית דין צבאי, לפי פ"מ 33.0314; והסמכות להורות על הבאת משרת קבע בפני הוועדה המייעצת להתרת התחייבות, בגין חריגה מאמות המידה הנדרשות ממשרת קבע בדרגתו ובמעמדו, לפי הפ"ע 3.0501.

(3) **התובע הצבאי הראשי** - ממונה על התביעה בבתי הדין הצבאיים הפועלים לפי חש"פ ועל התביעה הצבאית באיו"ש. התצ"ר הוא הגורם המוסמך להחליט על הגשת ערעור על פסק דין של בית דין צבאי בערכאה ראשונה, לבית הדין הצבאי לערעורים וכן הוא מוסמך להגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון וכן

¹ פירוט בעלי התפקידים בדו"ח מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד. את התפקידים ממלאים גברים ונשים כאחד.

מסייע הוא לפרקליטות המדינה בטיפול בעתירות לבג"ץ בנושאים הקשורים בעבודת התביעה הצבאית. התצ"ר עוסק גם בבחינה ובאישור, של חוות דעת הפרקליטים לתיקי חקירה ובדיקה, העוסקים בקצינים בדרגת סא"ל ומעלה ובתיקי מוות שאינו בפעילות מבצעית של חיילי צה"ל. כמו כן, התצ"ר מנחה באורח שוטף את מצ"ח, את היחידה לחקירות פנים של המשטרה הצבאית וכן מייעץ לכלל גורמי הצבא ולגורמים אזרחיים בנושאי התביעה הצבאית.

(4) **הסנגור הצבאי הראשי - הסצ"ר** ממונה על מתן שירותי ייעוץ וייצוג משפטי לנאשמים בפני בתי הדין הצבאיים הפועלים על-פי החש"ץ וכן לחשודים בביצוע עבירות. הסצ"ר כפוף לפצ"ר כפיפות פיקודית, אך לא מקצועית. במילוי תפקידו, הסנגור הצבאי אינו כפוף לכל מרות צבאית, ולנגד עיניו עומדת טובת הנאשם בלבד.

(5) **רמ"ח הדין הבין-לאומי - רמ"ח דבל"א** אחראי על ייעוץ משפטי שוטף לגורמי הצבא, בנושאים הקשורים למשפט הבין-לאומי, כולל נושאים הנוגעים לדיני הלחימה ולאמנות והסכמים עם מדינות שונות. מחלקת הדין-הבין-לאומי מרכזת את הטיפול בעתירות ובתביעות המוגשות לבתי המשפט בתחומי המשפט הבין-לאומי הנוגעים לצה"ל, ומסייעת לגופים ממלכתיים וציבוריים אחרים, בתחום הדין הבין-לאומי.

(6) **היועץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון (יועמ"ש איו"ש) - הינו** יועצו המשפטי של מפקד פיקוד המרכז ושל הגורמים הפועלים מטעמו באזור יהודה והשומרון. תפקידו לספק ייעוץ משפטי לכלל הגורמים הפועלים באיו"ש (פיקוד המרכז, האוגדות והחטיבות המרחביות, המנהל האזרחי והמת"קים, ובתחומים מסוימים - מחוז ש"י של משטרת ישראל והשב"כ) בהפעלת סמכויותיהם על פי דיני האזור או בנושאים הקשורים באזור. יחידת יועמ"ש איו"ש עוסקת במתן ייעוץ משפטי בתחום המשפט הבין-לאומי, הדין המקומי ותחיקת הביטחון. בלשכת יועמ"ש איו"ש פועלים חמישה מדורים: מדור בטחון ופלילי, מדור פנים, מדור מקרקעין, מדור אזרחי וכלכלי ומדור מרשם אוכלוסין.

(7) **רמ"ח הייעוץ והחקיקה - עומד בראש מחלקה האחראית לייעוץ** משפטי לגורמי הצבא השונים בתחומי המשפט השונים, למעט הייעוץ הניתן ע"י מחלקת הדין הבינלאומי ויועמ"ש איו"ש. הייעוץ המשפט הניתן כולל אף ייצוג בפני גורמים משפטיים וטיפול בהליכים משפטיים המתנהלים בערכאות שונות. בנוסף, אחראית המחלקה לליווי הליכי החקיקה בכנסת, ובכלל זה

יזום הצעות חוק או התייחסות להצעות חוק פרטיות וממשלתיות, וכן ייצוג הצבא בוועדות שרים ובדיוני הכנסת. כמו כן, אחראית המחלקה לליווי משפטי של הליכי הוצאת פקודות הצבא.

8) **מפקד ביה"ס למשפט צבאי - אמון ואחראי על הנחלה והטמעה** של עקרונות המשפט וערכיו של שלטון החוק בקרב חיילי צה"ל ומפקדיו, ועל הכשרתם המקצועית של משפטני הפרקליטות הצבאית. לצורך כך, מקיים ביה"ס למשפט קורסים, הכשרות, הסמכות, הדרכות, העשרות, השתלמויות וימי עיון. קורס הדגל המתקיים בביה"ס אחת לשנה הינו קורס ההשלמה החיילית של קציני הפרקליטות הצבאית. להגשמת ייעודיו אלו, מוטלת על מפקד ביה"ס האחראיות לפתח, לקיים ולקדם תורת הדרכה, מערך הדרכה, מחקר משפטי יישומי ופרסומים משפטיים בתחומים הנ"ל, כגון; מידעונים ופלקטונים המופצים ליחידות צה"ל בתחומים משפטיים שונים, כמו: הדין המשמעתי, אחריות מפקדים והטרדה מינית. עוד אחראי מפקד ביה"ס על הפיקוח על תקינות הליכי הדין המשמעתי בצה"ל וטיפול בחנינות ובקשות הקלה בעונש, המוגשות ע"י מי שנשפטו בבית הדין הצבאיים או בבית המשפט הצבאי. כן אמון הוא על הסעד המשפטי בחרום.

9) **ראש ענף הארגון וכוח האדם - אחראי לנושאי המנהלה וכוח האדם של הפרקליטות הצבאית.**

10) **ראש תחום המחשוב - אחראי לנושא מערכות מידע, התקשוב והפרסומים בפרקליטות הצבאית.**

11) **ראש תחום הביקורת - משמש כמבקר הפנים של הפרקליטות הצבאית.** ייעודו של תחום הביקורת הוא עריכת ביקורת בונה לשיפור וייעול תהליכי העבודה בפרקליטות הצבאית. כמו כן, תחום הביקורת אחראי על בחינת עמידתם של גופי הפרקליטות ביעדיהם.

12) **מדור האינטרנט, הפניות והמידע (אפ"ם)** – גוף האמון על ההסברה המשפטית של הפרקליטות הצבאית. מדור אפ"ם מרכז את תוצרי עבודתם של הפרקליטות הצבאית במגמה להפיצם לגורמים המעוניינים, ויוזם פרסום של סוגיות משפטיות בטיפול הפרקליטות, בין היתר, באתר האינטרנט של הפרקליטות הצבאית. בנוסף, מרכז מדור אפ"ם את הטיפול בפניות המגוונות המופנות לפרקליטות הצבאית.

**יצירת קשר עם מדור אפ"ם -
מחנה רבין, הקריה: 03-5696604
03-5696707**

ב. התביעה הצבאית

- 1) **חוליות פיקודיות/זרועיות -** במסגרת השינוי הארגוני בפרקליטות הצבאית הופרדו תחומי התביעה והייעוץ המשפטי ופורקו פרקליטות מטכ"ל, פרקליטות חיל ים ועורף ופרקליטות חיל האוויר.
כיום, ישנן ארבע חוליות פיקודיות-מרחביות; איו"ש, צפון וח"י, דרום ומז"י ומרכז וח"א (המטפלת גם במחוזות שיפוט מטכ"ל ועורף).
- 2) **פרקליטות לתפקידים מיוחדים -** בראש הפרקליטות הפרקליט לתפקידים מיוחדים, המשמש גם כסגן התצ"ר. בחוליה שלושה ראשי תחומים: ראש תחום מודיעין וסמים; ראש תחום ליטיגציה ומעצרים; וראש תחום תורה, חקיקה וערעורים.
- 3) **פרקליטות לעניינים מבצעיים -** בראש הפרקליטות הפרקליט לעניינים מבצעיים. החוליה עוסקת בבחינת תחקירים מבצעיים של אירועים בהם נהרגו חיילי צה"ל (כולל תאונות אימונים); בחינת דיווחים חריגים ותלונות כנגד חיילי צה"ל; וכללי הפתיחה באש.
- 4) **פרקליטות איו"ש -** בראש הפרקליטות עומד פרקליט איו"ש. תפקיד פרקליטות זו לנהל את התביעה בבתי המשפט הצבאיים שכונו לפי הצו בדבר הוראות בטחון, תש"ל-1970, ובכלל זה לפקד על התובעים הצבאיים, להנחותם מקצועית, ולהדריך ולהנחות את הגופים החוקרים תוך פיקוח על פעילותם.

5) **פרקליטות נפקדים ועריקים** - פרקליטות זו, אשר בראשה עומד פרקליט צבאי, מרכזת את הטיפול באוכלוסיית הנפקדים והעריקים של צה"ל, כמו גם באוכלוסיית משתמטי הגיוס.

6) **תחום תעבורה** - פרקליטות זו, אשר בראשה עומד ראש תחום תעבורה, מרכזת את הטיפול בעבירות התעבורה המבוצעות על ידי חיילי צה"ל בסדיר ובמילואים, אזרחים עובדי צה"ל ואוכלוסיות שירות אחרות.

ג. הסגוריה

- **הסגוריה המחוזית** - מספקת שירותי סגוריה לחיילי הפיקודים ו/או הזרועות שבסמכות פרקליטות ח"א, פיקוד העורף, פיקוד מרכז ואגפי המטכ"ל.
- **סגוריה צפון וחיל ים** - מספקת שירותי סגוריה לחיילי פצ"ן ולחיילי חיל הים.
- **סגוריה מז"י/פד"ם** - מספקת שירותי סגוריה לחיילים המשתייכים לסמכויות אלה.

3. כוח אדם

א. מצבת כוח אדם במפצ"ר

ביום 04 בינואר 2009 התחלקה מצבת כוח האדם בפרקליטות הצבאית כדלהלן:

(1) קצינים משפטנים:

- (א) בשירות קבע- 23% (165)
- (ב) בשירות חובה- 12% (83)
- (ג) בשירות מילואים- 65% (463)

(2) חוגרים (לא משפטנים):

- (א) בשירות חובה- 79% (224)
- (ב) בשירות קבע- 2% (5)
- (ג) בשירות מילואים- 19% (55)

- (3) סה"כ כ"א סדיר: 44% (477)
- סה"כ כ"א מילואים: 56% (611)

ב. סגל המילואים במפצ"ר

סגל המילואים תורם ונוטל חלק במילוי משימות היחידה, הן ברגיעה והן בשעת חירום, כדלקמן:

(1) ברגיעה-

- (א) מסייע לחוליות הפרקליטות, בתפקידי תביעה וסנגוריה.
- (ב) מסייע ליחידות המשפטיות באיו"ש ובאזח"ע.
- (ג) מסייע לענפי הפרקליטות הייעודיים- התביעה הצבאית הראשית, הסנגוריה הצבאית הראשית, מחלקת הדין הבין-לאומי, מחלקת הייעוץ והחקיקה וענף תורה ופיקוח משפטי.

(2) בחירות -

- (א) מסייע במחלוקות המשפטיות לממשלים הצבאיים בכל הגזרות.
(ב) מייעץ לפיקודים המרחביים, לזרועות ולאגודות- ייעוץ אופרטיבי.
(ג) במסגרת ביה"ס למשפט צבאי הוקמה יחידת מילואים, המספקת סעד משפטי בחירות וכפופה למפקד ביה"ס.

ג. סגל הפיקוד הבכיר של הפרקליטות הצבאית בשנת 2008 :

מפקדת הפרקליט הצבאי הראשי :

הפרקליט הצבאי הראשי (פצ"ר) - **תא"ל אביחי מנדלבל**
סגן הפרקליט הצבאי הראשי - **אל"ם דני עפרוני**
התובע הצבאי הראשי (תצ"ר) - **אל"ם לירון ליבמן**
הסנגור הצבאי הראשי (סצ"ר) - **אל"ם אודי בן- אליעזר**
רמ"ח דבל"א - **אל"ם פנינה שרביט- ברוך**
יועמ"ש איו"ש - **אל"ם שרון אפק**
רמ"ח יעח"ק - **אל"ם משה ינון**

מינויים וקידומים בדרגות במהלך 2008 :

1. **אל"ם משה ינון** - קודם לדרגת אל"ם.
2. **אל"ם לירון ליבמן** - מונה לתפקיד רמ"ח דבל"א.
3. **אל"ם ז'נה מודזגברשוילי** - מונתה לתפקיד תצ"ר וקודמה לדרגת אל"ם.

ראו נספח א' להלן, המציג את מבנה הפרקליטות הצבאית.

**חלק ב -
התביעה הצבאית**

אכיפת הדין - התביעה הצבאית

1. התביעה הצבאית - כללי

ייעודה של התביעה הצבאית, שבראשה התובע הצבאי הראשי (להלן: "התצ"ר"), הוא לפעול להשלטת שלטון החוק וערכי משפט וצדק באמצעות מיצוי הדין עם עבריינים הנתונים לשיפוט צבאי.

שנת 2008 עמדה בסימן הטמעת השינוי הארגוני בתביעה, שבמסגרתו הופרדו נושאי המשפט האזרחי והבינלאומי מנושאי המשפט הפלילי, פורקו פרקליטות מטכ"ל, פרקליטות חיל ים ועורף ופרקליטות חיל האוויר, והשתנה המבנה הפנימי של התביעה הצבאית, כך שהוא מורכב משמונה חוליות: ארבע חוליות פיקודיות-מרחביות וארבע נושאות. הפיקודיות-מרחביות הן איו"ש (שהוכפפה גם היא לתצ"ר במסגרת השינוי הארגוני), צפון וח"י, דרום ומז"י ומרכז וח"א (המטפלת גם במחוזות שיפוט מטכ"ל ועורף) והנושאות הן הפרקליטות לתפקידים מיוחדים, הפרקליטות לעניינים מבצעיים, פרקליטות עריקים ותחום תעבורה.

חוליות התביעה הצבאית אמונות, כאמור, על אכיפת הדין בצה"ל ובאיו"ש, על ידי הגשת כתבי אישום וניהול משפטים כנגד נאשמים בביצוע עבירות; ליווי משפטי של חקירות; בחינת חומר החקירה ומתן הוראה על נקיטת הליכים משמעתיים או אחרים במסגרת חוות דעת הפרקליטים.

כן המשיך יישום תוכנית החניכה שהחלה ב-2007, שמטרתה קליטה מקצועית ואפקטיבית לתובעים חדשים. הופקו לקחים ממחזור החניכה הראשון שהסתיים והחל מחזור שני של חניכה.

2. התצ"ר

במבנה הארגוני החדש, התצ"ר הוא מפקדם של הפרקליטים והתובעים, הכפופים לפרקליטים בנוסף לתפקידו ה"מסורתי" כמנחה מקצועי המתווה את מדיניות התביעה הצבאית בבתי הדין הצבאיים, בהם נשפטים חיילים ובבתי המשפט הצבאיים באיו"ש.

התצ"ר הוא הגורם המוסמך להחליט על הגשת ערעור על פסק דין של בית דין צבאי בערכאה ראשונה, לבית הדין הצבאי לערעורים וכן הוא מוסמך להגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון על פסק דין של בית הדין הצבאי לערעורים, בשאלה משפטית שיש בה חשיבות, קשיות וחדוש. כמו-כן, מייצג התצ"ר את התביעה הצבאית בפני בית המשפט העליון בבקשות למתן רשות ערעור על פסקי דין של בית הדין הצבאי לערעורים, וכן מסייע הוא לפרקליטות המדינה בטיפול בעתירות לבג"ץ בנושאים הקשורים בעבודת התביעה הצבאית.

על פי קביעת הפצ"ר, התצ"ר מייצג את הפרקליטות הצבאית ואת צה"ל בכלל בפני גורמים אזרחיים בדיונים הקשורים לאכיפת החוק בצה"ל או למשפט הפלילי.

התצ"ר הוא יועצם של הפצ"ר וסגנו בהחלטותיהם בתחום המשפט הפלילי. כמו כן, התצ"ר מנחה באורח שוטף את מצ"ח - בסוגיות מיוחדות הקשורות בחקירות; מנחה את היחידה לחקירות פנים של המשטרה הצבאית; מנחה את יועמ"ש חיל המודיעין בנושאים פליליים – ביטחוניים וכן מייעץ לכלל גורמי הצבא ולגורמים אזרחיים (בהם גם משרד המשפטים ומשרדים ממשלתיים נוספים) - בנושאי התביעה הצבאית.

3. חוליות התביעה הפיקודיות

חוליות התביעה הפיקודיות אמונות על אכיפת הדין כלפי חיילי צה"ל. החוליות מטפלות בתיקי חקירה (רובם פרי חקירות מצ"ח, ומיעוטם פרי חקירות של קצין בודק וגופים נוספים). בתיקים החמורים והסבוכים יותר, אף מלווים קציני החוליות את החקירה.

לאחר סיום החקירה נדרשות החוליות הפיקודיות לקבל החלטות בדבר אופי הטיפול בתיק (כתב אישום, העמדה לדין משמעת או סגירת התיק). בתיקים בהם מתקבלת החלטה על הגשת כתב האישום מכינות החוליות את כתב האישום ואת בקשת המעצר (בתיקים המתאימים) ומופיעות בפני בית הדין בכלל ההליכים בתיק. כן מגישים קציני החוליות הפיקודיות עררי מעצר לבית הדין הצבאי לערעורים מטעם התביעה ומופיעים הן בעררי תביעה והן בעררים המוגשים על ידי ההגנה. במהלך שנת 2008 הופיעו קציני החוליות המרחביות במעל 113 עררי מעצר.

בשנת 2008 התקבלו כמעט 3,500 תיקים בחוליות השונות, מתוכם למעלה מ-2,900 תיקי מצ"ח. כן טיפלו במהלך 2008 החוליות הפיקודיות בכ-40 תיקי מוות שלא בפעילות מבצעית. עוד טיפלו החוליות בלמעלה מ-100 תיקי עבירות מין (לרבות הטרדה מינית והתנהגות שאינה הולמת). בתחום זה ניכר שינוי באופי העבירות הנחקרות ועלייה במספר עבירות המין החמורות יותר. בהתאמה, ישנה עלייה במספר כתבי האישום שהוגשו בעבירות מין לעומת שנת 2007. בתיקים אלה עסקו החוליות המרחביות אף בליווי צמוד של חקירות מצ"ח מרגע פתיחתן ופעלו לנקיטתם של צעדים פיקודיים, כגון: השעייה או התרת התחייבות בעניינם של החשודים והנאשמים.

מלחמה נמשכת ובלתי מתפשרת של הפרקליטות הצבאית, המוטלת על כתפיהן של החוליות הפיקודיות, היא המלחמה בנגע הסמים: בעבירות של שימוש והחזקה לצריכה עצמית ובעבירות של סחר בסמים מסוכנים. בתיקי הסמים ניכרה עליה ניכרת במספר כתבי האישום שהוגשו והתיקים שעוסקים בכך. כמו כן, השנה ניתן היה להבחין בשימושים הולכים וגוברים בסם מסוג "חגיגת" ובנגזרות סינתטיות של סם זה.

תחומים נוספים בהם ניכרה עליה משמעותית במספר התיקים שהתקבלו וכתבי האישום שהוגשו הם: תיקים של אלימות, התעללות ושררה כלפי פקודים; שימוש בלתי חוקי בנשק; וכן הוצאת רכוש או שימוש בו שלא לצרכי הצבא.

כמו כן, השתלבו תובעי התביעה הצבאית במתן הרצאות ליחידות הצבא השונות ולרשויות החקירה בנושאים שונים הקשורים למשפט הפלילי.

4. פרקליטות איו"ש

ייעודה של פרקליטות איו"ש הוא לסייע בהשלטת החוק באזור על ידי הגשת כתבי אישום וניהול משפטים כנגד מקומיים הנאשמים בביצוע עבירות כנגד הדין ותחיקת הביטחון באזור וכן בייצוג המפקד הצבאי בהליכי המעצר המנהלי.

היחידה מחולקת לחמש חוליות גיאוגרפיות וענייניות - שתי חוליות פליליות בערכאה ראשונה (יהודה ושומרון), חוליה פלילית לערכאת הערעורים ודסק למעצרים מנהליים (המחולק לתביעת עופר וקציעות) אשר עוסק בניהול דיוני המעצר המנהלי אף בערכאת הערעור.

התביעה באיו"ש עוסקת בעיקר בטיפול בתיקים, שעניינם עבירות טרור וכן בעבירות שעניינן הפרות סדר, שהייה בלתי חוקית בישראל ועבירות פליליות נוספות.

במהלך שנת 2008 התקבלו בפרקליטות איו"ש למעלה מ-6,950 תיקי חקירה פליליים. במהלך השנה הוגשו כ-5,614 כתבי אישום, מתוכם כ-46% בעבירות פח"ע; ב-20 מאותם כתבי אישום נכללו עבירות גרימת מוות בכוונה וב-276 נכללו עבירות של ניסיון לגרימת מוות בכוונה או קשירת קשר לגרימת מוות בכוונה.

בהתאמה למספרם של התיקים, במהלך שנת 2008 השתתפו תובעי פרקליטות איו"ש בלמעלה מ-29,000 דיונים שונים בפני בתי המשפט הצבאיים.

במהלך שנת 2008, קטן במידת מה מספר העצורים המוחזקים במעצר עד תום ההליכים המשפטיים בעניינם וכיום הוא עומד על 1,791 לעומת 2198 בסיום שנה"ע 2007.

תחומי העיסוק העיקריים של פרקליטות איו"ש בשנת 2008 היו כדלקמן:

טיפול בעתירות לבג"ץ בעניינים פליליים (במקרים רבים הוגשו עתירות אלו כמעין "ערכאת ערעור" בפני הבג"ץ על החלטות בית המשפט לערעורים).

סגירת תיקי חקירה נגד חשודים – במהלך שנת 2008 נערך מאמץ מרכזי בנושא זה, שהוביל לסגירת למעלה מ-5,250 תיקי חקירה פתוחים. כמו כן, טופל תיקון חקיקה שמטרתו הרחבת סמכויות סגירת תיקים לקציני משטרת ישראל, וזאת על מנת לקצר את משכי ההחלטה בתיקים ולייעל את הטיפול בהם.

טיפול בסוגיית שחרור האסירים – בעקבות החלטות שנתקבלו בממשלת ישראל על שחרור אסירים פלסטיניים שנשפטו בבתי המשפט

הצבאיים באזור, בחנה פרקליטות איו"ש עניינם של מאות אסירים, בהתאם לקריטריונים שנקבעו בהחלטות הממשלה ונציגיה השתתפו בוועדה הבין משרדית המגבשת את רשימת האסירים המועמדים לשחרור.

מתן התייחסות התביעה לעשרות בקשות להקלה בעונש – המוגשות למפקד פקמ"ז, מתוקף סמכותו על פי דיני האזור להקל בעונשם של מי שנשפטו בבתי המשפט הצבאיים באזור.

מתן התייחסות לתביעות אזרחיות – שענינן זיכויים של נאשמים בהליכים בפני ביהמ"ש הצבאיים, פיצוי בגין טענה למעצרי שווא בהליך הפלילי ו/או בהליך המינהלי ועוד.

מתן אישורי מעצר לקטינים – במסגרת הידוק הפיקוח על מעצרים של קטינים שמתחת לגיל 16, מחייבות הפקודות את אישור מעצרו של כל קטין, ע"י פרקליט איו"ש או סגנו. פיקוח צמוד זה, מביא להידוק הבקרה המשפטית על מעצרים של קטינים וצמצום משמעותי של פרק מעצרים עד להבאה בפני שופט, לרוב תוך 48 שעות (בעוד שהדין מתיר עד 8 ימים לצורך כך).

בשנת 2008 ניכרה עלייה של ממש במספר עררי הסנגוריה על החלטות מעצרי ימים (עלייה של כ 148%, במספר העררים שהוגשו, 1,013 עררי ימים של הסנגוריה שהוגשו בשנת 2008 לעומת 408 בשנת 2007), ואף הוגשה עתירה לבג"צ בעניין נוכחות העוררים בדיוני הערר. מנגד, ישנה גם עלייה ניכרת במספר הערעורים שהוגשו על ידי התביעה ביחס לקלות העונש שנגזר בבית הדין קמא - עלייה של כ 85% בערעורי התביעה, 210 ערעורי תביעה בשנת 2008 לעומת 113 בשנת 2007. רבים מערעורים אלה התקבלו, תוך החמרה בענישה שנגזרה על ידי בתי המשפט קמא.

בדסק המעצרים המנהליים, אשר אמון על טיפול בהליכי ביקורת שיפוטית בבתי המשפט הצבאיים על מעצרים מנהליים, בערעורים על אותן החלטות ובעתירות שמוגשות לבג"צ בעניינם של עצורים מנהליים, ניכרה ירידה במספר הצווים המנהליים שאושרו והוא עומד על כ- 2,222, ירידה של כ 27% לעומת מספר הצווים בשנת 2007 שעמד על 3,059. גם במספר העצורים המנהליים נרשמה ירידה לעומת שנת 2007. למרות זאת, התקיימו בפני בתי המשפט הצבאיים אלפי דיונים בעניינם של העצורים מנהליים וב-98% בקירוב מהמקרים הוגשו אף ערעורים על החלטות בית המשפט. בכ- 45% מן המקרים קיצר בית המשפט את משך הצו המנהלי ובכ- 7% מן המקרים ביטל את הצו לגמרי.

שנת 2008 התאפיינה אף בגידול משמעותי של כ- 90% לעומת שנת 2007 בעתירות לבג"צ בנושאים מנהליים. במהלך השנה הגישו עצורים במעצר מנהלי למעלה מ 430 עתירות לבג"צ בנושאים שונים הנוגעים למעצרים, רובן המכריע נדחו ע"י בית המשפט העליון.

5. הפרקליטות לתפקידים מיוחדים

הפרקליטות לתפקידים מיוחדים פועלת בשני מישורים עיקריים- הראשון, כחוליית מטה הפועלת בצמוד לתובע הצבאי הראשי ומסייעת לו במילוי משימותיו והשני, כחוליית תביעה רגילה, אשר מופיעה בביה"ד ובוועדות שונות, ומציגה את עמדת התביעה.

במסגרת תפקידה כחוליית מטה, עוסקת החוליה בכתיבת בקשות רשות ערעור לבית המשפט העליון ומענה להן, הופעה בביה"ד הצבאי לערעורים (למעט בענייני תעבורה) ומציגה את עמדת התביעה הצבאית בדיונים הנערכים עם גופים שונים, הן גופים צבאיים (דוגמת הוועדה לעיון בעונש) והן גופים ממלכתיים וציבוריים וזאת בנושאים הנוגעים בתחום הפלילי-צבאי.

כמו כן, אחראית החוליה על גיבוש עמדת התביעה הצבאית לעניין הצעות חקיקה שונות, הן בישראל והן בשטחי איו"ש. במהלך שנת 2008 נערכה עבודת מטה מקיפה, בהובלת יועמ"ש איו"ש, לעריכת נוסח משולב לצו בדבר הוראות ביטחון.

בשנת 2008 הובילו התצ"ר והפרקליטות לתפקידים מיוחדים עבודת מטה שמטרתה לשנות את הטיפול בחיילים המכורים לסמים ומפוטרים משירות. עבודת המטה מיועדת להביא לכך שחיילים מכורים לסמים יישלחו לטיפול שיקומי במסגרת ההליכים בביה"ד ובסיוע שירות המבחן ובהתאם לכך ייבחן המשך ההליכים בעניינם. הצעה זו מצוייה בטיפול פרקליטות המדינה.

החוליה מספקת הנחייה מקצועית לכלל חוליות התביעה ומסייעת לתצ"ר בגיבוש החלטות לעניין הגשת ערעורים על פסקי דין של בתי הדין הצבאיים המחוזיים.

בשנת 2008 הגישה התביעה הצבאית 77 ערעורים והופיעה ב- 103 ערעורי סנגוריה (לא כולל ערעורי תעבורה ועררי מעצר). בשנת 2008 הוגשו (על ידי התביעה והסנגוריה גם יחד) 137 ערעורים על גזר הדין; 20 ערעורים על הכרעת הדין; ו- 23 ערעורים הן על הכרעת הדין והן על גזר הדין.

במסגרת תפקידי המטה של החוליה הועברו במהלך שנת 2008 למעלה מ-300 התייחסויות לבקשות לביטול/המרה של כתבי אישום; כ-75 התייחסויות לבקשות להעברת הליכים מבתי הדין הצבאיים לערכאת שיפוט אזרחית; וכ-309 בקשות להוצאת תעודות חיסיון מול שר הבטחון; ונבחנו פניות הנוגעות להתנהגותם של שוטרים צבאיים כדי לקבל החלטה בדבר פתיחה או אי פתיחה בחקירת היחידה לחקירות פנים.

בשנה זו התפתח האתר לניהול ידע של התביעה הצבאית, במסגרתו מתפרסמות החלטות וחוו"ד בעלות חשיבות עקרונית לתביעה, הנחיות התצ"ר, דיווחים שוטפים על ערעורים שהוגשו וכיוב'.

במסגרת החוליה פועלת אף יועמ"ש מצ"ח, אשר מלווה את פעילותם של חוקרי מצ"ח, ומספקת להם סיוע משפטי באמצעות הרצאות שוטפות ומתן חוו"ד משפטיות.

6. הפרקליטות לעניינים מבצעיים

הקמת הפרקליטות לעניינים מבצעיים, בעקבות השינוי הארגוני, נועדה לאגד ולרכז את התחום המבצעי במסגרת גוף אחד, תוך יצירת "ערך מוסף" של התמקצעות, אחידות, ייעול, שיפור וטיוב הטיפול בתחום זה. במהלך שנת 2008 פעלה החוליה בתחומה, לשם שמירת חוסנו הפנימי של צה"ל, דמותו וטוהר נשקו ומתוך מודעות להשלכות הציבוריות והאסטרטגיות של הטיפול התקשורתי הבינלאומי בנושאים אלו, על תדמיתו של צה"ל ותדמיתה של מדינת ישראל בכלל.

תחומי הטיפול של החוליה כוללים, בין היתר, טיפול בכלל התלונות הנוגעות לחשד לביצוע עבירה ע"י כוחות צה"ל במהלך פעילות מבצעית; טיפול בכלל תיקי המצ"ח הנוגעים לפעילות צה"ל באזור יהודה ושומרון וחבל עזה, לרבות הגשת כתבי אישום והופעה בבית הדין הצבאי בתיקים אלה; טיפול בכלל תיקי תאונות האימונים בצה"ל; טיפול בסיכומי תחקירים למשפחות הנופלים בפעילות מבצעית; וטיפול מטעם התביעה הצבאית בכל הנוגע לכללי הפתיחה באש.

בשנת 2008 הגיעו לחוליה 441 תיקי מצ"ח (עליה של כ-100% במספר תיקי המצ"ח העוסקים באינתיפאדה לעומת שנת 2007), למעלה מ-400 תלונות ועוד כ-20 תחקירים מבצעיים.

במהלך השנה היתה עלייה של כ-25% במספר התלונות שהתקבלו במשרדי החוליה בנוגע להתנהגות חיילי צה"ל באיו"ש ועזה ועוד ניכרת עלייה משמעותית בהיקף הערעורים והערעורים החוזרים, המוגשים ע"י ארגוני זכויות האדם, לאחר קבלת החלטה בתלונותיהם.

7. הפרקליטות לענייני נפקדים ועריקים

פרקליטות נפקדים ועריקים היא יחידה נושאת האחריות על מתן הנחיה מקצועית ואכיפת הדין בכלל צה"ל בכל הקשור לנפקדים ועריקים, ומהווה את מוקד הידע המשפטי בכל הסוגיות הנוגעות לנפקדים ועריקים. מדי יום מטופלים בפרקליטות זו עשרות תיקי עצורים, החשודים בביצוע עבירה של העדר מן השירות שלא ברשות, תוך מתן ייעוץ והכוונה של גורמי כוח האדם והמשטרה הצבאית. הטיפול השוטף בתיקים, לרבות בחינת החומר המשפטי, השלמתו, במידת הצורך, קבלת ההחלטה לגבי ההליך המשפטי המתאים ומימושה, קרי – הבאת העצורים בפני שופט, מתבצע, ככלל, תוך זמן קצר ביותר, בטרם חלוף 48 שעות מעת מעצרו של החייל החשוד.

במהלך שנת 2008 הגישו תובעי החוליה 3,203 כתבי אישום לבתי הדין הצבאיים, ירידה של כ-1.5% לעומת שנת 2007, וניתנו כ-2,064 הוראות העמדה לדין משמעתי - עלייה של כ-9% לעומת שנת 2007.

כן, המשיך במהלך שנת 2008 הטיפול האינטנסיבי במשתמטי הגיוס ובמהלך השנה טופל עניינם של 365 משתמטים. ברוב תיקי המשתמטים הוגשו כתבי אישום לבתי הדין הצבאיים.

במהלך שנת 2008 השתתפה החוליה במספר עבודות מטה, במטרה לשפר את הטיפול בעניינם של נפקדים ועריקים: החוליה נטלה חלק בהכנת פורמט חדש לאמרת חשוד בעבירות אלה; גובשה הצעת מדיניות משפטית לטיפול בנפקדים ועריקים במצבי חירום; גובשו נהלי פעולה מול שירות בתי הסוהר, על מנת לטפל באוכלוסיית החיילים המוצבים בשב"ס ונעדרים משירותם; ניתנו הנחיות מקצועיות ליחידות צבאיות בנושאי נפקדים ועריקים; וכן סוכמו עם גורמי מיט"ב בצה"ל וגורמים נוספים נהלי פיקוח ונהלי עבודה בנוגע להצבות שלישותיות ורישומות אודות חיילים באופן שלא תאם את מצבם בפועל; כן נפתחה תיבת דוא"ל מיוחדת שמטרתה לשמש מוקד פניות לכלל צה"ל בנושאים הקשורים בטיפול המשפטי בנפקדים ועריקים. עוד עסקה החוליה במתן הרצאות בנוגע לנפקדים ועריקים.

8. תחום תעבורה

תחום תעבורה בפרקליטות הצבאית הוקם בסוף שנת 2007 במסגרת השינוי הארגוני. במסגרת התחום מטופלות כלל עבירות התעבורה והתנועה בצבא אשר נאכפות ע"י גורמי המשטרה הצבאית וגורמי משטרת ישראל ובכללן: תאונות דרכים בצבא לרבות תאונות קטלניות; נהיגה בשכרות; נהיגה ללא רישיונות; גניבות רכב וכן תאונות דרכים קטלניות.

במהלך השנה האחרונה נתקבלו בחולייה כ- 7,344 תיקים, בהם הוגשו כ- 2,322 כתבי אישום. החוליה טיפלה אף ב-15 תיקים שעניינם תאונות דרכים קטלניות.

כחלק ממדיניות צה"ל והפרקליטות הצבאית ישנה אכיפה מחמירה של עבירות התנועה וזאת במסגרת המלחמה בתאונות הדרכים ומניעת הקטל בכבישים. צה"ל אף רואה באכיפת עבירות כתנועה כחלק מהמשמעת הצבאית המחייבת ומשכך מועמדים לדין חיילים אשר ביצעו עבירות שנחשבות לברירת קנס באזרחות או בגין מעורבות בתאונות דרכים שגרמו לנזק בלבד.

קציני היחידה מופיעים בכל בתי הדין הצבאיים לתעבורה וכן בבית הדין הצבאי לערעורים. כן מופיעים הקצינים בתיקי תעבורה בהם הוחלט על הגשת כתב אישום בפני בית דין צבאי מחוזי.

מאז הקמת תחום תעבורה הצטמצם ממוצע זמן הטפול בתיקי התאונות ובדוחות המשטרה הצבאית, בין מועד ביצוע העבירה למתן החלטה אודות אופן הטיפול בתיק, דבר התורם לאכיפה יעילה יותר והעברת מסר מרתיע לעברייני התנועה.

במהלך שנת 2008 טופלו בתחום תעבורה מספר ניכר של תיקי תעבורה חמורים שכללו בין היתר עבירות של נהיגה בשיכרות, נהיגה ללא רישיון ושימוש ברכב צבאי שלא למטרות הצבא. תיקים אלו טופלו באופן מידי, כאשר הנאשמים במעצר ונגזרו בהם עונשי מאסר בכליאה ממשית ושליטת רישיונות נהיגה לתקופות שנעו בין שנה לשלוש שנים.

כן פעל תחום תעבורה במהלך שנת 2008 להידוק ממשקי העבודה מול גורמי החקירה על ידי העברת הרצאות עיתיות לשוטרים הצבאיים הפעילים, נטילת חלק בהכשרת חוקרי תאונות הדרכים וקיום מפגשים רבעוניים לצורך הגברת שיתוף הפעולה.

תחום תעבורה אף פעל לקידום שיתוף פעולה עם יחידות צה"ל השונות בדרך של העברת מידע על פסקי דין חשובים וקיום מפגשים עם גורמי הבטיחות בדרכים.

אכיפת הדין - הליכים מרכזיים בערכאות השיפוט השונות

1. עתירות לבג"ץ והליכים אחרים בבית המשפט העליון

בג"ץ 3718/08 א.ל.נ' ביהמ"ש הצבאי לערעורים: בעקבות העלייה הניכרת במספר עררי ההגנה על החלטות מעצר ימים, החליט בית המשפט לערעורים לקבוע "משמרת שנייה" לשמיעת עררים אלו, לצורך התמודדות עם היקפי העררים. עוד החליט נשיא בית המשפט לערעורים, בהתאם לסמכות המוקנית לו, כי עררים אלו יישמעו בלא נוכחות העוררים, על מנת לאפשר את שמיעתם במועד. על כך הוגשה עתירה לבג"ץ. בעקבות הערות בית המשפט העליון בדיון, הוחל בעבודת מטה מואצת בהובלת משרד המשפטים ובהשתתפות גורמים רבים, בהם הנהלת בתי המשפט הצבאיים, השב"ס והתביעה, שנועדה לאפשר את נוכחות העוררים בדיוני הערר במספר רב ככל הניתן של התיקים, תוך בחינת פתרונות שונים, לוגיסטיים ומשפטיים לקיום הדיונים בנוכחותם. העתירה נמחקה.

בג"ץ 6404/08 א.מ.נ' ביהמ"ש הצבאי לערעורים: בעתירה זו, אשר הופנתה כנגד מעצרו המנהלי של העותר, חזר בית המשפט העליון, על הלכות קודמות בעניין מעצרים מנהליים והדגיש כי המעצר המנהלי מתיישב עם כללי המשפט הבינלאומי. באשר לבחינת החלופה הפלילית, ציין בג"ץ כי המעצר המנהלי וההליך הפלילי פועלים במישורים נפרדים ונועדו להשיג מטרות שונות. כאשר אפיק המעצר המנהלי הכרחי לצורך מניעת סכנה לביטחון הציבור, אין להתנות את הפעלתו בכל מקרה בקיום חקירה פלילית שעשויה להיות לה השלכה במישור הפלילי. עוד קבע בג"ץ, כי אין להפריד פעילות טרור בתחום האזרחי מהתחום הצבאי. מישורים אלה שלובים זה בזה ללא יכולת להפריד ביניהם והאחד מזין את השני. הפעילות הארגונית נועדה ליצור תשתית לפעילות הצבאית על ידי הזרמת כספים ומשאבים לגיוס כוח אדם ולמשימות מבצעיות של הארגון ועל כן, גם מעצרים של פעילים אזרחיים של ארגונים הטרור, אין בהם פסול.

רע"פ 8673/08 סגן ד.ע.נ' התובע הצבאי הראשי: הקצין הועמד לדין בבית הדין הצבאי במ"ש דרום, בגין עבירה של סירוב להיבדק לשם גילוי שימוש בסמים מסוכנים, לפי סעיף 127א + 250 לחש"ץ והורשע לאחר ניהול הוכחות. במסגרת ערעור ההגנה על הרשעתו של הקצין (ע/21/08), נטענו טענות בשני מישורים: האחד, עניינו פגמים בהעברת המידע לקצין שיפוט בכיר בדבר נסיבות מציאת סמים בביתו של הקצין ופגמים באופן הטיפול במידע המודיעיני החסוי שהוצג לו. השני, עניינו טענה עקרונית, לפיה חלות הוראות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – חיפוש בגוף

ונטילת אמצעי זיהוי), תשנ"ו-1996 על החיוב למסירת דגימת שתן לפי צו קש"ב, בהיותה חיפוש חיצוני ומכאן כי חלה חובה לערוך שימוע בעל פה בפני קצין משטרה, טרם הוצאת צו הקש"ב. לאחר שביה"ד לערעורים דחה את הטענות, בין השאר, בהסתמך על ההלכה העקרונית שנקבעה ב-ע/217/00 **התצ"ר נ' קלצקי**, הוגשה על ידי ההגנה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, בה התבקשה הכרעה בסוגיה העקרונית שפורטה לעיל. התביעה הצבאית ביקשה, כי בית המשפט העליון ידחה את בקשת רשות הערעור, שכן הוראות חוק החיפושים אינן חלות, מכוח הוראה מפורשת בחוק, על נטילת דגימת שתן מכוח צו קש"ב, מה עוד שמהבחינה המהותית אין צורך כי השימוע ייערך בעל פה דווקא בפני קצין השיפוט הבכיר. בקשת רשות הערעור עודנה תלויה ועומדת בפני בית המשפט העליון.

רע"פ 7112/08 טור' מ.ש. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשם הועמד לדין בפני בית הדין הצבאי במ"ש עורף, בגין עבירה של סירוב להיבדק לשם גילוי שימוש בסמים מסוכנים, לפי סעיף 127א + 250 לחש"פ והורשע לאחר ניהול הוכחות. בערעור ההגנה על הרשעת החייל, נטענו מספר טענות הנוגעות להפעלת שיקול דעת הקש"ב ובאשר ליכולתו להסתמך על מידע מודיעיני לצורך הוצאת הצו. כן נטענו טענות בדבר החובה לערוך לחייל שימוע פרונטאלי טרם הוצאת הצו. בית הדין הצבאי לערעורים (ע/89/07) נמנע מלהכריע בסוגיות העקרוניות שהועלו בפניו, משמצא כי לא נפל פגם בפעולת קצין השיפוט הבכיר. ההגנה הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון וחזרה על טענותיה בערעור. התביעה התנגדה לבקשה, שאינה מעוררת קשיות משפטית או חידוש, אלא מהווה יישום הלכה קיימת על עניינו של הנאשם. בקשת רשות הערעור עודנה תלויה ועומדת בפני בית המשפט העליון.

בש"פ 9339/08 טור' א.א. נ' התובע הצבאי הראשי: כנגד הנאשם הוגש כתב אישום, בו נטען, כי הנאשם, יחד עם חייל אחר, הכניס לתחומי ישראל תושבים פלסטינים ללא אישורי כניסה, וזאת תמורת בצע כסף. הנאשם הואשם בקבלת שוחד ובחריגה מסמכות עד כדי פגיעה בביטחון המדינה. במהלך המשפט הגישה התביעה לבית הדין תעודת חיסיון, שהוצאה בהתאם לסעיף 44 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971. ב"כ הנאשם הגיש לביהמ"ש העליון עתירה לגילוי ראיה והמדינה יוצגה בהליך על ידי התביעה הצבאית. בעקבות הערות ביהמ"ש העליון במהלך הדיון, חזר בו ב"כ הנאשם מעתירתו.

רע"פ 6322/07 סמל נ.ח. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשם הורשע בבית הדין הצבאי לערעורים בעבירה של התעללות, בגין אירוע בו הכה באגרופו בעצור פלסטיני שידיו היו אזוקות וכן בעט בפניו. בשל כך נפל

העצור, ראשו נחבט והוא דימם. בפסק דינו של בית הדין הצבאי לערעורים נקבע כי פרשנות עבירת ההתעללות הצבאית מרחיבה יותר מזו שבחוק העונשין, לאור התפיסה המוסרית והמשפטית לפיה יש למנוע ניצול לא ראוי של הכוח הנתון לקציני ולחיילי צה"ל, בפרט כלפי הנמוכים בדרגה או הנתונים במשמורת. כן נקבע, כי בשל חומרת המעשה בו הורשע הנאשם, יש בו כדי להכליל אף במסגרת ההגדרה המצומצמת יותר שנקבעה בחוק העונשין. הנאשם הגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, אשר נדחתה, תוך שנקבע כי בקשת רשות הערעור אינה מעלה שאלה משפטית שיש בה חשיבות, קשיות או חידוש.

רע"פ 7593/07 רס"ן ע.ז. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשם הורשע בבית הדין הצבאי לערעורים בעבירה לפי תקנה 28(ב) לתקנות התעבורה, בגין אירוע בו השתמש בטלפון ה"מירס" הנייד במהלך הנהיגה. טענת הנאשם, אשר הובילה לזיכוי בבית הדין בערכאה ראשונה, היתה, כי שוחח במכשיר בפונקציה של מכשיר הקשר וזאת לשם מענה דחוף שנדרש לשיחה הקשורה לפעילות המבצעית ממנה חזר. עוד טען כי כיוון שנסע בציר מסוכן, לא יכול היה לעצור את רכבו לשם ביצוע השיחה. בית הדין הצבאי לערעורים, אשר קיבל את ערעור התביעה הצבאית, הרשיע את הנאשם וקבע כי האיסור הקבוע בתקנה 28(ב), הוא איסור עצמאי, על שימוש בטלפון, החל גם על שיחה במכשיר קשר וגם כאשר אין צורך בהסרת היד מההגה. הנאשם, הגיש בקשת רשות ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון וזו נדחתה מהטעם שפסק דינו של בית הדין הצבאי לערעורים עולה בקנה אחד עם ההלכות אשר נפסקו בבית המשפט העליון בעניין זה. זאת לרבות הקביעה כי תכליתה של התקנה נשוא הבקשה הינה תכלית בטיחותית והקביעה כי לאור תכלית התקנה הנידונה, יש לראות מכשיר קשר כמכשיר טלפון לצורך פרשנותה של התקנה. כן צוין, כי הקושי הנובע מהתקנה איננו קושי בפרשנות התקנה, אלא קושי בעצם ניסוחה.

2. תיקים בבית הדין הצבאי המיוחד

א. מסירת ידיעות לאויב

מ/308 התובע הצבאי הראשי נ' רס"ם ל.ב: כנגד גשש בפיקוד צפון, הוגש כתב אישום בו נטען, כי בין החודשים דצמבר 07- פברואר 08, עמד בקשר טלפוני עם שלושה תושבי לבנון הפועלים בשירות החיזבאללה. במסגרת קשר זה, מסר הנאשם לאותם גורמים בידועין ידיעות על הערכות צה"ל באזור גבול הצפון. בנוסף, קשר הנגד קשר לביצוע עבירות ייבוא סם מלבנון. לאחר ניהול משפט הוכחות נקשר לבסוף בין הצדדים הסדר טיעון חלקי בנוגע לתיקון כתב האישום המקורי שייחס לו בין השאר עבירות של בגידה. הנאשם הודה בכתב האישום המתוקן אשר

ייחס לו עבירות של מגע עם סוכן חוץ, ריגול, גילו ידיעות, קשר לפשע או לעוון והתנהגות שאינה הולמת. לאחר שמיעת טענות הצדדים לעונש, החליט בית הדין הצבאי המיוחד לגזור על הנאשם עונש של 11 שנות מאסר בפועל, עונש מאסר על תנאי וגירוש מהצבא.

ב. גרם מוות ברשלנות

מ/8/08 התובע הצבאי הראשי נ' אל"ם כ.ש., סא"ל ר.א., רס"ן מ.ד.ק. וסמ"ר נ.י.: כנגד ארבעת הנאשמים הוגש לבית הדין הצבאי המיוחד כתב אישום המייחס להם עבירה שעניינה גרם מוות ברשלנות. זאת בגין אחריותם הנטענת למותו של חייל המילואים סמ"ר אסף וקסמן ז"ל, אשר נהרג בתאונת אימונים ברמת הגולן בנובמבר בשנת 2007, לאחר שנלכד תחת נגמ"ש שהתהפך בצפון רמת הגולן, מאחר שמדף תא הנהג שמעליו היה פתוח. בתאונה נפצעו חמישה חיילים נוספים. משפטם צפוי להיפתח בשנת 2009 בבית הדין הצבאי המיוחד.

ג. התנהגות שאינה הולמת

מ/5/08 התובע הצבאי הראשי נ' סא"ל ב.ע. וסמ"ר ק.ל.: כנגד שני הנאשמים הוגש לבית הדין הצבאי המיוחד כתב אישום בעבירה של התנהגות שאינה הולמת. זאת בגין כך, שבעת הפגנה אלימה כנגד בניית גדר ההפרדה בכפר נעלין, עוכב המתלונן, נאזק ועיניו כוסו. לאחר מכן נלקח המתלונן לצד ע"י שני הנאשמים, וסמ"ר ק. ירה בו כדור גומי ברגלו, לטענתו עקב פקודה שקיבל מסא"ל ב. לאחר הגשת כתב האישום הגישו המתלונן וארגוני זכויות אדם עתירה לבג"ץ (בג"ץ 7195/08) כנגד ההחלטה להגיש כתב אישום בעבירה של התנהגות שאינה הולמת ולא בעבירה חמורה יותר. טרם התקבל פסק דינו של בית המשפט העליון ולפיכך גם התיק עודנו תלוי ועומד בפני בית הדין הצבאי המיוחד.

3. תיקים נבחרים מבית הדין לערעורים

א. ערעורי מעצר

ע"מ/41/08 סמל ד.ו. נ' התובע הצבאי הראשי: לנאשם יוחסו בכתב האישום עבירות שימוש והחזקת סם מסוכן מסוג קתינון ('חגיגת'). הנאשם נעצר בבית הדין במ"ש מז"י עד תום ההליכים. בגין החלטה זו הוגש ערעור הגנה. הנאשם לא הכחיש את המיוחס לו, אך טען כי לא ידע שמדובר בחומר המהווה סם מסוכן וחשב כי 'חגיגת' הנו חומר חוקי. בית הדין הצבאי לערעורים קבע כי, כיום, ההשפעות הקשות של הקתינון ('חגיגת') ונגזרותיו הינן בגדר הידיעה השיפוטית. כן צוין כי טענתו של הנאשם שלא ידע כי המדובר בסם מסוכן איננה סבירה, שכן הוספת הקתינון לתוספת הראשונה לפקודת הסמים המסוכנים לוותה

ברעש תקשורתי רב. בנוסף, נקבע כי במקרה בו חייל עשה שימוש בסם מסוג קתינון ואף החזיק בכמות נוספת ממנו לשימוש עתידי, בפרט כשמדובר במי שכבר הורשע בעברו בשימוש בסם מסוכן, הרי שמתקיימות עליות מעצר שעניינן מסוכנות צבאית ופגיעה במשמעת הצבא. ביה"ד הורה על מעצרו הפתוח של הנאשם ביחידתו עד תום ההליכים המשפטיים בעניינו.

ע"מ/108/08, 109 התובע הצבאי הראשי נ' טור' ס.ר., סמל ה.ו. ורב"ט

מ.מ.: בכתב האישום כנגד הנאשמים נטען כי בעת ששהו בבסיסם בחטמ"ר שומרון, החליטו, בצוותא עם חייל נוסף (נגדו הוגש כתב אישום בנפרד והוא נעצר עד תום ההליכים), לצאת ולנסוע לבילוי בפתח תקווה. לצורך כך נטל החייל הנוסף, נהג כונן באותה העת, ללא רשות, רכב צבאי מסוג האמר ממוגן, אסף את המשיבים והללו נסעו יחדיו לפתח תקווה. לאחר ששהו במועדון זמן מה, הגיעה למקום משטרת ישראל, אשר עצרה שניים מהנאשמים ואת החייל הנוסף. באותה העת, הסתתר נאשם נוסף בסמטה צדדית ולאחר מכן חזר ליחידתו. כמו כן, בטרם ביצע הנסיעה הנידונה, נפגשו הנאשמים ושתו בצוותא כחצי בקבוק וודקה. לאחר הגשת כתב האישום שוחררו שניים מהנאשמים ממעצר סגור בו שהו לצרכי חקירה על ידי בית הדין קמא ואחד מהם (אשר הסתתר מהמשטרה) נעצר במעצר פתוח. התביעה ערערה כנגד שחרורם של שניים מהנאשמים וההגנה ערערה בגין ההחלטה לעצור את הנאשם השלישי.

בית הדין הצבאי לערעורים החליט לקבל את ערעור התביעה וקבע כי נטילתם ללא רשות של כלי רכב צבאיים ע"י חיילים הפכה להיות 'מכת הצבא' וראוי לעוקרה מן השורש, בהיותה פוגעת במשמעת הצבא, בכוננותו המבצעית, בכשירותו, מסכנת חיי אדם ופוגעת בתדמיתו בעיני האזרחים. כן נקבע, כי במקרה זה חלות הן עילת המסוכנות הצבאית והן העילה שעניינה פגיעה במשמעת הצבא לאור הצבר הנסיבות שעניינם נטילת רכב צבאי-מבצעי כבד, נסיעה בלילה באזור מחוץ לקו הירוק, ללא תדרוך נאות וללא נשק ואפוד, לצורך בילוי ותוך שתיית משקאות אלכוהוליים. משכך, הורה בית הדין הצבאי לערעורים על המשך מעצרו הפתוח של הנאשמים.

ב. גרם מוות ברשלנות

ע/41/08, 42 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט ע.צ.: הנ"ל, נהג אבירבולנס, הורשע בבית הדין במ"ש צפון בגרימת מוות ברשלנות ובפגיעה. זאת כיוון, שעת שנהג במהירות לעבר זירת התרחשותה של תאונה, עקף הנאשם רכב שהיה לפניו, גלגליו ננעלו והוא התנגש ברכב אזרחי שנסע במסלול הנגדי. העקיפה בוצעה בעוד שהנאשם נוסע במהירות גבוהה ובעיקול. מעוצמת ההתנגשות נהרגה נהגת הרכב האזרחי, ומספר מנוסעי הרכבים נפצעו. הנאשם טען להגנת הצידוק,

בטוענו כי עקף את הרכב תוך סטייה למסלול הנגדי עקב פקודה שקיבל ממפקד הנסיעה.

בפסק הדין נקבע כי הנאשם הוא שעבר הכשרה לנהוג ברכב האבירבולנס, ועליו מוטלת החובה לעקוף רק באם תנאי הדרך מאפשרים זאת. באם ראה כי תנאי הדרך אינם מתאימים לעקיפה, היה עליו לסרב לפקודה באותו הרגע, ולמלאה רק משראה שתנאי הדרך מאפשרים זאת. הערכאה קמא השיתה על הנאשם עונש מאסר בפועל של שלושה חודשים, וכן 6 שנות פסילת רישיון נהיגה והורדה לדרגת טוראי. התביעה ערערה על קולת עונש פסילת הרשיונות וההגנה ערערה על הכרעת הדין ולחילופין על חומרת העונש. שני הערעורים נדחו.

מ/306 התוצ"ב נ' סא"ל א.ע.; ע/157/07 התצ"ר נ' סא"ל א.ע.:

כתב האישום ייחס לנאשם עבירות של גרם מוות ברשלנות ונהיגת רכב בקלות ראש. כנגד הנאשם נטען כי נהג בכביש 6 במהירות ממוצעת של 142.75 קמ"ש, בבוקר יום גשום וסוער, כשבחלק מהזמן ירד ברד כבד. בהמשך הדרך, בקטע כביש תקין ולמרות שלא נמצאה תקלה ברכב, סטה הנאשם עם הרכב לכיוון השוליים השמאליים של הכביש ופגע עם הדופן הימני של הרכב במעקה הבטיחות. כתוצאה מן התאונה נהרגה חיילת שתחת פיקודו, אשר ישבה במושב הנוסע הקדמי ברכב והנאשם עצמו נפצע באורח קשה וזכרונו באשר לנסיבות התאונה אבד לו.

בית הדין הצבאי המיוחד כפר הנאשם באשמה וטען, כי האשם בתאונה נעוץ בגורמים חיצוניים, לרבות הופעתו הפתאומית של ברד, תגובה לתאונה שהתרחשה בסמוך לפניו ואי החלפה של מעקות בטיחות באופן שלא התאים לנדרש בתקנות. טענותיו של הנאשם נדחו, מלבד הטענה בדבר הופעתו המפתיעה של הברד, פיזורו הבלתי-הומוגני שהוביל לסטייה ואפשרות הבלימה בנסיבות אלה, שנתפסה בעיני רוב השופטים כסבירה והובילה אותם לקבוע כי הנאשם הצליח לעורר ספק סביר באשמתו. כן נדחתה טענת התביעה, כי הנאשם נסע במהירות גבוהה שלא הלמה את תנאי-הדרך. שופט המיעוט קיבל את טענות התביעה בדבר המהירות ולא מצא בתופעת הברד אסון טבע, שלא ניתן היה להיערך לקראתו מבעוד מועד באמצעות האטה מתאימה. לאור האמור, זוכה הנאשם בדעת רוב מן העבירה של גרם מוות ברשלנות, אך הורשע בעבירה של נהיגה בקלות ראש בהסתמך על מהירותו הממוצעת קודם לאירוע התאונה ונידון לשלושה חודשי פסילת רישיון נהיגה בפועל, שלושה חודשי פסילה על תנאי לשנתיים ו-1000 ₪ קנס. על פסק הדין הוגש ערעור מטעם התביעה.

בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את ערעור התביעה וקבע, כי כיוון שהמשיב סטה לפתע ממסלול נהיגתו והתנגש במעקה הבטיחות, כאשר לא תקלה מכאנית גרמה לתאונה ולא מצב הכביש, הרי שהצליחה התביעה להוכיח את "כלל הדרך", המקים חזקה כנגדו, כי התרשל בנהיגתו ואותה לא הצליח המשיב לסתור. בית הדין קבע, כי היה על המשיב לצפות את הברד ולהתאים את מהירותו לאפשרות זו. בית הדין לערעורים דחה את התיאוריה, שהעלה המשיב, כי שכבת הברד,

שהצטברה על הכביש היא שגרמה לסטיית הרכב. עוד קבע בית-הדין, כי סבירות מהירות הנהיגה של המשיב צריכה להבחן בהתחשב בכל הנסיבות ובתנאי הדרך והתנועה בה, ביניהם מצב מזג האוויר. על המשיב היה להתאים את מהירות נסיעתו ואת אופן נהיגתו לנסיבות מזג האוויר הקשה, כך שיתאפשר לו להמשיך בנסיעה בטוחה ובעת הצורך אף להאט או לעצור, ללא סיכון שיגרום לתאונת דרכים. בנסיבות העניין לא סתר המשיב את החזקה האמורה ולא הוכיח כי נהג באופן סביר בנסיבות המקרה, הן בהיבט של מהירות נסיעתו והן מבחינת אופן הנהיגה, שהביא לסטיית הרכב לעבר מעקה ההפרדה ולגרימת התאונה הקטלנית. במצב זה מתקיימים כל יסודות עבירת גרם מוות ברשלנות. לאחר הרשעתו של הנאשם בעבירה של גרם מוות ברשלנות הוחזר עניינו של הנאשם לצורך גזירת עונשו לבית הדין הצבאי המיוחד.

ג. עבירות אלימות

ע/47/08, 48 סמל מ.ס. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשם הורשע בבית הדין במ"ש מרכז בעבירות של אלימות כלפי מפקד ואיומים. זאת לאחר שביקש לקבל טיפול רפואי וכשנמסר לו שעליו לקבלו במרפאת יחידתו, התפרץ לחדרו של המתלונן, שהינו רופא, הכה אותו ולאחר מכן עמד מחוץ לחדרו של הרופא, בעודו מגדפו ומאיים עליו. מעשים אלה גרמו למתלונן נזק פיזי ונפשי. בעברו של הנאשם שני תיקי אלימות עליהם נתן את הדין בבית משפט אזרחי, כאשר בראשון מביניהם נקבע לו מאסר על תנאי לביצוע עבירת אלימות מסוג פשע ו/או החזקת סכין, אשר הוארך במסגרת התיק השני. במהלך הדיון עלתה השאלה האם כאשר תנאי מנוסח בצורת ו/או, הארכת התנאי חלה לעניין שתי העבירות המצוינות, או רק לעניין עבירת החזקת הסכין. נקבע, כי לפי כוונת המחוקק, התנאי הוארך לעניין שתי העבירות ולכן עונש המאסר המותנה יופעל במקרה זה וזאת בחופף לעונש המאסר אשר הוטל על הנאשם בערכאה קמא, אשר כלל 10 חודשי מאסר בפועל וכן מאסר על תנאי, פיצויים למתלונן והורדה לדרגת טוראי.

ע/65/08 רס"ל לו. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשם הורשע בבית הדין במ"ש מרכז בעבירות של תקיפה, תקיפה בנסיבות מחמירות, איומים, הדחה בחקירה והתנהגות שאינה הולמת. זאת בגין הפעלת אלימות לא קלה כלפי חיילת אחרת, חברתו באותה העת וכן כלפי חייל נוסף אשר היה בקרבתה של החיילת הנידונה. על הנאשם הוטל עונש של מאסר בפועל למשך שנתיים, הורדה לדרגת טוראי, עונש מאסר על תנאי ופיצויים לטובת המתלוננים. ההגנה ערערה על חומרת העונש. במהלך התנהלות הערעור, ציינה המתלוננת כי אינה רוצה שהנאשם יישלח לכלא וכן ציינה כי ברצונה להמשיך להיות בת זוגו בעתיד. ביה"ד הצבאי לערעורים, לאחר ניתוח מעמיק של 'תסמונת האישה המוכה' ו'ההטרדה המאיימת', החליט לקצר את עונש המאסר בפועל שהוטל על הנאשם ב-4 חודשים, אך בהתאם, האריך את משכו של עונש המאסר המותנה.

זאת לאור העובדה שהנאשם החל בדרך שיקומית- טיפולית ותוך ציון העובדה כי קיצור העונש נובע מתוך תקווה שהנאשם ישנה את דרכיו.

ע/82/08 התובע הצבאי הראשי נ' סמל ל.מ.: הנאשם הורשע, על פי הודאתו, בבית הדין במ"ש מרכז, בעבירה שמהותה אלימות כלפי מפקד. זאת בגין אירוע בו דרש מרופא צבאי שטיפל בחברתו, להפנותה לחדר מיון ומשסירב הרופא, דחף אותו הנאשם, תפס בצווארו, צעק ואיים עליו, בעט בדלת חדר הטיפולים ואף ירק על הרופא, אך לא פגע בו. האירוע נסתיים כשחברתו של הנאשם הרחיקה אותו מהרופא. לאחר האירוע, סירב הנאשם למסור את פרטיו האישיים לקצין התורן. ביה"ד קמא הטיל על הנאשם שלושים ימי מאסר לריצוי בפועל, בניכוי ימי מעצרו, מאסר מותנה והורדה לדרגת רב"ט. התביעה ערערה על קלות העונש. בית הדין הצבאי לערעורים קבע, כי התנהגותו שלוחת הרסן של הנאשם מחייבת תגובה עונשית חולמת, אשר תהלוס את חומרת העבירות שמהותן איום וביצוע מעשי אלימות כלפי רופאים צבאיים. כן צוין, כי מעשיו של הנאשם מוכיחים שאין הוא ראוי לשאת דרגה פיקודית. על כן ותוך ציון העובדה שאין בכך כדי למצות את הדין עם הנאשם, החמיר בית הדין הצבאי לערעורים את עונשו של הנאשם, הטיל עליו 60 ימי מאסר בפועל, בניכוי מעצרו והורידו לדרגת טוראי.

ד. עבירות רכוש

ע/18, 29, 50, 51 סמ"ר א.א. וסמ"ר ש.א. נ' התובע הצבאי הראשי: הנאשמים הורשעו בבית הדין במ"ש מטכ"ל בעבירה שעניינה התפרצות לבניין. בעת ששהו בקיבוץ לקראת ביצוע משימה מבצעית, הכירו הנאשמים מספר תיירים אשר שהו בקיבוץ במסגרת פרויקט "תגלית". באותו הערב, התפרצו הנאשמים אל חדריהם של התיירים וגנבו מהם כסף מזומן ורכוש. בגין כך הוטלו על השניים מאסר בפועל, מאסר מותנה, קנס כספי והורדה לדרגת טוראי. על סמ"ר א.א. הוטלו 60 ימי מאסר לריצוי בפועל ועל סמ"ר ש.א. הוטלו 21 ימי מאסר בפועל. הן התביעה והן ההגנה ערערו על גזרי הדין. נקבע כי המעשים, אשר נעשו לאחר שהנאשמים הזדהו בפני התיירים כחיילים, גרמו לפגיעה חמורה בתדמיתו של צה"ל ואף בתדמיתה של מדינת ישראל. הובהר, כי תיירי "תגלית" מגיעים ארצה על מנת ללמוד על המדינה, כך שכשיחזרו למדינותיהם יעבירו מסר חיובי עליה ומעשיהם של הנאשמים הובילו להשחרת תדמית זו. לפיכך החמיר ביה"ד לערעורים את רכיב המאסר בפועל וקבע כי על סמ"ר א.א. יוטלו 90 ימי מאסר לריצוי בפועל ועל סמ"ר ש.א. יוטלו 70 ימי מאסר לריצוי בפועל.

ה. אי שמירתו של רכוש צבאי

ע/156/08 התובע הצבאי הראשי נ' סגן א.ס. : הנאשם הורשע בבית הדין במ"ש מרכז בעבירות של אי שמירתו של רכוש צבאי וחריגה מסמכות. הנאשם נטל עימו לביתו מכשיר "ורד הרים" לאור צורכי תפקידו כקצין עיבוד ומודיעין, אך הותירו ברכבו עת יצא לריצה בים. כששב לרכבו, גילה כי המכשיר נגנב. הנאשם ציין כי נהג בצורה זו במשך שלושה חודשים טרם הגניבה וזאת על אף שידע כי החלון ברכבו לא נסגר עד הסוף. ביה"ד קמא לא הטיל על הנאשם עונש מאסר בפועל ונימק זאת בכך שבעת ביצוע העבירה לא היה מודע הנאשם למידת הנזק הפוטנציאלי שנבע ממעשיו וזאת על אף חומרתם. התביעה ערערה על אי הטלת עונש המאסר בפועל. בית הדין הצבאי לערעורים קיבל את עמדת התביעה והשית על הנאשם עונש של 14 ימי מאסר בפועל שירוצו על דרך של עבודה צבאית. בפסק דין זה הוטל לראשונה עונש של מאסר בפועל על אי שמירת מכשיר מסוג "ורד הרים".

ו. עבירות סמים

ע/77/08 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט נ.ע, ע/74/08 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט ז.ש.: הנאשמים הורשעו בבית הדין במ"ש צפון בעבירות של שימוש בסם מסוכן מסוג קנאביס. עניינם של הנאשמים הוא חלק מפרשייה חמורה של מספר חיילים בחטיבת גולני, אשר נהגו לצרוך סמים מסוכנים בעודם משמשים בתפקידי לחימה בגבול עזה. רב"ט נ.ע. ביצע מספר רב של שימושים בסם המסוכן הן בנסיבות אזרחיות והן בנסיבות צבאיות, אך לא תוך כדי שמירה ועליו הוטל בבית הדין קמא עונש של 6 חודשי מאסר. רב"ט ז.ש. ביצע שימושים בסם במספר הזדמנויות, במהלך תורנות, שמירה, ביחד עם חייל אחר ועליו הוטל בבית הדין קמא עונש של 3 חודשי מאסר בפועל. בנוסף לכך הטיל בית הדין קמא על שני החיילים עונשי מאסר על תנאי, הורדה בדרגת ועל רב"ט נ.ע. הוטל גם עונש של פסילת רשיון נהיגה. התביעה ערערה על קלות עונשם של שני הנאשמים ובית הדין מצא להחמיר בעונשם, תוך שהוא מציין את החומרה היתרה בשימוש בסם על ידי לוחמים הניצבים על משמרתם במוצב הגובל עם עזה. עונשו של רב"ט נ.ע. הוחמר ל-8 חודשי מאסר בפועל ועונשו של רב"ט ז.ש. הוחמר ל-6 חודשי פסילה, תוך ציון העובדה כי ערכאת הערעור אינה ממצה את הדין בערעורי תביעה.

ז. היעדר מן השירות

ע/113/08 טור' ש.ט נ' התובע הצבאי הראשי : על הנאשם הוטלו בבית הדין במ"ש מטכ"ל עונשים של 9 חודשי מאסר בפועל ו-15 חודשי מאסר על תנאי בגין השתמטות של 6 שנים ו-8 חודשים. במקרה זה, לא עמד הנאשם בתנאי הסדר הפטור של "תורתו אומנותו" והצהיר מלכתחילה שלא יתגייס. בית הדין הצבאי לערעורים דחה את ערעור הנאשם על חומרת עונשו, תוך שהוא שב ומדגיש, כי מי שבוחר מבחירה ומדעת להשתמט מהחובה לשרת בצבא ועושה כך על פני שנים, ראוי לעונש מכביד, אשר יבהיר מעשים אלה פוגעים בחוסנה של המדינה ובחלוקה השוויונית של נטל הגנתה.

ח. עבירות נשק

ע/139,140 טור' ש.מ. נ' התובע הצבאי הראשי : הנאשם הורשע, על פי הודאתו, בבית הדין במ"ש מז"י, בשני פרטי אישום שעניינם הוצאת נשק מרשות הצבא. זאת בגין כך, שבשתי הזדמנויות שונות, גנב כלי נשק מסוג רוס"ר M-16 מבסיסו והעבירם לאזרחים תמורת בצע כסף. באירוע אחד נטל נשק מחייל שישן בבסיס ולאחר שפירק את הנשק הוציאו מהבסיס ומסר אותו לאזרח. באירוע נוסף, לאחר שסיכם עם אזרח כי יעביר אליו שלושה כלי נשק בתמורה לרכב מסוג "הונדה", חיפש ביחידתו נשק אותו יוכל לגנוב ולאחר שמצא נשק מוחבא באוהל, נטל את הנשק והשליכו מעבר לגדר הבסיס, לעברו של קטין ששיתף עימו פעולה. בהמשך יצר הנאשם קשר עם האזרח, אשר הגיע לאסוף את הנאשם יחד עם הנשק. בשלב כלשהו בעת הנסיעה, ציין האזרח כי עלולים להיות מחסומים בכביש ועל כן עצר לצד הדרך. הנאשם החביא את הנשק. כלי הנשק לא נמצאו במהלך החקירה. על הנאשם הושתו בבית הדין קמא עונש של 6.5 שנות מאסר בפועל וכן מאסר מותנה. הן התביעה והן ההגנה ערערו על רמת הענישה שנגזרה בבית הדין קמא ושני הערעורים נדחו. שופטי הרוב בבית הדין הצבאי לערעורים עמדו על חומרת מעשיו הניכרת של הנאשם, תוך ציון העובדה כי עונש המאסר אשר הוטל ע"י הערכאה קמא נוטה לקולא, אך התחשבו בהיות הנאשם אדם צעיר, אשר זו הרשעתו הראשונה וכן בשיתוף הפעולה בחקירה והבעת החרטה שלו בפני ביה"ד, המלמדים כי הפנים את חומרת מעשיו. שופט המיעוט סבר שיש לקבל את ערעור התביעה ולהשית על הנאשם 8 שנות מאסר לריצוי בפועל.

ע/137/08 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט נ.ד. : הנאשם הורשע בבית הדין במ"ש ח"א בעבירה שעניינה גניבה מחייל וכן בעבירה בנשק. בגין כך הושתו על הנאשם 4 חודשי מאסר לריצוי בפועל, מאסר על תנאי והורדה לדרגת טוראי. זאת בגין כך, שכאשר נשלח הנאשם למשימת פינוי מחסן, פרץ הלה מגירה נעולה במחסן ונטל ממנה אקדח אשר הוחזק שם. לאחר שהחלו חיפושים אחר האקדח, הסתירו הנאשם

בחדרו, ומשהחלו החיפושים לאחר הנשק העבירו לחורשה בבסיס. הנאשם טען כי נטל את הנשק מתוך סקרנות גרידא, ולא התכוון לעשות בו שימוש, אלא להשיבו במועד מאוחר יותר. ערעור התביעה הופנה כלפי קולת העונש.

בעקבות הסכמה שנקשרה בין הצדדים, הוטלו על הנאשם 180 ימים לריצוי בפועל חרף העונש שנגזר לו.

ט. עבירות תעבורה

ע"ת 61/08 טור' ח. נ' התובע הצבאי : בית הדין הצבאי לערעורים דחה ערעורו של נאשם אשר הורשע בעבירות של נהיגה בשכרות ושימוש ברכוש צבאי שלא למטרות הצבא. הנאשם נטל רכב צבאי אשר שימש כרכב אבטחה ויצא מתחומי הבסיס. על הנאשם נגזרו עונש של 3 חודשי מאסר בפועל ו- 24 חודשי פסילת רישיונות בפועל. בית הדין הצבאי לערעורים קבע כי יש לתת לשיקולי ההרתעה וההלימה את הבכורה במקרים אלו על מנת להשתתף במלחמת החורמה בתופעת הנהיגה בשכרות, אשר גובה קורבנות רבים.

4. תיקים נבחרים שנוהלו בבית המשפט לערעורים באיו"ש

ע' איו"ש 3335/07 התובע הצבאי נ' חסן יוסף : בעקבות שורת החלטות שניתנו בבתי המשפט בערכאה שראשונה, בהן הורו השופטים על שמיעת עדויות חוקרי שב"כ בדלתיים פתוחות, הוגש ערעור עקרוני מטעם התביעה בסוגיה זו. בית המשפט לערעורים קיבל את ערעור התביעה. בפסק הדין נקבעו עקרונות מנחים לסגירת דלתיים בעת שמיעת עדות חוקר שב"כ. בית המשפט קבע, כי יש להעדיף את האינטרס שעניינו הגנה על בטחונם של חוקרי השב"כ ומניעת החשיפה של שיטות חקירה, על פני האינטרס של פומביות הדיון. כן נקבע, כי על אף שבשמיעת העדות בדלתיים סגורות יש משום פגיעה בפומביות הדיון, הרי שאין בכך משום פגיעה בהגנת הנאשם כשלעצמה.

ע' איו"ש 1057/05 יאסר אבו באכר נ' התובע הצבאי : הנאשם הורשע בבית המשפט הצבאי בשומרון, בין היתר, כשותף לביצוע הפיגוע במלון גרמי בנתניה, שבו נהרגה מלכה אביה ז"ל, תינוקת בת 9 חודשים, וישראל יחיא ז"ל ולפיגוע הירי בו נרצח שוטר מג"ב קונסטנטין דנילוב ז"ל. בית המשפט הצבאי לערעורים דחה את ערעור ההגנה וקבע כי על אף שחלקו של הנאשם בפיגועים הסתכם בהעברת הנשקים למחבלים, בלא שהכיר את תוכניות הפיגועים לפרטיהן, מדובר בשותף לכל דבר. עוד קבע בית המשפט, כי לצורך קבלת ההחלטה האם מדובר בשותף או במסייע, יש להביא בחשבון גם את ההיסטוריה של הפעילות המשותפת של הנאשם עם שאר שותפיו.

עמ"מ 4168/08 ג'מאל שחטור: במסגרת הדיון בביקורת שיפוטית על מעצר מנהלי, בתשובה לשאלה שהעלה בימ"ש, ציין העציר כי לא היה מתנגד לצאת את האזור. בימ"ש חייב את התביעה לפעול להוצאת האישורים הרלבנטיים. התביעה ערערה על החלטת בימ"ש בטענה כי נטל ההוכחה באשר לממשיות חלופת מעצר צריך להיות מוטל על ההגנה ואין בימ"ש יכול לחייב את התביעה לפעול להשגת כל המסמכים טרם שהוכחה רצינות חלופת המעצר. בימ"ש הצבאי לערעורים קבע כי על עציר המבקש לצאת מהאזור להציג חלופת מעצר הולמת ובכלל זה ציון המדינה אליה הוא מבקש לעבור, היתר כניסה לאותה מדינה/קבלה למוסד לימודים שם, היתר עבודה או אישור על שהיית משפחתו שם ואין התביעה מחויבת לפעול בעניין מול גורמי הביטחון ללא כל אלה.

עד"י איו"ש 3283/08 התובע הצבאי נ' וואיל חוסיני: ערעור זה עניינו באחד מחברי הפרלמנט מטעם החמא"ס שהובאו לדין בבתי המשפט הצבאיים באיו"ש. פרשיית חברי הפרלמנט הינה פרשיה מורכבת, רחבת היקף ורגישה. במסגרת הפרשיה התנהל משפטם של למעלה מ-40 מחברי הפרלמנט בפני הערכאות המשפטיות באיו"ש ובמרכז הדיון עמדה שורת סוגיות ראייתיות ומשפטיות. חלק ניכר מן התיקים הסתיימו במהלך 2008 בפני הערכאה הראשונה ויתרתם עומד בפני סיום. כנגד חלק מגורי הדין בפרשיה ערערה התביעה לבית המשפט הצבאי לערעורים. בעניינו של חוסיני, הגישה התביעה ערעור על הכרעת הדין והעונש וערעורה התקבל. בית המשפט דחה את טענת ההגנה מן הצדק, שהתקבלה באופן חלקי בבית המשפט קמא, לפיה הסכימה ממשלת ישראל, כביכול, להשתתפות החמא"ס בבחירות. עוד קבע בית המשפט, בהכרעה בסוגיה משפטית יסודית שליוותה תיקים אלו, כי ישנו קשר בין רשימת "הרפומה והשינוי" שהתמודדה בבחירות למועצה המחוקקת הפלסטינית לבין תנועת החמא"ס וכי זו שימשה כרשימת "קש" בעבור החמא"ס. כן קבע בית המשפט לערעורים רמת ענישה מנחה של 3.5 שנות מאסר לחברי הפרלמנט והוא שב וביסס אותה, גם בתיקים אחרים בפרשיה זו.

5. תיקים נבחרים שנוהלו בבתי הדין ובבתי המשפט המחוזיים

א. עבירות רצח והריגה

פרקליטות איו"ש

חטיפתו ורציחתו של אליהו אשרי ז"ל: משפטם של מספר מעורבים באירוע זה, שאירע בחודש יוני 2006, הסתיימו בבית המשפט ביהודה. המעורב הראשי ברצח נדון למאסר עולם. מספר מעורבים בחטיפה

האלימה, אשר הכו את המנוח מכות נמרצות, אולם לא נטלו חלק בפועל ברציחתו, זוכו מעבירת הריגה תוך שבית המשפט קמא קבע כי אין לקבוע שחטיפתו של יהודי לתחומי האזור עלולה להסתיים בהכרח במותו האפשרי. התביעה הגישה ערעור עקרוני על קביעות אלו תוך טענה כי רצף של עשרות פיגועי חטיפה ומיקוח הסתיימו במות החטוף וכי תוצאה זו היא בגדר הצפיות של מי שנטל חלק בחטיפה. ערעור זה טרם נדון.

פיגוע ההתאבדות בדימונה ותשתית החמא"ס בחברון : ביום 04/02/08 בוצע פיגוע התאבדות בדימונה בו נרצחה אזרחית ישראלית. הפיגוע בוצע ע"י תשתית החמא"ס בחברון שנעזרה לצורך הוצאתו לפועל במסיעי שוהים בלתי חוקיים. כנגד 7 מן המעורבים בפרשה הוגשו כתבי אישום, המייחסים להם אחריות לפיגוע במעגלים שונים, המעגל הפנימי של המעורבים בשילוח המפגעים והכנתם לפיגוע והמעגל התומך אשר היה מעורב בהסעתם לישראל כשב"חים. משפטם של הנאשמים בפרשה זו טרם הסתיים. כמו כן, בפשיטת כוחות צה"ל על מעבדת נפץ שהפעילה התשתית בלב העיר חברון, נתפסו חגורות נפץ מוכנות להפעלה וחומרי נפץ רבים. כנגד המעורבים בכך ומי שסייעו להם, הוגשו כתבי אישום.

תיק יהודה 1058/05 התובע הצבאי נ' עמאד קוואסמה : הנאשם, ראש תשתית החמא"ס בחברון בשנת 2005, עירב עצמו בפעילות חמורה וקטלנית, אשר כללה תכנון וביצוע פיגועים, בהם ניסיון הוצאתו אל הפועל של פיגוע התאבדות בבית קפה בירושלים והעברת חומר נפץ למי שהיה אחראי לפיגוע התאבדות כפול בבאר שבע. הנאשם הורשע עפ"י הודאתו בשורה של עבירות ביטחוניות, במסגרת הסדר טיעון שנכרת לאחר ניהול משפט הוכחות ממושך, ונדון ל 16 מאסרי עולם.

תיק יהודה 5055/05 התובע הצבאי נ' יאסר כעאבנה : לאחר שהודה הנאשם בעובדות כתב האישום, המייחס לו עבירות שוד ורצח, הוחלף סניגורו של הנאשם והוא ביקש לחזור בו מהודאתו. בית המשפט הצבאי אפשר לו לעשות כן ובעקבות זאת נוהל משפט הוכחות. הסוגיה המשפטית העיקרית בתיק עניינה בניתוח סעיף 15 לצו בדבר כללי אחריות לעבירה והאחריות לתוצאה מסתברת, שכן הנאשם הואשם ברצח שומר (יוסף טויטו ז"ל) שהתפתח במסגרת שוד לו היה שותף. בית המשפט הרשיע את הנאשם בשוד בנסיבות מחמירות ובגרימת מוות בכוונה. טרם ניתן גזר דין.

תיק יהודה 1353/06 התובע הצבאי נ' יוסף אבו עאדי : הנאשם הורשע במספר עבירות שהעיקרית שבהן היא גרימת מותו בכוונה של סמל ניר כהנא ז"ל. ביום 8/12/2005, במחסום קלנדיה, דקר הנאשם את המנוח בצווארו ובכך גרם למותו. במסגרת ניהול התיק עלתה שאלה מרכזית בדבר כשרותו המשפטית של הנאשם ואחריותו למעשיו מחמת מחלת

הנפש ממנה הוא סובל, תוך שהובאו חוות דעת פסיכיאטריות סותרות. ביהמ"ש קבע כי הנאשם כשיר ואחראי למעשיו. טרם ניתן גזר דין.

תיק שומרון 3617/07 התובע הצבאי נ' ג'מאל טיראווי : בתיק זה נאשם חבר המועצה המחוקקת ומי שהיה בשעתו ראש גדודי אל אקצה בשומרון, במעורבות בשילוח מחבל מתאבד לרחוב אלנבי בת"א במרץ 2003, שגרם לרציחתה של אזרחית ישראלית. כן הואשם בכך שהורה על מעשי רציחתם של חשודים בשיתוף פעולה. משפטו עודנו מתנהל. מעורב נוסף בפרשייה של שילוח המחבל המתאבד לרח' אלנבי יחד עם ג'מאל טיראווי, פאדי בכרי, זוכה מחמת הספק ועניינו תלוי ועומד בפני בית המשפט הצבאי לערעורים בעקבות ערעור שהגישה התביעה על זיכוי מאישום הרצח.

תיק שומרון 2716/08 התובע הצבאי נ' עומר ג'אבר : הנאשם היה מבוקש במשך 6 שנים בגין מעורבותו בפיגוע במלון פארק נתניה בערב ליל הסדר בשנת 2002, והינו אחרון המבוקשים מתוך החוליה שביצעה את הפיגוע רצחני בו, נרצחו 30 אזרחים ישראלים. כתב האישום מייחס לנאשם את עריכת התיווך בין מסיע המחבל המתאבד לבין חוליית המשלחים. משפטו של הנאשם עודנו מתנהל בבית המשפט בשומרון.

פרקליטות תעבורה

תיק צפ/564/08 התובע הצבאי נ' רס"מ ד : כנגד הנאשם הוגש כתב אישום חמור בגין עבירות של הריגה, נהיגה בשכרות ובמצב השולל את השליטה ברכב. זאת בשל מעורבותו בתאונת דרכים שבמהלכה סטה מנתיב נסיעתו ודרס למוות שוטר מג"ב אשר עצר רכב לבדיקה שגרתית. מעובדות כתב האישום עולה כי הנאשם נהג ברכב לאחר שהיה במסיבה ושתה לשכרה. רשיונותיו של הנאשם נפסלו עד תום ההליכים המשפטיים, והתיק עודנו מתנהל בבית הדין הצבאי במ"ש צפון.

ב. חברות, ביצוע שירות ונשיאת משרה בהתאחדות בלתי מותרת

פרקליטות איו"ש

תיק יהודה 2958/06 התובע הצבאי נגד אחמד סעדאת : הנאשם, מזכ"ל החזית העממית, נתפס בפעולת צה"ל בכלא יריחו בשנת 2006 והועמד לדין בגין עבירות שונות, בראשן היותו מזכ"ל ולמעשה ראש ארגון החזית העממית, משנת 2001 ועד למעצרו. על אף שעבירת החברות היא עבירה נפוצה, נדירים המקרים בהם עומד לדין ראש ארגון טרור גדול ומוכר. בשנות היותו של סעדאת ראש ארגון החז"ע, ביצע הארגון שורת פעולות רצחניות, בראשן רצח השר רחבעם ("גנדי") זאבי ז"ל, אם כי לא יוחסה לנאשם אחריות ישירה למעשים

אלו. במהלך המשפט, סירב סעדאת להכיר בסמכות בית המשפט הצבאי לשפטו או לשתף פעולה באופן כלשהו עם ההליכים, לא חקר איש מהעדים ולא טען כל טענה. בית המשפט הצבאי ביהודה ציין את חומרת מעשיו של הנאשם ואת שליטתו הניכרת בארגון ופעיליו וגזר עליו עונש של 30 שנות מאסר לריצוי בפועל.

הצטרפות באינטרנט לארגון אל-קעידה: במחשביהם האישיים של שני תושבי האזור נתפסו חומרים המעידים על קשרים שקיימו השניים עם חברי אל קעידה בחו"ל. אחד מהם הודה שניהל ביחד עם אחרים פורום באתרי אינטרנט של אלקעידה. השניים הואשמו בחברות בארגון אל קעידה. בית המשפט בשומרון, בהחלטה תקדימית, הורה על מעצרים עד לתום ההליכים.

ג. עבירות מין

פרקליטות צפון וחיל הים

תיק חי/76/08 התובע הצבאי נ' טור' א.ש.: הנאשם צילם חיילות מתקלחות במקלחות הבסיס במספר רב של הזדמנויות והעביר את הסרטונים למחשבו האישי. כן העלה הנאשם את אחד הסרטונים לאתר אינטרנט ושלח סרטון אחר לחיילת שצולמה בו דרך תוכנת שיתוף, תוך דרישה שתראה לו את איבר מינה על מנת שימחק את הסרטון. בנוסף צילם סרטונים של שכנתו ושל אחותו הקטינה כשהן מתקלחות. כנגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין עבירות של פגיעה בפרטיות, סחיטה באיומים ועוד. ביה"ד אימץ את ההסדר אליו הגיעו הצדדים, תוך שהוא מציין כי מעשיו של הנאשם פגעו במרקם החיים הצבאי המשותף. הנאשם הודה במיוחס לו, ונגזרו עליו שישה חודשי מאסר לריצוי בפועל, אשר ירוצו בדרך של עבודות צבאיות, ושמונה חודשי מאסר על תנאי למשך שלוש שנים שלא יעבור עבירה שיש עימה יסוד של הטרדה מינית או עבירה לפי פרק י' סימן ה' לחוק העונשין או עבירה שיש עימה יסוד של קבלת דבר במרמה. הנאשם הורשע בכל המיוחס לו, תוך קביעת ביה"ד כי מעשיו פגעו במרקם החיים הצבאי המשותף.

תיק חי/43/08 התובע הצבאי נ' רס"ל ח.ה.: הנאשם הועמד לדין בגין קיום מערכת יחסים בהסכמה עם חיילת אשר היתה תחת פיקודו, בין היתר בתוככי היחידה. כמו כן, נהג באלימות כלפיה וכלפי חבריה אשר היו פקודיו אף הם. התיק עודנו מתנהל בבית הדין.

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

תיק מר/566/07 התובע הצבאי נ' סגן ע.ג.: הנאשם הורשע בשתי עבירות של מעשה מגונה. זאת בגין כך שליטף את רגלה של המתלוננת, אמר לה אמירות בעלות גוון מיני, הושיבה על רגליו, כך שהרגישה את איבר מינו זקור וכשקמה הושיבה שוב על ברכיו, נשכב לצידה במיטתה, נגע בבטנה ורגלה, ניסה לנשקה והניח את ידה על איבר מינו. וכן, בשלוש עבירות של התנהגות שאינה הולמת בגין אמירות בעלות גוון מיני והדחה בחקירה.

הנאשם הורשע בכל המיוחס לו לאחר דיון הוכחות והוטל עליו עונש של 5 חודשי מאסר בפועל. זאת על אף שפוטר מהשירות עקב אירוע זה.

תיק ער/68/08 התובע הצבאי נ' סמ"ר ש.ב.ד.: הנאשם הועמד לדין בבית הדין במ"ש עורף, בגין ביצוע עבירת אינוס בחיילת המשרתת עמו באותו הבסיס. התבקש מעצרו עד תום ההליכים. עוד טרם הדיון, התחייבה התביעה בפני ביה"ד כי לעניין עילות המעצר, תתייחס לנאשם כאל אזרח וזאת עקב שחרורו של הנאשם משירות צבאי וכן כיוון שהחקירה החלה לאחר שחרורו מהשירות. ביה"ד עצר את הנאשם וקבע כי, מעבר לעילת המסוכנות הברורה העולה מהעבירה המיוחסת לנאשם, בעניינו, מתקיימת גם עילת הפגיעה במשמעת הצבאית וזאת כיוון שהמתלוננת והעדים בתיק עדיין נמצאים בשירות צבאי פעיל. התיק עודנו מתנהל בפני בית הדין במ"ש עורף.

פרקליטות דרום/זרוע היבשה

דר/316/08 התובע הצבאי נ. רס"ן מ.ט.: כנגד הנאשם, קצין בדרגת רב סרן וסגן מפקד בסיס אימונים חטיבתי, הוגש כתב אישום, המייחס לו סדרת מעשי הטרדה מינית בחיילת ובקצינות, באמצעות הודעות טקסט. כן מיוחס לו, כי אחר שהפעיל לחץ על פקודתו, להיפגש עימו מחוץ לבסיס, הסיע את האחרונה ברכבו, אז נגע בה והודיע לה כי הזמין עבורם צימר בקיבוץ. הנאשם הסיע את המתלוננת אל הצימר, הוציאה מהרכב תוך שהוא מושך אותה בידו ובהיותם בחדר, ביצע בה מעשים מגונים, בניגוד לרצונה, תוך שבין היתר, הוא שוכב עליה, מתחכך בה, נושק לחזה, פותח את כפתורי חולצת המדים שלה בשינוי ומכניס את ידו לתחתוניה. בשלב מסוים, ניסה הנאשם לאנוס את המתלוננת בדרך של החדרת אצבעותיו אל איבר מינה, אך זו לא אפשרה לו לעשות כן. יצוין, כי קודם לכניסתם לחדר, מבלי שהנאשם ידע על כך, התקשרה המתלוננת לחברתה בקריאה לעזרה, וכתוצאה מכך, גורמי יחידתם ערכו חיפושים אינטנסיביים אחריהם, באמצעות מכשירי הטלפון. לאור צלצולי הטלפון הבלתי פוסקים, חדל הנאשם ממעשיו. לאחר האירוע, הורה הנאשם למתלוננת למחוק את הודעות הטקסט ששלח אליה. בעקבות אירועים אלה נעצר הנאשם, והושם במעצר בית. כמו כן, הושעה מתפקידו. התיק עודנו תלוי ועומד בפני בית הדין.

דד/08/281 התובע הצבאי נ. רס"מ מ.מ.מ. : כנגד הנאשם, נגד לוגיסטיקה, הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של מעשים מגונים ונסיונות לאינוסה של אזרחית, חוסה בהוסטל "אקים" הסובלת מפיגור שכלי, אשר שימשה כמתנדבת ביחידתו תחת פיקוחו. בין היתר, הואשם הנגד, כי באחת ההזדמנויות, עת נשאר עם המתלוננת לבד במחסן, נעל את דלת המחסן, התחיל לגעת במתלוננת בחזה מתחת לחולצתה ולאחר מכן הפשיט אותה ממכנסיה ותחתוניה, הוריד את מכנסיו שלו, השכיב את המתלוננת על הרצפה, שכב מעליה וניסה להחדיר את איבר מינו לאיבר מינה. משלא עלה הדבר בידו, אונן הנאשם לצידה של המתלוננת עד שהגיע לפורקן. על פי המיוחס לו, ביצע הנאשם מעשים אלה, תוך שהמתלוננת מתנגדת מילולית, מנסה להדוף אותו מעליה ואף מכה אותו. הנאשם הושעה מתפקידו, ושוהה במעצר בית. אחר הגשת כתב האישום, כפר הנאשם באשמה ובימים אלה מתנהל משפט הוכחות בפני בית הדין.

תיק מז"י 306/08 התובע הצבאי נ' סמל ש.ב.ל. : כנגד הנאשם, אשר שירת כחובש במרפאה של בסיס טירונים, הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של אינוס בכוח שנעברה על ידו כלפי טירונית. על פי המיוחס לו, משנעתרה המתלוננת, לאחר שכנוע מצידו של הנאשם, לישון איתו באותה מיטה באחד מחדרי המרפאה, ליטף את גופה. המתלוננת ביקשה מהנאשם שיחדל ממעשיו ובתחילה נעתר לבקשתה. לאחר מכן החל הנאשם שוב ללטף חלקים מגופה של המתלוננת מתחת לחולצתה ומשזו התנגדה למעשיו, הפשיטה זה מבגדיה בכוח, תוך שהוא מכסה את פיה בידיו ומונע ממנה מלהתנגד. לאחר מאבק קצר, משתשו כוחותיה של המתלוננת, אנס אותה. הנאשם הכחיש, תחילה, באופן גורף את ההאשמות נגדו, אך עם תחילת ניהול ההליכים שינה גרסתו ומסר כי יחסי המין היו בהסכמה. הנאשם הורשע במיוחס לו בכתב האישום, ונידון ל-6 שנות מאסר, מהן 4 בפועל, בניכוי ימי מעצרו, והיתרה על תנאי למשך שלוש שנים, לבל יעבור עבירה לפי סימן ה' לפרק י' בחוק העונשין. כן הורד הנאשם לדרגת טוראי, וחויב לשלם למתלוננת פיצויים בסך 20,000 ₪.

ד. עבירות גניבת נשק והוצאת נשק מרשות הצבא

פרקליטות צפון וחיל הים

תיק צפ/08/499 התובע הצבאי נ' סמ"ר ס.ב. : כנגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין גניבת נשקו האישי של לוחם מיחידתו. הנאשם נטל נשק מסוג רוס"ק M-16 מבטונדה הסמוכה למשטח המשגרים ביחידה, עליה היו מונחים נשקיהם של לוחמים אשר עסקו בניקוי המשגרים. את הנשק העביר לחדרו במגורי הקבע, שם פירק אותו למספר חלקים והכניסו לתיק גב השייך לו. את התיק ובתוכו הנשק החביא מתחת לבניין מגורים אחר בבסיס, במטרה להוציאו כעבור שבוע או שבועיים

מיחידתו ולמוכרו. הנאשם הודה בביצוע העבירה והוביל את חוקריו אל הנשק. התיק עודנו מתנהל בפני בית הדין.

תיק צפ/457/08 התובע הצבאי נ' מ.ל.: הנאשם גנב מאתר ההנצחה "תל-סאקי" נשק מסוג מא"ג. לאחר מכן, גנב נשק מסוג מא"ג מרכב במהלך סיור בו נטל חלק. את שני הנשקים מכר לסוכן ימל"ם בתמורה ל- 30,000 ₪. כמו כן, מכר לסוכן ימל"ם את אפוד המגן האישי שלו כאשר התמורה אמורה היתה להיות מוסכמת בשלב מאוחר. התיק עודנו מתנהל בפני בית הדין.

תיק צפ/488/08 התובע הצבאי נ' טור' ס.ע.: הנאשם פרץ לבסיסו יחד עם אזרח מרמלה, לפי סיכום מוקדם ביניהם ותמורת כסף, פלאפון, ורכב, הוציא עם האזרח ממחסן ביחידה 24 ארגזי כדורים, שהכילו 990 כדורים כל אחד. השניים נתפסו בדרך לרמלה על ידי מחסום של מג"ב. הנאשם נדון לעונש של 35 חודשי מאסר בפועל.

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

תיק חא/362/08 התובע הצבאי נ' סגן א.כ.: כנגד הנאשם, אשר שירת כמפקד סוללה, הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא, סחר בנשק, החזקת נשק, משחקים אסורים, חריגה מסמכות עד כדי סיכון בטחון המדינה והתנהגות שאינה הולמת. הנאשם התחבר עם גורמים עברייניים לאחר שחב כספים רבים בעקבות הימורים ומכר להם נשק מסוג M-16, מכלול לנשק כאמור שגנב מהנשקיה ביחידתו וכן טיל לאו, אותם גנב מיחידתו. כמו כן, בביתו נתפסו מפות מסווגות ופקודת מבצע סודית. התיק עודנו מתנהל, בשעה שהנאשם מצוי במעצר. במהלך הטיפול בתיק אף התקיימו דיונים בנוגע לצו איסור פרסום שהתבקש בתחילה על ידי התביעה (לאור צרכי החקירה) ובהמשך על ידי בא כוח הנאשם, אשר ביקש להגן על הנאשם מפני הגורמים העברייניים להם הוא חייב כסף.

פרקליטות דרום/זרוע היבשה

תיק דר/250/08 התובע הצבאי נ' רס"ל ע.ע.: במהלך חודש דצמבר 2007, נעלמו ממוצב צה"לי 2 רימוני רסס. חקירת מצ"ח מזירת האירוע, העלתה חשד כי הנאשם הוא זה שגנב את הרימונים. במהלך חקירת הנאשם, הוא הודה כי גנב את הרימונים ומכר אותם לאזרח סוחר נשק, ביוזמתו ותמורת 6,000 ש"ח. כתב אישום, המייחס לו עבירות של הוצאת נשק מרשות הצבא וסחר בנשק, הוגש כנגדו חמישה חודשים לאחר שחרורו מצה"ל, עקב שיהוי בחקירתו. ההגנה ניהלה משפט זוטא, במהלכו נטען כי ההודאה ניטלה מהנאשם שלא באופן חופשי ומרצון וזאת לאחר שהחוקרים איימו עליו והבטיחו לו הבטחות שווא. בית הדין קבע, לאחר שמיעת העדים, כי האמרה

נגבתה כדין. בעקבות קביעה זו חזר בו הנאשם מכפירתו ובית הדין אימץ הסדר טיעון שהוצג לו ע"י הצדדים. על הנאשם נגזר לנאשם עונש של 29 חודשי מאסר לריצוי בפועל לצד עונש מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי.

ה. עבירות אלימות, התעללות והתעללות בבעל חיים

הפרקליטות לעניינים מבצעיים

תיק דר/14/08 התובע הצבאי נ' רב"ט ע.ש.: הנאשם הורשע על פי הודאתו בעבירה של התעללות. זאת לאחר שמשך בחולצתו של המתלונן, תושב האזור, בשעה שזה היה נתון במשמורתו, בעודו כפות ומכוסה עיניים. לאחר מכן, הקים אותו ממקום מושבו על הרצפה והוליך אותו במהירות הולכת וגוברת, תוך שהוא לועג לו בצוותא עם חיילים אחרים. זאת עד שפגע המתלונן עם ראשו בעמוד ברזל. כתוצאה מכך נפגע המתלונן במצחו, בשפתיו ודם ירד מכתך על מצחו. לאחר מעשה טען הנאשם בפני החובש והרופא אשר טיפלו במתלונן, כי המתלונן נפצע באקראי כשניסה להתחמק ממנו. כך גם מסר תחילה במצ"ח, שם הכחיש את העבירות בהן נחשד. בית הדין קבע, כי העבירה בה הורשע הנאשם מהווה כשלון חמור וכי הנאשם הפר במעשיו באופן בוטה את חובותיו כאדם, כאזרח המדינה וכחייל. נקבע כי מעשיו מטילים עליו קלון ומכתימים את שם צה"ל ומדינת ישראל. לפיכך נדרשת ענישה הולמת שתבהיר באופן חד משמעי את הפסול שבמעשה. על הנאשם הושתו 4.5 חודשי מאסר בפועל, מאסר מותנה, והורדה לדרגת טוראי.

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

תיק מט/603/08 התובע הצבאי נ' טור' ג.ח.: בעת שהנאשם ריצה עונש בגין עבירה של העדר מהשירות בבס"כ 394, תקף, בשני אירועים שונים, שני מדריכי כליאה. יום למחרת, לאחר שסירב להיכנס לתא, רוסס על ידי קצין כליאה בגז מדמיע ובתגובה היכה הנאשם באגרופו וגרם לשבר בעינו. בגין האירועים הנ"ל הואשם הנאשם בעבירות של אלימות כלפי ממלא תפקיד. במסגרת הסדר טיעון הטיל בית הדין על הנאשם עונש של 21 חודשי מאסר, מהם 13 לריצוי בפועל והיתרה על-תנאי למשך שנתיים.

תיק מר/305/08 התובע הצבאי נ' רב"ט א.ח.: כתב האישום המתוקן ייחס לנאשם סעיפים של התעללות בבעל חיים, לפי סעיפים 2(ב) + 17 (א) לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), תשנ"ד – 1994, בגין שלושה אירועים: הראשון, במהלכו הטיל הנאשם חתול ברחבי מטבח יחידתו והשליך עליו כיסאות. השני, בגין כך שהיכה חתול באמצעות אבן עד שהביא למוותו. השלישי, בגין כך שהיכה הנאשם חתול במקל עד

שהביא למותו. לאחר מכן, שרף הנאשם את פגר החתול באמצעות להביו גז ("ברנר"), תוך שביקש מחייל אחר שיצלם את מעשיו באמצעות מכשיר טלפון נייד. בנוסף, איים על חברו לבל ימסור גרסה מפלילה בעניינו.

במסגרת הסדר טיעון, נגזרו על הנאשם 4 חודשי עבודות צבאיות, בניכוי 7 ימי מעצרו הסגור (7 ימים נוספים שהם במעצר פתוח), מאסר על תנאי והורדה לדרגת טור.

1. עבירות סמים

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

פרשיית "סמים גבול 2": בחטיבת הבקעה נערכה חקירה מקיפה בחשד לביצוע עבירות סמים חמורות. בעקבות החקירה הוגשו לבית הדין במ"ש מרכז 8 כתבי אישום חמורים ביותר כנגד 8 חיילים, המייחסים להם בין השאר עבירות של סחר בסם מסוג הירואין וחשיש (במשקלים שונים, עד ל-5 ק"ג), סחר בכ-500 כדורי MDMA, נסיון לסחר באקדח ועוד.

עניינם של מספר נאשמים (בתיק מר/158/08, 160, 144) עודנו תלוי ועומד בפני בית הדין ומתנהלים בו הליכים של בקשות חומר חקירה, עתירות לגילוי ראיה וכו'.

עניינם של יתר הנאשמים (בתיקי מר/154/08, 161, 152, 162, 153) הסתיים במהלך השנה במסגרת הסדרי טיעון, והוטלו עליהם עונשי מאסר בפועל של תקופות שבין שמונה חודשי מאסר ל-6.5 שנות מאסר (בהתאם להיקף וחומרת העבירות בהן הורשעו), פסילת רשיון נהיגה, הורדה לדרגת טוראי ומאסרים על תנאי. על חלק אף הוטלו קנסות כספיים ניכרים. בתיק מר/15408 הוטל על הנאשם קנס של 50,000 ₪ וכן חולט רכבו, בשווי של 60,000 ₪, אשר שימש לביצוע עסקת סמים. כמו כן, הוגשו כתבי אישום שעניינם שימוש בסמים מסוכנים (בין היתר בנסיבות צבאיות) כנגד שני חיילים נוספים, וכן מספר כתבי אישום שעניינם סירוב למסור דגימת שתן כנגד חיילים אחרים.

2. גרימת מוות בהתרשלות

פרקליטות צפון וחיל הים

תיק צפ/223/06 התובע הצבאי נ' סג"ם נ.ק.: כנגד הנאשם הוגש כתב אישום, המייחס לו עבירה של גרם מותו ברשלנות של תושב מחנה הפליטים קלנדיה, הן באמצעות ירי מנשקו האישי והן במתן הוראה לפקודו לירות כאמור. לאחר משפט הוכחות, הורשע הנאשם בעבירה של שימוש בלתי חוקי בנשק, מאחר שלא הוכח קשר סיבתי בין הירי, שבוצע תוך חריגה מהוראות פתיחה באש, לבין המוות. על הנאשם נגזר עונש

מאסר מותנה והורדה לדרגת טוראי. הנאשם הגיש ערעור על פסק הדין לבית הדין הצבאי לערעורים, אשר טרם נדון.

תיק צפ/33/07 התובע הצבאי נ' סמל א.צ.: כגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של גרם מוות ברשלנות ועבירות נלוות נוספות. זאת לאחר שבמהלך נהיגה ברכב, בו ישבו חיילים נוספים, נכנס לצומת במהירות שאינה סבירה, בלי להאט ובלי לתת זכות קדימה וכך חסם את דרכו של רכב אזרחי שהגיע מימינו. הרכב האזרחי התנגש ברכב הצבאי וגרם להתהפכותו. בכתב האישום נטען, כי כתוצאה מתאונה זו וממעשיו של הנאשם, נגרמו מותם של חייל ואזרח. כמו כן נפצעו מעורבים אחרים בתאונה. התיק עודנו מתנהל במסגרת משפט הוכחות.

ח. עבירות רשלנות

פרקליטות מרכז, ח"א, מטכ"ל ועורף

תיק מר/189/07 התובע הצבאי נ' סרן מ.ב. וסגן ש.ג.: כנגד שני הקצינים, מ"פ וסמ"פ ביחידה לוחמת, הוגש כתב אישום שייחס להם גרימת מותו ברשלנות של חייל, ששירת תחת פיקודם. בכתב האישום נטען, כי במהלך אחד הלילות, נכנס המנוח לחדר, נעל עצמו, דרך נשק טעון וכיוון אותו לכיוונו. חבריו, ששמעו קולות וכן קולות בכי מתוך החדר, פרצו את הדלת וחטפו ממנו את הנשק. בעקבות האמור, הושם המנוח תחת שמירה למשך הלילה. כנגד סרן ב. נטען, כי לא הנחה לשמור על המנוח כראוי ובהתאם להוראות שקיבל, לא הותירו תחת שמירה של שני חיילים שאינם חמושים ולא הנחה את סגן ג., אשר שמר על המנוח בסמוך למותו, בדבר ההוראות שקיבל. כנגד סגן ג. נטען, כי כאשר נותר כשומר האחרון על המנוח, לא שמר עליו בצורה צמודה ולבסוף, כשהמנוח הטעה אותו, פנה ללוותו לברזיה כשהוא מותיר את נשקו מאחור. המנוח נטל את הנשק ושם קץ לחייו. כנגד הקצינים הוגש תחילה כתב אישום אשר ייחס להם עבירה של גרם מוות ברשלנות, אך במסגרת הסדר טיעון הומר סעיף האישום בעניינם של הקצינים לעבירה של התרשלות. בית הדין הצבאי קיבל את עתירת התביעה בנוגע לעונשם של הנאשמים, והשית עליהם עונש של 30 ימי מאסר בפועל שירוצו בדרך של עבודה צבאית. בנוסף הוטלו עליהם עונשי מאסר על תנאי, וסגן נ.ג. הורד לדרגת סג"ם.

ט. העדר מהשירות שלא ברשות

פרקליטות עריקים ונפקדים

תיק צפ/237/08 התובע הצבאי נ' רב"ט ע.א.: בית הדין קמא השית על הנאשם עונש של שנה ו-10 ימי מאסר בגין היעדרות משירות חובה בת 3 שנים. הנאשם הינו פטור משירות בגין התנהגות רעה וחמורה. ביה"ד ציין בגזר דינו, כי אין עוררין על הצורך להרתיע מפני דפוס התנהגות זה עבירות שהפכה לנפוצה, עד שהיא מכלה כל חלקה טובה ומכרסמת בכוחו של צה"ל.

תיק מט/817/07 התובע הצבאי נ' טור' מ: בית הדין הרשיע את הנאשם בהשתמטות משירות במשך כ-3 שנים. ההרשעה בוססה על צו פוקד כללי, תוך קביעה כי צווי פוקד כלליים אינם מפלים לרעה עולים חדשים לעומת ילידי הארץ. ביה"ד הטיל על הנאשם 100 ימי מאסר בפועל בציינו כי אינו ממצה הדין.

י. החלת הוראות מהדין הכללי במסגרת הליכים צבאיים

פרקליטות דרום וזרוע היבשה

תיק מז"י/416/07 התובע הצבאי נ' רב"ט ח.ב. ותיק דר/326/07 התובע הצבאי נ' טור' א.ד.: כנגד הנאשמים, הוגשו כתבי אישום המייחסים להם עבירות פשע שונות.

ההגנה העלתה טענות מקדמיות, בדבר אי עמידתה של התביעה הצבאית בדרישות סעיף 60א לחסד"פ, המחייב ליידע חשוד שקיימת כוונה להגיש כנגדו כתב אישום בעבירת פשע בדבר זכותו לשימוע ולבקשתו, לאפשר לו להשמיע את טיעוניו בטרם יוגש כתב אישום. לפיכך, נדונה סוגיית החלת הוראת הסעיף במחוזות הצבא.

עמדת התביעה היתה כי החש"ץ מהווה קודקס מלא, כפי שנקבע לא אחת בהלכה הפסוקה ועל כן, על מנת להחיל הסדר המצוי במקור חקיקה חיצוני, נדרשת אמירה אקטיבית מצידו של המחוקק. בהתאם לכך נטען כי סעיף 60א אינו חל בהליכי העמדה לדין על פי חוק השיפוט הצבאי. מעבר לכך נטען כי אף אם חלה חובת היידוע על פי הסעיף האמור, הרי שבמקרים בהם הוגש כתב אישום בהתעלם מהוראה זו, אין להורות על ביטול כתב האישום, אלא ניתן לרפא את הפגם בדרכים אחרות כגון מתן שימוע בדיעבד.

ביה"ד דחה את בקשת ההגנה לביטול כתבי אישום. בהחלטתו ציין ביה"ד כי זכות השימוע הינה זכות מהותית וראוי שהיא תוחל גם במערכת המשפט הצבאית, אך לאור האינטרס הציבורי לשפוט את הנאשמים במערכת הצבאית ומשהוצע לבאי כוח הנאשם לקיים שימוע יעיל והוגן, גם אם בדיעבד, הרי שבחינת האיזון בין האינטרס הציבורי

לבין הנוק לנאשמים והסיכוי לתקן את המעוות, ידו של האינטרס הציבורי על העליונה.
לאור הערות ביה"ד, הואצה עבודת מטה שטיפלה בסוגייה זו, ולאחרונה הופצה הנחיית תצ"ר המחילה בשינויים המתאימים, את חובת היידוע גם במסגרת הצבאית.

י"א. נהיגה בשכרות

פרקליטות תעבורה

תיק צפ/תע/5/08 התובע הצבאי נ' סרו ס.א : הנאשמת הורשעה לאחר משפט הוכחות בעבירה של נהיגת רכב בשכרות. זאת לאחר שבבדיקת "ינשוף" שנערכה לה, נתגלה בגופה אלכוהול ברמה העולה על המותר בחוק. הנאשמת הלינה על האופן שבו נערכה לה הבדיקה ועל אמינות מכשיר הינשוף. בית הדין לא קיבל את טענות הנאשמת, אישר את בדיקת הינשוף והרשיעה במיוחס לה. על הנאשמת הוטל עונש של פסילת רשיונות לתקופה 24 חודשים בפועל כמצוות החוק, אך בית הדין נמנע מלהשית עליה עונש של מאסר על תנאי. התביעה הגישה ערעור בעניין זה שטרם נדון.

**חלק ג -
הסנגוריה העבאית**

הסנגוריה הצבאית

1. כללי

הסנגוריה הצבאית, שבראשה הסנגור הצבאי הראשי, מעניקה שירות משפטי לחיילים ולקצינים שבעניינם נפתחה חקירה פלילית או נתקבלה החלטה על העמדה לדין, כפי שיפורט להלן:

א. ייצוג נאשמים בפני בתי הדין הצבאיים המחוזיים, בית הדין הצבאי המיוחד, בית הדין הצבאי לערעורים ובית המשפט העליון, הן במהלך משפטם והן במסגרת דיוני מעצר. שיעור הייצוג ע"י סנגורים צבאיים בבתי הדין הצבאיים המחוזיים עומד על כ- 90%. כן מופיעה הסנגוריה בדיונים בבית משפט עליון ביושבו כבג"צ, בעניינם של חיילים המיוצגים ע"י הסנגוריה הצבאית.

ב. הגשת בקשות לביטול כתבי אישום לפצ"ר ולסגנו, וייצוג בהליכי שימוע טרם הגשת כתב אישום.

ג. ייעוץ לחיילים ולקצינים לקראת ו/או במהלך חקירת מצ"ח, ועדת חקירה, ותחקיר צבאי.

ד. ייעוץ לחיילים ולקצינים העומדים לדין בפני בתי הדין הצבאיים לתעבורה, בהם אין ייצוג לנאשם כדבר שבשגרה, על פי החש"ץ, וכן ייצוגם בפני בית הדין הצבאי לערעורים בהליכי ערעור.

ה. ייצוג חיילים, המרצים עונש מאסר במתקן כליאה צבאי או בשירות בתי הסוהר, בפני הוועדה לעיון בעונש, ובפני הוועדה העוסקת בהעברת כלואים לכלא אזרחי ("ועדה 210").

ו. ייעוץ וייצוג לחיילים בוועדות פרט ובהליכים אחרים הנובעים מן ההליך המשפטי (הדחה, השעיה, התרת התחייבויות, ועדת סמים וכד').

ז. סיוע לחיילים העומדים בפני הליכים משמעתיים במקרים המתאימים (קרי, מקרים שבהם להליך יש השלכה על המשך שירותם בשירות קבע, כדוגמת דין משמעת בגין עבירות של הטרדה מינית).

ח. ייזום ושותפות בעבודת מטה בנושאים הקשורים לזכויות החייל, הן בהליכי החקיקה השונים והן בעתירות עקרוניות לבג"ץ.

נוסף לכך, הסנגוריה הצבאית פועלת למען קיום הסברה רחבה בקרב חיילי צה"ל אודות מאפיינים הליכי השיפוט בצבא וזכויות החיילים אגב אותם הליכים. במסגרת זו עורכת הסנגוריה הצבאית ביקורים ביחידות שונות (לדוגמא, בגדודים בחטיבת כפיר) ומקיימת הרצאות ביחידות שונות (בבה"ד 1, בבה"ד 6, במלט"ק, וכו').

2. פניות לבית המשפט העליון

הסנגוריה הצבאית הגישה במהלך השנה האחרונה עתירה אחת לבג"צ ובקשת רשות ערעור אחת על החלטת בית הדין הצבאי לערעורים. בנוסף, ייצגה הסנגוריה הצבאית את לקוחותיה כאשר הוגשה כנגדם עתירה לבג"צ.

בבג"צ 696/08 מור אדרי נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח' עתרה הסנגוריה הצבאית כנגד החלטת פרקליטת מחוז שיפוט דרום/מז"י, סגן הפרקליט הצבאי הראשי והפרקליט הצבאי הראשי שלא לבטל כתב אישום, אשר הוגש בגין אי שמירה על רכוש צבאי שהינו נשק. עתירתה החלופית של הסנגוריה הצבאית הייתה להורות כי סעיף האישום יומר לכה אשר אינו נושא רישום פלילי. הסנגוריה הצבאית תמכה את עתירתה בשלושה יתדות מרכזיים. הראשון הוא כי החלטת המשיבים התקבלה תוך סטייה מן ההנחיות ומן המדיניות הנוהגת במקרים מסוג זה; השני, עניינו הפלייתו של העותר לרעה ביחס לחיילים רבים אחרים, אשר נשפטו בבתי הדין הצבאיים בעבירות דומות ואף חמורות יותר; השלישי, הוא הפגיעה הלא מידתית בזכותו של העותר לכבוד ולחופש העיסוק. ככלל, יצאה הסנגוריה חוצץ כנגד כך, שלמרות המדיניות המוצהרת של הפרקליטות הצבאית לפעול על מנת להפחית את מספר המקרים בהם יוכתמו חיילים ברישום פלילי, בפועל, ומקרה זה הוא דוגמא לכך, מדיניות זה אינה מקוימת. דיון בעתירה צפוי להתחיל בחודש מרץ הקרוב.

בבג"צ 7195/08 אשרף אבו רחמה ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח' עתרו ארגוני זכויות האדם כנגד החלטת הפצ"ר להעמיד לדין מפקד גדוד שריון וחייל באותו הגדוד בגין מעורבותם בירי כדור גומי לעבר רגלו של פלסטיני, בעבירה אשר אינה נושאת רישום פלילי. הסנגוריה הצבאית אשר מייצגת את השניים בהליך העיקרי, ייצגה אותם גם בפני בג"צ. טיעוני הצדדים בעתירה טרם הושלמו.

כמו כן, במהלך השנה הוגשה לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור בתיק עקרוני בו נידונה זכותם של חיילים לאוטונומיה על גופם – בר"ע 8673/08. השאלה המרכזית אשר עומדת במוקד הדיון הינה, האם הוראות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - חיפוש בגוף ונטילת אמצעי זיהוי) מחייבות את גורמי המשטרה הצבאית החוקרת, בעת שהיא עורכת חיפושים חיצוניים מסוג של נטילת דגימות שתן מחיילים, או שמדובר בחיפושים בגוף האדם שאינם כפופים להוראות החוק. הסנגוריה הצבאית סבורה כי שאלה זו צריכה להיבחן בהתאם לרוחו של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו. בבקשה טרם ניתנה החלטה.

3. הופעת הסנגוריה הצבאית כ"ידיד בית הדין"

השנה נטלה הסנגוריה חלק בשני תיקים במעמד של "ידיד בית הדין". לאור מורכבותם, כלל התיקים מתנהלים מאז שנת 2007.

בתיק מר/06/3164 בו הוזמנה הסנגוריה להצטרף במעמד של "ידיד בית הדין" על ידי בית הדין עצמו, שטחה הסנגוריה את טענותיה בשאלת סמכותו של בית דין צבאי להורות על העמדת נאשם במבחן או להטיל עליו עבודות לתועלת הציבור מבלי להרשיעו, הגם שעובדתית נקבע, כי עבר את המעשים המיוחסים לו. הנושא חשוב במיוחד בהקשר של הימנעות מהטלת רישום פלילי. בית הדין דן בטענות החוקתיות העולות מכך שחוק השיפוט הצבאי מונע פנייה לשירות המבחן או נקיטה בדרך של "אי הרשעה". קביעות בית הדין היו כי הוראות מגבילות אלה אינן משתלבות עם דרישות חוק יסוד כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד חופש העיסוק, וכי הן אינן מוגבלות מהתערבות שיפוטית במסגרת ביקורת חוקתית של סעיפי חוק. מכיוון שהמקרה הנידון לא עמד מלכתחילה בקריטריונים המתאימים, חתם בית הדין את דברו בקובעו כי קרוב הוא לומר שבמקרה המתאים, מוסמך בית הדין לפעול בהתעלם מההוראות המגבילות בחוק השיפוט הצבאי, וליישם בכך את רוח חוקי היסוד.

בע/07/89 נדונה סוגיה של הרשעת חייל בעבירה של סירוב להיענות לצו המחייבו למסור דגימת שתן, שעה שהצו כאמור הוצא ע"י הרשות המוסמכת לכך בהסתמך על מידע מודיעיני כנגד אותו חייל, וכאשר פרטי המידע המודיעיני נותרו חסויים. טיעוני הסנגוריה לעניין זה היו כי אי חשיפת המידע המודיעיני פוגעת לא רק בהגנתו של המערער בגין אי היכולת לבסס את הגנתו, אלא גם ביכולתו של בית הדין לפסוק. פגיעה זו מקורה בכך שבהיעדר היכולת להתייחס לראיה, אשר מעצם טיבה היא אינה קבילה, לא ניתן להעריך את שיקול הדעת שהפעיל מוציא הצו, אלא על סמך דבריו שלו. בית הדין הצבאי לערעורים לא הכריע בשאלות שנדונו הואיל ולפי שיטתו, בנסיבות הקונקרטיות של אותו המקרה, נמסר למערער כל המידע אשר הצהיר כי נחוץ לו. השאלות העקרוניות נותרו פתוחות.

בנוסף תלויה ועומדת בקשה נוספת של הסנגוריה להצטרף להליך במעמד של "ידיד בית הדין". ב-**ע/07/111** ביקשה הסנגוריה להצטרף להליך ולטעון לגבי סוגיות הרשעה מכוח צו פוקד כללי, מקום לא הגיע הדבר לידיעתו של נאשם וכן לגבי נפקות אי התאמת פרופיל תוך 30 יום מיום מעצרו בגין היעדרות. הבקשה טרם הוכרעה לגופה, אולם הסנגוריה הוזמנה לדיונים אשר נקבעו.

4. השתתפות הסנגוריה הצבאית בעבודות מטה לתיקוני חקיקה ופקודות ולגיבוש מדיניות התביעה

אלה העניינים שהעסיקו השנה את הסנגוריה הצבאית במישור הצעות החקיקה, הפקודות ומדיניות התביעה הצבאית:

- א. פנייה ליועץ המשפטי לממשלה הנוגעת לפסול שבהוצאת תעודות חיסיון על-ידי שר הביטחון כדבר שבשגרה בעבירה של סירוב להיבדק לגילוי שימוש בסמים מסוכנים, ובפסול במדיניות התובע הצבאי הראשי להגיש כתבי אישום בעבירה זו עת הראיה המרכזית עליה נשען כתב האישום חוסה תחת חיסיון.
- ב. דרישה לשינוי אופן הטיפול בתלונות המוגשות כנגד שוטרים צבאיים, על מנת למנוע חשש לבחינה לא עניינית של אותן התלונות. הסנגוריה הציעה לעניין זה. הקמת גוף שייהנה מעצמאות פעולה, בדומה למקבילה האזרחית, המחלקה לחקירות שוטרים.
- ג. הנחיית התובע הצבאי אשר מעגנת את יידועו של חשוד בטרם הגשת כתב אישום כנגדו בעבירות מסוג פשע וזכותו לקיום שימוע. הנחייה זו קרמה עור וגידים בין היתר על רקע פניית הסנגוריה הצבאית.
- ד. פנייה לתובע הצבאי הראשי בנושא העקרוני של סיווג אמצעים לראיית לילה כנשק, ובמדיניות העמדה לדין כפועל יוצא מכך בגין עבירות הקשורות לאמצעים מסוג זה.
- ה. הנחיית התובע הצבאי שלא לייחס עבירה של הפרת הוראה חוקית במקרים בהם החלה היעדרות משירות בבריחה מריתוק, ולהסתפק בהתייחסות לעובדות אלה כנסיבה מחמירה במסגרת "הפרטים הנוספים". הנחייה זו באה בעקבות פניה של הסנגוריה הצבאית לתובע הצבאי הראשי.

5. קביעת התיישנות מהותית בת שנה בעבירות תעבורה

השנה התקבלה החלטת בית הדין הצבאי לערעורים בע/31/06. השאלה המרכזית אשר עמדה במוקד הדיון הייתה, האם יש להשוות את משך ההתיישנות על עבירות תעבורה בכלל ועבירות קנס בפרט, לפרק הזמן הנהוג באזרחות. הכלל הנהוג באזרחות הוא כי לגבי עבירות קנס קיימת תקופת התיישנות בת שנה, אשר לאחריה מנועה התביעה מלהגיש כתב אישום בעניין. יובהר לעניין זה כי, פתיחת חקירה בפרק הזמן האמור, אינה "מאפסת" את תקופת ההתיישנות. לגבי עבירות קנס המבוססות על צילום, חלה ההתיישנות כעבור 4 חודשים. לגופו של עניין, קיבל בית הדין הצבאי לערעורים את טענות הסנגוריה וקבע כי בעבירות קנס תחול תקופת התיישנות בת שנה. בית הדין אף מצייין כי אין מניעה להחיל את התיקון שמקצר את תקופת ההתיישנות בעבירות מצלמה לארבעה

חודשים, אך מאחר ולא נשמעו בעניין טיעונים מלאים, הותרה החלטה זו בצריך עיון.

6. הגנה מן הצדק

במספר דיונים בבתי הדין המחוזיים, החליט בית הדין על המרת סעיף האישום לכזה אשר אינו נושא רישום פלילי, לאור דוקטרינת "הגנה מן הצדק". הבולט שבאותם פסקי דין היה תיק 5/07/רד. השאלה המרכזית אשר עמדה במחלוקת הייתה סמכותו של בית הדין להמיר את כתב האישום, משאין מחלוקת עובדתית. דוקטרינת "ההגנה מן הצדק" מקורה בפסיקת בתי המשפט. לאחרונה, תוקן חוק השיפוט הצבאי ועיגן את הדוקטרינה בחקיקה, תוך שהוא מאפשר לבית הדין במסגרת דיון בטענה טרומית לבטל את כתב האישום או לתקנו. בית הדין קבע כי מקום בו מתקיימת לנאשם "הגנה מן הצדק" מוסמך בית הדין, בהתבסס על הדוקטרינה, לצוות על תיקון כתב האישום לא רק באופן עובדתי, אלא באופן של שינוי סעיף האישום. כל זאת במקרים בהם הרישום הפלילי הנלווה לעבירה שיוחסה בכתב האישום, סותר באופן מהותי את עקרונות הצדק, אך בהתחשב באינטרס הציבורי לא יהיה זה נכון לבטל את ההליך הפלילי. לגופו של עניין, לנוכח נסיבות הרשעתו של הנאשם ובהן השיהוי הרב בהגשת כתב האישום, היותו משוחרר משירות צבאי מזה חצי שנה והעובדה כי מדובר במעידה חד פעמית, הכריע בית הדין כי הכתמתו של הנאשם ברישום פלילי סותרת סתירה מהותית את עקרונות של צדק והגינות משפטית והמיר את סעיף האישום. התביעה הגישה ערעור על פסק הדין אשר טרם נדון לגופו.

7. תשאל דמוי חקירה ע"י מפקדים

בתיק מר/260/08 עלתה שאלת קבילותו של תחקיר יחידתי כראיה במשפט. באותו המקרה, אשר עסק בהוצאת רימון מרשות צה"ל, לאחר הדיווח המתחייב למצ"ח, ובטרם הגעת החוקרים, החליט סגן מפקד הגדוד לבצע תחקיר יחידתי בעניין. בית הדין הסכים כי בסמכותם ואף מחובתם של מפקדי יחידה לערוך בירורים, אשר מהם יוכלו להפיק לקחים עתידיים. ואולם, לא בכל מקרה יהיו ממצאי הבירור קבילים כראייה. שאלת הקבילות תוכרע בהתאם להלכת יששכרוב, באמצעות איזון בין תכלית חשיפת האמת והלחימה בעבריינות, לבין הגינות ההליך וטוהרו. באותו המקרה התבצע תחקיר מחייב מבלי שהנאשם הוזהר ומבלי שיודע על זכויותיו להימנע מהפללה עצמית ולהתייעץ עם עו"ד. בית הדין קובע בצורה נחרצת כי אופן חקירה שכזה נגוע באי חוקיות קשה ומשמעותית. בנסיבות העניין, מצא בית הדין שלא לייחס משקל לראיות, אשר עלו מהתחקיר וכן לפירותיו, כפי שבאו לידי ביטוי בחקירת מצ"ח.

חלק ד - ייעוץ ומקיקה

מחלקת הייעוץ והחקיקה

1. כללי

מחלקת הייעוץ והחקיקה (להלן: "יעח"ק") עוסקת במתן ייעוץ משפטי לכלל גופי הצבא ולגורמי הפרקליטות הצבאית במגוון תחומים משפטיים ובכלל זה - המשפט החוקתי והמנהלי, דיני חוזים, דיני מכרזים, דיני עבודה, דיני התכנון והבנייה, משפט ורפואה, משפט וטכנולוגיה וכיו"ב.

יעח"ק מרכזת את הטיפול בתשובות להליכים בפני בית המשפט הגבוה לצדק וערכאות משפטיות נוספות בנושאים הללו ומסייעת לפרקליטות המדינה בייצוג עמדת הצבא.

רמ"ח יעח"ק וקציני המחלקה משתתפים באופן שוטף בדיונים, שותפים בעבודות המטה שמתנהלות בגופי צה"ל השונים ומסייעים, על דרך ייעוץ משפטי, הן בגיבוש מדיניות והן בגיבוש הנהלים.

ביעח"ק קצינים המכהנים כיועצים משפטיים קבועים לגופי צה"ל. לחלק מן היועצים משרדים במפקדות הגופים להם הם נותנים שירותים משפטיים והם משולבים במטה הבכיר של גופים אלה.

בתחום הייעוץ מעורבת יעח"ק במספר רבדים:

א. הכנת חוות דעת משפטיות במגוון נושאים, המשלבים בין המשפט הצבאי לבין תחומי המשפט הציבורי, האזרחי והמסחרי. כמו כן, שותפה המחלקה לעבודות מטה בצה"ל, המחייבים ליווי משפטי, באגפי ובגופי צה"ל השונים.

ב. סיוע בהכנת תשובות לעתירות בבג"ץ ולתביעות אזרחיות כנגד צה"ל ומערכת הביטחון, המטופלות על ידי פרקליטות המדינה ופרקליטויות המחוז (למעט עתירות לבג"ץ ותביעות שעניינן בנושאים הקשורים לשטחים המוחזקים ולנושאים שבטיפול התובע הצבאי הראשי).

ג. סיוע בהכנת חוזים וייעוץ משפטי בדיני מכרזים, בשיתוף משהב"ט.

ד. ייצוג ראש אכ"א בפני ועדת ההיתרים שלפי חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט - 1969.

ה. מתן ייעוץ משפטי לממונה על תשלום הגמלאות על פי חוק שירות הקבע בצה"ל (גמלאות) וייצוגו בפני ועדת הערעורים שלפי החוק האמור, לרבות הכנת כתבי תשובה.

ו. השתתפות בוועדות מייעצות להתרת התחייבויות של משרתי קבע.

בתחום החקיקה תפקידה של יעח"ק לטפל בחקיקה הראשית, בחקיקה המשנית ובפקודות הצבא. מעורבות יעח"ק בחקיקה המונחת על שולחן הכנסת מתבטאת, בין היתר, במתן התייחסות משפטית לתזכירי חוק שמופצים ע"י משרדי הממשלה השונים ולהצעות חוק פרטיות, ייזום וניסוח תיקוני חקיקה תוך השתלבות בשלבי החקיקה השונים בממשלה ובכנסת וכן ייצוג עמדת הצבא בוועדות שרים לחקיקה, בוועדות הכנסת ובפני כלל הפורומים הנוגעים בדבר. כמו כן, אחראית מחלקת יעח"ק לליווי משפטי של הליכי הוצאת פקודות הצבא.

כך, במהלך שנת 2008 נחקק חוק המילואים, אשר הוביל לרפורמה בכל מערך המילואים ושאת הליכי חקיקתו ליוותה מחלקת יעח"ק. כמו כן, פעלה מחלקת יעח"ק להכנת תזכיר חוק המביא להקמת ערכאה דינית (ועדת ערר) שתידון בעניינם של משרתי הקבע בנושאי שכר וסיום שירות.

נציין, כי שנת העבודה 2008 הייתה שנת העבודה הראשונה בה פעלה מחלקת יעח"ק במתכונתה המורחבת שלאחר יישומו של השינוי הארגוני בפרקליטות, שנועד להפריד בין פונקציה הייעוץ המשפטי ופונקציה התביעה בפיקודים ובזרועות. בעקבות השינוי הארגוני, נקלטו למחלקה הייעוץ המשפטי לחיל האוויר, לחיל הים, לפיקוד העורף ולמפקדת זרוע היבשה. בעקבות שינוי זה, חלק נכבד מהייעוץ המשפטי בצבא בתחומי המשפט המנהלי והאזרחי ניתן ע"י גוף אחד, ויש בכך כדי לשפר את איכות ואחידות הייעוץ.

2. פעילות נציגי הייעוץ והחקיקה במוסדות צה"ל

א. ייעוץ משפטי לחיל רפואה

הייעוץ המשפטי לחיל הרפואה (חר"פ) מספק חוות דעת משפטיות בסוגיות הנוגעות למתן שירותי רפואה בצה"ל, מטפל בהליכים המשפטיים המוגשים כנגד החיל (עתירות לבג"ץ ותביעות נזיקין), עוסק בכתיבת פקודות ונהלים ומלווה הליכי מדיניות שונים בהיבטים המשפטיים. כן ניתן ייעוץ משפטי שוטף לוועדת המחקרים בבני אנוש (הלסינקי) של חר"פ ולוועדת האתיקה. בנוסף, היועצים המשפטיים לחר"פ הינם מרצים קבועים בקורסי יסוד של החיל.

במהלך השנה האחרונה המשיך הייעוץ המשפטי לחר"פ ללוות את ההליך לבחינת מתן שירותי רפואה העורף לחיילי צה"ל באמצעות ספקי שירותים אזרחיים. הייעוץ המשפטי ניסח מסמכי מכרז למתן

שירותי רפואה לבסיסי הקריה ותל השומר, אשר הופץ לקופות החולים והיה שותף לדיונים שנערכו בעניין עם משרד הבריאות באשר לאופן השתתפותן של קופות החולים במכרז.

במסגרת המשך הטיפול בסוגיית עריכתם של ניסויים רפואיים בצה"ל, עסק הייעוץ המשפטי לחר"פ בהסדרת הנושא בהצעת חוק הניסויים הרפואיים והצגתו בכנסת, בליווי משפטי של מנהלת עומר2 (החיסון נגד אנתרקס) ובטיפול בשתי עתירות שהוגשו לבג"ץ בדרישה להפסיק את הניסויים הרפואיים בצה"ל.

כמו כן, ערך הייעוץ המשפטי לחר"פ הוראת קרפ"ר חדשה בנושא, אשר מחילה לראשונה בקרה של משרד הבריאות על הניסויים הרפואיים הנערכים בחיילים. ההוראה מטילה מגבלות שונות על שיתוף חיילים בכלל וטירונים בפרט, בניסויים רפואיים. ההוראה גם מביאה לשינוי בהרכב ועדת הלסינקי; בהתאם להוראה החדשה נוספו חברים חדשים לוועדה - רופא מומחה ברפואה פנימית ונציג ציבור שהינו איש דת או משפטן [נוסף על יועמ"ש חר"פ החבר בוועדה]. בהוראה אף נקבע שיוקם גוף בקרה, שיערוך בקרה ופיקוח על ניהול המחקרים הרפואיים.

הייעוץ המשפטי לחר"פ ליווה בשנה שחלפה את פרויקט הקמת מסלול לימודי רפואה צבאית באחד מבתי הספר לרפואה באוניברסיטאות. במסגרת זו השתתף בדיוני המטה בגיבוש אופן הקמת המסלול הייחודי לעתודאים לרפואה, אשר אמור לכלול הכשרות ייעודיות ברפואה צבאית. כן גובשו מסמכים אשר יהוו בסיס להתקשרות עם אחת האוניברסיטאות, מתוך מגמה כי המסלול ייפתח כבר החל משנת הלימודים תש"ע.

כמו כן, עוסק הייעוץ המשפטי לחר"פ בנושאים הבאים –

תביעות שיפוי בגין נפגעי תאונות - הייעוץ המשפטי לחר"פ מסייע באופן שוטף למשר"פ לפעול לקבלת החזר כספי (שיפוי) בגין הוצאות הטיפול בחיילים שנפגעו בתאונות אזרחיות.

מנהלת הקישון - השנה המשיכה המנהלת לעקוב אחר בדיקות הסקר אותן מבצעים אלו שנחשפו לקישון במהלך שירותם הצבאי. כן ניתן ייעוץ משפטי לוועדה הבין-משרדית שמונתה על ידי מנכ"ל משרד הביטחון לשם קביעת תקן צלילה, וטופלה עתירת עמותת אנשי הדממה נגד משרד הביטחון, שטענה, כי צה"ל אינו פועל בהתאם לדו"ח ועדת שמגר וכי יש להפסיק את פעילות הוועדה הבין-משרדית (העתירה נדחתה).

ייעוץ משפטי לוועדת בקרה ואיכות לעניין שיפור הטיפול בחייל צה"ל על מנת למנוע מקרי אובדנות - הייעוץ המשפטי לחר"פ משמש כיועצה המשפטי של הוועדה שתפקידה להפיק לקחים ממקרי

אובדנות, והוא משתתף בכל דיוניה.

ב. ייעוץ משפטי למפקדת זרוע היבשה

הייעוץ המשפטי למפקדת זרוע היבשה (מז"י) החל בפעולתו בסוף השנה הקודמת. במסגרת השינוי הארגוני בפרקליטות והוצאת הייעוץ המשפטי מחוליות התביעה, מונה יועץ משפטי בדרגת רס"ן הכפוף לרמ"ח יעח"ק. היועץ המשפטי למז"י, מהווה כתובת אחת לפניות כלל גורמי הזרוע לקבלת ייעוץ משפטי, לרבות בעניין סמכויות מפקדים, זכויות חיילים וענייני פרט ונפגעים, כל תחומי כ"א (קבע, חובה, מילואים, אע"צים), יועצים, ניגוד עניינים, תקשורת ודוברות, פניות עורכי דין, ביקורות שעורך משרד מבקר המדינה, ניהול שטחי אימונים, קשרים עם גורמים ממשלתיים וממשקים עם גורמים פרטיים (עמותות, ספקי שירותים וכיוצ"ב). הייעוץ המשפטי בתחומים אלו ניתן בתיאום עם היועצים המשפטיים הנוגעים בדבר, תוך הבטחת מתן ייעוץ משפטי אחוד ועקבי לכלל הגורמים בצה"ל.

דוגמה בולטת לכך היא הייעוץ המשפטי לחטיבה הטכנולוגית ליבשה, הניתן בשיתוף פעולה הדוק עם יועמ"ש אט"ל, בנושאים לוגיסטיים וטכנולוגיים ובכל הנוגע לתחומים המוסדרים בדיני התעבורה (כגון רישוי רכב) ובדיני הבטיחות בעבודה.

הייעוץ המשפטי למז"י נוטל חלק בעבודת המטה במפקדת הזרוע, בדגש על התהליכים המרכזיים בה, כדוגמת מיקור חוץ, בניין הכח של מג"ב ופרוייקט המתב"ת. הייעוץ המשפטי מלווה כתיבתן של פקודות ונהלים של מפקדת הזרוע, הוראות הבטיחות באימונים וההוראות בתחום בטיחות בדרכים.

ג. הייעוץ המשפטי בתחום המשפט האזרחי, התאגידים ושוק ההון**1) הייעוץ המשפטי למחלקת פרט -**

במהלך השנה השוטפת טיפל היועץ המשפטי למחלקת פרט בקשת רחבה של נושאים בתחומי השכר, תנאי השירות, המשמעת והגימלאות למשרתי הקבע, שאריהם ושאיירי הגימלאים וחיילי מילואים ובני משפחותיהם.

במסגרת תחום השכר והגימלאות, טיפל היועמ"ש ב-24 תיקי גימלאות אשר התנהלו בפני ועדת הערר לפי חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גמלאות), בית המשפט המחוזי ובית המשפט העליון, ובכלל זה בנושאים הבאים: שלילת גמלה מאדם שביצע עבירה שאינה קשורה לשירות, פרשנות החלטת הממשלה על הגדלת תקופות שירות, סוגיות הקשורות לידועים בציבור, זכויות קנייניות לבני/בנות זוג של זכאים לגמלה ועוד. היועמ"ש נטל חלק בעבודת המטה שעניינה מעבר משרתי הקבע לפנסיה צוברת, לאחר שנחתם הסכם עם משרד האוצר בנושא. בין היתר, גובשה סיוטת הצעה לתיקון חוק שירות הקבע (גמלאות) ותקנותיו, ניתן

ליווי להליך בחירת קרן פנסיה למשרתי הקבע (קרן ברירת מחדל), וניתן ייעוץ משפטי לחברת "אופקים" (שמטרתה גיבוש המלצה לשר הבטחון בעניין בחירת קרן הפנסיה כאמור). כמו כן, ניתנו חוות-דעת משפטיות בעניין החלופות השונות למימוש שינוי במודל שירות הקבע, המעבר לפנסיה צוברת, ותכניות ההתייעלות בתר"ש הקרובה ובטווח הארוך.

במסגרת תחום הת"ש והגימלאות טיפל היועמ"ש, בין היתר, בסוגיות הבאות: הקצאת דלק למשרתי הקבע, הסדרי לסינג, היתרי עבודה פרטית, חופשת חיילי חובה, שכר דירה והלנות, תחבורה ציבורית, דיור צבאי, תשמ"ש וגידול זקן. היעץ המשפטי אף טיפל במספר תביעות שהוגשו כנגד צה"ל בענייני ת"ש. בשנה האחרונה נטל היועמ"ש חלק בעמ"ט להסדרת מערך התרומות בצבא, ובכלל זה היה שותף לניסוח ההצעה לפקודת מטכ"ל חדשה ולקביעת נוהל בנוגע למתן תרומות אישיות לחיילים.

היועמ"ש עסק גם בהליכי חקיקה שונים כגון: קביעת מבחן הכנסה להורים שכולים, טיפול בחוק המילואים, התקנות מכוחו, ופקודות הצבא הנלוות אליו, וכן גיבוש התייחסויות להצעות חוק פרטיות (בנושאי תנאי שירות, חיילים משוחררים וגמלאות).

2) היעוץ המשפטי למופ"ת (המחלקה לשירותי הפרט הפרישה והתשלומים)-

במהלך השנה שחלפה ליווה היועץ המשפטי למופ"ת את מנהל התשלומים במופ"ת בהליכי הפסקת תשלומים וגביית חובות של משרתי קבע וגימלאים, עיקולים המוטלים על כספים להם זכאים משרתי קבע מצה"ל, הליכי הוצאה לפועל ועוד.

במהלך השנה האחרונה החל היועמ"ש למופ"ת בעבודת מטה לצורך הסדרת הניכויים השונים משכר משרתי הקבע והגמלאים, תוך שימת דגש על חוקיות הניכוי ושמירה על מינימום לקיום מכוח חוק הגנת השכר.

בנוסף, לקח יועמ"ש מופ"ת חלק פעיל בהליכי בחינת זכאותם של משרתי קבע להמשך הטבות שכר בגין לימודי ההסכמה לרבנות. בין היתר, טיפל היועמ"ש בהליכי השימוע של משרתי הקבע והגימלאים המעורבים בפרשה ובניסוח חוות דעת משפטיות עקרוניות.

היועמ"ש למופ"ת שימש כנציג צה"ל בפני הוועדה למתן היתרים הפועלת בבית המשפט המחוזי בירושלים לפי חוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), בהליכים שהתנהלו בפניה לגבי בקשות לקיצור תקופת צינון. מלבד ייצוג צה"ל בפני הוועדה, עמד היועמ"ש למופ"ת בקשר שוטף עם פורשי צה"ל, מקום בו נדרשו הבהרות באשר לתחולת חוק הצינון בעניינם. כמו כן, נטל היועמ"ש חלק בעבודת המטה לעדכון פקודות הצבא שבאחריות מנהל הפרישה. בין היתר, תוקנו ההוראות בנושא מתן היתר

לעבודה פרטית בחופשת הפרישה באופן בו נקבע כי יינתן היתר כללי לעבודה פרטית בחופשת הפרישה, בכפוף לחובת דיווח.

(3) הייעוץ המשפטי למנהל הנפגעים וקציני הערים -

מלבד ייעוץ משפטי שוטף למערך הנפגעים, חיווה השנה היועץ המשפטי למנהל הנפגעים וקציני הערים דעתו בסוגיות עקרוניות שונות כדוגמת: הנצחת חללי צה"ל, העלאת חיילים בדרגה לאחר מותם, סיוע לעמותות הנצחה חילויות, פתיחת קברים. היועמ"ש אף ליווה את מנהל הנפגעים וקציני הערים בתרגילים השונים שהתקיימו בשנה החולפת, והעניק ייעוץ משפטי הדרוש להיערכות מנה"ק לחירום.

בנוסף, ליווה היועמ"ש את הטיפול בשש תביעות נזיקין ובשתי עתירות לבג"ץ בתחום הנפגעים. נוסף על כך, ליווה היועמ"ש עבודות מטה שונות, בהן עבודת המטה להסדרת כללי הנתיחה שלאחר המוות, ועבודת המטה לעדכון הפקודה לקליטת פדויי שבי. כמו כן, ליווה היועמ"ש את הטיפול בגיבוש נוהל עבודה עם משטרת ישראל בנושא השאלת אמצעי זיהוי לצורך זיהוי חללים. במהלך השנה אף קידם היועמ"ש יוזמות לתיקון חוקים שונים, כגון: חוק בתי קברות צבאיים (לעניין קבורת חייל שנפטר בנסיבות שיש עימן קלון), חוק השיפוט הצבאי (לעניין זיהוי חלל אלמוני), וחקיקת חוק בעניין אמצעי זיהוי בצה"ל.

(4) הייעוץ המשפטי בתחומי התשתית והפריסה ואיכות הסביבה -

על רקע הפריסה הנרחבת של יחידות צה"ל ברחבי המדינה, עוסק היועץ המשפטי לתחומי התשתית והפריסה ואיכות הסביבה (תו"פ) במתן ייעוץ משפטי שוטף בנושאים הקשורים לדניי מקרקעין ולדניי תכנון ובניה בכלל, לעניין הקמת מתקנים ביטחוניים בפרט ולתחום דיני איכות הסביבה, וכך עשה גם בשנת 2008.

במסגרת תפקיד זה ליווה היועמ"ש לתו"פ מספר עבודות מטה מרכזיות בתחום התשתית והפריסה, ובכלל זה פרויקט הקמת קריית ההדרכה הצה"לית ופרויקט הקמת הנמל הצבאי החדש בחיפה.

כן נטל היועמ"ש לתו"פ חלק בעבודת מטה המשותפת לצה"ל, למשרד הביטחון, למשרד המשפטים ולמשרד הפנים, לעדכון הנהלים להקמתם של מתקנים ביטחוניים. בהקשר אחר, הוסיף היועמ"ש לתו"פ ליתן אישורים משפטיים לתפיסתם של מקרקעין הנחוצים לשם השלמת הקמתה של "גדר הביטחון".

היועמ"ש לתו"פ אף ריכז את הכנתן של שתי חוות דעת עקרוניות בנושא סמכות צה"ל לבצע מיקור חוץ של פעולותיו ובנושא האפשרות לבצע פעילויות מסחריות במחנות צה"ל.

במהלך שנת 2008 טיפל היועמ"ש לתו"פ בלמעלה מתריסר הליכים משפטיים, רובם עקרוניים ובכלל זה עתירותיה של

עיריית חיפה כנגד הקמת הנמל הצבאי החדש של חיל הים; עתירה שהוגשה כנגד הקמתם של מבנים במחנה חיל הים בעתלית; עתירה העוסקת בהפסקת הפעילות האזרחית ב"שטח אש" בנגב; ועתירתה של עמותת אדם טבע ודין כנגד הקמת קריית ההדרכה הצה"לית.

כמו כן, טיפל היועמ"ש לתו"פ במספר הצעות חוק, ובכלל זה מספר הצעות חוק לתיקון פרק ו' לחוק התכנון והבניה; הצעות חוק המחייבות שקיפות רבה יותר של דיוני מוסדות התכנון; הצעת חוק אוויר נקי לישראל; והצעות חוק נוספות בתחום איכות הסביבה.

5) הייעוץ המשפטי לאט"ל –

היועץ המשפטי לאט"ל מספק שירותי ייעוץ משפטי לראש אט"ל ולמטהו ולמרכזים הלוגיסטיים של אט"ל. הייעוץ המשפטי לאט"ל עוסק בהיבטים הנוגעים לפעילותו הייעודית של האגף על כל היבטיו, כמו גם להיבטים משפטיים אחרים הנובעים מפעילותו המגוונת של האגף.

היועמ"ש לאט"ל הוציא חוות דעת עקרוניות במגוון רחב של נושאים וביניהם: תעבורה, חוזים והתקשרויות, ליסינג, שימוש בכלי רכב, חניה, כביש 6, תשתיות, בקשות סיוע לגופים וליחידים, העסקת מתנדבים, בטיחות בעבודה, הגנת הסביבה, טיפול באפסניה, גיוס ציוד אזרחי וריתוק משקי.

במהלך השנה, בוסס מעמדו של הייעוץ המשפטי לתחום החוזים והתקשרויות. במסגרת זו טופלו מכרזים והסכמים בעלי חשיבות אסטרטגית למערכת הביטחון, כגון הסכם הליסינג, עיר הבה"דים, הובלת דלקים, מכרזי נקודות אנשי הקבע ועוד.

בנוסף, הייתה פעילות ענפה בהליכי חקיקה לרבות, מעורבות בתיקונים לפקודת התעבורה ותקנותיה; הצעת חוק אוויר נקי לישראל, התשס"ז – 2007; תקנות חובת המכרזים. כן הסתיימה בהצלחה עמ"ט ארוכה לתיקון חוק רישום ציוד וגיוסו.

בשנה זו, כחלק מרה-ארגון מפצ"ר, גבר עיסוק היועמ"ש לאט"ל בנושאי כ"א, במקרים בהם לא נפתחה חקירת מצ"ח. משכך, עסקנו רבות בשאלות הנוגעות, בין היתר, לזכות לקידום, אישור לימודים, הדחה, השעיה והעברה מתפקיד.

כמו כן, היועמ"ש לאט"ל לקח חלק בעמ"ט בקשת רחבה של נושאים ובהם – הולכת דס"ל בקו 16; הגבלת צריכת הדלק; הפקת הלקחים מהסכם הליסינג ויישומם בהסכם החדש; המכרז המקוון והטמעתו בצה"ל; שיתוף בעדכון וייזום פקודות והוראות אט"ל והוראות משרד הבטחון, ועוד.

6) ייעוץ משפטי לקבוצת חבר –

היועץ המשפטי לקבוצת חבר נותן ייעוץ לחבר משרתי הקבע והגמלאים בע"מ (חברה פרטית), המאגדת בתוכה את כלל

החיילים בשירות הקבע ואת מקבלי קצבאות הפרישה מצה"ל, אשר מטרתה לדאוג לרווחת עמיתה באמצעות קידום פעילויות רווחה, תרבות ופנאי) ולמועדון חבר צרכנות בע"מ (חברת בת של "חבר", בעלת אינטרסים עסקיים-מסחריים, אשר פועלת להגדלת כוח הקניה של חבריה תוך ניצול יתרון הגודל, ובה חברות גם אוכלוסיות נוספות בעלות זיקה לצה"ל).

בשנה החולפת, לאור דרישות הרגולציה ו"רפורמת בכר", הושלם הרה-ארגון של קרן החיסכון לצבא הקבע בע"מ (קרן ההשתלמות של משרתי הקבע שהייתה מנוהלת באמצעות בנק אוצר החייל), באופן שהוקמה קרן החיסכון לצבא הקבע – חברה לניהול קופות גמל בע"מ. במקביל, נחתם הסכם למכירתה לחברת הראל חברה לביטוח בע"מ. על מנת להגן על עמיתי "חבר" החוסכים בקרן ההשתלמות, הושג "היתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בחברה מנהלת" שניתן מהממונה על אגף שוק ההון, החיסכון והביטוח, המקנה ל"חבר" בתנאים מסוימים, זכות חד פעמית להורות לחברת הראל להעביר את מניות הקרן לגוף מנהל אחר. בתחום הבנקאות והאשראי ליווה היועמ"ש לחבר את המו"מ והמהלכים לקראת יציאתו לפועל של מיזם כרטיסי אשראי חוץ-בנקאיים, במסגרתו יונפקו לכלל החברים במועדון חבר צרכנות כרטיסי אשראי חדשים בתנאים מועדפים.

יועמ"ש חבר סייע לחברות בקבוצה בהתקשרויות עם ספקים שונים וכן ליווה את חבר ומח"צ בתהליך אסטרטגי שעברו החברות ובעריכת הסכמי עבודה חדשים עם העובדים.

במסגרת המהלכים בצה"ל לרכישת תכנית ביטוח בריאות משלים לאנשי הקבע, וההחלטה לבחון את הגשמת התוכנית באמצעות "חבר" משתף היועמ"ש לחבר פעולה עם היועמ"ש לחר"פ והיועמ"ש למחלקת פרט בנושא זה, המשלב סוגיות חוזיות, רפואיות וסוגיות המיוחדות למשרתי הקבע והגמלאים.

בתחום שוק ההון ליווה היועמ"ש לחבר באופן שוטף את הקמתן של קופות גמל ברירות מחדל ייעודיות לעמיתי "חבר" להפקדות במעמד שכיר ובמעמד עצמאי. כצעד משלים לשינויי החקיקה מהשנים האחרונות בתחום זה ליווה יועמ"ש חבר את המהלכים לתיקון פקודות הצבא בנושא. במקביל, נבחנת האפשרות להקמת מערך ייעוץ פנסיוני ופיננסי ייחודי לעמיתי "חבר".

בשנה החולפת החל להיבחן מעמדה התאגידי של חבר, לאור תיקון לחוק החברות בנושא חברות לתועלת הציבור וזאת בסיוע מומחים לממשל תאגידי. במקביל, ניתן סיוע לטיפול בתביעה ייצוגית בתחום הביטוחים הקולקטיביים של "חבר" בתחומי החיים והתאונות האישיות, וכן ניתנו חוות דעת בתחום הרגיש של זכאות מוטבים לביטוח חיים.

7) הייעוץ המשפטי למנהלת המגורים -

במהלך שנת 2008, עסק היועץ המשפטי למנהלת המגורים בליווי משפטי לייזום פרויקטי דיור חדשים (זכרון יעקב, דברת, עומר,

מיתר וכיו"ב) לאנשי כוחות הבטחון, כחלק מתוכניות שירות שמטרתן קשירת המרכיב האיכותי לשירות ממושך בצה"ל, וזאת לצד ליווי משפטי לפרויקטי דיור בהקמה (רחובות, מודיעין, עכו, נגבה וכיו"ב) ולצד טיפול בהיבטים הקשורים לאיכלוס מספר פרויקטים שהקמתם הושלמה, לרבות הליכי התנתקות המנהלת המגורים מליווי העמותות לקראת תום שנת הבדק הראשונה. הליווי המשפטי כלל הכנת כל ההסכמים להתקשרות עם בעלי קרקע (פרטי או מנהל מקרקעי ישראל) ועם קבלנים, ספקים, נותני שירותים ומשתכנים, כמו גם פתרון בעיות משפטיות שהתעוררו במהלך ביצוע הפרויקטים, לרבות ייצוג העמותות בבתי משפט אזרחיים.

כן, ליווי היועמ"ש למנהלת המגורים את המו"מ ואת גיבושם של הסכמי אופציה לרכישת קרקעות; הסכמי מימון בנקאיים והסכמים בין-בנקאיים ייחודיים; ליווי משפטי של עמותות משתכנים וניהול המגעים מול משרד רשם העמותות בכל הנוגע לניהול העמותות, הליווי שלהן, קבלת אישור ניהול תקין לגביהן ומהלכים ליישום נוהל של העברת כספים ביניהן; התקשרות עם ספק להסדרת פעולות של רישום הזכויות במקרקעין של הפרויקטים השונים ורישום חלוקת המקרקעין; ייצוג העמותות בדיונים בבתי משפט ובפני ערכאות אחרות, ובעיקר הליכי הקפאת הליכים בעניינם של קבלנים שנקלעו לקשיים כלכליים, הליכי תכנון וכיו"ב.

עיסוק נוסף שזכה לתשומת לב מיוחדת בשנה החולפת הוא העיסוק בהסדרי מיסוי ייחודיים לפרויקטי המגורים, ובמעקב אחר יישומם. כמו כן, נוהלו מגעים מול רשויות מס ערך מוסף לצורך קבלת פטור ספציפי לעסקה מסוימת, באופן שיכול להביא לחסכון משמעותי בפרויקט זה.

בראיה רב שנתית, הוחל השנה בבחינת מספר סוגיות משפטיות הקשורות לאופי פעולתה של מנהלת המגורים ולמבנה המשפטי של עמותות המשתכנים, לרבות בהקשר של מימון ציבורי; הפרדה משפטית בין העמותה לבין הגוף הצבאי המייעץ; הליכי מיון משתכנים והאפשרות להסדיר החלפת משתכנים בפרויקט לאחר אכלוס; אופי ההתחייבות לשירות קבע עקב ההצטרפות לפרויקט, וכיו"ב.

כמו כן, ניתן ייעוץ משפטי שוטף למוסדות העמותות, ובכלל זה, חו"ד מנחה בנוגע לחלוקת הסמכויות ולמעמד המוסדי של הועד המנהל של העמותה ביחס לאסיפה הכללית שלה; סמכויותיה של ועדת הביקורת והמגבלות שבדין על פעילותה (ניגוד עניינים ואינטרסים חיוניים של העמותה).

ד. הייעוץ המשפטי לחיל מודיעין

היועמ"ש לחיל המודיעין (חמ"ן) משמשת יועצת משפטית לר' אמ"ן, לקמנ"ר, לכלל גורמי המטה באמ"ן ובמקמנ"ר וליחידות השונות בחיל. יועמ"ש חמ"ן נותנת חו"ד משפטיות בתחומים הייעודיים של החיל, ובכלל זה - בהיבטי בטחון מידע; איסוף מודיעין; היבטים שונים הנוגעים לבניין הכוח של אמ"ן ותחומים נוספים.

הייעוץ המשפטי לחמ"ן אף עוסק בליווי הליכים משפטיים המתנהלים מכוח חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002.

כן מלווה הייעוץ המשפטי לחמ"ן את הטיפול בעתירות, בתביעות לבתי המשפט ובהליכים משפטיים ומקשר בין גורמי החיל לפרקליטות המדינה והמחוזות באותם הליכים.

בנוסף, היועמ"ש לחמ"ן פועלת להוצאת תעודות חיסיון מטעמי בטחון המדינה, בעניינים הנוגעים לפעילות אמ"ן, בהליכים שונים המתנהלים בבתי המשפט.

היועמ"ש לחמ"ן אף מלווה עדים מטעם אמ"ן המעידים כמומחים בהליכים משפטיים המתנהלים, במיוחד בתחום עבירות הטרור. במסגרת זו אף ליוותה היועמ"ש לחמ"ן קצין מודיעין אשר העיד בהליכים פליליים אשר התנהלו כנגד קרן מימון טרור בארה"ב, אשר הואשמה, בין השאר, במימון גורמי טרור הפועלים נגד ישראל. משפט זה הסתיים בהרשעת הנאשמים ב-108 סעיפי אישום שונים, ומהווה נדבך משמעותי במגמה העולמית ללחימה בטרור בכלים משפטיים. הליך זה הניח את היסוד לקיומם של הליכים משפטיים נוספים בעתיד.

היועמ"ש לחמ"ן הינה חברה קבועה בפורומים שעניינם המאבק בטרור בכלים משפטיים. כמו כן, מעניק הייעוץ המשפטי לחמ"ן הדרכה משפטית לגורמי אמ"ן בדרך של מתן הרצאות בקורסים ובפורומים שונים.

במהלך שנת 2008, היה הייעוץ המשפטי לחמ"ן מעורב בהליכי חקיקה שונים הנוגעים לאמ"ן ובמסגרת זו בעבודת מטה ובליווי דיונים בכנסת בעניין תיקונו של חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, תשס"ב – 2002, חוק מקיף למאבק בטרור, חוקים שונים הנוגעים להיבטי איכות הסביבה וכיו"ב.

הייעוץ המשפטי ליחידה הטכנולוגית של אמ"ן –

היועמ"ש ליחידה הטכנולוגית של אמ"ן אחראית למתן יעוץ משפטי שוטף ליחידה בכלל תחומי עשייתה, בדגש על תחומי פעילותה הייעודיים והיבטי משאבי האנוש הייחודיים לה.

היועמ"ש ליחידה הטכנולוגית של אמ"ן מלווה את הטיפול בהליכים משפטיים הנוגעים ליחידה, ומעורבת בהליכי חקיקה רלוונטיים כמו גם בעבודת המטה לכתיבת פקודות היחידה ונהליה.

ה. היעוץ המשפטי לתחום כוח אדם

היעוץ המשפטי לתחום כוח האדם, כולל את היעוץ המשפטי לתחומי הסגל, החובה והמילואים ולתחום האזרחים עובדי צה"ל ובראשו עומד רס"ן. היעוץ המשפטי לתחום כח האדם עוסק גם במתן יעוץ משפטי שוטף למכללות הצבאיות, למפקדת קצין החינוך הראשי, ולגורמים נוספים באכ"א.

(1) היעוץ משפטי למחלקת הסגל -

היעוץ המשפטי למחלקת הסגל עוסק בשאלות הנובעות ממעמדם המשפטי הייחודי של משרתי הקבע, המוסדר בפקודות הצבא. במסגרת עבודתו נדרש היועמ"ש לשאלות שונות ומגוונות, בין היתר - ליווי משפטי של דיונים בועדות השונות; ייצוג בערכאות; סיוע בכתיבת תגובות לבג"צים בשיתוף המחלקה לענייני עבודה ומחלקת הבג"צים במשרד המשפטים; כתיבת התייחסויות משפטיות לקבילות; מתן יעוץ משפטי ישיר בכל תחומי העיסוק של מחלקת הסגל (דרגות, מינויים, אינדיקציות, ועדות, גילאי ביניים, פרישה, לימודים, תוכניות שירות, השעיות, הדחות, מענקי שחרור ועוד).

בשנת 2008 עסק יועמ"ש מחה"ס, בין היתר, במספר עתירות עקרוניות הנוגעות לשירות הקבע, לרבות בעניין הליכי הפרישה משירות קבע; בטיפול בעתירות עקרוניות הנוגעות לסמכות השיפוט בעניינים של משרתי הקבע בצה"ל; ביזום ובהובלת עבודת מטה שעניינה הליכי הפרישה מן השירות; ובעבודת המטה שעניינה הליכי שחרורם של משרתי קבע שלא באמצעות פרישה לגימלאות;

(2) היעוץ המשפטי למרכז תעסוקת עובדי צה"ל -

היועמ"ש למרכז תע"ץ עוסק בנקודת המפגש שבין דיני העבודה - הן במישור הקיבוצי והן במישור הפרטי, לבין המשפט המנהלי והמשפט הצבאי, המסדירים יחד את העסקתם של עובדי צה"ל. במסגרת עבודתו, נדרש היועמ"ש לשאלות שונות ומגוונות בנוגע לזכויותיהם, חובותיהם, ותנאי העסקתם ופרישתם של עובדי צה"ל, נוער עובד וחניכים.

במהלך שנת 2008, ניתן יעוץ משפטי בנושאים הבאים: ליווי משפטי של דיונים בנוגע לפיטורי עובדים; סיוע בכתיבת תגובות

לתביעות בביה"ד לעבודה, בשיתוף הפרקליטות האזרחית; כתיבת התייחסויות משפטיות לפניות עובדים במגוון הזכויות העולות מן ההסכם הקיבוצי לכלל הגורמים במרכז תע"צ וביחידות השונות. כמו כן, סייע היועמ"ש למרכז תע"צ בהליכי הטמעת הסכם "דור ב" של האזרחים עובדי צה"ל.

3) הייעוץ המשפטי לתחום החובה והמילואים -

הייעוץ המשפטי בתחום החובה והמילואים עוסק במתן ייעוץ משפטי שוטף לגורמי אכ"א, ובפרט למחלקת תומכ"א וליחידת "מייטב"; בסיוע ליועמ"שים אחרים במחלקה בטיפול בסוגיות בתחום כ"א חובה ומילואים; בטיפול בעתירות לבג"צ בשיתוף מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה; במתן מענה לפנייות וקבילות; בסיוע לגיבוש התייחסות לדו"חות מבקר המדינה; בסיוע לגיבוש התייחסות להצעות חוק בתחום שירות החובה והמילואים, בתיאום עם ענף חקיקה ותוך הצגת המשמעויות לאכ"א; בליווי הטיפול בסרבני מצפון לרבות השתתפות בוועדת מצפון ומענה להשגות על החלטותיה; וכן בטיפול בהחלטות בתימ"ש אזרחיים הנוגעות לרשויות הגיוס.

בנוסף לכך, ב- 2008 ליווה יועמ"ש תחום חובה ומילואים מספר עבודות מטה משמעותיות, ובהם – הליכי חקיקתו של חוק שירות המילואים, התשנ"ח – 2008 והטמעתו בצה"ל; ליווי עבודת המטה ועבודת החקיקה בנוגע לשירות חיילים מחוץ לסד"כ צה"ל, במג"ב, במשטרת ישראל, בשירות בתי הסוהר, וביחידות סמך בטחוניות של משרד ראש הממשלה; משך השירות הסדיר בצה"ל; שירות נשים בצה"ל, בין היתר לאור המלצות ה"וועדה לבחינת שירות הנשים בצה"ל בראיית העשור הבא"; שירות בנות דתיות בצה"ל; ותהליך קבלת פטור משירות מטעמי דת על ידי מלש"ביות.

1. הייעוץ המשפטי לתחום התקשוב, דובר צה"ל וגלי צה"ל

1) הייעוץ המשפטי לאגף התקשוב -

הייעוץ המשפטי לאגף התקשוב עוסק בסוגיות הטכנולוגיות הנוגעות הן לעולם התקשורת והן לעולם המחשוב.

בשנת 2008 עסק הייעוץ המשפטי בליווי ובקידום עבודות המטה העוסקות בהסדרת מעמדו של אגף צעיר זה כסמכות תקשובית עליונה בפקודות ובהוראות: הסדרת מעמד האגף כקובע תקנים טכנולוגיים מחייבים; חיוב בקבלת אישור האגף לכל פרויקט תקשובי; הסדרת פעילות אתרי האינטרנט בצה"ל וגיבוש מדיניות מחייבת בתחום הגנת מערכות התקשוב בצה"ל.

מעבר לכך, בשנה זו החל הייעוץ המשפטי ללוות גם את חיל התקשוב ששב לאגף ובמסגרת זו גובשו חוות דעת הנוגעות לסמכויות קשר"ר ואופן גיבושן של הוראות קשר"ר. בתחום התקשורת ניתן ליווי משפטי בשיתוף משרד הביטחון לבחינת המשך ההתקשרות עם חברת "מירס" וכן בוצעה עמ"ט למול משרד התקשורת בסוגיית אופן המשכו של ההסכם ההנחות עם חברת "בזק". בנוסף, ניתן ליווי משפטי למכרזים הרבים שעורך האגף בתחום זה והחלה עמ"ט, בתיאום עם משרד הביטחון לגיבוש "מכרז גנרי" אשר יהווה מסגרת משפטית מתאימה וכוללת ליציאה למכרזים חדשים. בנוסף, בשנה זו החל ליווי משפטי לפרוייקט "בינה ודעת". בעניין זה ניתנו שורה של חוות דעת העוסקות בפערים בניהול המידע והידע בצה"ל בעידן המשרד הממוחשב, מעבר לפעילות באמצעות מסמכים סרוקים, מיכון תהליכים וחתימה אלקטרונית.

(2) הייעוץ המשפטי לחטיבת דובר צה"ל -

הייעוץ המשפטי לחטיבת דובר צה"ל עוסק בסוגיות המשפטיות הנובעות מתחום עיסוקה של החטיבה, אשר נועדה לדבר את צה"ל. מטבע הדברים, העיסוק בתחום הנוגע לאזכור ולממשקי הצבא עם הציבור בכללותו הינו מגוון ורגיש.

במסגרת עבודתו, עוסק היועמ"ש בכלל הסוגיות הנוגעות להעברת מידע מצה"ל ובכלל זה בסוגיות משפטיות ובעתירות לבתי משפט לעניינים מנהליים הנוגעות לחוק חופש המידע, בהעברת מידע בין גופים ציבוריים כחריג לחוק הגנת הפרטיות, ובפניית גורמים לקבלת אישורים הנוגעים לשירות בצה"ל. בנוסף עוסק היועמ"ש בפניות גורמים אזרחיים הנוגעות לביקורי ולהרצאות בכירי צה"ל שונים, לסיורים בבסיסי צה"ל, להשתתפות חיילים בתוכניות שונות וכיו"ב. כן נדרש היועמ"ש לסוגיות הנוגעות לקשרי צה"ל עם התקשורת ובכלל זה להסדרת צירוף כתבים לפעילויות צבאיות, לסיוע צה"ל להפקות שונות ועוד.

מעבר לכך, אף נדרש היועמ"ש לסוגיות הנוגעות לנסיעות לחו"ל בתפקיד. בשנת 2008 נערכה עבודה מקיפה להסדרת הפקודה העוסקת בנושא בכלל ולסוגיית המימון החיצוני בפרט. פרט לכך, עוסק היועמ"ש בסוגיית פרסומי יצירות חיילים, יצירות הנוגעות למערכת הביטחון וכן שילוב יצירות בפעילויות צה"ל השונות. בעניין זה נכתבה בשנת 2008 חוות דעת מקיפה העוסקת בחוק זכויות היוצרים החדש.

3) הייעוץ המשפטי לתחנת גלי צה"ל -

הייעוץ המשפטי לתחנת גלי צה"ל, תחנת הרדיו הצבאית, הינו מורכב נוכח העובדה כי המדובר בגוף דו-מהותי, שהינו מצד אחד יחידה צבאית צה"לית ומצד שני כלי תקשורת ציבורי.

בשנת 2008 קודמה על ידי היועמ"ש הצעה לפרסום הוראה שתסדיר את מאפייני הפעילות הייחודיים של התחנה ואשר יהיה בה גם כדי לתת מענה לליקויים עליהם עמד מבקר המדינה ולסוגיה שעלתה השנה בבג"צ פעילות חיילי התחנה בשבת. היועמ"ש עסק בסוגיות אשר נבעו משידוריה השונים של התחנה ובכלל זה: סוגיות ותביעות הנוגעות ללשון הרע ועתירה לבג"צ שעסקה בחופש הביטוי. לאחרונה, לקראת הבחירות הצפויות, אף ניתנה חוות דעת עקרונית בדבר שידורים בתקופת בחירות. מעבר לכך, ניתן ייעוץ משפטי שוטף בתחום תשדירי השירות והודעות החסות. בשנה זו החלה עמ"ט לגיבושן של התקנות אשר ישלימו לחוק גלי צה"ל ולעדכונה של הפקודה הצבאית העוסקת בנושא הפרסומים, בהתאם לחוק ולתקנות. בנוסף, נדרש היועמ"ש באופן תדיר לנושא זכויות היוצרים הנוגעים לשידורי התחנה ולסוגיית שיטת העריכה של הפלייליסט המאפיינת את גלגל.

4) הייעוץ המשפטי לעיתון במחנה -

השנה לראשונה החל ייעוץ משפטי מסודר לעיתון במחנה. שנה זו עמדה על הטמעת הייעוץ המשפטי לעיתון ועסקה בעיקר בבחינת התשתית המשפטית לפעילויותיו השונות.

ז. הייעוץ המשפטי לחיל האוויר

הייעוץ המשפטי לחיל האוויר אמון על מתן ייעוץ משפטי שוטף לחיל האוויר והחלל בכלל תחומי העשייה, ובהם הפעילות המבצעית, המשאב האנושי, ממשק מול גורמים אזרחיים, תשתיות ואיכות הסביבה, סמכויות מפקדים, כללי התעופה ונושאים רבים נוספים.

להלן דוגמאות לנושאים מרכזיים שטופלו במהלך שנת 2008 -

נושאי תעבורה אווירית - הייעוץ המשפטי לחיל האוויר עסק רבות בתחום זה, ובכלל זה ניתן ליווי וייעוץ משפטי לעבודות מטה בנושאים הקשורים לתעבורה אווירית ולממשקי העבודה מול הרשויות האזרחיות, כגון: הסמכות והאחריות לקביעת אזורים אסורים לטיסה לטיסות ריסוס בעוטף עזה; שימוש אזרחי במנחתים צבאיים; העברת מידע תעבורתי לגורמים אזרחיים; פיקוח טיסה לתעופה אזרחית בשבת וחקירת תאונות אוויריות.

המשאב האנושי - העיסוק במשאב האנושי מחייב התמודדות עם סוגיות משפטיות רבות בהן: ליווי משפטי של הליכי גילאי ביניים; השתתפות בוועדות הערכה בנושאי המשך שירות, העברה מתפקיד והפסקת טיסות; ייעוץ בנושאי השעיה, הדחה והתרת התחייבות של משרתי קבע שמתנהלים נגדם הליכים פליליים בערכאות אזרחיות; כמו כן, ניתן ייעוץ שוטף בענייני פרט, כגון: סיוע לגורמים אזרחיים; תרומות; גביית כספים ביחידה; החזר הוצאות לאנשי מילואים; ממשקים עם בית חיל האוויר ועמותת חיל האוויר; פעולות להנצחת חללים ופעילויות ליתומי חה"א.

שיכוני המשפחות בבסיסי חיל האוויר - הימצאות שיכון משפחות בתוככי בסיס צבאי מעוררת סוגיות משפטיות רבות בחיי היום-יום ודורשת ייעוץ משפטי שוטף. השנה נמשך הטיפול בהטמעת חוות דעת בעניין הסדרת פעילותו של ועד השיכון והפעלת גני הילדים בשיכונים, ובפרט נושא העסקת גנות בשיכונים.

נושאים מבצעיים - גם השנה נמשך הטיפול בנושאים האופרטיביים השוטפים עמם התמודד החיל. במסגרת זו, הייעוץ המשפטי לחיל האוויר עסק השנה בנושאים הקשורים להתמודדות עם טרור אווירי, כללי פתיחה באש, תורות לחימה - חוקיות ושיטות פעולה, ליווי תחקירים מבצעיים; מתן התייחסות משפטית (בהובלת דבל"א) ל"מדריך הלוחמה האווירית" – מדריך המשקף את הדין הבינלאומי המנהגי בתחום הלוחמה האווירית, ונושאים אופרטיביים נוספים. כמו כן, טופלו תביעות נזיקין בגין פעילות מבצעית של חיל האוויר, שאלות בעניין חיסיון התחקירים וסוגיות בעניין מיקור חוץ לאבטחת מחנות צה"ל.

תשתיות ואיכות הסביבה - על רקע הפריסה הנרחבת של בסיסי חיל האוויר והתשתיות הייחודיות של החיל, נדרש ייעוץ משפטי שוטף בנושאי תשתיות ואיכות הסביבה. השנה עסק הייעוץ המשפטי רבות בנושא תשתיות הדלק וזיהומי דלק, לרבות מול גורמים אזרחיים הנוגעים בדבר והמשרד להגנת הסביבה. סוגיות נוספות בהן ניתן ייעוץ משפטי היו: הגבלות סביבתיות הנובעות מפעילות חיל האוויר; פניות בנושאי רעש מטוסים; הטלת תחמושת לים; שטחים חקלאיים בבסיסי החיל וסוגיות ארנונה.

ליווי הליכים משפטיים והליכי חקיקה - השנה עסק הייעוץ המשפטי לחיל האוויר בליווי הליכים משפטיים והליכי חקיקה, הנוגעים לפעילות חיל האוויר. דבר החקיקה המרכזי שטופל היה תזכיר חוק הטיס, התס"ח-2007, שהינו דבר חקיקה מרכזי בדיני הטיס ובעל השפעה רבה על חיל האוויר.

כמו כן, השנה המשיך היועץ המשפטי לעסוק בנושאי בטיחות וגיהות ובפרט נושא העבודה בגובה; התייחסויות לדו"חות מבקר

המדינה ומבקר מערכת הביטחון; עדכון ואישור הוראות זרוע אוויר, ובכלל זה עבודה נרחבת שבוצעה לעדכון כלל הוראות רלצ"ד והוראות לכ"א.

מלבד נושאים אלה, במשך השנה נמשך חיזוק הקשר מול המפקדים והמשרתים בחיל - באמצעות הפצת מידע משפטי, ביקורים בבסיסים וביחידות, מתן הרצאות בפורומים שונים ועוד.

ח. הייעוץ המשפטי לפיקוד העורף

הייעוץ המשפטי לפיקוד העורף (פקע"ר) מלווה את פעילות הפיקוד במגוון תחומי עשייתו ואמון על מתן ייעוץ משפטי למפקד פיקוד העורף, למטה הפיקוד ולכלל המחוזות שבפיקוד.

להלן יפורטו הנושאים העיקריים בהם עסק הייעוץ המשפטי לפקע"ר במהלך השנה שחלפה-

חקיקה - במהלך השנה נדרשנו לתיקון תקנות ההתגוננות האזרחית (ערכות מגן, הנגשת מקלטים, התקנת מערכות איורור וסינון ועוד) ולקחנו חלק פעיל בגיבוש הצעת חוק שירות עבודה בשעת חירום ועמ"ט לחקיקת חוק העורף. כן, השתתף הייעוץ המשפטי בגיבוש עמדות צה"ל להצעות להחלטות הממשלה השונות הנוגעות לפעילות הפיקוד.

מיגון - ניתנו חוות דעת, בין היתר, בבקשות אזרחים לקבלת פטור מהחובה לבנות ממ"ד, הריסת מקלטים ציבוריים, תקינות מקלטים, חובת מפעלים מחזיקי חומ"ס למגנם מפני התקפה ודרכים לאכיפת דרישות הפיקוד.

מרכיבי ביטחון - נמשך הליווי השוטף לפיקוד העורף בנושא רכישת והקמת מרכיבי ביטחון להגנת ישובים, השתתפות בדיונים בפיקוד העורף ובמשרד הביטחון וליווי עבודת מטה הנוגעת להעסקת רבש"צים.

תביעות ועתירות - השתתפות בגיבוש כתבי בית - דין בתביעות שהוגשו כנגד הפיקוד אשר קשורות לפעילותו השוטפת. כן ניתן סיוע לפרקליטות המדינה בטיפול בעתירות הקשורות לפעילות הפיקוד, ובעיקר בנושאי הנוגעים למיגון בשדרות ובעוטף עזה.

סמכויות מפקד פקע"ר כמפקד צבאי, לפי תקנות ההגנה (שעת חרום), 1945 - בשנה שחלפה ניתן באופן שוטף יעוץ משפטי למפקד הפיקוד בנוגע להפעלת סמכויותיו השונות לפי תקנות ההגנה (שעת חרום), 1945. בין היתר, בהוצאת צווי הגבלה והרחקה מהר הבית, אטימת והריסת בתי מחבלים וסגירת שטחים.

חוות דעת שוטפות - ניתנו חוות דעת עקרוניות בנושאים אחרים, כגון: יחסי הגומלין בין פקע"ר למשרד הבריאות, הפעלת ארגוני מתנדבים לסיוע לרשויות, התקנת צופרים באזורי תעשייה ועוד.

הרצאות - ניתנו הרצאות בנושא דיני ההתגוננות האזרחית בקורסים ובפורומים שונים הקשורים לפיקוד.

ט. היעוץ המשפטי לחיל הים

היעוץ המשפטי לחיל הים מלווה את החיל בתחומי עשייתו המגוונים, ביטחוניים ומבצעיים, ובטיפול בנושאים אזרחיים שונים. היועמ"ש לחיל הים נוטל חלק בעבודות מטה בין-משרדיות הנוגעות לדיני הים.

להלן להמחשה, נושאים עיקריים אליהם נדרשנו השנה-

ייעוץ משפטי בנושאים מבצעיים, ליווי פעילות מבצעית ותרגילים- גם השנה ניתן ייעוץ משפטי רב לדרגי הפיקוד ולגורמי מטה ושטח בסוגיות אופרטיביות בזירות השונות, והשתתפנו בתרגילים. ליווינו פקודות מבצעיות ופקודות להיערכות לחירום, וכן עדכון לכללי פתיחה באש, בראי המשפט הבינ"ל והחקיקה הישראלית.

האחריות הביטחונית בים ומימשקים עם הנמלים - השתתפנו בעמ"ט לעדכון החלטת ממשלה להסדרת הנחיה מקצועית לביטחון בים; סייענו בגיבוש עמדת צה"ל לאחריות הגופים השונים בתוך הימי, והשתתפנו בצוות משותף של החיל והשיטור הימי; ניתנה חוות דעת מקיפה לעניין סמכויות החיל ומימשקיו עם הנמלים בשעת חירום; ניתנו התייחסויות לעניין נהלים מבצעיים בינארגוניים; ליווינו הליכי חקיקה לעניין עבירות נגד ביטחון השיט הבינ"ל, בהיבטים רלוונטים.

איכות הסביבה בים - השנה התאפיינה בעיסוק רב בנושאי איכות הסביבה, לרבות ייעוץ משפטי לרשויות צה"ל לקראת החלטת הממשלה-תכנית לאומית למוכנות ותגובה לאירועי זיהום ים בשמן; ניתנו התייחסויות משפטיות להצעת חקיקה ולפניות משרד התחבורה והמשרד להגנת הסביבה; ליווינו עדכון מקיף לפקודת אימונים ימית.

סייענו **בהכנת צווי מפקד החיל לסגירת שטחים בים**, על המגבלות הרלוונטיות באזורים שונים; ניתנה חוות דעת עקרונית לעניין סגירת שטחים לצרכים ביטחוניים, שאינם צבאיים, והמשמעויות הנגזרות.

הליכים משפטיים ודברי חקיקה הנוגעים לפעילות החיל - פעלנו בשיתוף עם מח' הבג"צים ועם פרקליטויות מחוז והיעוץ המשפטי

לרשויות ציבוריות בנושאים כגון-תביעות נזיקין פלסטיניות, הוצאת תעודות עובד ציבור, הגשת תביעה אזרחית בגין נזק לציוד צבאי.

גיבוש עמדה לפניית משרדי ממשלה, גורמים אזרחיים ותקשורת - יועמ"ש החיל מלווה מימשקים מול גורמים אזרחיים, ומסייע בגיבוש מענה לפניית התקשורת וגורמים ישראלים ובינ"ל, וכן בבחינת בקשות לקבלת מידע בהתאם לחוק חופש המידע. בין היתר, סייענו במענה לפניית נציב תלונות הציבור והאפוטרופוס הכללי ולבקשה לעיין בחומר ארכיוני. כן סייענו בבחינת בקשות גורמים אזרחיים לסיוע מהחיל, בראי החקיקה ופקודות הרלוונטיות.

נושאי כח אדם, פרט ומינהל תקין - ליוונו פרויקטים מרכזיים כגון: הקמת בי"ס תעשייתי; סוגיות הכרוכות באקדמיזציה קורס חובלים; שיתוף פעולה עם עמותת חה"י בביטאון "בין גלים"; גיוס צוללנים שאינם כשירים לבצע אימון מסויים. ליוונו עתירות שהוגשו לבג"ץ; כן ניתן ייעוץ בנושאים כגון: השתתפות להקת חה"י באירוע בבי"ח; פעילות התנדבותית של חניכי קורס; פעילויות עם גופים "מאמצים"; המשך שירותם של אנשי קבע שהתנהלו בעניינם הליכים אזרחיים; סמכויות מפקדים וכלים לאכיפת משמעת לפי פקודות הצבא.

מתן הרצאות לצוערים בקורסי הקצינים של חה"י - ניתנו הרצאות בדיני הים במשפט הבינ"ל, לצוערים בהכשרות קצונת חה"י.

3. הטיפול בחקיקה

החקיקה מהווה נדבך מרכזי בעבודת מחלקת יעח"ק. תחום זה מרוכז בענף חקיקה ותקשורת שבראשו עומד סא"ל וקציניו נוטלים חלק מרכזי ופעיל במלאכת החקיקה – למן עבודות המטה וכלה בייצוג עמדות צה"ל בועדות הכנסת השונות. להלן תובא, בקליפת האגוז, סקירה של נושאי החקיקה, שטופלו על ידי יעח"ק במהלך השנה שחלפה, לרבות, יוזמות חקיקה המצויות בשלבי טיפול ראשוני.

תיקוני חקיקה חשובים שפורסמו -

1) **חוק שירות המילואים, התשס"ח - 2008 -** חוק שירות המילואים אושר על ידי הכנסת בחודש אפריל 08. החוק קובע את מעמדו וייעודו של מערך המילואים. החוק משנה את היקף מערך המילואים, וקובע מי יימנו עם שירות המילואים, את הייעודים להם ניתן יהיה לקרוא לאיש מילואים לשם ביצוע שמ"פ, קובע את משך השירות, ומתייחס לתגמולים לאנשי המילואים. החוק מחליף את הוראות חוק שירות בטחון

הרלוונטיות לאנשי מילואים, ועורך תיקונים בדברי חקיקה רבים אחרים הרלוונטיים לשירות המילואים.

(2) **חוק רישום ציוד וגיוסו (תיקון מס' 4), התשס"ח - 2008 -** התיקון לחוק אשר אושר בכנסת בחודש אפריל '08, כולל תיקונים שונים ורבים בחוק לשם התאמתו לרוח חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק-יסוד: חופש העיסוק, ולשם ביטול הזיקה בינו לבין קיומו של מצב חירום במדינה.

(3) **חוק למניעת עישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון (תיקון מס' 3) - החוק,** אשר מקורו בהצעת חוק פרטית, אושר בכנסת בחודש פברואר '08. התיקון לחוק קובע, כי האיסור החל על עישון במקומות ציבוריים יחול מעתה גם במקומות בהם העבודה מבוצעת במסגרת שירות, ובכלל זה בבסיסי צה"ל. במסגרת התיקון, נוסף סעיף לחוק הקובע, כי הוראות החוק העוסקות בסמכויות המפקחים לא יחולו על צה"ל, וכי הוראות בדבר אכיפת איסור העישון במקום ציבורי ייקבעו בפקודות הצבא.

(4) **חוק שירות ביטחון (הוראת שעה) (תיקון מס' 12), התשס"ח - 2008 – תקופות שירות החובה הסדיר ליוצא צבא גבר -** הוראת השעה הוארכה עד יום 31 ליולי 2010.

(5) **חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 7 והוראת שעה) (שירות במשטרה ושירות מוכר) (תיקון מס' 9) -** בחודש יולי '08 הוארך תוקף הוראה השעה המאפשרת הצבתם של חיילי חובה במשטרת ישראל ב- 6 חודשים. מכוח הוראת סעיף 38 לחוק-יסוד: הכנסת הוראת השעה תפקע במחצית השניה של חודש מאי 2009.

(6) **חוק שירות ביטחון (הוראה שעה) (הצבת יוצאי צבא בשירות בתי הסוהר) (תיקון מס' 2) -** בחודש יולי '08 הוארך תוקף הוראת השעה המאפשרת הצבתם של חיילי חובה בשירות בתי הסוהר ב- 6 חודשים. מכוח הוראת סעיף 38 לחוק-יסוד: הכנסת הוראת השעה תפקע במחצית השניה של חודש מאי 2009.

(7) **תקנות השיפוט הצבאי (בתי סוהר צבאיים), התשמ"ז - 1987 (שחרור כלואים לרגל חגים) -** התיקון לתקנות אשר פורסם ביום 27.4.08 החליף את תהליך ההקלה בעונש לרגל חג אשר הצריך טיפול ישיר של מספר גורמים רב, בהם בעלי תפקידים בכירים, ובהם כב' נשיא המדינה, שר הביטחון, הרמטכ"ל, ראש אמ"ש והפצ"ר, **בסמכות מנהלית של הקמצ"ר.** התיקון משווה בין חנינות הניתנות ליהודים ולמי שאינם יהודים, כך שכל חייל,

יזכה להזדמנות שווה לזכות בחנינת חג. סה"כ תהא הזדמנות לכל חייל לקבל חנינת חג בארבעה מועדים שונים.

(8) **תיקוני חקיקה נוספים אשר קציני המחלקה נטלו חלק בדיונים בוועדות הכנסת בעניינם: חוק המטה לביטחון לאומי, התשס"ח – 2008, חוק אוויר נקי לישראל, התשס"ח – 2008, חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים (תיקון- הוראת שעה) התשס"ח – 2008.**

טיפול ביוזמות חקיקה להלן של צה"ל -

(1) **הצעה לתיקון חוק השיפוט הצבאי בעניין סניגורים המורשים לייצג בבתי הדין הצבאיים - בעקבות חידוש הטיפול בתזכיר הממשלתי בעניין נערכו ההתאמות הנדרשות לשם קידום תיקון החש"ץ. במסגרת העבודה מול גורמי משרד המשפטים, שולב התיקון לחש"ץ בטיטת התזכיר הממשלתי. טרם הופץ תזכיר חוק.**

(2) **תזכיר חוק השיפוט הצבאי (ועדת שחרורים צבאית וועדת שחרורים צבאית מיוחדת) - הצעה זו לתיקון החש"ץ, משווה, בשינויים המחוייבים, את ההסדרים הצבאיים לאלה הקבועים בחוק שחרור על תנאי ממאסר, התשס"א - 2001. טרם הופץ תזכיר.**

(3) **תזכיר חוק השיפוט הצבאי (חקירה לזיהוי חלל אלמוני), התשס"ז - 2007 - הוספת פרוצדורה בחש"ץ, באופן שניתן יהיה למנות שופט לחקור בשאלת זיהוי גוויה אלמונית, שיש אפשרות שהיא של חייל, וניתן יהיה, לצורך החקירה, לצוות על בדיקתה או על ניתוחה של הגוויה; על דחיית הקבורה או על פתיחת הקבר והוצאת הגוויה לשם זיהויה. בעקבות הערות שהתקבלו ביחס לתזכיר שהופץ, נערכת עבודה מול משרד המשפטים לשם הפצת תזכיר מעודכן.**

(4) **טיטת תזכיר חוק אמצעי זיהוי בצבא- הגנה לישראל - אמצעי הזיהוי הניטלים מחיילי צה"ל נועדו לשמש לשם איתור וזיהוי מי שנעדר במהלך שירותו הצבאי או במהלך אירוע בטחוני, וכן זיהוי מי שנעדר באירוע שאינו בטחוני, בכפוף להסכמתו המוקדמת לכך. טיטת התזכיר מבקשת להסדיר נטילת אמצעי הזיהוי ושמירתם, ולעגן את מכלול ההסדרים הנובעים מהקמת מאגר אמצעי זיהוי של חיילים, לרבות קביעת מגבלות על השימוש באמצעי הזיהוי, תוך קביעת איסור על שימוש באמצעי הזיהוי בהליך פלילי כנגד נותנם. ההסדר המוצע נועד לקבוע את האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי שבהקמת המאגר לשם איתור וזיהוי חללי צה"ל, נעדרי ושבויי, ובין ההגנה על פרטיותם של נותני אמצעי הזיהוי.**

(5) **הצעה לתיקון חוק השיפוט הצבאי בעניין זכויות נפגעי עבירה בהליך הפלילי - עניינה של הצעת החוק בתיקון החש"ץ והתאמתו הוראות חוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001, בשינויים המחוייבים. עבודת ההכנה של ענף חקיקה נסתיימה והועברה לשכות מטה מפצ"ר להכרעה במספר סוגיות עקרוניות.**

(6) **יוזמת חקיקה לתיקון תקנות בית משפט (אגרות) ולתקנות הירושה (אגרות הרשם לענייני ירושה) - קידום יוזמה לתיקון התקנות האמורות בשני היבטים: האחד - מתן פטור מתשלום אגרת בית משפט בעת בקשה לקביעת אפוטרופוס במקרה של חייל שנפגע במסגרת שירותו הצבאי; השני - פטור מתשלום אגרת בית משפט בעת בקשה של אח של חלל לקביעת אפוטרופוס. טיוטת התקנות הוכנה בצה"ל, אושרה באג"ת ובמשרד הביטחון, ונמצאת בבחינה במשרד המשפטים.**

(7) **טיוטת חוק שירות הקבע בצה"ל (גמלאות) (שלילת גימלה) - יוזמת חקיקה בעניין שינוי הכללים של פגיעה בגימלתו של משרת קבע לפי חוק שירות הקבע בצה"ל. טרם קודם בשל צורך בהכרעות עקרוניות בסוגיה.**

יוזמות חוק שקידומן ממתין לגורמי חוץ (ממשלה, כנסת וכו') -

(1) **תזכיר חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 47) (סיוג השלכות ההרשעה), התשס"ד - 2004 - הצעת החוק נועדה לענות על קשיים חוקתיים שהועלו בנוגע ליחס שבין אופיו ומהותו של השירות הצבאי, המחייבים אכיפה נמרצת והרתעתית של הדין, לבין פגיעתו של הרישום הפלילי בחייל שהורשע בבית הדין הצבאי, במיוחד בכל הנוגע למהלך חייו שלאחר שחרורו מהצבא, פגיעה אשר לעיתים עשויה להיות בלתי מידתית. הצעת החוק הממשלתית מאמצת בשינויים המחוייבים את הכלל הנוהג בערכאות השיפוט האזרחיות, לפיו, המרשם הפלילי (מלא / מסוייג) נגזר מהעונש המוטל על ידי בית המשפט. לאחר יישוב המחלוקות באשר לנוסח התזכיר, הופץ התזכיר על ידי משהב"ט. עם כינון הממשלה החדשה, תובא ההצעה לוועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק. במקביל, הצעת החוק הפרטית בנושא, אשר אימצה את נוסח טיוטת התזכיר אושרה בקריאה ראשונה בכנסת בחודש יולי השנה.**

(2) **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 50) (סדר דין פלילי וראיות), התשס"ד - 2004 - הצעת חוק זו, אשר הינה תולדה של עבודת מטה שנערכה בפרקליטות הצבאית, עניינה בעריכת רפורמה בסדר הדין הפלילי ובדיני הראיות שלפי חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 (החש"ץ), באופן של התאמתם לשינויים שחלו בעניין בעשרות השנים האחרונות בחקיקה האזרחית,**

בכלל, ובחוק סדר הדין הפלילי, בפרט. הצעת חוק זו אושרה בקריאה ראשונה בכנסת עוד בשנת 2004, ובמהלך שנת העבודה 2006 אישרה וועדת שרים לענייני חקיקה את הבאת ההצעה לכנסת לשם החלת רציפות על הצעת החוק. (נוכח פיזור הכנסת ה-17 יהיה מקום לשוב ולאשר את ההצעה בוועדת השרים לענייני חקיקה בטרם ניתן יהיה לשוב ולקדמה).

(3) הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 58) (העברת תלונה מדיון משמעותי לבית דין צבאי), התשס"ח - 2007 - הצעת החוק מבקשת לערוך מספר תיקונים בחש"ץ, בעקבותיהם יבוטל ההסדר של מינוי קצין בודק באופן אוטומטי במקרים בהם מתבקשת העברתו של דיון משמעותי לבית דין צבאי. חלף זאת, במקום בו המבקש את העברת הדיון הינו הנאשם בדין המשמעותי, תינתן לו הזדמנות להביא דבריו בכתב בפני הפרקליט הצבאי. לצד זאת, מוצע לבטל את סמכותו של קצין שיפוט שהובאה לפניו תלונה, הנתונה לדיון משמעותי, להעבירה לשפיטה לפני בית דין צבאי. הצעת החוק אושרה בקריאה ראשונה במהלך הכנסת ה-17, אך טרם נדונה בוועדה. עם כינון הממשלה החדשה, יידרש אישור הממשלה להבאת ההצעה לכנסת לשם החלת דין רציפות על ההצעה.

(4) הצעת חוק השיפוט הצבאי (ביטול כתב אישום על ידי פרקליט צבאי), התשס"ו - 2006 - הצעת חוק זו, המבקשת להקנות לפרקליט צבאי סמכות לבטל כתב אישום (שלא הוגש בהוראת הפצ"ר), אושרה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת ביום 23.10.06 והתקיים דיון ראשון בוועדת החוץ והביטחון לשם הכנתה לקריאה שניה ושלישית, בו נתבקשו על ידי הוועדה להציג מודל מעט שונה מהתיקון, אשר בו תוגבר הבקרה של הפצ"ר על ביטול כתבי אישום. מודל מעין זה הוכן ואושר על ידי ס' הפצ"ר. עם כינון הממשלה החדשה, יידרש אישור הממשלה להבאת ההצעה לכנסת לשם החלת דין רציפות על ההצעה.

(5) הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 57) (שיפוט על ידי דן יחיד בעבירות מסוימות), התשס"ו - 2006 - הצעת חוק זו, מרחיבה את העבירות אשר בהן ניתן לדון בדין יחיד גם לעבירות סמים מסוימות, סירוב להיבדק ובריחה ממשמורת. ההצעה אושרה בקריאה ראשונה במהלך הכנסת ה-17, אך טרם נידונה בוועדה. עם כינון הממשלה החדשה, יידרש אישור הממשלה להבאת ההצעה לכנסת לשם החלת דין רציפות על ההצעה.

(6) תזכיר חוק השיפוט הצבאי (סייג לחיסיון התחקיר הצבאי לגבי נאשם), התשס"ה - 2005 - ההצעה זו מבקשת לערוך תיקון לחש"ץ, באופן שניתן יהיה להעביר חומר של תחקיר צבאי, כולו או חלקו, לנאשם, שהוגש נגדו כתב אישום בעקבות אירוע לגביו נערך התחקיר, וזאת כאשר הצורך לגלות את חומר התחקיר

לנאשם, לשם עשיית צדק, עדיף מן העניין שיש לא לגלותו. יוזמת חקיקה זו ראשיתה בקשיים חוקתיים שהועלו בנוגע ליחס שבין "קדושת התחקיר" לבין זכותו של נאשם לקבל לידי את מלוא החומר הנדרש לו לצורך הגנתו. במהלך שנת 2005 הופץ תזכיר החוק. הנושא עדיין נבחן מול משרד המשפטים.

7) הצעת חוק שירות ביטחון (עיון חוזר בפטור מטעמי הכרה דתית שהושג במרמה), התשס"ו - 2006 - הצעה זו, מבקשת לאפשר את ביטולו של פטור הניתן לבנות המצהירות על אורח חיים דתי, במקרים בהם מתברר כי הפטור האמור הושג במרמה, וזאת על פי שיקול דעת פוקד, וללא הצורך בהרשעה בבית משפט במתן הצהרת שקר. הצעה זו פורסמה בספר הצעות החוק במהלך שנה"ע 2006, וטרם הובאה לקריאה ראשונה. במהלך שנת העבודה '08 נדונו בוועדת השרים לענייני חקיקה הצעות חוק פרטיות הזהות ליוזמת החקיקה הממשלתית. גם הצעות חוק אלו לא קודמו.

טיפול בהצעות חוק ממשלתיות הרלוונטיות לצה"ל -

טיפול בעשרות יוזמות חקיקה המוגשות מטעם משרדי הממשלה השונים ואשר יש להן רלוונטיות לצה"ל. לדוגמה בנושאי: סד"פ, ראיות והדין הפלילי המהותי, תעבורה, ביטוח לאומי ועוד. דוגמאות:

1) הצעת חוק ניסויים רפואיים בבני אדם, התשס"ו - 2005 - הצ"ח מבקשת לשנות את המדרג הנורמטיבי של ההסדר הקיים, להרחיב את ההסדרים הקבועים כיום וליצור הסדרי פיקוח הדוקים יותר על ניסויים רפואיים בבני אדם. במהלך שנת '08 נערכו דיונים בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת.

2) תזכיר חוק סדר הדין הפלילי (תיקון - התיישנות), התשס"ח - 2008 - תזכיר החוק מציע לקבוע מגבלות לפרק הזמן בו יוארכו תקופות התיישנות בעקבות חקירה, וכן להאריך את תקופות ההתיישנות של עבירות חמורות. תזכיר החוק כולל תיקון עקיף לחוק השיפוט הצבאי, ועורך התאמה בין ההוראות בחש"פ, להוראות הקבועות בחוק סדר הדין הפלילי.

3) תזכיר חוק הגנה על הציבור מפני עברייני מין (תיקון), התשס"ח - 2008 - תזכיר החוק מבקש להשלים את ההסדר הקבוע בחוק הגנה על הציבור בפני עברייני מין, התשנ"ו - 2006, בין היתר באמצעות הוספת פרק שיקום מניעת.

טיפול בהצעות חוק פרטיות הרלבנטיות לצה"ל -

המשך טיפול בעשרות רבות של הצעות חוק פרטיות הרלוונטיות לצה"ל, בדרך של גיבוש צה"ל בפן המשפטי, הצגת עמדת צה"ל בפני הפורומים השונים הנוגעים בדבר (משרד הביטחון, משרד המשפטים,

ועדת השרים לענייני חקיקה, ועדות הכנסת השונות וכיו"ב). זאת בין היתר, בנושאי חש"ץ, חש"ב, ביטוח לאומי, תכנון ובנייה, תעבורה.

טיפול בחקיקת משנה -

טיפול בחקיקת משנה, בין ביוזמת צה"ל, בין כהתייחסות לתיקונים שיזמו משרדי ממשלה אחרים (בנושאים כגון: תקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - נתוני תקשורת), (מאגר נתוני זיהוי תקשורת), התשס"ח-2008, תקנות השיפוט הצבאי (בתי סוהר צבאיים), התשמ"ז - 1987 (שחרור כלואים לרגל חגים), צווי שירות ביטחון בעניין השירות המוכר וכיו"ב; ריצוי עונשי מחבוש של סוהרי שירות בתי הסוהר בשירות חובה בבתי הסוהר הצבאיים, תקנות הארכיונים (עיון בחומר המופקד בגנזך), התשס"ט - 2008.

טיפול בפקודות -

טיפול בהפיעות ארגוניות (של אגפי המטכ"ל והזרועות, הסדרה המבנה הכללי של צה"ל ותפקידיהם של האורגנים השונים במערכת), תיקון פ"ם "הגבלת העישון במקומות ציבוריים".

**חלק ה -
מחלקת הדין הבין - לאומי**

מחלקת הדין הבין-לאומי

1. כללי

מחלקת הדין הבין-לאומי (דבל"א) נותנת ייעוץ משפטי שוטף בתחומי המשפט הבין-לאומי, לכלל הגורמים הרלבנטיים בצה"ל, כמו גם לגורמים חוץ-צבאיים, להם ממשקי עבודה עם צה"ל, כגון משרדי ממשלה ובמיוחד משרד המשפטים, משטרת ישראל, המל"ל והשב"כ. כמו כן, אחראית המחלקה על מתן ייעוץ משפטי שוטף, בכלל התחומים, לפיקוד הדרום ופיקוד הצפון, באמצעות יועצים משפטיים לפיקודים.

בין תחומי העיסוק של המחלקה ניתן למנות את הייעוץ המשפטי בסוגיות הנוגעות לדיני הלחימה (לרבות ליווי עבודת המטה הנוגעת לפעילות הלחימתית של צה"ל והתוכניות האופרטיביות בעניין), ייעוץ משפטי לגורמי צה"ל, מעהב"ט, ולגורמים ממשלתיים נוספים ביחס לדיני התפיסה הלוחמתית, כמו גם חובותיה של מדינת ישראל ביחס לרצועת עזה וביחס להסכמים המדיניים, קשרי החוץ של צה"ל ושיתוף הפעולה עם צבאות זרים, הטיפול בפניות של ארגונים בין-לאומיים וארגוני זכויות אדם (כמו גם התייחסות לדו"חות מטעמים ומפגשים שוטפים בנושאים שעל הפרק), בקרת נשק וחוקיות אמצעי לחימה ועוד.

כמו כן, אחראית המחלקה על "מערך הייעוץ האופרטיבי", שהוקם כלקח ממלחמת לבנון השנייה ומכיל עשרות יועצים משפטיים שהוכשרו ויועדו לשמש כיועצים משפטיים בחירום לכלל גופי צה"ל הרלבנטיים, מרמת האוגדה. בהתאם, במהלך שנת 2008 הוקדשה תשומת לב להמשך ביסוסו והכשרתו של המערך – קציני מערך הייעוץ האופרטיבי, בסדיר ובמילואים, נטלו חלק בתרגילים שהתקיימו במהלך השנה, ברמת המטכ"ל, הפיקודים והאוגדות, בסיוע והכוונת קציני מחלקת דבל"א (בדגש על מדור אופרטיבי). כמו כן, נערכו הכשרות וימי עיון לכלל קציני המערך, בשיתוף בית הספר למשפט צבאי.

בנוסף, במהלך שנת העבודה 2008 העבירו קציני המחלקה הרצאות רבות ותדרוכים לקהלים שונים מחוץ לצה"ל. כך למשל, קציני המחלקה הרצו למחלקת הייעוץ המשפטי בשב"כ, לאנשי אקדמיה זרים ולגורמים בכירים מארה"ב במסגרת פעילות AIPAC וכן הרצו במסגרת קורס של צבא ארה"ב לאנשי צבא וביטחון ממגוון מדינות. בנוסף, פועלים קציני המחלקה לקיים מפגשים ולהעביר הרצאות למפקדי צה"ל ברמות השונות. במסגרת זאת, הועברו הרצאות לקציני מטה בפיקודים המרחביים, לגורמי אמ"ן ובקורסים צבאיים שונים.

במחלקה ישנם שני ענפים, בראשות סגני-אלופים, וחמישה מדורים, כמפורט להלן:

1. **ענף הביטחון האופרטיבי** – בענף זה ישנם שני מדורים: מדור ביטחוני ומשפטי ומדור אופרטיבי; וכפופים לו היועצים המשפטיים לפיקוד הצפון ולפיקוד הדרום. כן אחראי הענף על "מערך הייעוץ האופרטיבי".
2. **ענף לעניינים אסטרטגיים ובין-לאומיים** – בענף זה שלושה מדורים: מדור כלכלי והומניטארי, מדור אסטרטגי, ומדור קשרי-חוץ.

2. הייעוץ המשפטי בעניינים אופרטיביים

במהלך שנת העבודה 2008 ליוו קציני המחלקה את העשייה המבצעית של צה"ל בכל הזירות וחיוו דעתם בנוגע להיבטים המשפטיים של הפעילות הביטחונית של צה"ל, בדגש על הלחימה בארגוני הטרור ברצועת עזה וההיערכות ללחימה בצפון. במסגרת זו, ניתן **ייעוץ משפטי שוטף בזמן אמת**, לגורמי חטיבת המבצעים באגף המבצעים, לאגפי המטכ"ל השונים, לפיקודים ולחלק מהאוגדות המרחביות, תוך השתתפות בדיונים, הערכות המצב ועבודות המטה.

בשנת העבודה 2008, המשיכו קציני הפרקליטות להיות מעורבים **בתהליכי התכנון האופרטיבי בחטיבת המבצעים**, בדגש על תהליך קבלת ההחלטות המבצעיות והעבודה השוטפת אל מול מחלקת המבצעים וראשי הזירות. במסגרת זו, הועברו התייחסויות משפטיות לתכניות האופרטיביות המטכ"ליות למגננה ומתקפה, בגזרות השונות, כמו גם ניתנו חוות דעת עקרוניות והתייחסויות שוטפות לגבי פעילות מבצעית מתוכננת, חוקיותן של שיטות פעולה שונות, חוקיות מטרות שנתקפו על-ידי צה"ל וכיו"ב. בנוסף, חוזקו הקשרים עם גופים נוספים הרלבנטיים לפעילות האופרטיבית, ביניהם פיקוד הצפון, פיקוד הדרום, חיל האוויר, ואגף המודיעין.

במהלך שנת 2008 עסקו קציני המחלקה באופן נרחב בכללי הפתיחה באש בצה"ל (כגורם המתכלל סוגיית כללי הפתיחה באש בפרקליטות הצבאית), ובכלל זה, גיבוש, עדכון וניסוח של כללי הפתיחה באש עבור כוחות צה"ל ביבשה, באוויר ובים, בגזרות השונות.

לאור אירועי הטרור מרצועת עזה לשטחי מדינת ישראל, בדגש על ירי רקטות הקסאם, והצורך המבצעי לפעול כנגד פעילות זו, ניתן על ידי קציני המדור האופרטיבי ויועמ"ש פד"ם, ייעוץ משפטי שוטף ביחס **לפעילות כוחות צה"ל ברצועת עזה**. במסגרת זו, ליוו קציני דבלי"א את התכנון המבצעי של פעולות שונות שבוצעו ברצועת עזה.

בנוסף, קציני המחלקה נטלו חלק בגיבוש התייחסויות לטיטות המדריך לדיני לוחמה אווירית ולוחמת טילים, שהינו יוזמה של התוכנית למדיניות הומאניטארית וחקר סכסוכים באוניברסיטת הרווארד, ליצירת מסמך שיקבץ את כללי המשפט הבין-לאומי הנוגעים לניהול הלחימה האווירית ולוחמת הטילים.

3. הייעוץ המשפטי בעניינים ביטחוניים

במהלך שנת העבודה 2008 טיפלו קציני המחלקה בהיבטים משפטיים שונים של הפעילות הביטחונית של צה"ל, כגון: הפעלת סמכויות וצעדים ביטחוניים מסוגים שונים על-ידי כוחות הביטחון; מעצר וכליאה של המעורבים בפעילות עוינת לישראל; היבטים שונים של המאבק בתופעת מימון הטרור וכיו"ב. כמו כן, במהלך השנה ליוו קציני המחלקה הליכים משפטיים שונים - עתירות לבג"ץ, הליכים פליליים המתנהלים בישראל ובאיו"ש והליכים אזרחיים בארץ ובחו"ל (ראו פירוט בהמשך). והתייחסו למגוון היבטי המשפט בין-לאומי שהתעוררו במסגרתם.

בשנת 2008 גבר באופן משמעותי העיסוק בסוגיות שונות בתחום בקרת הנשק וחוקיות אמצעי הלחימה, בפרט בכל הנוגע לחימוש המצרר. כך, קציני המחלקה נטלו חלק (יחד עם גורמים נוספים), במפגשים ובכנסים הנוגעים לאמנת כלי הנשק הקונבנציונאליים (CCW), ובקביעת מדיניות ישראל בסוגיות השונות בעניין. במסגרת זו, השתתפה ראש המדור הביטחוני-משפטי במשא ומתן הבין-לאומי האינטנסיבי בנושא חימוש המצרר שהתקיים בשנת 2008 בקרב המדינות המהוות צד לאמנת ה-CCW. כמו כן, במהלך השנה סיפקו קציני המחלקה ייעוץ משפטי שוטף לגורמים בצה"ל ובמערכת הביטחון בסוגיות שונות בתחום בקרת הנשק ופיתוח אמצעי לחימה שונים, לרבות נפ"ק (נשק פחות קטלני).

בשנת העבודה 2008 המשיכו קציני המחלקה ללוות הליכי חקיקה הנוגעים להיבטים שונים של פעילות צה"ל. במוקד העיסוק במישור זה ניצבה השלמת תיקונו של חוק כליאתם של לוחמים בלתי-חוקיים (שאושר בקריאה שלישית בסוף חודש יולי), אשר הטמיע לקחים שהופקו מהפעלת החוק במלחמת לבנון השנייה. כן המשיכו קציני המחלקה לסייע בגיבוש תיקון נוסף (מס' 8) לחוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), שהונח על שולחן הכנסת כהצעת חוק מטעם הממשלה במהלך חודש מאי. בתוך כך, נמשכה השתתפות קציני המחלקה בצוות הבין-משרדי העוסק בגיבוש חקיקה חדשה בתחום הלחימה בטרור, שמטרתה לפתח את הכלים וההסדרים הנתוצים להתמודדות עם איום הטרור ולרכזם בחוק מקיף ועדכני. נוסף על האמור לעיל, חיוו קציני המחלקה את דעתם בנוגע לסוגיות נקודתיות אשר התעוררו במסגרת הליכי חקיקה אחרים (בישראל ובאיו"ש).

כמו כן, במהלך שנת 2008 עסקו קציני המחלקה במתן ייעוץ שוטף ביחס לפניותיהם של בכירים שונים, ששירתו או עודם משרתים בצה"ל, בנושאים של סמכות אוניברסלית (דהיינו – הסיכון כי קציני צה"ל הנוסעים לחו"ל יסתכנו בהעמדה לדין באותה מדינה, מכוח החקיקה הפנימית באותה מדינה) והסיכונים הקיימים בנושא במדינות העולם השונות. כן השתתפו אנשי המחלקה בדיוני הפורום הבין-משרדי לטיפול בסוגיות הקשורות בסמכות אוניברסלית, כמו גם בליווי הטיפול בהליכים המתנהלים כנגד בכירים ישראלים במדינות שונות בעולם.

קציני המחלקה אף סייעו בגיבוש עמדה בכל הנוגע לבחינת אופן התאמתם של דיני הלחימה של המשפט הבין-לאומי למציאות הלחימה בטרור והלחימה הא-סימטרית. זאת, למשל במסגרת עבודת המומחים למשפט בין-לאומי שמרכז ארגון הצלב האדום הבינ"ל בסוגיית מעמדם של אזרחים הנוטלים חלק ישיר בפעולות איבה, אליה הייתה שותפה רמ"ח דבלי"א. לבסוף, עסקו קציני המחלקה בניסוח והצגת עמדותיה של ישראל בסוגיות שונות הקשורות לתחום עיסוקם, על-ידי כתיבת מענים לשאלות של גורמי חוץ ופנים וכן כתיבת התייחסויות לדו"חות של ארגונים בארץ ובעולם הנוגעים לפעילות צה"ל.

4. הייעוץ המשפטי לפיקוד הצפון ופיקוד הדרום

במחצית 2007 מונו היועצים המשפטיים לפיקוד הדרום ופיקוד הצפון, במטרה להעניק למפקדי הפיקודים והמטות שלהם, כמו גם לבעלי תפקיד נוספים בפיקוד ובאוגדות, ייעוץ משפטי זמין ומקצועי, מתוך היכרות עמוקה של הפיקודים והאוגדות, על צרכיהם, בשגרה ובחירום.

במהלך השנתיים הראשונות למיסוד התפקיד, ניתן דגש מיוחד לבניית ומיצוב תפקיד היועץ המשפטי הפיקודי כקצין מטה בפיקוד. היועצים המשפטיים המשיכו לפעול במהלך שנת 2008 להעמקת הקשר עם גורמי הפיקוד השונים ועם המפקדים הרלוונטיים באוגדות ובחטיבות המרחביות. זאת במטרה להעמיק את הטמעת ההיבט המשפטי בעשייה הצבאית השוטפת, הן בתחומים האופרטיביים והן בממשקים שבין צבא לגורמי ממשל שונים, רשויות אזרחיות וכיו"ב. כיום, היועצים המשפטיים משולבים כקציני מטה בפיקוד, ומשתתפים בהערכות מצב שבועיות, בדיוני מטה ובפורום מפקדים חודשי, כמו גם בהווי, אירועים ועשייה של מטה הפיקוד.

דגש מיוחד ניתן, במסגרת הייעוץ המשפטי השוטף לפיקוד, לתחום האופרטיבי בפיקוד, ובעניין זה נלמדו התכניות האופרטיביות של הפיקודים, והועברו לגביהן התייחסויות משפטיות; ניתן ייעוץ לפיקוד בנושא מדיניות האש; שולבו תוכניות "אזהרת אוכלוסייה" במסגרות האופרטיביות; הוטמעו הערות בנהלי הפיקוד בנוגע לסוגיות בעלי היבט

משפטי (כגון טיפול בעצורים, לוחמים בלתי חוקיים ושבויי מלחמה); נוסח פנקס כיס אופרטיבי והומניטארי למפקד בשטח; ותורגל אופן מתן הייעוץ המשפטי בחירום, באמצעות השתלבות במספר תרגילים פיקודיים תוך הפעלת והסתייעות "מערך הייעוץ האופרטיבי".

בנוסף, היועצים המשפטיים נותנים מענה לצרכים המשפטיים של הפיקודים והאוגדות הסדירות (במסגרת הפעלת סמכויות הפיקוד והאוגדות בשגרה), בנושאים שונים (הן מתחום המשפט הבין-לאומי והן מתחום הייעוץ והחקיקה) כגון: הוראות פתיחה באש, טיפול במסתננים, סמכויות חיילים וסמכויות שונות מול אזרחים ורשויות המדינה, טיפול בהצעות חוק רלוונטיות, נושאי תשתיות ומקרקעין, תחום איכות הסביבה, אופן סגירת שטחים והכרזה על "שטח צבאי סגור", יישום חוק חופש המידע, שמירה על זכויות פרט וחיילים, טיפול בתביעות נזיקיות, עתירות לבג"ץ והליכים משפטיים שונים ועוד. הטיפול בנושאים אלו מתבצע בתיאום עם שאר גופי הפרקליטות הצבאית הרלבנטיים ומשרדי הממשלה השונים, כפי הנדרש.

5. הייעוץ המשפטי בנושאים כלכליים והומניטאריים

במהלך שנת 2008 עסקו קציני המחלקה בסוגיות רבות הנוגעות לרצועת עזה, מעמדה המשפטי בעת הנוכחית וחובותיה של מדינת ישראל כלפי האוכלוסייה האזרחית המצויה בה, במציאות הקיימת בה ארגון החמא"ס שולט ברצועה.

כך למשל, עסקו קציני המחלקה בסוגיית פתיחת המעברים היבשתיים בין ישראל לרצועה; העברת הסחורות לרצועה; מגבלות על העברת טובין וכספים לרצועה, כחלק מהמאבק בהעברת אמצעים המשמשים לטרור; והטלת סנקציות כלכליות ביחס לרצועה. במסגרת זו ליוו קציני המחלקה את ניהולן של שתי עתירות לבג"ץ, בג"ץ 9132/07 ובג"ץ 4258/08 (ראו פירוט בהמשך), במסגרתן תקפו העותרים את מדיניותה של ישראל כלפי רצועת עזה בכל הנוגע להעברת דלקים וחשמל. ניהול העתירות התבסס על חוות הדעת שנכתבה במחלקה בעבר אודות חוקיות הנקיטה באמצעי כפייה כלכליים במסגרת המשפט הבין לאומי, ביחס לרצועת עזה.

קציני המחלקה המשיכו גם השנה ללוות את הטיפול בסוגיות עקרוניות, נתנו ייעוץ משפטי לקובעי המדיניות וטיפלו בפניות ובעתירות לבג"ץ בנושאים השוטפים בתחום זה, כגון: גיבוש ההקלות בנושאי מרשם אוכלוסין שנמסרו לצד הפלסטיני לאור ההתפתחויות המדיניות באזור; כניסה ויציאה ומרשם אוכלוסין הנוגעים לרצועת עזה; כניסה לישראל של תושבי הרצועה; יציאתם לחו"ל; כניסתם של ישראלים לרצועה;

ביקורי כלואים בישראל; בקשות להיתרי שהייה של תושבי הרצועה באיו"ש או בישראל וכיו"ב.

בנוסף, נמשך מתן ייעוץ משפטי שוטף לגורמי מפקדת תאום פעולות הממשלה בשטחים, צה"ל ומשרדי ממשלה שונים בסוגיות אזרחיות הנוגעות ליחסים מול הרשות הפלסטינית. כך, השתתפו קציני המחלקה בדיוני הוועדות המשותפות עם הפלסטינים בתחומי המים, התקשורת והדואר. במסגרת זו, ניתן סיוע בגיבושם וניסוחם של הסכמים בין מדינת ישראל לרשות הפלסטינית. מעבר לכך, סיפקו קציני המחלקה ייעוץ משפטי בתחומי הכלכלה, החשמל, המשטר המכסי החל בין מדינת ישראל לאזורים ועוד.

לבסוף, המשיכו קציני המחלקה להעניק ליווי משפטי לעבודתה של "ועדת מאוימים" הכפופה למפקדת תיאום פעולות הממשלה בשטחים, ומטפלת בפניות של פלסטינים המבקשים לשהות בישראל מחמת איום הנשקף לטענתם לחייהם אם יחזרו לרצועת עזה או ליהודה והשומרון. במסגרת הליווי המשפטי, השתתפו קציני המחלקה בכינוסים העיתיים של הועדה וכן ליוו הליכי בג"ץ שנוהלו בעניינים אלו.

היועץ המשפטי למנהלת התיאום והקישור עזה, הסמוכה למעבר "ארז", המשיך גם השנה ללוות את פעילות המנהלת. במסגרת זאת שימש, בין השאר, כיועץ המשפטי של ועדות המכרזים של המנהלת וכיועצה של זו לעניינים אזרחיים ומנהלתיים.

בנוסף, במהלך שנת 2008 ליוו קציני המחלקה (בשיתוף ותיאום עם האגף המשפטי במשרד החוץ) המגעים ביחס לאשרור הפרוטוקול הנוסף השלישי לאמנות ג'נבה בדבר אימוץ סמל מבחין נוסף ("הפרוטוקול השלישי"), וסייעו בבחינת ההשלכות המשפטיות והפרקטיות של הוראות הפרוטוקול על סימון שירותי הרפואה בצה"ל.

6. הייעוץ המשפטי בנושאים אסטרטגיים

השנה עמדה בסימן התגברות המעורבות של המחלקה בנושאים אסטרטגיים בזירה הפלסטינית ובזירה האזורית.

בזירה הפלסטינית, עיקר פעילות המחלקה בשנה זו עסק בליווי הממשקים המדיניים-אסטרטגיים, בדגש על היבטי התהליך המדיני הנוגעים לצה"ל. במסגרת זו, היו קציני המחלקה מעורבים באופן מלא בכל ההיבטים הנוגעים להיערכות הפנימית בצה"ל בנוגע לתהליכים המדיניים עם הפלסטינים וגורמים בין-לאומיים רלבנטיים.

בכל הנוגע לזירה האזורית, עסקו קציני המחלקה גם השנה במתן ייעוץ משפטי צמוד לגורמי הקישור הצבאי. במסגרת זאת, קציני המחלקה נטלו חלק במפגשים עם נציגי צבאות מצרים, לבנון וירדן, וגיבשו חוות דעת הנוגעות להיבטים שונים של יחסי צה"ל ומדינת ישראל עם המדינות השכנות. כמו כן, המחלקה המשיכה לתת ייעוץ משפטי במגוון סוגיות הנובעות מפעילותם של כוחות שמירת השלום באזור.

בגזרת מצרים, השתתפו קציני המחלקה במפגשים הקבועים בין צה"ל לצבא מצרים (לרבות מפגשי הוועדה הצבאית, מפגשי הקישור הקבועים והוועדה לאבטחת גבולות), וגיבשו חוות דעת לגבי סוגיות שונות הנוגעות ליחסים בין המדינות והמסגרת ההסכמית של יחסים אלה. בהתנהלות מול צבא מצרים, הושם דגש על התמודדות עם האתגרים והאיומים המשותפים לשתי המדינות, ובראשם המשך התבססות שלטון החמא"ס ברצועת עזה ותופעת ההסתננות בגבול המשותף.

בגזרת לבנון, המשיכו קציני המחלקה ללוות את הפעילות הנוגעת ליישום ופרשנות החלטת מועצת הביטחון 1701, על נדבכיה השונים. בתוך כך, המשיכה המחלקה להשתתף במפגשי תיאום עם יוניפי"ל וצבא לבנון בהם מקודמות סוגיות שונות הנוגעות ליישום ההחלטה (בדגש על עבודת המטה בנוגע לכפר עג'אר ותהליך הסימון בשטח של הקו הכחול (הקו אליו נסוג צה"ל מלבנון בשנת 2000), יחד עם גורמי יוניפי"ל וצבא לבנון).

בגזרת סוריה, נמשך הליווי המשפטי של הפעילות מול כוח אנדו"ף הפרוס ברמת הגולן, אשר כלל גם השנה השתתפות במפגשים, גיבוש חוות דעת בסוגיות שונות שעמדו על סדר היום, סיוע בגיבוש מענה לפניית אנדו"ף ועוד.

בגזרת ירדן, מלווים קציני המחלקה את עבודתה של ועדת הגבולות המשותפת, ומסייעים בבירור ההיבטים המשפטיים הנלווים לפעילות השוטפת וליחסי המדינות.

בכל הנוגע ל**סוגיית הגבולות**, קציני המחלקה המשיכו לעבוד בקשר הדוק עם יחידת המיפוי של צה"ל בסוגיות שונות הקשורות לגבול ישראל עם המדינות השכנות לה, וכן לערוך מחקרים משפטיים בסוגיות שעל הפרק.

7. קשרי חוץ

בשנת 2008 המשיכה המחלקה להעניק ייעוץ משפטי בנוגע למכלול הקשרים עם גורמים צבאיים וממשלתיים זרים, ארגונים בין-לאומיים וארגונים אל-מדינתיים שונים.

כך למשל, במהלך השנה שחלפה, הוסיפו קציני המחלקה להעניק ייעוץ משפטי שוטף לכלל גורמי צה"ל בעניינים הנוגעים לשיתוף הפעולה הצבאי והאסטרטגי בין צה"ל לבין צבאות זרים. כך, נמשך הייעוץ המשפטי בתחום תרגילים צבאיים בין-לאומיים, הן בישראל והן במדינות זרות. בנוסף, סייעו קציני המחלקה בהתוויית המסגרת המשפטית לשילובם של חניכים זרים בקורסים והכשרות בצה"ל וכן לשילובם של קציני צה"ל במסגרות צבאיות בחו"ל.

כמו כן, עסקו קציני המחלקה בקידום הדיאלוג ושיתוף הפעולה המשפטי עם צבאות וארגונים זרים, ובטיפול בתחום קשרי-החוץ של הפרקליטות הצבאית, יחד עם בית הספר למשפט צבאי. עשייה זו אף כללה מתן הרצאות בפני פורומים צבאיים שונים אודות ההתמודדות המשפטית עם סוגיות בדיני הלחימה.

מעבר לכך, עסקה המחלקה בהסברה משפטית לגורמים חיצוניים, ישראלים וזרים, באמצעות הרצאות, מפגשים עם גורמים שונים, ראיונות וכיו"ב.

הליכים משפטיים הקשורים למשפט הבין-לאומי אשר טופלו על ידי מחלקת הדין הבין-לאומי

1. נושאים אופרטיביים – ביטחוניים

בג"ץ 10265/05 עמותת רופאים לזכויות אדם ואח' נ' שר הביטחון:
עתירה שעניינה טענת העותרים, לפיה השימוש באמצעי של יעפים על-קוליים עומד בניגוד לכללי המשפט הבין-לאומי. ביום 7/10/08 קיבל בית המשפט העליון את עמדת המדינה והורה על מחיקת העתירה, לאור העובדה כי בשנתיים האחרונות לא נעשה שימוש באמצעי, ועל כן מדובר במחלוקת תיאורטית שאיננה מחייבת הכרעה של בית המשפט.

בג"ץ 3261/06 עמותת רופאים לזכויות אדם ואח' נ' שר הביטחון ואח':
עתירה המבקשת מבית המשפט להורות על ביטול ההנחיה שניתנה, לטענת העותרים, לכוחות צה"ל, להקטין את טווח הבטיחות לירי פגזים לרצועת עזה, ל-100 מטרים מבתי אזרחים. המדינה טענה כי דין העתירה להידחות על הסף ולגופא, ובהמשך ביקשה לדחותה אף לאור העובדה שבשנים האחרונות לא נעשה שימוש באמצעי, ועל כן מדובר במחלוקת תיאורטית. טרם נתקבלה החלטה בעניין.

בג"ץ 7302/07 מוקד הסיוע לזרים נ' שהב"ט ואח': עתירה שעניינה חוקיות מנגנון "החזרה מתואמת" של מסתננים למצרים, בסמוך לתפיסתם ע"י כוחות צה"ל. צה"ל התבקש במסגרת עתירה זו להציג "נוהל פנימי" להסדרת "החזרה מתואמת" ולקבוע קריטריונים להחזרתם של מסתננים למצרים (מנגנון תשאול, הכשרת מתשאלים, הליך מנהלי מסודר לבירור נסיבות ההסתננות, היתכנות ביצוע הרחקה מתואמת וכיו"ב). העתירה תלויה ועומדת.

ת/3806/06 התביעה הצבאית נ' אבו-סאלם ואבו-ג'חישה: הליך פלילי בעניינם של שניים מחברי תנועת החמא"ס באיו"ש, שנבחרו מטעמו למועצה המחוקקת הפלסטינית והועמדו לדין בגין חברות בהתאחדות בלתי-מותרת. להגנתם, העלו הנאשמים טענת "אין להשיב לאשמה" בנימוק כי בשל היותם חברי פרלמנט כאמור, הם נהנים מחסינות מוכרת במשפט הבין-לאומי המונעת את העמדתם לדין. לצורך כך, סיעה המחלקה לכתובת הסיכומים מטעם התביעה בהיבטי המשפט הבין-לאומי הנוגעים לסוגיה זו. סופו של דבר, נדחתה טענתם זו של העותרים והנאשמים הורשעו במיוחס להם.

בג"ץ 3292/07 עדאלה נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח': עניינה של העתירה בדרישה כי תיפתח חקירת מצ"ח באשר להתנהלות צה"ל במהלך שני מבצעים שהתקיימו ברצועת עזה במהלך שנת 2004 ("קשת בענן" ו-"ימי תשובה"). טרם התקיים דיון בעתירה. יצוין, כי במקביל

ממשיכה להתנהל כל העת העתירה העקרונית נגד מדיניות הפצ"ר לעניין קיום חקירות פליליות בעקבות מוות של בלתי-מעורבים כתוצאה מפעילות מבצעית של כוחות צה"ל באיו"ש וברצועת עזה (בג"ץ 9594/03 בצלם נ' הפצ"ר).

הליכי הביקורת השיפוטית לפי חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים, התשס"ב-2002: בשנת 2008 נמשך הטיפול בהליכים אלו. בתוך כך, תם הטיפול בערעור העקרוני של חסאן וריאד עיאד (ע"פ 6659/06 פלוני נ' מדינת ישראל), תושבי רצועת עזה, הכלואים מכוח החוק מאז סיום הממשל הצבאי ברצועת עזה. תשובתה המפורטת של המדינה, שהתבססה על חוות דעת מקיפה של המחלקה, הוגשה בראשית 2007, וזמן קצר לאחר מכן התקיים דיון בעל-פה. ביוני 2008 דחה בית המשפט את הערעור, הן בפן העקרוני והן בפן הקונקרטי, וקבע, בהחלטה עקרונית, כי חוק כליאתם של לוחמים בלתי חוקיים עולה בקנה אחד עם עקרונות המשפט החוקתי הישראלי והמשפט הבין-לאומי ההומניטארי.

לצד זאת, המשיכו קציני המחלקה ללוות את הליכי הביקורת השיפוטית שהתנהלו בעניינם של חאדר זידאן וחסן עקיל, פעילי חיזבאללה שנתפסו במהלך מלחמת לבנון השנייה (ושוחררו ללבנון במהלך 2008); וכן בעניינם של נאצר עיאד, חאלד סעיד ופריד אבו-פריה, כולם תושבי רצועת עזה.

תפ"ח 548/06 מדינת ישראל נ' סרור ואח': תביעה פלילית נגד שלושה פעילי חיזבאללה, שנתפסו במהלך מלחמת לבנון השנייה והועמדו לדין פלילי בגין חברות בארגון טרור, עבירות נשק ואימונים צבאיים. בשלהי 2007 דחה בית המשפט המחוזי בנצרת את טענותיהם המקדמיות לעניין סמכותו העניינית של בית המשפט והיותם שבויי מלחמה, וכן את טענותיהם לעניין טיב העבירות בהן הואשמו ואופן מעצרם. בעקבות זאת, החל שלב ההוכחות במשפטם של השלושה, אך הוא הופסק (על דרך של התליית הלכים) בשל החזרתם ללבנון, כחלק מעסקת החילופים עם החיזבאללה שנערכה ביוני 2008.

בג"ץ 5268/08 ענבר ואח' נ' אלוף פיקוד הדרום ואח' ובג"ץ 5399/07 עדאללה נ' אלוף פיקוד דרום ואח': עתירות התוקפות את המניעה הגורפת המוטלת מאז יוני 2007 (השתלטות החמא"ס על הרצועה) על כניסתם של תושבי רצועת עזה לישראל לצורך ביקור קרוביהם המצויים במאסר או במעצר. תשובתה המקדימה של המדינה הוגשה, בהתבסס על התייחסות עקרונית לסוגיה שהוכנה ע"י המחלקה, במהלך חודש אוקטובר. טרם נתקבלה החלטה.

בג"ץ 9353/08 אבו-דהים נ' אלוף פיקוד עורף: עתירה שהוגשה על-ידי משפחתו של מבצע הפיגוע בישיבת 'מרכז הרב' בירושלים בחודש מרץ 2008, המופנית כנגד החלטתו של מפקד פיקוד העורף להרוס את בית המשפחה (בו התגורר המפגע) מכוח הסמכות המוקנית לו לפי תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945. החלטה זו מתבססת, בין השאר, על חוות דעת עקרונית שהכינו קציני המחלקה (בשיתוף עם קציני מחלקת הייעוץ והחקיקה) בסוגיה. בהמשך לכך, מסייעים קציני המחלקה ליועץ המשפטי לפיקוד העורף בטיפול בעתירה, בעיקר בכל הנוגע להיבטי המשפט הבין-לאומי הרלבנטיים. טרם הוגשה תשובת המדינה.

הליכים אזרחיים בישראל: קציני המחלקה טיפלו במהלך השנה בהליכים אזרחיים שונים, בדגש על סיוע לגיבוש עמדת המדינה בתביעות נזיקין המנוהלות נגדה על-ידי תושבי הרשות הפלסטינית או אזרחים זרים, אגב פעולות הלחימה מול ארגוני הטרור הפלסטינים. כן סייעו קציני המחלקה בגיבוש עמדת היועץ המשפטי לממשלה ביחס לתביעות שהוגשו על-ידי אזרחים ישראלים כנגד הרשות הפלסטינית וארגוני הטרור.

2. נושאים כלכליים והומניטאריים

בג"ץ 5851/05 אשתיווי ואח' נ' מדינת ישראל: נסתיים הטיפול בעתירה אשר הוגשה על-ידי תושבי הכפר דהניה, שבתיהם פונו ונהרסו במסגרת יישום תוכנית ההתנתקות. בפסק דינו מיום 29.10.08, דחה בג"ץ את העתירה. נקבע, כי לעניין מעמדם של העותרים, כל תושבי דהנייה שאין להם מעמד בישראל, יקבלו רישיון ישיבה מסוג א/5 המתחדש כל שנה, בכפוף להיעדר מניעה ביטחונית/פלילית ומרכז חיים בישראל. לאחר שנתיים של עמידה בתנאים אלה, תהיה נכונות לשקול את האפשרות לשדרג את מעמדם לתושבות קבע. בג"ץ אף דחה את הבקשה להקמת ישוב קבע לעותרים, כמו גם את הטענה לפיה אין מקום להבחין לעניין הפיצויים בין בעלי המעמד בישראל בזמן הפינוי, לבין תושבי דהנייה ללא מעמד.

בג"ץ 7094/05 עמותת רופאים לזכויות אדם נ' שר הביטחון ואח': נמשך הטיפול בעתירה, שעניינה משטר היתרי הכניסה לישראל מרצועת עזה לצרכים רפואיים דחופים ושאינם דחופים, תוך טענה כי התחייבויות קודמות של המדינה בסוגיה הופרו. המדינה העבירה הודעת עדכון שנייה מטעמה בספטמבר 2007. העתירה תלויה ועומדת כיום.

בג"ץ 9132/07 אלבסיוני נ' ראש הממשלה ואח': עתירה בעקבות החלטת הקבינט המדיני-ביטחוני מיום 19.9.07 אשר הגדירה את רצועת עזה כ"שטח עויין" והצעדים שננקטו בעקבותיה לצמצום אספקת החשמל הדלק והסחורות לרצועת עזה. ביום 30.1.08 ניתן פסק דינו של

בית המשפט העליון, בו הוא דוחה את העתירה פה אחד ובכך מאשר את המשך צמצום אספקת הדלקים וכן את תחילת צמצום אספקת החשמל לרצועה. זאת, בכפוף להתחייבותה של המדינה להמשיך ולקיים את הצרכים ההומניטאריים החיוניים של האוכלוסייה האזרחית ברצועה.

בג"ץ 4258/08 גישה ו-8 אח' נ' שר הביטחון: זוהי העתירה השנייה שהופנתה נגד החלטת הקבינט המדיני-ביטחוני לצמצם את אספקת הדלקים לרצועת עזה, אשר הוגשה בידי תשעה ארגוני זכויות אדם ישראלים. העתירה אף תקפה את המדינה על כך שהיא אינה עומדת בהתחייבויותיה לבג"ץ בעתירה 9132/07 אודות כמות הדלקים שאמורה להיות מסופקת. ביום 5.6.08 ניתן פסק דינו של בג"ץ בנושא, בו הוא דוחה את העתירה פה אחד, ומאשר פעם נוספת את מדיניות צמצום אספקת הדלקים לרצועה. בית המשפט קבע, כי השיבושים והקשיים בהעברת הדלקים לרצועת עזה אינם נגרמים כתוצאה מהחלטת הקבינט בדבר הגבלת כמויות הדלקים או מאופן יישומה, אלא כתוצאה מהתנהלות שלטונית החמא"ס ומהאילוצים הביטחוניים שנוצרו עקב האירועים שמקורם בצד הפלסטיני. כמו כן, אישרו השופטים, כי ביישום החובה לאפשר את העברת הדלק כנדרש על-פי פס"ד אלבסיוני, רשאית המדינה להתחשב בקיומן של נסיבות היוצרות סיכון ממשי לחיי אדם.

בג"ץ 9657/07 צבאח נמר עבד גרבווע ואח' נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית ואח': עתירה שעניינה בבקשתה של תושבת רצועת עזה, להיכנס לאזור יהודה ושומרון, תוך מעבר בשטח ישראל וזאת על מנת לבקר את שלושת ילדיה (בני 17, 19 ו-23) מנישואים קודמים, המתגוררים שם. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה, לפיה מעבר בין שטח רצועת עזה לאזור יהודה ושומרון הינו מסוכן ומתאפשר אך ורק במקרים חריגים הומניטאריים ורפואיים דחופים בלבד, וכי בקשתה של העותרת אינה באה בגדרי מקרים אלה.

בג"ץ 6844/08 האגודה לזכויות האזרח נ' שר הביטחון: עתירה בהולה נגד החזרת קבוצת תושבי רצועת עזה אשר נמלטו לישראל ביום 2.8.08 בעקבות קרבות ברצועה. לבקשת העותר העתירה נמחקה, לאחר שעדכנה המדינה, כי הנמלטים שנותרו בישראל יועברו, בתיאום עם הרשות הפלסטינית, לאיו"ש ולא לרצועת עזה, למעט אלה אשר נמצאו באותו עת בישראל לצורך חקירה, ואלה מהנמלטים אשר ביקשו לשוב לרצועה מרצונם.

בג"ץ 6879/08 ברוך מרזל ואיתמר בן גביר נ' שר הביטחון ואח': עתירה דחופה כנגד העברתה לאיו"ש של קבוצת התושבים אשר נמלטו מעזה לישראל ביום 2.8.08 בעקבות הקרבות ברצועה ודרישה למעצרים של אנשי הקבוצה על בסיס הטענה כי חלק מהם מעורבים בפעילויות טרור נגד מדינת ישראל. בית המשפט דחה את העתירה והחליט שחששם של

העותרים שמא לא ייבדק עברם הביטחוני של הנמלטים התבדה. זאת, בין היתר, בעקבות תשובת המדינה כי 14 מבין הנמלטים נעצרו לצורך חקירה, על בסיס מידע המצדיק זאת וכי לגבי האחרים לא מצאו שלטונות הביטחון עניין בחקירתם והחזקתם בישראל.

בג"ץ 6996/08 המוקד להגנת הפרט נ' מדינת ישראל : עתירה שעניינה דרישה לאפשר העברתם לאיו"ש של שמונה פלסטינים אשר הגיעו לגדר המערכת ברצועה עזה, לאחר שנמלטו מגורמי החמא"ס על רקע חשד במעורבותם בפיצוץ בו נהרגו פעילי חמא"ס ברצועה. עמדת המדינה הייתה כי לתושבי רצועת עזה אין זכות קנויה להיכנס לישראל. עם זאת, המדינה אינה מתעלמת מההיבטים ההומניטאריים הקשורים לעניין ועל כן אם יתברר שנשקפת סכנה לחייהם תהיה המדינה מוכנה לשקול להתיר כניסתם לישראל לצורך מעבר לאיו"ש. זאת בכפוף לכך שאין לגבי המבקשים מידע ביטחוני שלילי ובכפוף לכך שהרשות הפלסטינית תסכים לכניסתם לשטחי הרשות. בסופו של דבר, העתירה נמחקה לאחר ששמונת הנמלטים חזרו לרצועה.

**חלק ו -
יועמ"ש איז"ש**

פעילות בתחום המשפט בשטחי יהודה, השומרון ורצועת עזה

1. היועץ המשפטי באזור יהודה והשומרון

היועץ המשפטי לפיקוד המרכז ולאזור יהודה והשומרון (יועמ"ש איז"ש) הינו יועצו המשפטי של פיקוד המרכז ושל הגורמים הפועלים מטעם מפקד הפיקוד באזור יהודה והשומרון.

במסגרת עיסוקיהם, מעניקים קציני היועמ"ש ייעוץ משפטי לכלל הגורמים הפועלים בגזרת פקמ"ז בהפעלת סמכויותיהם בדגש על סמכויותיהם על פי דיני אזור יהודה והשומרון (להלן – האזור) או בנושאים הקשורים באזור ובנוסף מופיעים ומייצגים את מפקד כוחות צה"ל באזור בערכאות משפטיות שהוקמו בו, דוגמת וועדות העררים.

לשכת יועמ"ש איז"ש עוסקת במתן ייעוץ משפטי בתחום המשפט הבין-לאומי, הדין המקומי ותחיקת הבטחון. קציני יועמ"ש איז"ש עוסקים בכתיבת חוות דעת משפטיות, בניסוח דברי חקיקה באיז"ש ובהיבטים שונים הקשורים לשמירה על החוק והסדר באיז"ש.

מאחר שהיחידה מהווה מוקד ידע לדיני התפיסה הלוחמתית ולמצב המשפטי החל באזור, קציניה מעניקים ליווי משפטי לכל הגורמים הפועלים באיז"ש ובהם פיקוד המרכז, האוגדות והחטיבות המרחביות מנהלת "דרך אחרת" (העוסקת בהקמת גדר הביטחון), המינהל האזרחי ומשרדי התיאום והקישור האזוריים (המת"קים) ובתחומים מסוימים למשטרת ישראל ובפרט למחוז ש"י, לכוחות מג"ב, לשב"כ וכן למשרדי ממשלה שונים וגורמים נוספים בשלטון המרכזי.

ביחידת יועמ"ש איז"ש פועלים חמישה מדורים: מדור בטחון ופלילי, מדור פנים, מדור מקרקעין, מדור אזרחי וכלכלי ומדור מרשם אוכלוסין.

להלן יפורטו עיקרי פעילות יחידת יועמ"ש איז"ש במהלך שנת 2008.

2. הייעוץ המשפטי בענייני בטחון ופלילים

שינויים ארגוניים

בפתחה של שנת העבודה 2008, נערך שינוי ארגוני במדור בטחון ופלילי, במסגרתו חולק המדור לשלושה תחומים: תחום תפר ותשתיות, תחום טרור ופלילי ותחום מבצעי וזכויות אדם. כל זאת, לאור הגידול בהיקף

המשימות המטופלות ע"י המדור והצורך בהסדרת תהליכים ארגוניים במדור.

במהלך שנת העבודה 2008 ליוו קציני המדור את העשייה המבצעית של צה"ל באיו"ש וחיוו דעתם בנוגע להיבטים המשפטיים של הפעילות הבטחונית של צה"ל, בדגש על הלחימה בארגוני הטרור בזירה הפלסטינית. במסגרת זו, ניתן **ייעוץ משפטי שוטף ובזמן אמת** לגורמי פיקוד המרכז, לאוגדות ולחטיבות המרחביות תוך השתתפות בדיונים, הערכות המצב ועבודות המטה.

שנת 2008 אופיינה בריבוי אירועי חיכוך והפרות חוק באיו"ש ע"י פלסטינים וישראלים כאחד, אשר הביאו לעיסוק אינטנסיבי בנושא ואף עמדו בלב השיח הציבורי במדינת ישראל וזכו להד תקשורתי נרחב.

בשנה זו הורחב בצורה משמעותית הליווי המשפטי בסוגיות הנוגעות **להתמודדות עם התשתיות האזרחיות והצבאיות של תנועת החמא"ס**. פעילות זו הביאה לסגירת מוסדות השייכים לתשתית הארגונית של תנועת החמא"ס, תפיסת רכוש של התאחדויות בלתי מותרות והחרמתו, החרמת כספי טרור, הגבלת תנועתם של פעילי טרור ועוד.

בנוסף, הוקם ה"פורום המשפטי-מבצעי להתמודדות עם הטרור הפלסטיני באיו"ש", בראשותו של יועמ"ש איו"ש. במסגרת פורום זה מתכנסים יועצים משפטיים וגורמים מבצעיים מכלל הגופים הפועלים נגד הטרור הפלסטיני, ודנים בסוגיות המשפטיות העומדות על הפרק, לרבות קידום הצעות חקיקה וגיבוש מדיניות משפטית.

קציני המדור משתתפים בצוות בין-משרדי העוסק בגיבוש הצעת **חקיקה חדשה בתחום הטרור**, אשר תרכז את כלל הסמכויות וההסדרים הנחוצים בדין הישראלי לשם התמודדות עם איום הטרור, תוך עריכת תיקונים נרחבים בדברי חקיקה שונים, המסדירים כיום רכיבים שונים של סוגיה זו.

השנה ניתן ייעוץ משפטי בנושא ההיבטים המשפטיים הסבוכים של הטיפול בתכנית המבצעית להגנת היישוב היהודי בחברון, וכן בכל הנוגע להיערכות צה"ל והמינהל האזרחי לעונת מסיק הזיתים באיו"ש לשנת 2008. כן נכתבו התייחסויות לעתירות בנושא סגירה ופתיחה של צירי תנועה בפני פלסטינים.

גם במהלך שנה זו טופלה סוגיית הוצאת **צווים מינהליים** ביחס לאזרחים ישראלים באיו"ש. במסגרת הטיפול בנושא, נטלו קציני המדור חלק בבחינה פרטנית של החומר המודיעיני לפני הוצאת כל צו, בטיפול בהשגות, בסיוע להופעה בפני ועדת העררים ובנושאים הקשורים לאכיפת הצווים. כמו כן, קציני המדור גיבשו עתירה לבג"ץ, אשר הוגשה

נגד החלטתה של ועדת הערעורים לבטל את אחד מהצווים המנהליים שהוצאו.

השנה התאפיינה בתיקונים רבים של **תחיקת הבטחון באיו"ש** ובכלל זה תיקונים מהותיים בצו בדבר הוראות בטחון ובדברי חקיקה רבים נוספים. במסגרת זו, עתידה להסתיים במהלך החודשים הקרובים עבודת מטה מקיפה לקראת פרסום נוסח משולב לצו בדבר הוראות בטחון.

כבשנים שעברו, המשיכו קציני המדור לטפל **בבקשות מחילה והקלה בעונש**, שהוטלו על-ידי בתי-המשפט הצבאיים באיו"ש השנה אף הוגשה עתירה עקרונית בעניין זה, עימה התמודדו קציני המדור. כמו כן, במהלך השנה האחרונה ניתן ייעוץ משפטי שוטף בנושא **הפעלתם של מתקני המעצר באזור**, והתנאים בהם מוחזקים כלואים בטחוניים.

כמדי שנה, נושא מרכזי הינו הגבלות התנועה ופעילות חיילי צה"ל במחסומים ובנקודות ביקורת, וקציני המדור השתתפו השנה בביקורות שונות שנערכו במחסומים ובמעברים השונים באיו"ש ועסקו בתלונות ובפניות שונות בנושאים אלו.

כמו כן, נמשך הטיפול בסוגית **שטחי האש באיו"ש**, ובמרכזו המשך הטיפול בעתירה העקרונית העוסקת בפניו הפלישות לשטח אש 918 בדרום הר חברון.

בתחום ההיערכות לחירום, נטלו קציני המדור חלק בתרגילים מטכ"ליים בהם השתתף פיקוד המרכז ובתרגילים שנערכו בפיקוד. במסגרת זו, גובשה ותורגלה תפיסת ההפעלה של היחידה בחירום.

מעבר להיערכות לחירום, קיים עיסוק רב גם בייעוץ השוטף והטיפול בפניות שונות בתחומי הפעילות המבצעית. נדבך עשייה משמעותי, בהקשר זה, היה הייעוץ המשפטי בסוגיות הנוגעות **לכללי הפתיחה באש**, הנוגעים לאיו"ש ולמרחב התפר, ומעורבות בעבודות המטה ועדכונם.

תחום עשייה נוסף בעל היקף משמעותי השנה, כמו גם בשנים האחרונות, היה העיסוק בהיבטים המשפטיים הרבים הנובעים מהקמת **גדר הבטחון ויצירת מרחב התפר**. משימה זו התרכזת בטיפול בהיבטים הקרקעיים של הקמת המכשול ובושא שימור "מרקם החיים" של האוכלוסייה הפלסטינית המתגוררת באזור. העיסוק בנושא כלל סיורים בשטח וטיפול בעתירות לבג"ץ ובהתנגדויות רבות, אשר הוגשו בעקבות הקמת הגדר. גם השנה נמשכה המגמה של ריבוי פניות ועתירות בנוגע לתוואי גדר קיימת, וזאת הן בכל הנוגע לדרישות לפירוק גדר כאמור והן ביחס לסוגיות פרטניות הנוגעות למרקם החיים. במסגרת זו ליוונו את

הסוגיות המשפטיות הנוגעות להקמת **גדר הבטחון בגזרת עוטף ירושלים ובגזרת מרחב גוש עציון, מעלה אדומים ואצבעות אריאל**, והסוגיות העקרוניות שהתעוררו על רקע משטר ההיתרים המיוחד במרחב גוש עציון.

במהלך השנה האחרונה נמשך הליווי המשפטי של גורמי הבטחון השונים העוסקים בסוגיית הקמת המעברים במסגרת גדר הבטחון, ובכלל זה: מתן חוות דעת לתפיסת מקרקעין לצורך הקמת המעברים; מתן חוות דעת ועריכת תיקוני חקיקה ביחס לסוגיית הסדרי המעבר במעברים; טיפול בהשגות ובעתירות המוגשות נגד הקמת המעברים ועוד.

עיסוק משפטי רב הוקדש לסוגיות הקשורות לשמירה על החוק והסדר והתמודדות עם ביצוע עבירות נגד גוף ורכוש. העיסוק בנושא כלל הסברה למפקדים ולחיילים, מפגשים עיתיים עם גורמי אכיפת החוק, בחינת תיקוני חקיקה ועוד. דומה, כי לא ניתן להפריז בחשיבות הנושא ומשמעותיותו הרחבות.

ניכר המשך המגמה של התגברות העיסוק בסוגיות הקשורות להטלת מגבלות תנועה באיו"ש בכלל, ולמגבלות תנועה בצירים בפרט. עיסוק זה נגע הן למגבלות תנועה המוטלות כלפי ישראלים, והן למגבלות תנועה המוטלות כלפי פלסטינים, ובמרכזו עמד הטיפול בעתירה שעניינה מגבלות התנועה בכביש 443.

בתחום ההסברה, ניתן סיוע בגיבוש **מענה לפנייות** ולדו"חות הרבים של המופנים אל צה"ל ומערכת הבטחון מצד גורמים זרים וישראלים. כן ניתנו **הרצאות בנושאים הנוגעים להסברה משפטית** של פעילות צה"ל באיו"ש, ובפרט בעניין **ההיבטים המשפטיים של הלחימה בטרור**, בפני גורמים שונים בצה"ל ומחוצה לו, וטופלו שאילתות ופניות רבות מאד.

3. הייעוץ המשפטי בנושאי מקרקעין

בשנת העבודה 2008, נמשך הטיפול השוטף בסוגיות המשפטיות בתחום המקרקעין, בכל מקום שבו התעוררה שאלה באשר לסיווגה של קרקע באזור ולזכויות הקיימות לגביה. הייעוץ המשפטי בתחום זה ניתן למינהל האזרחי, לפיקוד המרכז, למשטרת ישראל ולגורמים נוספים מחוץ לצבא.

המדור עסק בייעוץ שוטף לגורמים שונים במנהל האזרחי, ובהם הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש, קצין מטה (קמ"ט) רישום מקרקעין, קמ"ט מים ותחום תשתית. כמו כן, מסייע המדור בייצוגם של גופים אלה בפני בג"ץ, ועדות הערר ובפני ערכאות אזרחיות בישראל.

נציגי המדור אף נוטלים חלק בכל הדיונים המקדימים לדיוני מועצת התכנון העליונה, שבמסגרתם נבחנות כל הקצאת קרקע וכל תוכנית באזור. בין השאר, נציג המדור חבר בוועדה המייעצת לממונה על הרכוש הנטוש בנוגע לניהולו של רכוש זה.

כבשנים קודמות, ואולי ביתר שאת, הוקדשה מלאכה רבה לטיפול בסכסוכי הקרקעות באזור. במסגרת זו ניתן סיוע רב למשטרת ישראל באמצעות מתן חוות דעת, לרבות הכנת חוות דעת מומחה, לעניין הדין החל על מקרקעין באיו"ש וזכויות הקניין הרלוונטיות לתיקי המשטרה והתביעה. אושר נוהל הצו בדבר שימוש מפריע במקרקעין פרטיים ונעשה בו שימוש ראשוני במספר סכסוכי קרקעות, שבהם עלתה שאלת זכות החזקה בקרקע. בהקשר זה ניתן לציין במיוחד את הטיפול בבג"ץ 3407/07 רג'בי, בג"ץ 10302/07 טל בניה והשקעות ובערר 15/07 טל השקעות ובנין בעניין הפלישה ל"בית החום" בחברון וכן את הטיפול בבג"ץ 6675/07 חושייה בעניין סכסוך קרקעות שהתגלע סמוך לשוב סוסיא. בנוסף, נמשך הטיפול האינטנסיבי בעשרות סכסוכי קרקעות אחרים שהונחו לפתחו של המדור במהלך השנה.

נמשך הטיפול בסוגיות שונות הנוגעות לניהול "אדמות יהודים": המדינה הגישה סיכומים מפורטים בעניין הזכות לפיצויים עקב הקניה במסגרת בג"ץ 3103/06 ולירו; הועברה התייחסות מפורטת למשרד הבטחון לעניין מגוריהם של מתיישבים ישראלים במתחם "פלוגת המתקנים" בחברון; הוגשה התייחסות מפורטת בבג"ץ 7754/07 אל עוויווי ובערר 18/07 עמותת מחדשי הישוב היהודי בחברון בעניין זכותו של הממונה על הרכוש הממשלתי לנהל מקרקעין מסוג "אדמות יהודים" אף כשלא אותר צו הקניה.

נמשך הטיפול האינטנסיבי גם השנה בסוגיות הנוגעות ליישוב היהודי בחברון. נציין בהקשר זה את הטיפול בפרשת "הבית החום" הנ"ל, טיפול בפלישות לרכוש ממשלתי מסוג "אדמות יהודים" ולנכסים פלסטיניים פרטיים (בג"ץ 5979/07 עיריית חברון נ' מדינת ישראל).

נמשך הטיפול בתיקוני החקיקה הנוגעים להליכי רישום ראשון של מקרקעין עליהם הוחלט בעקבות קבלת המלצות הוועדה, אשר בראשותה עמד פרופ' סא"ל (מיל') איל זמיר, שבחנה לעומק את הליך הרישום הראשון של מקרקעין, שטרם נרשמו באזור. תיקוני החקיקה, בהם טמונה רפורמה של ממש בהליכי הרישום הראשון, עברו סבב התייחסויות נרחב ונחתמו על ידי מפקד הפיקוד וראש המינהל האזרחי.

בהמשך לפעילות זו, ייצגו קציני המדור את רשויות האזור במספר עררים שעוסקים בפרשנות שעליה המליצה הוועדה בנוגע לסעיף 78 לחוק הקרקעות העותמאני וכן במספר רב של עררים התוקפים החלטות לאי מתן רישיונות עסקה מטעמים שהוצגו בדוח הוועדה.

בעקבות החלטה עקרונית שניתנה על ידי ועדת העררים, ובה עמדה משפטית הסותרת מהותית את הפרשנות המקובלת על המדינה, טיפל המדור בהכנת עתירה לבג"ץ נגד החלטת הוועדה (בג"ץ 9296/08 **מפקד כוחות צה"ל באיו"ש נ' ועדת העררים הצבאית**).

המדור המשיך השנה בליווי השוטף של פעילותו של קמ"ט מים, לרבות אישור צווי הפקעה לטובת הנחת קווי מים וביוב באזור. השנה הורחבה פעילות המדור בתחום זה, אשר כללה, בין היתר, עיסוק בנושאים הבאים: אכיפה נגד קידוחים בלתי חוקיים ונגד התחברויות בלתי חוקיות לצנרת המים, לרבות בשטחי A ו-B, הטלת אגרות בתחום המים וחלוקת הסמכויות בתחום הניקוז.

נמשך הטיפול השוטף בהפקעות לצורך סלילת כבישים באזור ובתביעות לתשלום פיצויים בגין אותן הפקעות.

נמשך הטיפול השוטף בתביעות בגין דמי שימוש עבור תפיסות לצרכים צבאיים, בעיקר לצורך הקמת "מכשול התפר". בהקשר זה ניתן לציין, כי השנה נמשך הטיפול בדרישה לפיצויים בהיקף נרחב בגין תפיסת המקרקעין שעליהם הוקם הישוב חומש בצפון השומרון, אשר פונה במסגרת תוכנית ההתנתקות.

המדור קידם השנה הליכים לקראת רישום של מקרקעין שהוכרו כרכוש ממשלתי. במסגרת זו, הוחלט במינהל האזרחי לקדם הליכי רישום של מקרקעין כאמור באזור אפרת ובאזור אורנית. כמו כן, בעקבות החלטה עקרונית שהתקבלה בוועדת העררים (ערר 9/06 **הממונה על הרכוש הממשלתי נ' קהתי**), בעניין מעמדן של זכויות המופיעות בלוח זכויות לא סופי, החל המדור בקידום תיקוני חקיקה, אשר יסדירו הליכים מיוחדים לרישום ראשון של מקרקעין בהסתמך על זכויות כאלה.

המדור החל השנה במתן חוות דעת לקראת אישור עבודות חשמל במקרקעין פרטיים (בעקבות בג"ץ 8400/07 **מועצת הכפר נחאלין**).

המדור המשיך לטפל במיזמים שונים הנוגעים להטמנת פסולת באזור ובחינת התאמתם לכללי המשפט הבינלאומי וכן קידם את הטיפול באכיפה נגד אתרי סילוק פסולת לא חוקיים והסדרתם.

בנוסף, גם השנה, המדור המשיך לטפל באופן שוטף בבקשות לסילוק פלישות מאדמות מדינה.

4. הייעוץ המשפטי בנושאי תכנון ובנייה וההתיישבות הישראלית

קציני מדור פנים ביועמ"ש איו"ש המשיכו, במהלך שנת העבודה 2008, במתן ייעוץ משפטי שוטף בתחומי **התשתית, התכנון והבנייה** לגורמי המינהל האזרחי באיו"ש, מתפ"ש, גופי צה"ל, משרד הבטחון והמשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר.

במהלך השנה האחרונה המשיכו קציני מדור פנים לעסוק במגוון סוגיות הקשורות לנקיטת **ההליכים התכנוניים**, הן במגזר הישראלי והן במגזר הפלסטיני, תוך מתן ליווי משפטי צמוד לרשויות התכנון, התשתית והאכיפה באזור. בשנה האחרונה המשיכו קציני מדור פנים לכהן בתפקידיהם **כנציגים במוסדות התכנון השונים**, לרבות מועצת התכנון העליונה וועדות המשנה מטעמה, בין כחברים ובין כמשקיפים קבועים, תוך מתן ייעוץ משפטי שוטף, כתיבת חוות דעת בסוגיות שעולות במהלך הדיונים ולקראת הדיונים, גיבוש הנוסח של תכניות מתאר, שהיוזמה לקידומן החלה במוסדות התכנון, טיפול בהליכים משפטיים הנוגעים לפעילות מוסדות התכנון ומוסדות האכיפה התכנונית באיו"ש, וכד'.

הפעילות של קציני מדור פנים בסוגיות אלה כללה גם **קידום יוזמות חקיקתיות**, למשל עריכת כתב הסמכה אחיד להגדרת סמכויותיהן של ועדות התכנון המקומיות הפועלות בהתיישבות הישראלית באזור.

קציני מדור פנים המשיכו למלא חלק מרכזי בבחינת מסקנות **דו"ח טליה ששון** על נגזרותיהן, ובכלל זה ליווי תהליך הגיבוש של הנהלים הקשורים לנקיטת פעולות תכנון, בנייה והקצאת מקרקעין באזור ומעורבות בגיבוש הצעה להחלטת ממשלה בעניין הסדרת ענייני ההתיישבות הישראלית באיו"ש. בין יתר הסוגיות, הושם דגש על מיצוי בדיקת סטטוס המקרקעין, המהווה כיום המהווה תנאי לקידום הליכים תכנוניים וקרקעיים בהתיישבות הישראלית באיו"ש.

בשנה האחרונה נמשך הקשר הישיר והמידי עם הרשויות המוסמכות באשר לאופן הטיפול **בהפרות דיני התכנון והבנייה**, הן במישור העקרוני - על דרך המשך גיבוש העקרונות למדיניות הפיקוח והאכיפה באיו"ש, פיתוח כלים לטיפול בתופעת הבנייה הבלתי-חוקית ועקרונות בדבר יישומם של כלים אלה, והן באופן ספציפי - כמענה לצורך בטיפול בחריגות בנייה פרטניות, הן במגזר הישראלי והן במגזר הפלסטיני.

בין היתר, נמשך הליווי המשפטי בסוגיית **המאחזים הבלתי מורשים באיו"ש** וניתנו חוות דעת ביחס למגוון הסוגיות הקשורות לטיפול במאחזים, כדוגמת העניינים הנוגעים ליישום הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בדבר אי-השקעת משאבים ממשלתיים במאחזים. כמו כן,

עסקו קציני מדור פנים בליווי ההיערכות המבצעית למבצעי האכיפה נגד מאחזים בלתי מורשים וליווי בפועל של המבצעים עצמם, תוך מתן ייעוץ משפטי לגורמי המינהל האזרחי, אוגדת איו"ש ומג"ב איו"ש שעסקו במלאכת הפינוי.

במהלך השנה האחרונה נמשך העיסוק הנרחב בהיבטים המשפטיים של התנהלות חיי ההתיישבות הישראלית באיו"ש, תחום המעורר סוגיות משפטיות רבות, בהן סוגיות הקשורות להתנהלות המוניציפאלית של הרשויות המקומיות וליחסי הגומלין שבין החקיקה הישראלית לבין הדין ותחיקת הבטחון החלים באזור. העיסוק בתחומים אלה מצא ביטוי בחוות דעת עקרוניות, בהתייחסות להצעות החוק של הכנסת ולחקיקת העזר, ובתיקוני תחיקת הבטחון, אשר קודמו על-ידי קציני מדור פנים.

בין היתר, קודמו מספר תיקוני חקיקה בתחום המוניציפאלי, אשר תכליתם התאמת המצב הנורמטיבי בתחומי הרשויות המקומיות באיו"ש לזה החל ביחס לרשויות המקומיות בישראל. בין תיקוני החקיקה המרכזיים בשנת 2008 ניתן לציין תיקונים בעניין הפיקוח התקציבי על התנהלות הרשויות המקומיות באמצעות כלים המנויים בחוק יסודות התקציב ובחוק המדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2004; התאמת דיני המועצות הדתיות באזור לדינים המקבילים הנוהגים בישראל; אימוץ חקיקה סביבתית כגון החוק לסילוק ולמיחזור צמיגים; תיקוני חקיקה בענייני בחירות לרשויות המקומיות באיו"ש; התאמה בעניין הביקורת הפנימית ברשויות המקומיות, ועוד.

5. הייעוץ המשפטי בנושאים אזרחיים וכלכליים

קציני מדור אזרחי וכלכלי ביועמ"ש איו"ש המשיכו לעסוק במהלך שנת העבודה 2008 במתן ייעוץ משפטי לכלל הגורמים הפועלים באיו"ש, ובליווי כתיבת המענה לתביעות נזיקיות ולעתירות בנושאים אזרחיים וכלכליים מול פרקליטות המחוז ופרקליטות המדינה.

כבכל שנה, הייעוץ המשפטי השוטף ניתן בכלל הנושאים האזרחיים והכלכליים הקשורים לאזור יהודה והשומרון, ובכלל זה: מעברים, ניהול אזורי תעשייה, מחצבות, ניגודי עניינים, רווחה, ייבוא וייצוא, מסים, אגרות, ביטוח, חשמל, גז ודלק, פארקים ושמורות טבע, מקומות קדושים, איכות סביבה, חומרים מסוכנים ודו-שימושיים, חופש המידע והגנת הפרטיות, תקשורת, תחבורה, מכרזים, תובענות נזיקיות, עזרה משפטית, קנסות ועבירות מינהליות, דיני עבודה, ארכיאולוגיה, חינוך, חקלאות, רבש"צים, משמר אזרחי ועוד.

בתחום **איכות הסביבה** המשיכו קציני המדור ללוות את התהליך שהחל אשתקד בתחום הפיקוח על הפסולת הנכנסת לאיו"ש. המדור ליווה את המינהל האזרחי ופיקוד המרכז במאמצי האכיפה והפיקוח ועסק במתן חוות דעת משפטיות המתרכזות בתשתית המשפטית הרצויה והמצויה לאכיפה יעילה ולהעמדה לדין.

בתחום **חומרים וציוד הדו-שימושיים** - המדור לקח חלק משמעותי בפעילות הענפה שהתקיימה בשיתוף כלל זרועות הבטחון באיזור בשנה החולפת, כחלק ממגמה ברורה לקדם את האכיפה והפיקוח על חומרים דו-שימושיים וציוד דו-שימושי, המהווים סיכון בטחוני משמעותי. בהקשר זה, ליווה המדור את הגופים השונים בבואם ליישם את הוראותיו של חוק הפיקוח על יצוא בטחוני, התשס"ז - 2007, אשר קבע הגבלות בדין הישראלי המשלימות את ההגבלות הקבועות בנושא בתחיקת הבטחון (בצו בדבר פיקוח על חומרים מסוימים). בתוך כך, ליווה המדור בצורה שוטפת ובזמן אמת מבצעי אכיפה מרוכזים ואת פעילות האכיפה השוטפת, לרבות עיסוק בסוגיות של העמדה לדין, תפיסת טובין, מבצעים בעומק השטח, חילוט טובין וכיו"ב.

בתחום **המעברים** בין ישראל לאיו"ש, וכחלק מתהליך אזרוח המעברים, התגבר השנה הצורך בבחינת סוגיות משפטיות הנוגעות להסדרי המעבר, תפעולו, חלוקת הסמכויות וחלוקת האחריות. קציני המדור טיפלו בהסדרי העברת טובין מאיו"ש לישראל ומישראל לאיו"ש, ופעלו לגיבוש מעטפת חקיקתית אחידה וברורה בכל הנוגע לסמכויות הקיימות במעברים בין ישראל לאיו"ש.

בתחום **ההתקשרויות**, כבכל שנה, ליוו קציני המדור באופן קבוע את עיסוקי **ועדת המכרזים** של המינהל האזרחי, כחברים קבועים בוועדה, המעניקים ייעוץ משפטי לסוגיות העולות במסגרת הליכי המכרז ועורכים את מסמכי המכרז ומסמכי ההתקשרות. בנוסף, ליוו קציני המדור עבודת מטה נרחבת, שמטרתה להביא לשינוי בנוהל המכרזים וההתקשרויות על בסיסו מתנהל תחום הרכש של המינהל האזרחי. עבודת מטה זו הושלמה במהלך השנה.

בתחום **דיני העבודה**, מעבר לייעוץ המשפטי לפעילות השוטפת של המינהל האזרחי בתחום זה (הכולל יחסי עבודה במנגנון הממשלתי של המינהל האזרחי ומילוי תפקידי הממשל בתחום הרווחה והעבודה באיו"ש), המדור מלווה עבודת מטה שעניינה בחינת מערך ההיתרים הנדרש להעסקת עובדים מקומיים בתחומי ההתיישבות הישראלית באיו"ש ובמקומות נוספים, בהם נדרש כיום היתר תעסוקה כאמור. כמו כן, המדור ממשיך ועוקב אחר המגמות בתחום דיני העבודה ותחולתן באיו"ש, ומעניק על בסיס כך ייעוץ משפטי.

בתחום **דיני התעבורה**, ממשיך המדור ללוות את סוגיית היתרי הנהיגה בישראל לתושבי האיזור. כידוע, בית המשפט העליון החליט שלא להתערב במדיניות מפקד כוחות צה"ל באיזור, שלא ליתן היתרי נהיגה כאמור אלא בהתקיים טעמים מיוחדים. על בסיס הלכה זו, וכן נוכח התחייבות המדינה לבחון כל מקרה לגופו, מלווה המדור התכתבויות רבות של המינהל האזרחי עם באי כוחם של מבקשי היתרים שונים, ועוסק במתן תשובות לעתירות ולפניות קדם בג"ץ העוסקות בדרישה לקבלת היתר נהיגה ברכב ישראלי.

תחום **רישוי העסקים, אישור הקמת פרויקטים כלכליים וסוגיית ההסדרה של תחנות דלק וגז באזור** העסיק את קציני המדור במהלך השנה באופן שוטף, והמדור פרסם מספר חוות דעת משפטיות בסוגיות שהתעוררו במסגרת תחום זה. קציני המדור הינם חברים קבועים בפורום רישוי ואישור מפעלים כלכליים באיו"ש, בוועדת קרטריונים, בפורום כרייה וחציבה ובפורום הסדרת תחנות דלק של המינהל האזרחי. במסגרת דיוני הפורומים השונים עולות סוגיות שונות בתחום הקמת מפעלים כלכליים, אזורי תעשייה, כרייה וחציבה, סמכויות בתחומי רישוי העסקים ועוד. בין היתר עסק המדור בשאלות הקצאת משאבי ציבור בעין המשפט המנהלי לאור הבטחות מנהליות, שיקולים כלכליים ואזוריים בעת מתן היתרים ליזמים ויעוץ בשאלות קונקרטיות שוטפות.

השנה המשיכה מגמת ההרחבה בעיסוק הנדרש בתחום **התקשורת** באזור. עלייה זו נבעה ממספר החלטות שהתקבלו במינהל האזרחי, שמטרתן להסדיר את העיסוק בתחומי התקשורת השונים וברגולציה באיו"ש שלא באמצעות משרד התקשורת. קציני המדור עסקו בהכנת רישיונות תקשורת למתן שירותי טלפוניה קווית, טלפוניה סלולארית, שירותי מפעיל בינ"ל, שירותי אינטרנט ושירותי כבלים ולוין.

יצוין, כי תחומי התקשורת והתפתחותם הינם בעלי חשיבות כלכלית גבוהה להכנסות איו"ש, ונדרשת מומחיות מיוחדת בדיני התקשורת החלים באזור, השונים באופן מהותי מדיני התקשורת בישראל.

מדור אזרחי וכלכלי ליווה גם השנה את פרקליטויות המחוז ואת פרקליטות המדינה בהליכים משפטיים שונים המתנהלים בבתי משפט בישראל, **בעתירות ובתביעות** הנוגעות לתחומי עיסוקו של המדור. בנוסף, מדור אזרחי וכלכלי עסק השנה במתן התייחסויות לגורמי משרד המשפטים בהליכים אזרחיים בהם נדרשה מומחיות בתחומי הדין החל באזור, הסכם הביניים, המשפט הבינלאומי הפומבי והמשפט הבינלאומי הפרטי הנוגעים ליחסים משפטיים עם צדדים באזור, הפעלת סמכויות בתחומי המסים, ההוצאה לפועל, התחבורה, ועוד. בנוסף לתביעות אלה, קציני המדור ייצגו השנה את המינהל האזרחי ומשרד הבטחון **בעררים**

נזיקיים המוגשים נגד גורמים אלה בוועדת הערר שליד בית המשפט הצבאי.

6. הייעוץ המשפטי בנושא מרשם אוכלוסין ובעניינים הומניטאריים

במהלך שנת 2008 המשיכו קציני מדור מרשם אוכלוסין ביועמ"ש איו"ש לעסוק בסוגיות אזרחיות והומניטאריות הנגזרות מהמציאות השוררת באיו"ש ומההתפתחויות שאירעו במהלך השנה האחרונה באזור.

השנה ניתן יחס מיוחד לנושא **המעברים בין ישראל לאיו"ש ומדיניות הכניסה לישראל**, נוכח התיקון לצו בתי המשפט לעניינים מנהליים, אשר העביר את סמכות הדיון בעתירות בסוגיית כניסה לישראל מבית המשפט העליון לבית-המשפט המחוזי, עסקו קציני מדור מרשם במענה לפניות הרבות שהופנו למשרדנו בסוגיה ובסיוע לגיבוש עמדת המדינה בעתירות בתחום זה, בין היתר בשאלת הסמכות העניינית. כמו כן ניתן יעוץ שוטף בנושא כניסת ישראלים לשטחים סגורים באיו"ש ומעברים במעברי הכניסה לישראל.

כמו כן טופלו פניות ועתירות שונות בנושא **גישת פלסטינים לטיפול רפואי בישראל**. יעוץ שוטף ניתן בסוגיה רגישה זו הדורשת איזון עדין בין צרכי הביטחון של מדינת ישראל מחד, ורצונה לסייע למצוקות הומניטאריות מאידך. רגישותו של הנושא אף מתבטאת במעורבות גורמים רבים כדוגמת צה"ל, משטרת ישראל, מג"ב, משרד הבריאות, משרד החוץ ועוד.

אגב הטיפול בבג"ץ 8155/06, הסתיימה עבודת המטה בנושא **בחירת מניעות ביטחוניות**, בשיתוף שירות הביטחון הכללי, גורמי המנהל האזרחי ומשרד המשפטים, וגובש נוהל בירור קיומה של מניעה ביטחונית לצאת לחו"ל ונוהל השגה לבחינת ההצדקה לקיום מניעה שכזו. הנוהל הוצג בפני בית-המשפט העליון והוא מיושם בהצלחה במנהל האזרחי.

כמו כן הושלמה השנה עבודת המטה בנושא **המניעות המשטריות**, בשיתוף עם משטרת ישראל ומשרד המשפטים. בתום עבודת מטה זו גובשו קריטריונים מוסדרים להזנת מניעות משטריות בעקבות רישום פלילי ומידע מודיעיני פלילי.

קציני המדור המשיכו להעניק ייעוץ משפטי שוטף בסוגיית **הקשר בין רצועת עזה לאזור יהודה ושומרון** ומעבר תושבים בין שני האזורים. זאת ועוד, בשנה האחרונה, במסגרת מספר עתירות עקרוניות, התעוררה סוגיית השתקעות תושבי רצועת עזה באיו"ש. לקראת הדיון בעתירה בנושא נערכה עבודת מטה מקיפה בשיתוף עם גורמי השב"כ והמתפ"ש,

בסופה גובשה מדיניות לפיה יאושרו בקשות במקרים חריגים והומניטאריים בלבד ובכפוף למצב הביטחוני-מדיני.

בנוסף, ריכז המדור את הטיפול בהרחקת תושבי עזה השוהים באופן בלתי חוקי באיו"ש. הטיפול בנושא הינו בשיתוף פעולה הדוק בין קציני המדור, הפיקוד, שירות הביטחון הכללי ושירות בתי הסוהר. לשם כך, גובש נוהל פיקודי, שחודד בשנה החולפת. כמו כן, נערכות פגישות עבודה עיתיות אל מול גורמי השב"כ שמטרתן בחינה ושיפור של הטיפול בנושא.

הסדרת מעמדם של "מבקרים מאחרים" – בשלהי שנת 2007, במסגרת מחווה מדינית ליו"ר הרש"פ, נאות הצד הישראלי לבחון בקשות למתן מעמד קבע באיו"ש עבור "מבקרים מאחרים" (במסגרת מכסות). עד עתה, הועברו כ- 32,000 בקשות ומתוכן אושרו למעלה מ- 20,000. מדור מרשם אוכלוסין מלווה את המהלך המדיני בייעוץ משפטי שוטף. בין היתר, המדור טיפל בעתירה כנגד סירוב בקשתו של מסיע שב"חים בישראל, בעתירה כנגד חזרה מאישור בקשה שנעשה בטעות ומבלי משים לב להתנגדות ביטחונית פרטנית ובעתירה עקרונית בנושא הגירה למטרת נישואין.

במקביל להסדרת מעמדם של עשרות אלפי שוהים בלתי חוקים, המדור ממשיך לפעול לגירושם של זרים שהסתננו לאיו"ש בעת האחרונה וכן לגירושם "מבקרים מאחרים" בעלי חומר ביטחוני שלילי.

דגש רב הושם השנה על מתן יעוץ בנושא **כניסת זרים לאזור**, סוגיה המערבת את משרד הפנים, משרד החוץ, משרד המשפטים וגורמים בינלאומיים רבים. בין היתר, המדור נותן ייעוץ יומיומי לגורם המנהל, ליווה את עדכון הנוהל וכן טיפל במספר רב של עתירות כנגד סירוב כניסתם של זרים, שהפרו את תנאי אשרת התייר בעבר.

בעקבות החלטת הממשלה בנושא **מעמדם של פלסטינים השוהים שלא כדין בתחומי ירושלים מזה שנים רבות**, עסק המדור בליווי העתירות בנושא, במקביל להתקדמות בסגירת "עוטף ירושלים" ובמקביל לפעילות משרד הפנים בבחינת הבקשות אשר הוגשו לו על-פי החלטת הממשלה 2492 שהתקבלה בנושא לאחר עבודת מטה ארוכה במטה לביטחון לאומי, שנערכה בליווי משפטי צמוד של קציני המדור.

בנוסף, המשיכו קציני המדור לתת ייעוץ משפטי בכל הנוגע **למשטר ההיתרים במרחב התפר** ובכל הנוגע לבקשות תושבי איו"ש להיכנס לישראל לצורך **ביקור קרובי משפחה הכלואים** בישראל. במסגרת עבודתנו השתתפו קציני המדור בדיונים אל מול נציגי ארגון הצלב האדום בניסיון לפתור סוגיות אשר עולות במסגרת העבודה המשותפת באיו"ש וכן היו בקשר שוטף עם המנהל האזרחי, שירות הביטחון הכללי והשב"ס.

עתירות לבג"ץ והליכים משפטיים הקשורים לאזור יהודה והשומרון

נושאי בטחון

א. גדר הבטחון ומרחב התפר

בג"ץ 1882/08 ר' מועצת הכפר צפא נ' ממשלת ישראל : עתירה זו עוסקת בבקשת תושבי הכפר צפא, להורות על פירוק גדר הבטחון שנבנתה באדמות הכפר ועל בטלותו של צו התפיסה מכוחו הוקמה הגדר. בית המשפט העליון נמנע מלהוציא צו ביניים כנגד המדינה. פסק הדין צפוי להינתן במהלך שנת 2009.

בג"ץ 10905/05 ראש עיריית ג'יוס נ' ראש הממשלה : נמשך הטיפול בעתירה זו, העוסקת בתוואי הגדר באיזור הכפרים פלאמה וג'יוס. בעקבות הגשת העתירה בוצעה עבודת מטה וגובש תוואי חדש. לאחר גיבוש התוואי החדש נערך דיון בבית המשפט העליון ועתה ממתנינים לפסיקתו.

בג"ץ 8414/05 אחמד עיסא עבדאללה יאסין, ראש המועצה הכפרית בילעין נ' ממשלת ישראל : גם השנה נמשך הטיפול בעתירה זו, העוסקת בתוואי הגדר באיזור הכפר בלעין. בעקבות הוראת בית המשפט העליון, שעיקרה להוציא את שטחי שלב ב' של שכונת "מתתיהו מזרח" אל צידה המזרחי של הגדר ולצמצם את הפגיעה באדמות פלסטיניות פרטיות, אישר שר הבטחון תוואי חדש, אשר הוצג לבית המשפט. בחודש דצמבר קיבל בית המשפט את בקשת העותר, שהוגשה לפי פקודת בזיון בית המשפט, וקבע כי תוואי גדר הביטחון המוצע אינו מקיים את אמות המידה שנקבעו בפסק הדין הקודם שניתן בעניין, והורה למדינה לגבש תוואי חלופי. המדינה לומדת את פסק הדין ונערכת לעבודת מטה בעניין.

בג"ץ 1361/08 פילנדנדרום 12 בע"מ נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עתירה שהוגשה כנגד צו תפיסה, אשר הוצא לשם הקמת גדר הבטחון מצפון-מערב ליישוב חשמונאים, סמוך לנעלין. העותרת, חברה עסקית, ביקשה כי תוואי גדר הבטחון יוסט, כך שהאדמות המצויות בבעלותה תיכללנה ב"צד הישראלי" של גדר הבטחון. העתירה נדחתה, תוך שבית המשפט העליון שב וחידד את ההלכה, כי בתכנון תוואי גדר הבטחון, המשקל המרכזי חייב להתייחס לשיקולי בטחון הקשורים לשטח הישובים הישראליים הקיים, מבלי להתחשב ברצון להרחבה עתידית של ישובים, ככל שמדובר בתוכניות מתאר שטרם קיבלו תוקף.

ב. הגבלות תנועה

בג"ץ 2150/07 צפייה נ' שר הבטחון : נמשך הטיפול בעתירה שעניינה מגבלות התנועה המוטלות על תנועת כלי רכב פלסטינים בקטע מכביש 443. בעתירה ביקשו העותרים, כי תותר תנועה פלסטינים בחלק הכביש העובר באיו"ש וכי מעבר ביתוניא ייפתח לכניסת פלסטינים לרמאללה. במסגרת הטיפול בעתירה זו, פירטה המדינה את הצורך הבטחוני העומד בבסיס ההחלטה על הטלת מגבלות התנועה והפתרונות השונים שהוצעו לעותרים, תוך שהיא הביעה עמדתה כי המגבלות עומדות במבחני המידתיות. ביהמ"ש טרם קיבל החלטה בעתירה.

בג"ץ 5148/08 האגודה לזכויות האזרח נ' הרמטכ"ל : העתירה כוונה נגד מניעת מעבר של פלסטינים במחסום בית הערבה (צפון ים המלח) ומניעת גישתם, כתוצאה מכך, אל חופי ים המלח. במסגרת הטיפול בעתירה, שונתה מתכונת פעילות המחסום, כך שהופסקה מניעת מעבר של פלסטינים, ותחת זאת עבר המחסום למתכונת פעילות של בידוק.

בג"ץ 9975/07 מועצה מקומית כפר ג'מאעין נ' שר הבטחון : עתירת המועצה מקומית כפר ג'מאעין, הסמוכה לציר חוצה שומרון, שביקשה להביא להסרת חסימה, שהוצבה ע"י צה"ל באחת מדרכי הגישה המובילות לכפר. העתירה נדחתה, לאחר שבית המשפט השתכנע, כי החסימה נבעה מצורך בטחוני, תוך שהמפקד הצבאי התבקש לבחון באופן עיתי את הצורך בהמשך הצבת החסימה. המשמעות העיקרית של פסק הדין, היא בעצם ההכרה של שופטי בג"ץ, בכך שניתן להציב חסימה על ציר תנועה כחלק מתפיסת הבטחון והתמודדות עם פיגועי טרור במרחב, גם אם יש בכך משום הכבדה מסוימת על תנועת התושבים.

בג"ץ 1706/08 מואיד מוחמד ואח' נ' שר הבטחון : העתירה הוגשה ע"י האגודה לזכויות האזרח בישראל נגד שר הבטחון, ועניינה חוקיות מגבלות התנועה שהוטלו על נפות ג'נין וטו"כ במהלך חודש פברואר 2008 בעקבות התרעה מודיעינית בדבר חשש ליציאת מחבלים מנפת ג'נין לביצוע פיגוע תופת נגד ישראלים. העותרים דרשו מבית המשפט להורות על ביטול הגבלות התנועה שהוטלו ולקבוע, כי המגבלות בלתי חוקיות וסותרות את כללי המשפט הבין-לאומי, בהיותן מוטלות בצורה גורפת וקולקטיבית על קבוצת אוכלוסיה רחבה. העתירה נמחקה לבקשת העותרים, לאחר שהמדינה הודיעה, כי מגבלות התנועה הוסרו עוד בטרם הדיון בבית המשפט. על אף שלא ניתן פסק דין בעתירה, ניכר היה כי שופטי בג"ץ אינם מקבלים את הטענה העקרונית, לפיה למפקד הצבאי אין סמכות להטיל מגבלות תנועה גורפות.

בג"ץ 4152/08 דין דוידוף נ' שר הבטחון : עניינה של העתירה בהחלטת שר הבטחון להורות על הסרת מספר מחסומים וחסמים ברחבי איו"ש.

בעתירה נטען, כי החלטה על הסרת המחסומים יוצרת סכנה ברורה ומיידית לחייהם של ישראלים. העתירה נדחתה, בין היתר, על רקע העובדה, שמדובר ביישום החלטה שנתקבלה על ידי הדרג המדיני משיקולים מדיניים.

בג"ץ 7577/06 האגודה לזכויות האזרח נ' מפקד כוחות צה"ל :
העתירה, אשר עסקה בחוקיות הכתר המוטל על העיר שכם, נמחקה לבקשת העותרים ביום 28.02.08, לאחר שבשנים האחרונות חלו שינויים דרמטיים במצב העובדתי הקשור לתנועת פלסטינים באזור העיר שכם, כמו גם ביטול ההכרזה בדבר הטלת כתר בכלל שטחי A.

בג"ץ 6379/07 ועד היישוב דולב נ' מפקד כוחות צה"ל : נמשך הטיפול בעתירה זו, שעניינה דרישתם של תושבי גוש הטלמונים, כי המדינה תכשיר דרך גישה חלופית לתנועתם לירושלים, במקום כביש עוקף ביתוניא, שנסגר לתנועת ישראלים מנימוקים בטחוניים, עם פרוץ אירועי גאות ושפל.

בג"ץ 3969/06 אלחרוב נ' מפקד כוחות צה"ל : נמשך הטיפול בעתירה זו, שעניינה מגבלות תנועה המוטלות על תנועת פלסטינים בכביש שקף – נגוהות.

ג. מתקני כליאה

בג"ץ 7424/07 נאסר נ' ראש אמ"ש : עניינה של עתירה זו, בדרישתם של הוועד הציבורי נגד עינויים בישראל ועותרים נוספים, כי יתאפשר לעצורים הכלואים במתקני המעצר של צה"ל באיו"ש, לצאת לשירותים בכל עת, ללא הגבלה. לאחר שהושלמו עבודות הבינוי ונקבעו נהלים שונים לגבי יציאה לשירותים, נדחתה העתירה לגופה.

בג"ץ 9169/07 טקאטקה נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עניינה של העתירה בדרישתם של המוקד להגנת הפרט ועותרים נוספים, כי זמן שהייתם של עצורים הכלואים במתקני המעצר של צה"ל לא יעלה על מספר ימים בודדים. לאחר הגשת העתירה נערכה עבודת מטה, בה נקבע כי פרק הזמן המרבי לשהיית עצור במתקן השהייה עד להעברתו למתקן כליאה מסודר, לא יעלה על 21 ימים. בית המשפט העליון דחה את העתירה, תוך שהוא קובע, כי התחייבות המדינה, לפיה לא יוחזקו עצורים במתקני המעצר לתקופה העולה על 21 ימים מניחה את דעתו וכן ציין, כי ניכר שהמדינה פעלה רבות לצמצום זמן שהיית העצורים במתקני המעצר ולשיפור תנאי המעצר.

בג"ץ 10022/07 עליאש נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עתירה בה הועלו טענות באשר לתנאי המעצר בתאי המעצר, הממוקמים במתחמי בתי המשפט הצבאיים ביהודה (מחנה עופר) ובשומרון (מחנה סאלם).

במסגרת הטיפול בעתירה, נערכו מספר רב של שיפורים בתאי המעצר ע"י הצבא והשב"ס. העתירה תלויה ועומדת בפני ביהמ"ש העליון.

ד. החרמות כספים והתאחדויות בלתי מותרות

בג"ץ 3183/08 הצעירים המוסלמים נ' מפקד כוחות צה"ל באיזור יו"ש: עניינה של עתירה זו בהכרזה על אגודת הצעירים המוסלמים בחברון כהתאחדות בלתי מותרת, ובצווי מפקד כוחות צה"ל באיזור, המורים על החרמת נכסי האגודה וסגירתם (במהלך מבצע "ירוק בעיר"). במסגרת הדיון, הוקרן בפני בית המשפט סרט, בו נראתה הסתה פרועה כלפי ילדים צעירים מטעם האגודה. לאור זאת, המליצו השופטים בדיון לעותרים למחוק את העתירה, וכך היה.

בג"ץ 3233/07 טלאל שרים נ' מפקד כוחות צה"ל באי"ש: עניינה של עתירה זו, בבקשת העותר, כי מפקד כוחות צה"ל באי"ש יבטל את החלטתו להורות על החרמת כספים שנתפסו ברשות העותר. בשנה האחרונה נדחתה העתירה, תוך שבית המשפט העליון קובע, כי אם קיבל אדם סכום כסף מהתאחדות בלתי מותרת, באפשרות המפקד הצבאי להחרים ממנו סכום כסף שווה ערך, וזאת ללא צורך בהוכחת מקורו של הכסף שהוחרם בפועל. מדובר בהחלטה תקדימית, לה עשויות להיות השלכות רחב חשבות.

בג"ץ 4120/07 ועדת זכאה שכס נ' שר הבטחון: עתירה בה ביקשה העותרת, כי שר הבטחון ומפקד כוחות צה"ל באי"ש יבטלו את הכרזותיהם לפיהן העותרת הינה התאחדות בלתי מותרת. העתירה נדחתה, לאחר שהוצג מידע הקושר בין העותרת לתנועת החמא"ס, וזאת על אף אופי הפעילות ה"הומניטארי" כביכול של העותרת.

בג"ץ 4303/08 אגודת הצדקה המוסלמית באל-בירה נ' מפקד כוחות צה"ל באיזור יו"ש: עניינה של העתירה, בבקשת העותרת, כי המפקד הצבאי יבטל את צווי ההחרמה והסגירה שהוצאו ביחס לרכושה. העתירה נדחתה על הסף, לאור העובדה שהעותרת לא המתינה לתשובת המפקד הצבאי להשגה שהוגשה בעניין זה, וכי פרק הזמן שחלף עד מתן המענה מטעם המפקד הצבאי, אינו בלתי סביר.

בג"ץ 10244/06 עג'ולי נ' המפקד הצבאי: במהלך השנה נמשך הטיפול בעתירה זו, העוסקת בדרישת חלפן כספים, כי בית המשפט יורה למפקד כוחות צה"ל באיזור, להורות על השבת הכספים אשר הוחרמו ממנו, במסגרת מבצע נגד חלפני הכספים המעורבים בטרור. במסגרת תשובת המדינה, נמסר כי מפקד כוחות צה"ל באיזור הורה על החרמת הכספים, לאחר שהתברר, כי העותר משמש בפועל כבנק החמא"ס במרחב העיר רמאללה.

ה. שטחים סגורים

בג"ץ 517/00, 1199/00 חמאמדה ואח' נ' שר הבטחון : נמשך הטיפול בעתירות אלו, שעניינן פינוי פלישות לשטח אש 918.

ו. חברון

בג"ץ 4639/02 קצראווי נ' המפקד הצבאי : נמשך הטיפול בעתירה זו, העוסקת בסגירת השווקים באב אל-חאן וחוזק אל פאר הסמוכים לשכונת אברהם אבינו בחברון. במהלך השנה שעברה הוחלט על פתיחת שוק באב אל-חאן, בכפוף להצבת אמצעי מיגון שונים. נגד אמצעי מיגון אלו, הוגשה עתירה נוספת על ידי העותרים (בג"ץ 8740/07), אשר אוחדה עם העתירה המקורית. לצד הסעדים האופרטיביים (פתיחת החנויות), מתבקשים בעתירה גם סעדים כספיים (פיצוי עבור סגירת החנויות). המדינה הודיעה, כי היא נכונה לשלם דמי שימוש ופיצויים בגין סגירת החנויות, בדומה לאופן בו היא נוהגת ביחס לתפיסת שטחים.

בג"ץ 11235/04 עיריית חברון נ' המפקד הצבאי : נמשך הטיפול בעתירה זו, ובמספר עתירות נוספות שאוחדו עימה (בג"ץ 6869/05, בג"ץ 7044/06 ועוד) העוסקות בהגבלות התנועה ובסגירת חנויות, אשר נעשו על ידי המפקד הצבאי במהלך השנים האחרונות, לאור המצב הבטחוני בחברון. במסגרת העתירות האמורות, הוכנה על ידי גורמי פקמ"ז בשיתוף גורמי יועמ"ש איו"ש, תוכנית מבצעית להגנה על היישוב היהודי בחברון, אשר אושרה על ידי היועמ"ש לממשלה ושר הבטחון, בה פורטו הגבלות התנועה השונות והמקומות, אשר ייסגרו לשם הגנה על היישוב. במסגרת הדיונים בעתירות, ניתנה לעותרים אפשרות להציג חלופה לתוכנית זו.

ז. הענקת חנינות וקציבת מאסרי עולם

בג"ץ 3232/07 סעיז אל עתבה נ' מפקד כוחות צה"ל : נמשך הטיפול בעתירה זו, העוסקת בהחלטת מפקד כוחות צה"ל באיו"ש לדחות את בקשתו של העותר, אשר הורשע בשנת 1978 בשורת עבירות חמורות, לקציבת מאסר העולם אשר הושת עליו.

ח. הפגנות

בג"ץ 4526/08 "שוברים שתיקה" נ' המפקד הצבאי : עניינה של העתירה, בבקשת ארגון "שוברים שתיקה", כי בית המשפט יורה למפקד כוחות צה"ל באיו"ש לאשר קיומם של סיורים לימודיים במרחב היישוב היהודי בעיר חברון, ולהגן על המשתתפים בסיורים מפני התנכלותם של

מתיישבי היישוב היהודי בעיר חברון. לאחר הגשת העתירה, הוסכם, כי במהלך שלושה חודשים ייערך פיילוט, במהלכו יתבצע תיאום בין העותרים לבין הרשויות, על-מנת לאפשר לעותרים לקיים סיורים באזור היישוב היהודי בחברון. טרם ניתן פסק דין בעתירה.

בג"ץ 5814/08 בן גביר נ' מח"ט יהודה : העתירה, אשר הוגשה כ"עתירת תגובה" לעתירת ארגון "שוברים שתיקה", עוסקת בבקשת מספר פעילי ימין, כי בית המשפט יורה למפקד כוחות צה"ל באיו"ש, לאשר קיומם של סיורים לימודיים בשכונות הפלסטיניות ג'בל ג'והר, אבו סנינא וח'ארט א-שייח' בחברון.

ט. הסגרה

בג"ץ 99/08 אלמגור נ' היועץ המשפטי לממשלה : עניינה של העתירה, בבקשת ארגון נפגעי הטרור 'אלמגור', להורות לממשלת ישראל להגיש בקשת הסגרה לרשות הפלסטינית, להבאת שני המפגעים, אשר רצחו בשנת 2007 את החיילים (בהיותם בחופשה) דוד רובין ואחיקם עמיחי ז"ל, בנחל תלם. העתירה נדחתה, לאור תגובת המדינה, לפיה שני הרוצחים מוחזקים על ידי הרשות הפלסטינית בכלא המודיעין הכללי בחברון, לאחר שנשפטו שם למאסר עולם, כמו גם לאור הודעת המדינה, כי אם יתברר שהרוצחים שוחררו ממאסר או שאינם מוחזקים בתנאי כליאה של ממש, יפעלו גורמי הבטחון למעצרים.

נושאי מקרקעין

בג"ץ 6492/08 ש.ע.ל. מפעלים חינוכיים ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עניינה של העתירה בבקשת העותרים להורות על פינוי האזרחים הישראלים המתגוררים בתוך מתחם צבאי הממוקם בעיר חברון, המכונה מתחם "פלוגת המתקנים", או לחילופין להורות על קיום הליכים מסודרים לתפיסת שטח לצרכים צבאיים ביחס למתחם. עתירה זו מעוררת את סוגיית הזכויות הקנייניות במתחם ("אדמות יהודים"), את סוגיית המגורים של אזרחים ישראליים בשטחים התפוסים לצרכים צבאיים וכן את סוגיית עקרון האבחנה בין אזרחים לחיילים בשטח הנתון לתפיסה לוחמתית. העתירה תלויה ועומדת.

בג"ץ 9690/07, 6675 משה דויטש ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עניינה של העתירה בסכסוך קרקעות שהתגלע בין ישראלים לפלסטינים ביחס ל"שטח מריבה" בסמוך ליישוב סוסיא. שתי העתירות שהוגשו בעניין, אחת מטעם התושבים הישראליים והשנייה מטעם התושבים הפלסטינים, תוקפות את אופן טיפול רשויות האזור בסכסוך הקרקעות המדובר. התושבים הישראלים תוקפים את ההחלטה המנהלית שהתקבלה על ידינו ביחס לזכויות הקנייניות ב"שטח המריבה", ואילו

התושבים הפלסטינים תוקפים את אופן טיפול רשויות האזור בסכסוך הקרקעות האמור והגנת הזכויות הקנייניות של התושבים. שתי העתירות נדחו בתחילת שנה"ע 2009.

בג"ץ 5979/07 עיריית חברון נ' מדינת ישראל : עניינה של העתירה בהשתלטות תושבים ישראלים על נכסים בעיר חברון, והעלאת דרישה נגד המדינה לפעול לאכיפת החוק כנגד הפולשים. העותרים טוענים בעתירה, כי כאשר הוצאו צווים צבאיים, המונעים את גישתם למקרקעין שבבעלותם, הייתה על המדינה חובה לשמור על הנכסים ולהגן עליהם מפני נישול. המדינה מצדה השיבה לעתירה, כי מעשי הפלישה לנכסים שונים בעיר חברון מטופלים בצורה אינטנסיבית, וכי נעשים מאמצים למנוע פלישות עתידיות. העתירה תלויה ועומדת.

בג"ץ 2303/04, 2308 נבות נ' אלוף פיקוד המרכז : עניינה המרכזי של העתירות בהחלטה של המינהל האזרחי ורשות שמירת הטבע והגנים ביו"ש להורות לגבי יעל ישראל להתפנות ממבנה המצוי בשמורת הטבע "עין פרת". בפסק דין מיום 14.8.08, בית המשפט העליון קיבל את עמדת המינהל האזרחי ורשות שמירת הטבע והגנים, לפיה על גבי ישראל לפנות את המבנה בשמורה, ודחה את העתירות שהוגשו נגד שהיית המשפחה הפלסטינית ואנשי הכנסייה בשמורה.

בג"ץ 8400/07 מועצת הכפר נחאלין נ' ראש המינהל האזרחי : מדובר בעתירה שהוגשה על ידי מועצת כפר פלסטיני כנגד ההחלטה של המינהל האזרחי להקים רשת קווי חשמל אזורית, שעוברת באדמות הכפר. העתירה תוקפת הן את הפרן העקרוני של אופן טיפול הרשויות באזור באישור קווי חשמל באדמות פרטיות והן את התוואי הפרטני של קווי החשמל נושא העתירה. העתירה נדחתה בתחילת שנה"ע 2009.

ערר 15/07 טל השקעות ובנין נ' ראש המינהל האזרחי : עניינה של הערר בפלישה של תושבים ישראלים למבנה בעיר חברון, המכונה "הבית החום". הערר הוגש לוועדת העררים הצבאית על ידי החברה הישראלית שטוענת כי רכשה זכויות קנייניות במבנה, כנגד "צו שימוש מפריע" שנחתם על ידי ראש המינהל האזרחי, שמורה על פינויים מהמבנה. הערר מנוהל על ידי קציני מדור מקרקעין, והוא מצוי בימים אלה בשלב ההוכחות.

בג"ץ 10302/07 טל בניה והשקעות נ' שר הביטחון : עניינה של העתירה שבנדון בפלישה של תושבים ישראלים למבנה בעיר חברון, המכונה "הבית החום". העתירה הוגשה על ידי המתישבים נגד החלטת המדינה לפנות את המתישבים מהמבנה מכוח הצו בדבר סילוק פלישה טרייה. ביום 16.11.08 ניתן פסק דינו של בג"ץ שדחה את העתירה והורה על פינוי המבנה. המתישבים לא פינו את המבנה מרצונם, ולכן המבנה פונה בכוח על ידי כוחות הביטחון בחודש דצמבר 2008.

ע"ר 18/07 עמותת מחדשי הישוב היהודי בחברון נ' הממונה על הרכוש הממשלתי : עניינו של הערר בפלישה של שתי משפחות ישראליות לחנויות בחברון המצויות על חלקות המוגדרות כרכוש ממשלתי, בשל היותן "אדמות יהודים" היסטוריות. הערר הוגש על ידי המשפחות היהודיות כנגד צווי הפינוי שהוצאו על ידי המינהל האזרחי, והוא עורר מספר שאלות עקרוניות בנושא "אדמות היהודים" ביו"ש. בסופו של יום, ועדת העררים דחתה את הערר וקבעה, כי על המשפחות היהודיות שפלטו לחנויות ללא היתר לפנותן, ובכך קיבלה את עמדת הממונה על הרכוש הממשלתי ביו"ש. עם זאת, הועדה המליצה לשקול הקצאת החנויות ליורשי הבעלים המקוריים.

ע"ר 9/06 הממונה על הרכוש הממשלתי ביו"ש נ' קהתי : עניינו של הערר, אשר נוהל על ידי קציני מדור מקרקעין, בהליך משפטי ממושך שהתנהל בוועדת העררים הצבאית, שעסק בבקשות של חברה ישראלית לרישום מספר חלקות מקרקעין בשמה. במסגרת ההחלטה בערר הוכרעה סוגיית מעמדן של זכויות במקרקעין שהחל לגביהם הליך של הסדר זכויות, ובעת התליית ההליך לאחר כניסת כוחות צה"ל לאזור, הליך ההסדר היה בשלב קביעת לוח זכויות לא סופי. ועדת העררים הכריעה במסגרת ערר זה, כי במקומות בהם החל הסדר מקרקעין וההסדר הותלה אחרי עריכת לוח הזכויות הלו סופי, יש ליתן מעתה לזכויות המופיעות בלוח הזכויות הלא הסופי משקל מכריע, בהיעדר ראיות אחרות לסתור, ובהתאם לנסיבות כל מקרה ומקרה.

בג"ץ 9296/08 מפקד כוחות צה"ל באיו"ש נ' ועדת העררים הצבאית : מדובר בעתירה שהוגשה, באופן תקדימי, ע"י מפקד כוחות צה"ל באיו"ש, הממונה על הרכוש הממשלתי באיו"ש והיועץ המשפטי לאיו"ש, נגד החלטה של ועדת העררים הצבאית. במרכז העתירה עומדת שאלת פרשנותו הנכונה של הדין החל באיו"ש בנוגע לרישום מקרקעין: האם המבקש לרישום מקרקעין ברישום ראשון באיו"ש מחויב להראות מקור חוקי להחזקה בקרקע כתנאי לרישום זכויותיו במרשם המקרקעין, או שמא ניתן להסתפק בראיות על עיבוד והחזקה של המקרקעין במשך 10 שנים בלבד לצורך הרישום. עמדתנו היא שקיימת חובה להציג מקור חוקי, בניגוד להחלטה של ועדת העררים הצבאית. בשל עקרוניות הסוגיה הוחלט על הגשת עתירה לבג"ץ נגד החלטת הוועדה, והעתירה עודנה תלויה ועומדת.

נושאי תכנון ובניה וההתיישבות הישראלית

במהלך שנת העבודה 2008, טופלו במדור פנים עשרות רבות של הליכים משפטיים (לרבות עתירות לבית המשפט הגבוה לצדק, עתירות מינהליות, תובענות אזרחיות והליכים נוספים) בסוגיות שבתחום טיפול

המדור, לרבות ענייני התכנון והבנייה והעניינים הנוגעים להתיישבות הישראלית באיו"ש. להלן יובא מדגם מייצג של מקצת ההליכים שטופלו על ידי קציני המדור.

בג"ץ 9533/06 התנועה לשמירת אדמות הלאום נ' שר הבטחון :
 במסגרת העתירה נטען, כי רשויות האכיפה התכנונית אינן פועלות די הצורך לאכיפת דיני התכנון והבנייה נגד מבנים בלתי-חוקיים ליד הכפר ח'רבתא. המדינה הטעימה מצדה, כי הרשויות פועלות לאכיפת החוק לפי סדרי עדיפויות מקובלים ובהתחשב במכלול נסיבות העניין. בית המשפט קיבל את טענות המדינה וקבע, כי אין בנסיבות העניין עילה להתערבותו בשיקולי הרשויות.

בג"ץ 546/08 הר ברכה נ' שר הבטחון : העתירה כוונה נגד כוונת הרשויות לממש צווי הריסה נגד בנייה בלתי-חוקית ליד היישוב ברכה, וזאת על סמך טענה לפיה, על פי סדרי העדיפויות הכלליים באכיפה עליהם הצביעו הרשויות בעבר, הבנייה האמורה אינה מצויה במקום גבוה במדרג שנקבע. בית המשפט דחה את העתירה על הסף, בקובעו כי העותרים בחרו שלא למצות את זכות הטיעון שניתנה להם עובר להוצאת צווי ההריסה. כן לא נדרש בית המשפט לטענה בדבר חריגה מסדרי העדיפויות שנקבעו, בהתחשב בכך שהבנייה הוקמה שלא כדין, וככזו אינה יכולה ליהנות מחסינות מפני אכיפה מטעם זה.

בג"ץ 1299/06 עאסי נ' ראש המינהל האזרחי : העתירה כוונה נגד החלטת המינהל האזרחי להביא לסגירתו של מפעל לייצור בטון, שפעל מזה למעלה מ-10 שנים, ולאחר שהניסיונות להביא להסדרתו התכנונית במהלך תקופה זו לא נשאו פרי. המדינה טענה כי, אף אם בעבר לא נקטו הרשויות צעדי אכיפה נחרצים לטיפול במפעל, הרי שאין בדבר כדי לבסס את הסתמכותם של בעלי המפעל על המצב שנוצר. בעקבות דיון שהתקיים בעתירה, ובהמלצת בית המשפט, חזרו בהם העותרים מעתירתם.

בג"ץ 11099/07 חנינית - אגודה שיתופית נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עתירה זו, שהוגשה על ידי תושבי היישוב חנינית, כוונה נגד הליך הבחירות שהתקיים במועצה האזורית שומרון. לקראת הליך הבחירות סירבו הרשויות להכיר במקבץ בנייה "טל מנשה" המצוי בתחום היישוב חנינית כ"אזור בחירה" עצמאי, באופן שלא אפשר לתושבי המקבץ להיות מיוצגים במועצה על ידי נציג נפרד מטעם, לצד נציג מטעם היישוב חנינית. כתוצאה מאי-מתן ההכרה התקיימו בחירות משותפות ביישוב-האם חנינית וב"טל מנשה", ונציג מטעם "טל מנשה" היה זה שנבחר לכהונה במועצה מטעם "אזור הבחירה" המאוחד. בית המשפט קבע, כי לא מצא עילה להתערבות בשיקולי הרשויות, שכן, מלבד השיהוי שבהגשת העתירה, הרשויות - בהחלטתן שלא להכיר ב"טל מנשה" כאזור בחירה עצמאי - איזנו כהלכה את השיקולים

השונים, בהם צרכי השמירה על שלטון החוק והבטחת הזכות לבחור ולהיבחר.

בג"ץ 8555/07 גוש שלום נ' שר התקשורת : העתירה הוגשה נגד הליכי המכרז להפעלת רדיו אזורי בהתיישבות הישראלית באזור. בבסיס העתירה עמדו, בין היתר, הטענה לפיה המשפט הבין-לאומי מונע מרשויות האזור הקמת רדיו אזורי לצרכיה של האוכלוסייה האזרחית הישראלית, וכן טענה לפיה הרשויות הישראליות המעורבות בתהליך חרגו מעקרון חוקיות המינהל, בהתחשב בכך שהדין הפנימי הישראלי אינו מסמיך רשויות אלה לפעול באזור. המדינה בתגובותיה דחתה טענות אלה, ובהמשך, בהמלצת בית המשפט, נערך תיקון בתחיקת הבטחון, המסדיר את סוגיית הסמכויות של מועצת הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו באזור. בית המשפט החליט בנסיבות העניין, כי העתירה מיצתה את עצמה ודינה להימחק.

בג"ץ 5023/08 שחאדה נ' שר הבטחון : עניינה של העתירה, שהוגשה על ידי בעלי קרקעות פלסטיניים, בבנייה בלתי-חוקית שבוצעה ביישוב עפרה על גבי קרקעות פרטיות, ובדרישת העותרים לפעול להריסתה של בנייה זו. המדינה מצדה ציינה, כי אף שאין מחלוקת באשר לאי-חוקיות הבנייה, שאלת מימוש צווי ההריסה צפויה לבוא לפתחו של הדרג המדיני. העתירה תלויה ועומדת.

עת"ם (אריאל) 6/07 המרכז האוניברסיטאי אריאל נ' המעוצה להשכלה גבוהה יו"ש : בעתירה התבקש בית המשפט לעניינים מקומיים באריאל ליתן סעד הצהרתי, לפיו המוסד להשכלה גבוהה באריאל עושה שימוש כדין בכינוי "מרכז אוניברסיטאי", חרף אי-הכרה מצד משרד החינוך וגורמים נוספים בשדרוג מעמדו של המוסד ממעמד "מכללה" למעמד האמור. המדינה טענה, כי בית המשפט לעניינים מקומיים נעדר סמכות עניינית לדון בעתירה שהוגשה, ובית המשפט קיבל את הטענה. בנושא תלויה ועומדת עתירה בפני בג"ץ.

עת"ם (י-ם) 8274/08 שלו נ' המינהל האזרחי : העתירה כוונה נגד החלטת המינהל האזרחי הדוחה את בקשת העותרים, בהתאם לעקרונות חוק חופש המידע, לקבלת העתקים של כלל היתרי בנייה שניתנו על ידי מוסדות התכנון באזור במגזר הפלסטיני במהלך השנים האחרונות, וזאת בהתחשב בהשקעת משאבים בלתי-סבירה שתידרש לשם מסירת מידע זה. בית המשפט קיבל את עמדת המדינה לעניין זה ודחה את העתירה.

ת"א (י-ם) 10357/05 אל-מוהר נ' המינהל האזרחי : בתביעה נדרשו הרשויות לפצות את התובעים בגין הריסת מבנה בלתי-חוקי שנעשתה, לאחר שהרשויות דחו את הבקשות להיתרי בנייה שהוגשו להסדרת הבנייה ומימשו את צו ההריסה בטרם נדון עניינו של המבנה בבג"ץ. בית

המשפט דחה את הטענות בדבר פגמים שנפלו בהליך בירור הבקשות להיתרי בנייה, וקבע כי, על פי הממצאים שהתגבשו, לא היה סיכוי לקבלת היתר בנייה בנסיבות העניין. במצב זה, ובהתחשב בכך שהמבנה היה בלתי-חוקי, ואין אדם זכאי ליהנות מפרי עוולתו, נדחתה התביעה. בעניין הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי.

נושאי מרשם אוכלוסין וסוגיות הומניטאריות

במהלך 2008, טופלו במדור מרשם אוכלוסין למעלה מ-350 עתירות בסוגיות שבתחום המדור, כדוגמת כניסה לישראל לצרכים שונים, קבלת מעמד באזור, גישת פלסטינים לחו"ל ועוד.

א. יציאה לחו"ל

בג"ץ 8155/06 האגודה לזכויות האזרח נ' מפכ"ץ גדמ"ע : עתירה זו הוגשה ע"י מספר ארגוני זכויות אדם ותקפה את תהליך ההחלטה למנוע כניסת פלסטינים לישראל מטעמי ביטחון. העתירה צומצמה לנושא אחד - מניעת גישת פלסטינים לחו"ל מטעמי ביטחון. קציני המדור סייעו בגיבוש נוהל מסירת המידע בנושא והטיפול בהשגות על מניעה ביטחונית. הנוהל הוצג בפני בית-המשפט העליון והעתירה ממתינה להחלטה.

בג"ץ 5022/08 ג'ברין נ' מפכ"ץ גדמ"ע : עתירה זו הוגשה על-ידי מנכ"ל ארגון זכויות אדם "אלחק", אחד מארגוני זכויות האדם הפלסטינים הגדולים ביותר, אשר יציאתו לחו"ל נמנעה. ביהמ"ש דחה את העתירה נוכח היותו של העותר פעיל בכיר בארגון טרור - החזית העממית.

ב. יציאה לישראל

בג"ץ 520/08 ג'אנס נ' שר הביטחון : עתירה בעניינם של תושבי איו"ש, עובדי ארגון אונר"א, שטענו כי כניסתם לישראל הוגבלה תוך הפרת חסינותם כעובדי איו"ש, וכן, טענו לאפליה במדיניות הננקטת ביחס לעובדי איו"ש פלסטיניים תושבי איו"ש לעומת עובדי איו"ש זרים שאינם פלסטיניים.

ג. מעבר עזה-איו"ש

בג"ץ 660/08 עאישה עאמר נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עתירה עקרונית בסוגית השתקעות תושבי עזה באיו"ש. לעתירה זו צורפו ארבע עתירות נוספות, והדיון בהן עתיד להתקיים בתחילת חודש דצמבר 2008. העתירה מעלה שאלות מורכבות של איזון בין רצונם של פלסטינים משני האזורים לחיות יחדיו כמשפחה אחת אל מול שיקולים ביטחוניים ומדיניים כבדי משקל.

בג"ץ 9657/07 צבאח ג'רבוני נ' מפכ"ץ בגדמ"ע : עתירה של תושבת עזה שביקשה לבקר את ילדיה באיו"ש. העתירה נדחתה ונקבע כי קרבת המשפחה אינה מהווה נימוק הומניטארי חריג שיצדיק מעבר בין עזה לאיו"ש בניגוד למדיניות הבידול.

ד. מעמד באזור

בג"ץ 3170/07 דויקאת נ' מדינת ישראל (ו-47 עתירות נוספות) : עתירות עקרוניות במסגרתן נתקפת מדיניות הקפאת הטיפול בהגירה למטרת נישואין באזור יהודה השומרון. בית המשפט העליון בחר באחת העתירות, בג"ץ 3170/07, כעתירה אשר במסגרתה ידונו השאלות המשפטיות העקרוניות. העתירה תלויה ועומדת.

בג"ץ 8264/70 ראיז מסיס נ' המנהל האזרחי איו"ש : עתירה בעניינם של פלסטינים לא מוכרים ("חסרי זהות") אשר מבקשים להירשם במרשם האוכלוסין של האזור. העתירה נמחקה לאחר שהעותר הגיש בקשה לרשות הפלסטינית לצורך הסדרת מעמדו במסגרת המחווה המדינית ליו"ר הרש"פ.

בג"ץ 3279/08 מיכאל רובין נ' שר הפנים : עתירה בעניינו של מי ששהה באזור שלא כדין, ואף נעצר בישראל מסיע שב"חים, לקבל מעמד באיו"ש. העתירה נדחתה ונקבע כי בסמכותו של המפקד הצבאי לסרב בקשות לקבלת מעמד קבע באיו"ש, על בסיס ראיות מנהליות, המצביעות על מעורבות בפלילים.

ה. מגורי פלסטינים בירושלים

בג"ץ 1960/07 אל-חק נ' ראש ממשלת ישראל ובג"ץ 991/08 אלקונבר נ' מפקד כוחות הביטחון באיו"ש : אלו חלק מבין מספר עתירות אשר הוגשו השנה בעניין פלסטינים המתגוררים בירושלים באופן לא חוקי שנים רבות, הטוענים כי הקמת הגדר פוגעת במידה ממשית במרקם חייהם. העתירות נדחו, ונקבע כי העותרים יגישו בקשות לאישורי שהיה מתחדשים בבתיהם, בהתאם להחלטת הממשלה 2492.

ו. כניסת זרים

בג"ץ 6158/08 מנצור ואח' נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : עניינה של העתירה בבקשת אזרחית אמריקאית, כי תותר כניסתה לאיו"ש לשם השתתפות בחתונה אחיה. כניסתה לאיו"ש נמנעה לאור שהייתה הבלתי חוקית באזור בין השנים 2004-2007. בית המשפט מחק את העתירה תוך ציינו שאין להתערב בשיקול דעתו הנרחב של המפקד הצבאי בסוגיה זו, במיוחד כאשר מדובר במי שהפרה את תנאי אשרתה בעבר.

ז. מרחב התפר

בג"ץ 5051/08 אימו טביה נ' ראש המנהל האזרחי באיו"ש : זו העתירה הראשונה התוקפת החלטה להחרים היתר כניסה למרחב התפר במסגרת "נוהל סנקציות", ומכאן חשיבותה העקרונית. הבקשה לצו ביניים נדחתה. העתירה תלויה ועומדת.

נושאים אזרחיים וכלכליים**א. יזמות כלכלית**

בג"ץ 436/07 חג"י אגודה שיתופית נ' הממונה על הרכוש הנטוש ואח' : העתירה הוגשה ע"י האגודה השיתופית בית חג"י כנגד הליך הקצאת הקרקע בדרום הר חברון לחברה אחרת לשם הקמת מחצבה. העתירה מעלה שאלות שקשורות לשיקולים הראויים והליך קבלת ההחלטות הראוי של הרשויות עת מדובר בהקצאת קרקעות באיו"ש לשם הקמת פרויקטים כלכליים. בעתירה ניתן ע"י בית המשפט צו על תנאי וכרגע נערכת עבודה לגיבוש תגובת המדינה בעניין.

ב. היתרי נהיגה בישראל

בג"ץ 1872/05 פארס נ' שר התחבורה ; בג"ץ 5550/05 אבו סנינה נ' שר התחבורה ; בג"ץ 5539/05 עטאללה נ' שר הבטחון : השנה ניתן פסק דין עקרוני בעניין היתרי הנהיגה, במסגרתו בית המשפט נמנע מלהתערב בשיקולי מערכת הבטחון בבואה להתיר או לא להתיר לתושב מקומי שאינו ישראלי לנהוג ברכב ישראלי בתחומי האיזור. ההלכה מציינת כי קבלת היתר כאמור אינה בגדר זכות מוקנית, אלא ההיתר ניתן מטעמים מיוחדים, ע"פ שקול דעתו של מפקד האיזור. פס"ד העקרוני מהווה כעת בסיס למדיניות רשויות האיזור בנוגע להיתרי נהיגה בישראל.

בג"ץ 6821/07 אסעד נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש : בעתירה מתעוררת סוגיית הנפקת היתר נהיגה לתושב האיזור המחזיק באזרחות זרה. העותר, תושב האזור המחזיק בנוסף בדרכון אמריקאי, מצוי בהליך איחוד משפחות בישראל, ומחזיק בהיתר שהיה בישראל (היתר המתחדש מעת לעת, לתקופות בנות כשנה). על פי הנטען בעתירה, לעותר רישיון נהיגה תקף שהונפק לו על ידי הרשות הפלסטינית ורישיון נהיגה תקף שהונפק על ידי מדינת פלורידה בארה"ב. העותר טוען לאבחון עניינו מההלכה שנקבעה בפס"ד עטאללה, לאור האפליה שנוקטות בה הרשויות בינו לבין כל אדם אחר המחזיק ברישיון אמריקאי ושאינו פלסטיני. כתגובה לעתירה הודגש כי ההוראות הרלוונטיות חלות על

העותר באשר הוא תושב האיזור, וכי אזרחותו הנוספת אינה רלוונטית להפעלת הסמכות דן. העתירה מתנהלת בימים אלו.

ג. שמורות טבע ופארקים

בג"ץ 10295/07 המשלחת הרוסית של הכנסייה האורתודוקסית הרוסית נ' מפקד כוחות צה"ל באיו"ש ואח' : מדובר בעתירה שהוגשה ע"י נציגות הכנסייה האורתודוקסית הרוסית, להורות לרשויות האזור להימנע מלגבות דמי כניסה לשמורת הטבע עין פרת (ב"ואדי קלט") ממבקרי ופוקדי המנזר "חריטון" המצוי בבעלות הכנסייה (להלן: "המנזר"), בתחומי שמורת הטבע. העתירה מפרטת אף דרישות נוספות של הכנסייה, ובהן הימנעות מבדיקת הכבודה של אורחי המנזר. בימים אלו מתנהל משא ומתן בין העותרים לבין קמ"ט שמורת הטבע והגנים על מנת לפתור את המחלוקת בין הצדדים.

ד. הבאת והוצאת טובין, חקלאות

בג"ץ 7580/07 זייד נ' משרד החקלאות : עתירתו של מגדל עופות המתגורר במרחב התפר כנגד משרד החקלאות בישראל התוקפת את החלטת המשרד שלא להעניק רישיון ייבוא לביצים אותן הוא מבקש לשווק בתחומי ישראל. לטענתו, אין המדובר ביבוא כלל ועיקר (נוכח הסכם הביניים וחוקי הייסוס). בתשובה לעתירה פורט כי הסמכויות בעניין פיקוח חקלאי מסורות בידי הרש"פ, ומכאן שאין למשרד החקלאות סמכויות פיקוח על תוצרתו. ע"פ הסטנדרטים הקבועים בישראל, השאובים מאמנה בינ"ל בתחום, אין אפשרות לייבא תוצרת בע"ח משטחי הרש"פ שכן הם אינם עומדים בפיקוח בסטנדרט הנדרש (או פיקוח בכלל). העתירה מתנהלת בימים אלו.

ה. תביעות נזיקיות ואחריות הריבון

ת.א. 10215/08 פלורנס אלכסנדר נ' המועצה המקומית אפרתה נ' הממונה על הרכוש הממשלתי הנטוש במנהא"ז : הודעת צד ג' מטעם הנתבעות לפיה הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש באיו"ש נושא באחריות לכל חובה שעשויה להיפסק כנגד המועצה המקומית אפרתה בגין נזק שנגרם עקב מעידתה של התובעת נוכח פגם במדרכה בתחום הישוב. הנתבעות טוענות להיעדר יריבות על רקע העובדה שהבעלות בקרקע מסורה לממונה. אנו השבנו בכתב הגנה להודעה, והדגשנו כי לא קיימת כל חובת זהירות, מושגית או קונקרטי, של הממונה כלפי התרחשות הנזק, לא כל שכן על בסיס "בעלותו" בקרקע. עוד הדגשנו את התשתית המשפטית המבוססת לגבי אחריות המועצה המקומית לנזק, תשתית המבוססת על רציונאליים אשר בעליל אינם חלים על הממונה (אין הוא המונע היעיל, אין הוא הגורם המוסמך לפי דין לתחזק את מערך הכבישים וכיו"ב).

ת.א. 4364/06 אלקימרי נ' חברת החשמל והמינהל האזרחי : עניינה של התביעה הוא הצבת עמוד חשמל בחלקתו של התובע. בכתב התביעה נטען, כי הצבת העמוד בוצעה לפני עשרות שנים ע"י הנתבעים והליך ההצבה לא היה כדין. עוד נטען, כי התובע רכש את החלקה בה הוצב העמוד מיורשי בעלי החלקה הקודם בשנת 1992. התובע דורש פיצויים על אבדן הנאה מהחלקה עקב הצבת העמוד בסך של כ-1,200,000 ₪. התיק נקבע להוכחות. הוכנו תצהירי עדות ראשית של קמ"ט חשמל וממונה על הרכוש הנטוש ותע"צ של ר' לשכת התכנון במנהא"ז המראים, כי העמוד הוצב כדין במקרקעין, שעה שנוהלו ע"י הממונה על הרכוש הממשלתי והנטוש, וכי טענות נוספות בכתב התביעה הם חסרי יסוד. כן נטענת בתקפות טענת התיישנות הברורה מאליה, שכן העילה נולדה בשנות ה'70.

**חלק ז -
הדרכה ופיקוח משפטי**

סיכום שנת 2008 – ביה"ס למשפט צבאי

1. כללי

בית הספר למשפט צבאי הוא המרכז המקצועי בצה"ל להדרכה ולמחקר בתחום המשפט הצבאי, מטעם הפרקליטות הצבאית. בית הספר אמון בלעדית על הכשרות משפטיות לכלל הצבא.

סגל בית הספר פועל בשיתוף פעולה עם גורמים צבאיים ואחרים, מתוך יוזמה וחתירה משותפת להגשמת יעדי ההדרכה בתחום המשפט הצבאי, ובעיקר - הטמעת המשפט הצבאי ועקרונות שלטון החוק בקרב המפקדים והחיילים.

שנת 2008 התאפיינה בעשייה רבה בכל תחומי עיסוקו של ביה"ס למשפט, אשר חרט על דגלו, בתוכנית העבודה לשנת 2008, להרחיב את היקף הקורסים, ימי העיון וההשתלמויות עבור קציני צה"ל בכלל וקציני הפרקליטות בפרט, ולפרסם מידע משפטי רב בתחומים שונים, ובכך - לפעול להנחלת שלטון החוק וערכי משפט וצדק בצה"ל.

שנת 2008 התאפיינה גם בחיזוק מעמדו של ביה"ס כגוף ההדרכה הבלעדי של הפרקליטות הצבאית וכמוקד הידע המשפטי בתחומי עיסוקו, ובחיזוק הקשר עם גופי הפרקליטות השונים.

בנוסף, התאפיינה שנת 2008 בבחינה ארגונית של ביה"ס במסגרתה גובשו חזון, ייעוד והערכים המנחים ביחידה, נכתבה תפיסת ההדרכה והוחלט על שינוי המבנה הארגוני כמפורט להלן. במסגרת השינוי, נוסף תחום פיתוח הדרכה של סגל ביה"ס, אשר יבוצע בנוסף לתפקיד, על ידי אחד הקצינים.

כן גובש אוגדן נהלים הכולל את כל הנהלים הרלוונטיים לעיסוקי הליבה של ביה"ס.

בנוסף, הושלמה ההערכות המלאה לרפורמה בדין המשמעתי, שנכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2009, ונבנה אתר חדש בצה"לני"ט אשר, בין היתר, ניתן באמצעותו לקבל ייעוץ מקוון בדין משמעתי ולהירשם להשתלמויות דין משמעתי, המהוות תנאי לקבלת דרגת סרן עד אל"ם.

מבנה ביה"ס:

בעקבות בחינת המבנה הארגוני, הוחלט, כמפורט להלן, כי לביה"ס יהיו שתי מגמות ומדור:

1. מגמת הדין הפלילי - המגמה הפלילית, הטמיעה לתוכה את מדור חנינות ועיון בעונש, ומעתה כוללת שני עיסוקים עיקריים: הדרכות בתחום המשפט הצבאי הפלילי, ובחינת בקשות לחנינות ועיון בעונש.
2. מגמת הדין הבין-לאומי והאזרחי - המגמה לדין בין-לאומי הטמיעה בתוכה את המגמה האזרחית על כלל עיסוקיה.
3. מדור הדין המשמעתי.

2. הדרכה בשנת העבודה 2008

בשנת 2008 נרשם גידול של כ- 14% במספר ההרצאות ושל כ-118% במספר הלומדים אל מול שנת 2007. סה"כ הועברו בשנת 2008 כ-1000 הרצאות לכ-19,000 קצינים, נגדים, חיילים ואזרחים. בשנת 2008 התקיימו כלל הקורסים וההשתלמויות שתוכננו בגרף ההכשרה, וכן קורסים והשתלמויות נוספים כמפורט להלן:

א. קורסים והשתלמויות בתחומים משפטיים:

עבור קציני הפרקליטות הצבאית:

1. קורס קמ"שים סדיר - שמונה שבועות: הקורס מהווה את ההשלמה החיילית של קציני הפרקליטות הצבאית, בו ניתנים כלים לעבודה משפטית בכלל גופי הפרקליטות ונלמדים דיני הצבא בתחומי המשפט הפלילי, המשפט האזרחי והמשפט הביני"ל. השנה התקיים מחזור כ"ג של הקורס.
2. קורס קמ"שים מתקדם - שלושה שבועות: מטרת הקורס ליתן בידי קציני הפרקליטות, המצויים במהלך או לקראת תפקיד פיקודי ראשון, כלים ניהוליים ופיקודיים, כמו גם העשרה משפטית ותכנים של הכרת צה"ל. בשנה זו התקיים המחזור השמיני של הקורס.
3. קורס מש"קי משפט- שישה שבועות: הקורס נועד להקנות כלים וידע משפטי לחיילי הפרקליטות הצבאית, העתידים להשתלב כפראליגלים בחוליות השונות, השנה התקיים מחזור ד' של הקורס.
4. השתלמות אנגלית: ההשתלמות נערכה בחלוקה לשתי קבוצות, בהתאם לרמת האנגלית של הקצינים. להשתלמות 15 מפגשים.
5. השתלמות הקלדה עיוורת: ההשתלמות, בת 18 שעות לימוד, מיועדת לקציני הפרקליטות ומטרתה ליתן בידיהם כלים לייעול העבודה - לימוד הקלדה עיוורת ברמה בסיסית. גם השנה, במהלך חודש יוני, התקיים מחזור אחד של ההשתלמות בהדרכתה של מפקדת קורס רשמות.
6. השתלמות תכנון ובנייה (42 שעות), מדובר בהשתלמות שמטרתה להקנות ידע נרחב בנושא התכנון והבנייה לקציני הפרקליטות וכן לקציני אג"ת העוסקים בתחום. מרצי ההשתלמות היו בכירי המומחים מהאקדמיה והצבא.
7. קורס גישור: הקורס מיועד לקצינים בכירים בפרקליטות הצבאית המעוניינים לרכוש כלים ומיומנויות של משא ומתן וגישור. הקורס מקנה למשתתפים תעודת מגשר.

עבור כלל הצבא:

1. קורס סמסטריאלי מבוא למשפט צבאי (פלילי ובין-לאומי) במכללה לפיקוד טקטי, מטעם אוניברסיטת חיפה.
2. קורס בדיני מלחמה לקציני חיל הים, מטעם אוניברסיטת חיפה.

3. הפרק המשפטי בהכשרות לחוקרי שבויים ;
4. קורס חוקרי תאונות דרכים- במסגרת הקורס הועבר פרק משפטי בן שבועיים, ובסיומו הסמכת פרקליט.
5. השתלמות קציני מצ"ח – השתלמות מיוחדת בת יומיים מרוכזים לצוערי קורס קציני מצ"ח.
6. קורס חוקרי מצ"ח - במסגרת הקורס הועבר פרק משפטי בן שבועיים, ובסיומו הסמכת פרקליט. בשנה זו התקיימו שלושה מחזורים של הקורס ;
7. קציני מ"צ- בשנה זו הועברו פרקים משפטיים בני שבוע במסגרת חמש השלמות קצונה לחיל המשטרה הצבאית. בסיום הפרקים התקיימה הסמכת פרקליט ;
8. קורס גובי אמרות עריקים- התקיימו השנה שני מחזורים של הקורס, ארבעה ימים כ"א, שמטרתו להכשיר שוטרים צבאיים הגובים אמרות עריקים. בסיום הקורס התקיימה הסמכת פרקליט ;
9. קורס רכזי מודיעין – השנה הועברה שני מחזורים בני יומיים כל אחד ;
10. קורס מצ"ח מתקדם – (חוקרי מצ"ח בדרגת רב"ט) במסגרתו הועבר יום הרצאות משפטיות מטעם ביה"ס.

עבור יבד"ץ ויבמ"ש :

קורס רשמות משפטיות – שני מחזורים של קורס רשמות (כשמונה שבועות)- הקורס נועד להכשיר חיילות כרשמות משפטיות, הקורס מקנה מיומנות גבוהה בהקלדה עיוורת, ובהבנת ההליכים המשפטיים, נוהלי העבודה המשפטית ותפקידה של הרשמת. השנה התקיימו שני מחזורים של הקורס ;

ב. הדרכות בדיני מלחמה, כללי התנהגות ותפיסה לוחמתית:

1. בניית תוכנית הכשרה עבור כלל משרתי צה"ל בנושא דיני מלחמה ומשפט הומניטרי.
2. הכנות והשתתפות בתחרות דיני מלחמה למכללות הצבאיות בסן רמו- זכייה ב-2 פרסים.
3. הפרק המשפטי בפו"ם ברק – 6 משכים.
4. השתלמויות בקורס מתשאלים קרביים – 3 משכים ל 4 קורסים בשנה.
5. תיאום וקישור – מש"קי תו"ק – 4 משכים, צוערים – 10 משכים.
6. הדרכות בקורסים שונים – (בה"ד 1, קורס מ"פ, מאבחנים ביטחוניים ומפקדי נקודות ביקורת, צוערי אב"כ, קורסי מודיעין, מערך השבויים, חוקרי שבויים, חוקרי שב"כ, מש"קי וצוערי דו"צ).

ג. הדרכות נוספות:

- א. הורחב היקף האוכלוסיות המקבלות הכשרה משפטית הנחוצה להן לצורך מילוי תפקידן כדן. במסגרת זו, פותחו תכנים לחוקרי שב"כ ותיקים ולחוקרי שבויים בחמ"ן (בתיאום עם יועמ"ש חמ"ן).
- ב. הדרכות בנושאים שונים בקורסים צבאיים השלמות חייליות וביחידות השונות כגון: הטרדה מינית, מערכת המשפט הצבאי, דיני סמים ודיני איכות הסביבה.

ד. ימי עיון:

עבור קציני הפרקליטות הצבאית:

במהלך שנת 2008 הועברו 16 ימי עיון:

1. יום עיון סייגים לאחריות פלילית ;
2. ימי כניסה לקבע ;
3. יום עיון ליועצים המשפטיים- ממשקי ייעוץ- תביעה *;
4. 3 ימי עיון למערך האופרטיבי ;
5. יום עיון הטיפול בעריקים ומשתמטים בראי חוק שירות בטחון ;
6. יום עיון תורת הטיעון והשכנוע ;
7. יום עיון דיני איכות הסביבה ;
8. 2 ימי עיון לתביעה בשטחים *;
9. יום עיון עבירות סמים: היבטים משפטיים, מעבדתיים ומודיעיניים *;
10. יום עיון דיני מכרזים *;
11. יום עיון הוועדה לעיון בעונש ;
12. יום עיון מוות שלא בפעילות מבצעית *.

* ימי עיון של הגופים בשיתוף ביה"ס.

עבור כלל צה"ל:

- א. יום עיון לחמ"ן "זכויות אע"צים ומשרתי קבע" ;
- ב. יום עיון ליועצים המשפטיים של השב"כ ;
- ג. השתלמויות בדין משמעתי – כמפורט בהמשך.

3. פרסומים ומחקרים

1. מידעונים – עד כה הופצו 10 מידעונים לכלל צה"ל בנושאים הבאים: התעללות בעציר, גניבה מפלסטינאים, הכנסת פועלים פלסטינים ללא בידוק ביטחוני, פרשת דהריה, סמים, סחר באמל"ח, התעללות בעציר בחטמ"ר שומרון, גניבה מתיירי תגלית, תקיפת קטינים פלסטינאים, תעבורה.

2. פלקטונים – הוכנו להפצה פלקטונים בנושאים הבאים: סמים, שימוש בלתי חוקי בנשק, ביזה, חיפוש בשטחים.
3. נמשכה העבודה על הגיליונות הבאים של כתב העת "משפט וצבא" בעברית וה-IDF L.R.
4. הופצו שני גיליונות של עלון משפטי למפקדים "משפט מפתח", לתפוצת סא"ל ומעלה.
5. נכתב פנקסון לטירון אשר יופץ לכלל הצבא, המכיל את עיקרי זכויות החייל.
6. עודכנה ערכת החירום (באתר ניהול הידע בחירום) והופצה לקציני הערים.
7. עודכנו מקראות לקורס קמ"שים, לקורסי משטרה צבאית ולמכללה לפיקוד טקטי.
8. הוכנה ערכת כללי התנהגות בשיתוף חיל החינוך, בשם "חינוחוק".
9. עודכן הספר "המשפט הפלילי בצה"ל".
10. נכתב ספר לימוד באנגלית – "דיני מלחמה ראשי פרקים".
11. נכתבו סקירות לאוניברסיטה המשודרת.
12. נערך הספר "פקודה בלתי חוקית בעליל", קמ"ש (מיל') זיו בורר.
13. גובשה תוכנית מחקר, לשנת 2009.

4. מנהלת התרגילים

השתתפות בעשרה תרגילים פיקודיים וכלל צה"ליים הכוללת הכנה (של כשבועיים), השתתפות בתרגיל, ובכלל זה, הכנת והזרמת תרחישים משפטיים למפקדים וליועצים המשפטיים, ותחקור בסופו.

5. פעילות מדור הדין המשמעתי

מדור הדין המשמעתי עוסק בפיקוח על הדין המשמעתי בצבא, ומסייע לפצ"ר ולסגנו בהפעלת סמכויותיהם לפי חוק השיפוט הצבאי לביטול או לשינוי פסקי דין משמעתיים, בהם נפלו פגמים.

1. במרכזה של שנת העבודה 2008 עמדה ההיערכות לרפורמה בדין המשמעתי, אשר צפויה להיכנס לתוקף בתאריך 1 בינואר 2009. במסגרת ההיערכות בוצעו, בין השאר, הפעולות הבאות:
 - א. הוכנה מהדורה חדשה של חוברת "השיפוט בדין המשמעתי" המותאמת לרפורמה.
 - ב. עודכנו והותאמו לרפורמה כלל מערכי השיעור בנושא הדין המשמעתי, לקציני שיפוט ולגורמים נוספים.

- ג. הוכנו טופס 630 וטופס ערר חדשים, המותאמים לרפורמה.
- ד. עודכן מאגר השאלות במבחני הדין המשמעותי, כך שיותאם לרפורמה.
- ה. הוכנו אגרות ומידעונים בנושא הרפורמה.
- ו. עודכנה לומדת הדין המשמעותי ופותר ה"דמשומט" – תוכנה אינטראקטיבית לבדיקת סמכויות השיפוט והענישה בכל מקרה בהתאם לדרגת הנאשם, קצין השיפוט והעבירה.
- ז. הועברו השתלמויות וימי עיון לשם הטמעה מוצלחת של הרפורמה לאוכלוסיות הבאות: קציני מפצ"ר (ובפרט יועמ"שים), קציני שלישות, נגדי משמעת וסגלי כליאה.
- ח. בוצעה עבודה בשיתוף מדור רשומת אכ"א, לשם עדכון מערכות הרשומת האישית והתאמתן לרפורמה.
- ט. עודכן אתר הצה"לנט של ביה"ס למשפט צבאי: פותח פורטל דמ"ש והועלו אליו החומרים הרלוונטיים לרפורמה בדמ"ש, לרבות החוברת והטפסים הרלוונטיים, וכן נערך קישור לייעוץ מקוון בדמ"ש ולרישום להשתלמויות.
2. פעילות תא הפיקוח:
- א. בשנת 2008 טיפל המדור ב- 1824 בקשות לבדיקת חוקיות הליכי דין משמעותי. ב- 446 מהפניות הוחלט על ביטול הפסק, ב- 628 מהפניות הוחלט להמיר את העונש ואילו ב- 750 הפניות הנותרות הוחלט שלא להתערב.
- ב. עודכנה מערכת המפ"ל באופן המאפשר הידוק הפיקוח אחר זמני הטיפול בפניות.
3. פעילות תא הייעוץ:
- א. בשנת 2008 טיפל המדור ב- 7610 פניות במסגרתן נתבקש יעוץ. האמור בפניות שהתקבלו מגורמים רבים כגון חיילים, מפקדים, בני משפחה, עורכי דין, קפ"ץ, נקח"ל ועוד.
- ב. המדור שקד על מתן מענה מהיר ואיכותי לפניות באמצעות הטלפון, הדוא"ל ואתר הצה"לנט.
- ג. גובשה אמנת שירות למדור, אך השימוש בה יבחן לאור הרפורמה.
- סה"כ טיפל מדור דמ"ש בכ- 10,000 פניות.
4. הדרכה:
- א. במהלך שנת 2008 תוקנה פ"מ 32.0214 – "מעבר מבחן בנושא דין משמעותי כתנאי לקידום בדרגות הקצונה". במסגרת התיקון, נקבעה חובת מעבר השתלמות ובוחן דמ"ש לקראת קבלת דרגות סרן, רס"ן, סא"ל ואל"ם. תיקון הפקודה הביא לעלייה חדה בהיקף השתלמויות הדין המשמעותי: במהלך שנת 2008 נערכו 39 ימי השתלמות לקצינים לקראת דרגת סרן ו-18 השתלמויות לקצינים לקראת דרגת סא"ל ואל"ם, בהן הוכשרו כ-2610 קציני שיפוט.

- ב. בחודשים אפריל ודצמבר 2008 נערכו השתלמויות לקצינים בכירים בדרגת אל"ם ומעלה בנושא שיפוט בדיון משמעתי בעבירות הטרדה מינית, בהתאם לפ"מ 33.0145.
- ג. הוטמע הליך הרישום להשתלמויות דמ"ש באמצעות אתר הצה"לנט ומערכת מפ"ל.
- ד. הועברו הרצאות והדרכות דמ"ש בכלל יחידות צה"ל.
- ה. הוכנה חוברת נהלים, המפרטת את אופן עריכתן של השתלמויות הדמ"ש.

6. מדור חנינות ועיון בעונש

1. המדור אמון על הטיפול מטעם הפרקליטות הצבאית בבקשות חנינה, הנוגעות להליכים שהתנהלו בבתי הדין הצבאיים ובבתי המשפט הצבאיים בעזה ובלוד. כן אמון המדור על הטיפול בבקשות להקלה בעונשם של חיילים שנשפטו בבתי הדין הצבאיים (בהתאם לסמכות הרמטכ"ל לפי סעיף 442 לחש"ץ), ושל אסירים ביטחוניים שנשפטו בבתי המשפט הצבאיים בעזה ובלוד. בשנה זו פעל המדור לקיצור משכי הטיפול בבקשות חנינה והקלה בעונש, בהתאם לתוכנית שגובשה במדור. בשנת 2008 טופלו 182 בקשות חנינה והקלה בעונש, לעומת 160 אשתקד.
2. עריכת ועדה לעיון בעונש על בסיס חודשי - הוועדה פועלת בהתאם לאמור בסעיפים 513-509 לחש"ץ ומוסמכת, ככלל, להפחית עד כדי מחצית מעונשי מאסר בפועל בני שנה ומעלה שהוטלו על חיילים בבתי הדין הצבאיים. רמ"ד חנינות משמש כמזכיר הוועדה. בשנת 2008, דנה הוועדה בעניינם של 51 אסירים.
3. ייעוץ משפטי לוועדות קח"ר - במהלך השנה התקיימו שתי וועדות בראשות הקח"ר, למחיקת רישום פלילי של חיילים מתקופת טרום גיוסם, אליהן עלו בשנת הדוח 30 חיילים.
4. השתתפות בעבודות מטה הרלוונטיות לעבודת המדור וביניהם: עמ"ט לתיקון הוראות החש"ץ העוסקות בוועדה לעיון בעונש; מרשם פלילי לתושבי השטחים; הפעלת נוהל "חנינות חגים".
5. ליווי העתירה לבג"ץ בעניינו של ואליד נמר דקה נ' הרמטכ"ל ע"י המדור (בג"ץ 4329/07); העותר הנו אסיר בטחוני אשר נדון למאסר עולם בבית המשפט הצבאי בלוד, בגין מעורבותו בחטיפתו ורציחתו של חייל צה"ל. בשנת הדוח הוחלט על מחיקת העתירה.
6. העברת הסמכות להענקת חנינות חגים לקמצי"ר, והוצאת הנחיות שוטפות להפעלת הנוהל החדש, בשיתוף עם יעח"ק.
7. חיזוק קשרי המדור עם גורמי חוץ וגיבוש נהלי עבודה משותפים- המחלקה המשפטית בלשכת נשיא המדינה ומחלקת החנינות במשרד המשפטים.

8. שילוב המדור בעשייה הבית ספרית והטמעתו במגמה הפלילית - המשך נטילת חלק בהדרכות המועברות בביה"ס ועריכת יום עיון בנושא "הוועדה לעיון בעונש".

7. פעילויות נוספות של ביה"ס

א. חיזוק הקשר עם גופי מפצ"ר:

1. הובלת עבודת מטה לכתיבת תו"ל היועץ - תפיסת התפקיד של היועץ המשפטי, מרכיבי התפקיד וכללי ההתנהלות המומלצים.
2. השתתפות בפורום ייעוץ ופורום קצינים במחלקות השונות.
3. ביצוע עבודת מחקר נקודתית עבור יועמ"ש איו"ש (מגבלות ענישה של קטינים).
4. שילוב קציני מפצ"ר בהרצאות ובימי עיון בביה"ס, לדוגמא:
 - שילוב תובעים וסנגורים בהרצאות לקורסי מ.צ וכן נציגים מכלל היחידות בקורס קמ"שים ומש"קי משפט.
 - הכשרת חקש"בים בשיתוף יועמ"ש חמ"ן.
 - קיום ימי עיון אופרטיביים המאורגנים בשיתוף עם דבל"א ומיועדים לתרגל את המערך האופרטיבי של הפרקליטות (בסדיר ומילואים) וכהכנה לתרגילים.

ב. קשרי החוץ של מפצ"ר

1. מתקיים קשר שוטף עם הפרקליטויות הצבאיות בחו"ל (בעיקר בארה"ב ובקנדה).
2. השתלמויות וקורסים בחו"ל (למעט דבל"א): השנה תואמו נסיעות של 9 קצינים ממפצ"ר לקורסים בחו"ל: לימודי תואר שני במשפט צבאי בבית הספר של צבא היבשה האמריקאי שרלוטסוויל ווירג'יניה (9 חודשים); חידושים במשפט הפלילי בשרלוטסוויל; דיני מלחמה ומשפט מבצעי בשרלוטסוויל; קורס בדיני חוזים בשרלוטסוויל; קורס בדיני פליטים במכון למשפט בינלאומי הומניטרי בסן רמו איטליה; קורס למפתחי ומתכנני מבצעים אוויריים במכון למשפט בינלאומי הומניטרי בסן רמו; קורס למפתחי ומתכנני מבצעים ימיים במכון למשפט בינלאומי הומניטרי בסן רמו; קורס בדיני מלחמה בג'נבה שוויץ; קורס אסטרטגי בושינגטון, ארה"ב.
3. הובלת כתיבת תוכנית נסיעות להשתלמויות בחו"ל של מפצ"ר, תוך התייעצות בכלל גופי מפצ"ר.

4. קשר עם גורמים זרים :
 - א. בקשות ממדינות רבות לקבלת הלומדות.
 - ב. מענה לפניות ושאלות מגורמים זרים.
5. הידוק קשרי עבודה עם ענף אירופה בקש"ח.

ג. פעילות פנימית בביה"ס :

1. גיבוש נהלים פנימיים
 - נכתבו נהלים, כגון : נוהל יום עיון, נוהל פיקוד על קורס בסיסי, נוהל פיקוד על קורסי מ.צ ונוהל עריכת הוועדה לעיון בעונש. נהלים אלו רלוונטיים לעיסוקי הליבה של ביה"ס והם גובשו לכדי אוגדן.
2. ארגון וסידור הספרייה.
3. עדכון תיקי יסוד.
4. משובים ותחקירים :
 - הטמעת תרבות הפקת לקחים וקיום תחקירים לקבלת משובים לאחר פעילויות בביה"ס.
5. פיתוח הדרכה :
 - א. קיום סדנת קאוצ'ינג לעו"ד.
 - ב. קיום שני אירועי למידה.
6. ליכוד חברתי וטיפוח כ"א :
 - גיבוש תוכנית חברתית שנתית.
7. קיום דיוני קצינים באופן עיתי.

ד. חיזוק הקשר עם העתודאים ועידוד עתודה :

1. כבכל שנה, נערך בבית הספר יום קליטה לעתודאים שחזרו לשירות ב-2008.
2. בחודשים יולי ואוגוסט נערכו שני כנסי עידוד עתודה בהשתתפות נציגי מפצ"ר, בטכניון חיפה ובבית החייל בת"א, בשיתוף עם היועצת הארגונית ואוכ"א.
3. מבצע 'שיווק לעידוד הרשמה לעתודה' נערך במהלך חודש אפריל.
4. שני ערבים עירוניים לעידוד עתודה בראשות ראשי הערים התקיימו במהלך חודש יוני.
5. השתתפות בעבודת מטה לעריכת מיונים מיוחדים למועמדים לעתודה במקצוע משפטים, ולהשתלבות כלל קציני מפצ"ר, המעוניינים לסייע בנושא, בהרצאות בבתי ספר תיכוניים.
6. בחודשים יולי ואוגוסט התקיימו שלושה ימי מיון למלש"בים שהגישו מועמדותם לעתודה האקדמית במקצוע המשפטים, בשיתוף עם היועצת הארגונית ואוכ"א. מדובר בפעילות שהתקיימה לראשונה לצורך מיון המלש"בים מחד, ועידוד ההצטרפות לעתודת המשפטים מאידך.

ה. ועדות

1. ארגון והשתתפות בוועדות לעיון בעונש.
2. השתתפות כחברים בוועדות סמים.
3. השתתפות כחברים בוועדות להעברת כלואים (ועדה 210).
4. ייעוץ משפטי לוועדות קח"ר למחיקת רישום פלילי של חיילים.

**חלק ח -
תחום ביקורת**

תחום ביקורת

1. כללי

תחום ביקורת הוקם בשלהי השנה שעברה במסגרת השינוי הארגוני בפרקליטות הצבאית. ייעודו של התחום הוא להביא לשיפור ולייעול תהליכי עבודה מקצועיים ביחידה ובכך לתרום לשיפור איכות פעולת הפרקליטות ותפקודה. תהליך הביקורת נועד, בין היתר, ליצור תמונה ברורה, כוללת ומעמיקה של פעילויות תתי - גופי הפרקליטות וליתן כלי אובייקטיבי בידיהם לבחינה עצמית, בתוך כך להתייעלות ולמיצוי כוח האדם העומד לרשותם. ראש תחום הביקורת משמש, למעשה, כמבקר הפנים של הפרקליטות הצבאית.

עיסוק מרכזי של התחום הוא, אם כן, קיום ביקורת שוטפת וקבועה אחר הכשירות, המוכנות והיעילות של הפרקליטות הצבאית. לשם כך, מהווה התחום יועץ מקצועי לפצ"ר ולסגנו בגיבוש תוכנית הביקורת הפנימית, ואף מהווה מנחה מקצועי לכלל מערכי הבקרה בפרקליטות הצבאית. עיסוק מרכזי נוסף עניינו תיאום וסנכרון כלל הביקורות החיצוניות לפרקליטות הצבאית וריכוז עבודת המטה לטיפול נאות בדו"חות ביקורת חיצוניים.

התחום מונה כיום שתי קצינות – ראש התחום ועוזרתה, ומטבע הדברים, נשען רבות על מערך אנשי מילואים, המשמשים כקציני ביקורת בביקורות השנתיות בגופים השונים.

2. בניית מודל הביקורת לתתי - הגופים

במהלך שנת העבודה 2008, עסקו קצינות התחום ביישום של החומר התיאורטי, הפרקטי והאקדמי אשר נלמד בשלבי ההקמה הראשוניים של התחום. בנוסף, נערכה סדרת פגישות עם מפקדים ובעלי תפקידים שונים בתתי הגופים של הפרקליטות. מראשית השנה, החלה עבודה לבניית מודל ביקורת לתתי - הגופים בפרקליטות, זאת בצוותים משותפים אשר מנו את קצינות תחום הביקורת ונציגי הגופים, בשירות סדיר ובשירות מילואים. צוותי העבודה נחשפו לעיקרי עבודת המבקר הפנימי, למדו את המבנה הפנימי של הגוף המבוקר, ודנו במודל הביקורת המתאים לכל תת גוף, תוך ניתוח של הקשיים והאתגרים הניהוליים והמקצועיים, הקיימים בגוף.

3. עריכת ביקורות שנתיות

מאמצע המחצית השנייה של שנת העבודה 2008 החל תחום הביקורת בעריכת ביקורת שנתיות, הלכה למעשה. במהלך השנה בוצעו ארבע ביקורות שנתיות: שתיים מהן בגופי ייעוץ (יועמ"ש איו"ש ודבל"א) ושתיים בגופים שעיסוקם התחום הפילי (פרקליטות איו"ש ופרקליטות המרכז וחה"א). הביקורות התבססו על המודלים, אשר עוצבו בצוותים המשותפים, ונערכו במתכונת "פיילוט", כך שלאחר הליך של הפקת לקחים יגובשו המודלים הסופיים לביקורות בגופים.

4. ליווי ותחקור המערך האופרטיבי

במהלך שנת העבודה 2008 ליווה תחום הביקורת את העשייה במערך הייעוץ האופרטיבי של מפצ"ר בחירום. במסגרת זו, תחקר תחום הביקורת את התרגילים המטכ"ליים שהתקיימו במהלך שנת העבודה, פרסם את מסקנותיו, והמשיך ללוות את תהליך יישום ההמלצות, שקיים סגן הפצ"ר. כחלק מליווי המערך האופרטיבי, ייצגה רת"ח ביקורת את הפרקליטות הצבאית בתחקור התרגילים המטכ"ליים במחלקת תוה"ד.

5. תיאום וסנכרון כלל הדו"חות והביקורות הנוגעים לפרקליטות הצבאית

במהלך שנת 2008 הועברו להתייחסות הפרקליטות חמישה עשר דו"חות של מבקר המדינה ומבקר מערכת הביטחון. תחום ביקורת ריכז את מתן מענה הפרקליטות הצבאית לדו"חות, בשלבים השונים שמן הוצאת הטיוטה הראשונית ועד לתוכנית הטיפול של צה"ל בממצאי הדו"חות. לשם כך, מקיים תחום הביקורת קשר שוטף וקבוע עם מחלקת הבקרה שבלשכת סגן הרמטכ"ל.

**חלק ט -
מדור האינטרנט, הפניות והמידע**

מדור אינטרנט, פניות ומידע (אפ"ם)

1. כללי

מדור אפ"ם הוקם בשנה שעברה במסגרת השינוי הארגוני בפרקליטות הצבאית. ייעודו של המדור הוא מיצוב הפרקליטות בתודעת הציבור כארגון אמין ומקצועי. משימתו המרכזית הינה הסברה משפטית של צה"ל מול קהלי יעד שונים וחיזוק הקשר בין הפרקליטות הצבאית לבין גורמים מחוץ לצה"ל – אזרחים בארץ ובחו"ל, ארגונים בינלאומיים, ארגוני זכויות אדם, מועמדים לשירות ביטחון, משפחות חיילים וכיו"ב. הקמת המדור מבטאת את החשיבות הרבה שבעיסוק בהסברה משפטית ובהפצת ידע משפטי בתחומי הפרקליטות הצבאית.

2. פניות

מדור אפ"ם מרכז את הטיפול בפניות המגוונות המופנות לפרקליטות הצבאית. בשנת 2008 טיפל המדור בעשרות פניות של גורמים שונים ובהם חיילים בשירות חובה ובשירות מילואים, אנשי קבע, ארגוני זכויות אדם, עו"ד, דובר צה"ל, קפ"צ ועוד. בנוסף ריכז המדור את המענה לדוחות של ארגוני זכויות אדם, פניות על פי חוק חופש המידע ועוד. מדור אפ"ם מרכז את הטיפול בפניות הן בפן המהותי והן בבחינת שימור הידע הנצבר בתחום זה.

3. אתר אינטרנט

ברבעון הראשון של שנת 2009, יושק אתר האינטרנט האזרחי החדש של הפרקליטות הצבאית. האתר החדש יקום הן בגרסה עברית והן בגרסה אנגלית. במסגרת ההכנות לקראת השקת האתר, הוקם מערך קציני מידע אשר מטרתו העברת עדכונים שוטפים בנושאי אקטואליים שונים, לצורך עדכון יום-יומי של האתר. בנוסף, אתר האינטרנט של הפרקליטות עתיד לכלול מערכת פניות אשר תאפשר פניה ישירה לפרקליטות דרך אתר האינטרנט. זאת ועוד, באתר הפרקליטות יפורסמו חקיקה ופסקי דין צבאיים, לרבות תחיקת הביטחון באזור יהודה ושומרון (חברות "קמצי" – קובץ מנשרים צווים ומינויים).

4. דוברות משפטית

מדור אפ"ם אמון על הקשר בין הפרקליטות הצבאית ובין דובר צה"ל. במהלך השנה שימש המדור כיועץ התוכן בסוגיות המשפטיות אשר

מופנות לדובר צה"ל מכלי התקשורת השונים, הן בשגרה והן בחירום. במסגרת מבצע "עופרת יצוקה", דובר צה"ל, בשיתוף פעולה עם מדור אפ"ם ומחלקת הדין הבינלאומי, פרסם את עמדת צה"ל באשר לסוגיות משפטיות שהתעוררו במהלך המבצע ובכך סייע גם לחזית המשפטית בלחימה.

**חלק י -
ארגון וכוח-אדם**

ענף ארגון וכ"א סיכום שנה"ע 2008

1. כללי

- א. ענף ארגון וכ"א נושא באחריות המטה במערך הפרקליטות הצבאית לנושאי ארגון ותקינה, מנהל כ"א, טיפול בפרט, חינוך, כוננות ואבטחה, ניהול, תחזוקה, בינוי, רכב, ארגון אירועים וכן ניהול תקציב רכישות וקופת הקפה.
- ב. הענף מונה שבעה קציני מטה (רע"ן אוכ"א, רמ"ד ארגון וניהול, קל"ג, שלישה, ק. קישור וכ"מ, ק. סגל וכ"ס וק. ת"ש וחינוך).

2. אירועים, כנסים ופעילויות חינוך

במהלך שנה"ע 2008 סייע הענף לגופי הפרקליטות השונים בעריכת טיולים: ארגון טיול בן יומיים לאילת ולצפון הארץ, אפשר את שיתופם של חיילי הפרקליטות וקציניה בחובה בפעילות "תרבות יום א'", וכן המשיך את מסורת יום הספורט בפרקליטות, התקיים סיור קצינים ביולי ונערך יום עיון ביד ושם בסימן שואה ומשפט ללשכות, דבלי"א וסנגוריה ויום נוסף לתביעה. התקיים יום עיון בערב יום השואה בבית הזיכרון לשואה ולגבורה באריאל וסיור סליחות בערב יום כיפור לספ"כ. באפריל ובספטמבר התקיימו טקסי דרגות ומצטיינים, לאנשי הפרקליטות, הן בשירות סדיר והן במילואים, בטקס שהתקיים בספטמבר צויין גם סיום קורס קמ"שים סדיר.

3. תחומי ת"ש ופרט

- א. במהלך שנת 2008 טופלו 421 בקשות ת"ש חובה ו- 68 בקשות קבע.
- ב. במפצ"ר 2% (5) חיילים וקצינים בודדים. נערכו שני מפגשים לרגל החגים, בפסח בראשות הפצ"ר ובראש השנה בראשות מפקדי החוליות, בהם חולקו תווי שי ומתנות מטעם היחידה לחיילים.
- ג. במפצ"ר ישנם 2% (6) חיילים אשר זכאים להקלות בתנאי שירות.
- ד. 12% (33) מתוך אוכלוסיית החיילים והקצינים בחובה הגישו בקשות לסיוע כלכלי של האגודה למען החייל.
- ה. הלנות- הוגשו 37% (99) בקשות להלנה מטעמי מרחק.
- ו. 11% מאוכלוסיית חיילי וקציני החובה משתייכים לאוכלוסיה מיוחדת.

4. תחום מנהלת כ"א מילואים

- א. בשנה"ע 2008 נוצלו 91.6% ימ"מ מתוך הקצאה ראשונית של 100% רוב הימ"מ נוצל למטרות סיוע משפטי בשטחים ובחוליות התביעה.
- ב. טופלו זימוני אנשי מילואים עפ"י שבצ"ק החירום לטובת התרגילים ("אבני אש", "שילוב זרועות" וכ"ו) באוגדות ובצה"ל.
- ג. בשנה"ע 2008 התבצע פרויקט גריעת נהגים ממצבות מפצ"ר ואושרו לגריעה 115 נהגים.
- ד. בדצמבר 2008 ייגרעו לפטור בסה"כ 145 אנשי מילואים, ויסיימו את התנדבותם 6 אנשי מילואים.
- ה. טופלו בשוטף בקשות מעבר לשירות מילואים במפצ"ר.
- ו. טופלו בשוטף בקשות פרט (הזנות השכלה, מינויים, טופס 55, טופס 58).
- ז. אושרו דרגות סרן לכל מערך הייעוץ האופרטיבי בהתאם לקריטריונים שהופצו ע"י עתכ"א מילואים.

5. תחום הארגון והתקינה

- א. קובעו 10 תקני סרן (הלוואות גישור).
- ב. אושרו 10 תקני סרן.
- ג. אושרו תקן רס"ן לטובת פרקליטות איו"ש.

6. תחום מנהלת כ"א סדיר

- א. נקלטו 30 עתודאים חדשים (באפריל וביוני '08)
- ב. נערך דירוג תקופתי לקצינים (מרץ '08)
- ג. השתתפו 24 קצינים במשלחות "עדים במדים" + 2 אל"מים כמפקדי צוותים.

7. תחום הלוגיסטיקה והבינוי

- א. מתן אמצעים לוגיסטיים ומענה מיטבי לפעילות השוטפת של היחידה.
- ב. רכש ציוד ומיכון משרדי, חומרי ניקיון, ריהוט, צורכה ושונות וניפוק לכלל יחידות הפרקליטות.
- ג. התנעת מהלך למעבר פרקליטות עריקים למפקדת מיטב תל- השומר (צפי מעבר בתחילת 2009).

- ד. דיונים ראשוניים בנושא שיווק צריפין ומעבר ביה"ס למשפט למתחם חלופי.
- ה. המשך אפיון ומעקב למימוש פרויקט הקריה המשפטית (בהקפאה לעת עתה, עד למציאת מקור תקציבי ושיווק צריפין).
- ו. טיפול כללי באחזקת מבנים, מפגעים ביטחוניים, חשמל, אינסטלציה, רענון מזגנים וביצוע משימות בינוי שונות.
- ז. שיפוץ משרדים בפרקליטות דרום ומז"י.
- ח. הצבת יביל מגורים/ משרדים בתביעה שומרון (מבנה משותף למפצ"ר ויבמ"ש).
- כ. כון להיום, החטיבה המרחבית אינה מאשרת שימוש במבנה עקב בעיה ביטחונית.
- ט. דיגום מכולה והסבתה לחדר ארכיון בפרקליטות איו"ש.
- י. התנעת הריסת צריף דמ"ש לשעבר במתחם הקריה והקמת מבנה משרדים תחתיו- אושר ע"י סגן הרמטכ"ל.
- יא. צביעה כללית וטיפול בקירות לחים ומתפוררים במשרדי הסגוריה המחוזית.
- יב. פתיחת פרויקט והעברת תקציב לתוספת מבנים ביועמ"ש איו"ש.
- יג. פתיחת פרויקט להריסת יביל משרדים בסגוריה דרום ומז"י והצבת יביל משרדים חדש תחתיו.
- יד. פתיחת פרויקט והעברת תקציב להעברת משרדי הסגוריה בצפון למתחם חלופי במחנה.
- טו. התנעת הריסת צריף פרקליטות צפון והצבת 2 יבילים תחתיו.

8. תחום הארגון והניהול

משמעת:

- 1) רמת המשמעת ביחידה עדיין טעונה שיפור.
- 2) כנסי נהגים מבוצעים אחת לחודש ובהם משתתפים כלל נהגי הפרקליטות.
- 3) בוצע כנס חורף בחודש דצמבר ובו הודגשו נושאי הבטיחות והמשמעת (בהשתתפות כלל החיילים והקצינים בחובה), יוהלן והשילוב הראוי.

רכב:

- א. בוצעו רענונים לכלי רכב ישנים וכמו כן צומצמו הפערים בהתאם לתקינה החדשה.
- ב. סה"כ נופקו ל- 96% מהרס"נים רכבי ליסינג.
- ג. תקציב ההובלות והמזון נוצל בהתאם למשימות תוך כדי פיקוח ובקרה של רמ"ד הניהול.

**חלק יא -
תחום מחשוב ומידע משפטי**

תחום מחשוב ומידע משפטי

1. תפקידי התחום

- א. מיצוב הפרקליטות הצבאית בחזית מערכות המידע והידע בסביבת התקשוב הצבאית והאזרחית.
- ב. להוות גוף מוביל ברמת השירות המקצועי הניתן ליחידות, בבסיסהן, ולשאוף לשפרו כארגון לומד ומשמר ידע בצורה מתמדת, תוך שילוב כלים טכנולוגיים מתקדמים.
- ג. מיצוב הפרקליטות הצבאית כגוף משפטי מקצועי, מוביל בתחומו, בארץ ובעולם, דרך פרסום ודוברות באינטרנט ובצה"לנט.
- ד. זיהוי הזדמנויות טכנולוגיות מתקדמות בסביבה המשפטית והתקשובית בצבא ומחוצה לו, על מנת לשפר ולייעל את השירות הניתן לכלל הלקוחות, ולתמוך בכל שלבי המערכת.
- ה. איסוף, ניתוח והפקת המידע הנדרש ממערכות המחשוב, והפצתו לגורמים המתאימים.

2. שנה"ע 2008 – מאפיינים מרכזיים

- ו. בשנה זו הושם דגש עיקרי על השלמת המעטפת התקשובית לחירום, לדרגי המטה השונים והמערך הנפרש.
- נמשך פיתוח המערכות המיכוניות של הפרקליטות בהתאם לתר"ש שהוצג ב- 2006 (ר' בהמשך).
- ניהול ידע וניהול משימות - מונה מוביל אג"מי, נמצא בשלבי איסוף תובנות ולמידה.
- המשיך התהליך למיצוב הפרקליטות בכלל, אופיינו והוקמו אתרי ניהול ידע למשימות ייעודיות ובראי היערכות לחירום.
- ניתן דגש רב לנושא בטחון המידע, הוגברה המודעות והאכיפה, בעקבות ביקורת הבמ"ס ב-2007.

בתחום השירות והתמיכה, המשיך התחום בפעילות השגרה, בכוונה לממש מדיניות בחינה ומדדים כדי לוודא מגמת שיפור מתמדת, תוך שימת הלקוח במקום הראשון. סוכמה אמנת שירות בין מפצ"ר וממר"ם על המשמעויות הגלומות בכך. כל זאת נעשה תחת מצוקה קשה של כ"א.

בתחום הפרסומים ורכש הספרות בוצעה הפעילות לפי התכנון ובהתאם לצרכי היחידה.

3. משימות שנה"ע 2008

סיכום משימות עיקריות בשנה"ע 2008, ביניהן:

א. העלאת רמת השירות והידוק הקשר עם הלקוחות

- (1) בוצעו ביקורים יזומים בחוליות הפרקליטות.
 - (2) מבוצעת בחינה מתמדת והתאמה אופטימאלית של חלוקת המשאבים בשוטף.
 - (3) שאיפה מתמדת לשיפור רמת השירות ע"י שיפור הידע והתבססות על כלים – חפיפה מובנית ומקצועית לחייל החדש, הוצאת חיילים לקורסים ושיתופם בהשתלמויות מקצועיות.
- ב. שיפור הבמ"ם**

- (1) בוצעו ביקורות יזומות.
 - (2) נבנה דו"ח עיתי חודשי המרכז את כלל ממצאי הביקורות שנמצאו באותו החודש ומופץ לבע"ת.
 - (3) הקפדה על יציאה לקורסי עמדות שער.
 - (4) הופקו לקחים לביקורת 2007 ויושמו במהלך שנה"ע 2008.
 - (5) הטמעת כרטיסי "מפלי בזלת" במפקדת הפרקליטות.
- ג. שדרוג תשתית שרתים ותקשורת**

- (1) שודרגה הרשת בקסטינה.
 - (2) עובו תשתיות הטלפוניה במתחם עופר.
 - (3) גיבוש דמ"צ תקשובי ליועמ"ש איו"ש במתחם החדש נמצא בהליכי ביצוע.
- ד. זיכרון ארגוני, שולחן עבודה גנרי**

- (1) שדרוג ערי הידע הייעודיים לגופי הפרקליטות בתהליכי סיום.
- (2) מיסוד המענה האו"שי והתקשובי לטובת מוקד הפניות.

ה. מיצוי ופיתוח המרכיב האנושי

- (1) הוכן פק"א, מטרתו- תקנון כ"א בהתאם לצרכי היחידה.
- (2) יציאת חיילי מחשוב לקורסים והכשרות מקצועיות באופן שוטף.
- (3) הועברו פעילויות חינוך בשוטף.
- (4) נוצלו ימי מילי לצורך תמיכה במערכות.
- (5) אוי"ש תקן ק. פרסומים.
- (6) פער באיו"ש רמ"ד תפעול.

ו. שיווק הפרקליטות באינטרנט ובצה"ל

- (1) בניית אתר אינטרנט חדיש, דינאמי ואטרקטיבי כולל ממשק בשפה האנגלית והשקתו. נמצא בהליכי בנייה ואיסוף נתונים.
- (2) תחזוקה ועדכון של אתרי הפרקליטות הקיימים בצה"ל ובאינטרנט מבוצע בשוטף.

ז. מעבר לעבודה בסביבת hosting

- (1) שרתים מקומיים אוחדו לשרת מרכזי אחד (שרת ח"י ותעבורה) פער נותר: יועמ"ש איו"ש, עופר וסאלם.
- (2) ליווי מעבר יועמ"ש ח"א לכנרית.

ח. חירום

- (1) גובש ותורגל פק"ל חירום תקשובי.

ט. מערכת מפ"ץ

- (1) אופיינה והוטמעה גרסא 4.3, התאמות לשינוי הארגוני.
- (2) בוצע שדרוג תשתיתי למערכות מפ"ץ תביעה וסנגוריה.
- (3) גרסא 5.0, גרסת הממשקים, אופיינה ונמצאת בשלבי פיתוח.

י. מערכת מגן צדק

- (1) הושלמה גרסת DRP והשדרוג התשתיתי.
- (2) גזברות- הוטמע שלב ב' בניצוחם של פרקליט איו"ש ונשיא יבמ"ש.
- (3) הסבת NET. וריכוז המסמכים ע"ג שרת מרכזי בממ"ר מתבצע בימים אלו. צפי הפעלת הגרסא ינואר 2009.

יא. מערכת מפ"ל

- (1) איפיון וקליטת מערכת מפ"ל במדור אפ"ם.
 - (2) גרסא 8.2, הכוללת את כלל השינויים שהוצפו ע"י משתמשי המערכת, הוטמעה בקרב המשתמשים.
- יב. שיפור השליטה במשק המחשבים

- (1) לכל אורך השנה נאסף ציוד מיושן שאינו בשימוש מהאתרים.
- (2) בוצעה גריטת ציוד ישן.
- (3) בנוסף, בוצעה ספירה כוללת של כל היחידה, חידוש חתימות וסגירת פערים בנושא הרשומת.

יג. תקשורת אישית

- (1) שדרוג מכשירי המירס- בוצע שדרוג הדרגתי לבע"ת. בעלי דרגות תא"ל, אל"ם וסא"ל- שודרג. היערכות לשדרוג קבע מובהק במהלך שני"ע 2009.

4. פרסומים, ספרות משפטית

א. מדור פרסומים עסק בהפקות והוצאה לאור של פרסומי הפרקליטות הבאים בשיתוף עם גופי מפצ"ר השונים:

- (1) הפקות- הדוח השנתי של הפרקליטות הצבאית לשנת 2008, "משפט וצבא", מקראה לקורס מש"קי ומזכירי משפט.
- (2) הכנת והפקת פרסומים לקראת ביקורי בכירים ואירועי מפצ"ר.
- (3) רכש תשורות לאירועים, ע"פ בקשה.

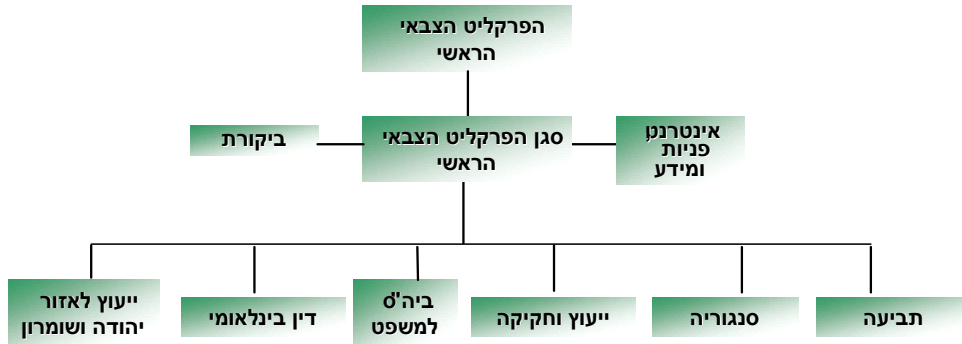
ב. רכישת ספרות מקצועית ותוכנות ייעודיות

במהלך השנה נרכשו כתבי עת וספרות מקצועית עבור הספרייה המשפטית, הספריות בחוליות ועבור ספריית בית הספר למשפט צבאי.

**חלק יב -
נספחים**

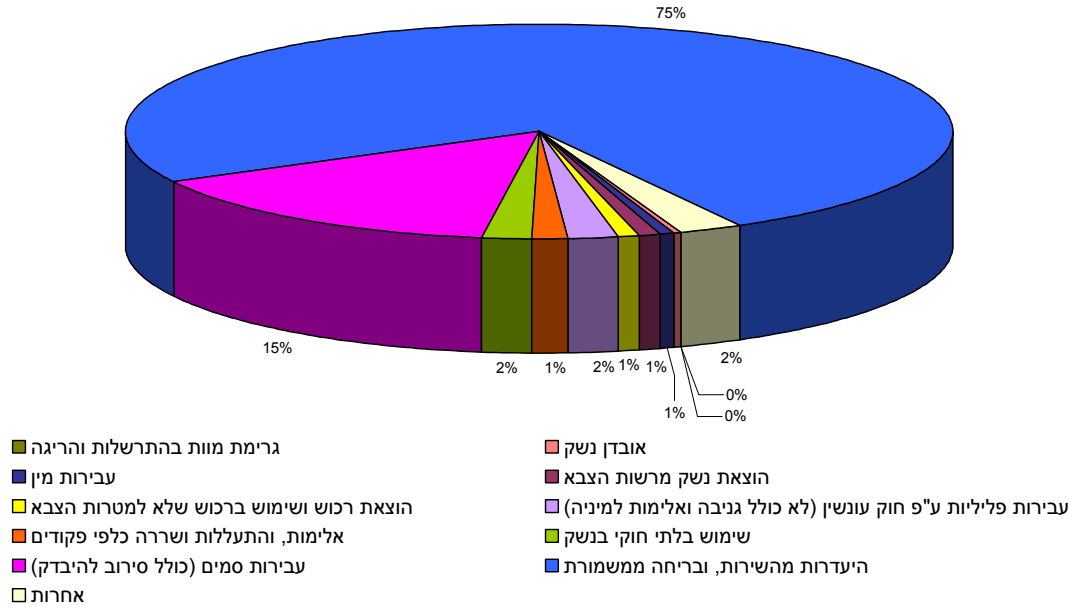
נספח א'

מבנה הפרקליטות הצבאית לאחר השינוי הארגוני

נספח ב'

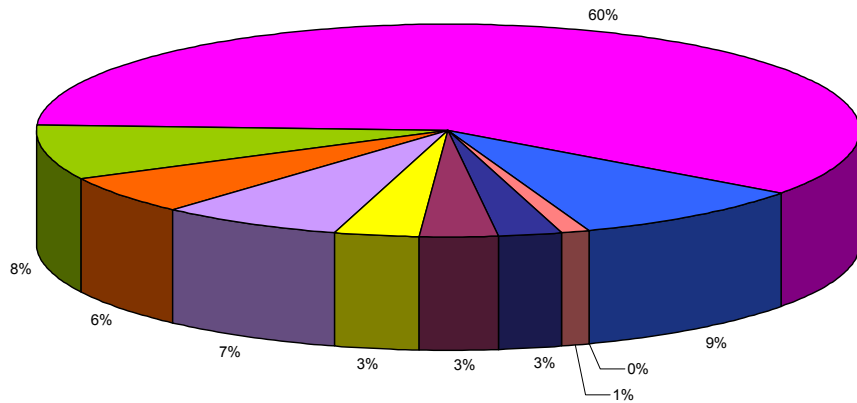
התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית - 2008
(ללא עבירות תעבורה)

נספח ג'

התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית – 2008

(ללא עבירות תעבורה והיעדרות משירות)

■ גרימת מוות בהתרשלות והריגה	■ אובדן נשק
■ עבירות מין	■ הוצאת נשק מרשות הצבא
■ הוצאת רכוש ושימוש ברכוש שלא למטרות הצבא	■ עבירות פליליות ע"פ חוק עונשין (לא כולל גניבה ואלימות למיניה)
■ אלימות, והתעללות ושררה כלפי פקודים	■ שימוש בלתי חוקי בנשק
■ עבירות סמים (כולל סירוב להיבדק)	■ אחרות

נספח ד'

התפלגות כתבי אישום לפי עבירה עיקרית

(השוואה בין השנים 2007-2008)

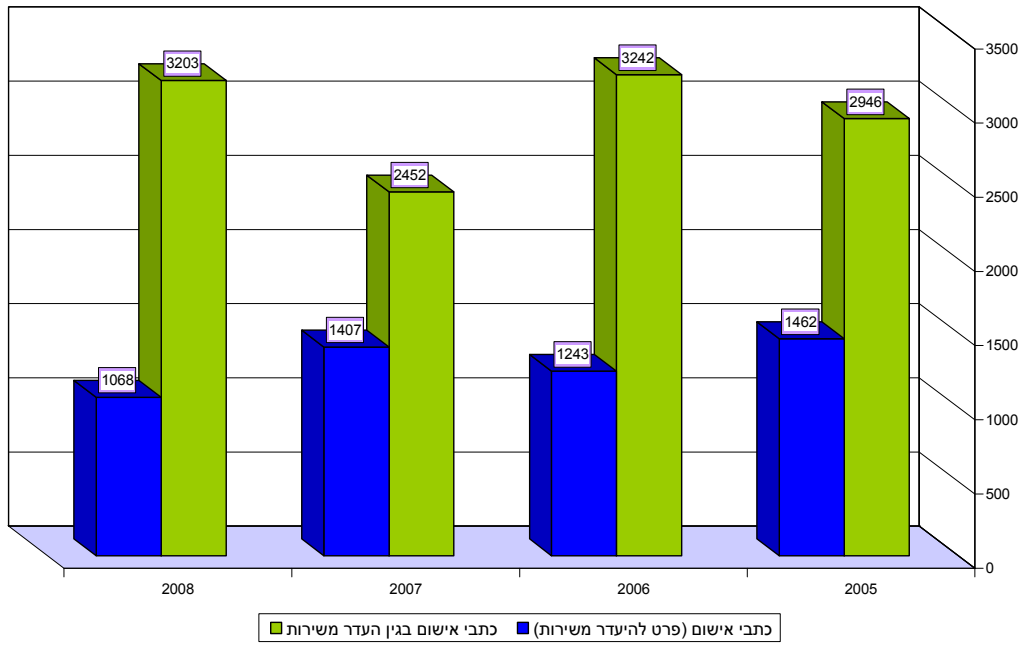
מגמה באחוזים	מספר סעיפי אישום		עבירה
	2008	2007	
-100.00%	0	5	גרימת מוות בהתרשלות
21.74%	28	23	עבירות מין
-13.51%	32	37	הוצאת נשק מרשות הצבא
0.00%	11	11	אובדן נשק
-38.60%	35	57	הוצאת רכוש, שימוש ברכוש שלא למטרות הצבא והתרשלות
39.06%	89	64	שימוש בלתי חוקי בנשק
22.45%	60	49	אלימות, התעללות ושררה כלפי פקודים
-0.31%	633	635	סמים
30.63%	3203	2452	עריקות, העדר מן השרות, בריחה ממשמורת
-14.13%	79	92	עבירות פליליות ע"פ חוק העונשין
-42.94%	101	177	אחרות
10.68%	4271	3859	סה"כ

כתבי אישום בבתי הדין הצבאיים לתעבורה

(השוואה בין השנים 2007-2008)

מגמה באחוזים	מספר כתבי אישום		עבירה
	2008	2007	
-33.66%	2322	3500	תעבורה

נספח ה'
סך כתבי אישום
השוואה רב שנתית 2008-2005

נספח ו'

ערעורים על בית דין צבאי מחוזי ומיוחד שהסתיימו

(השוואה בין השנים 2006-2008)

הנתונים מתייחסים לערעורים שנדונו בשנת העבודה
(בשונה מנתון המתייחס לערעורים שהוגשו בשנת העבודה)

2008				2007				2006			מגיש הערעור
חזרה לדיון מחדש	נדחה*	נתקבל	סה"כ	חזרה לדיון מחדש	נדחה*	נתקבל	סה"כ	נדחה	נתקבל	סה"כ	
13	10	43	66	1	14	21	36	20	37	57	תביעה
16	32	45	93	2	23	56	81	28	69	97	סגוריה

* קטגוריית ערעורים שנדחו
כוללת בתוכה ערעורים בהם
חזרו הצדדים מהערעור

ערעורים על בית דין צבאי לתעבורה שהסתיימו

(השוואה בין השנים 2006-2008)

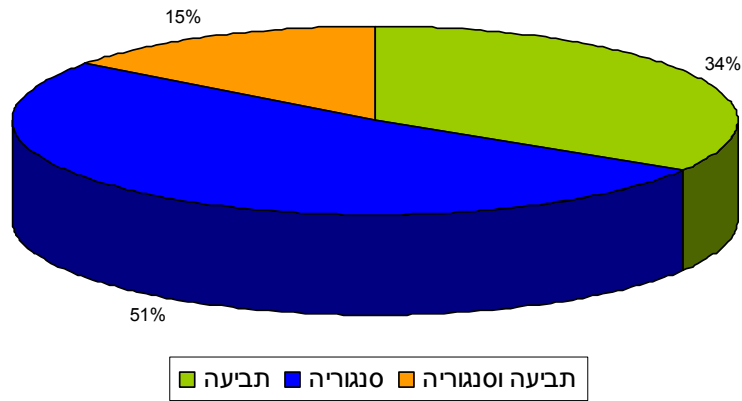
הנתונים מתייחסים לערעורים שנדונו בשנת העבודה
(בשונה מנתון המתייחס לערעורים שהוגשו בשנת העבודה)

2008				2007				2006			מגיש הערעור
חזרה לדיון מחדש	נדחה*	נתקבל	סה"כ	חזרה לדיון מחדש	נדחה*	נתקבל	סה"כ	נדחה	נתקבל	סה"כ	
11	0	50	61	4	6	77	87	2	41	43	תביעה
5	3	21	29	1	6	21	28	5	19	24	סגוריה

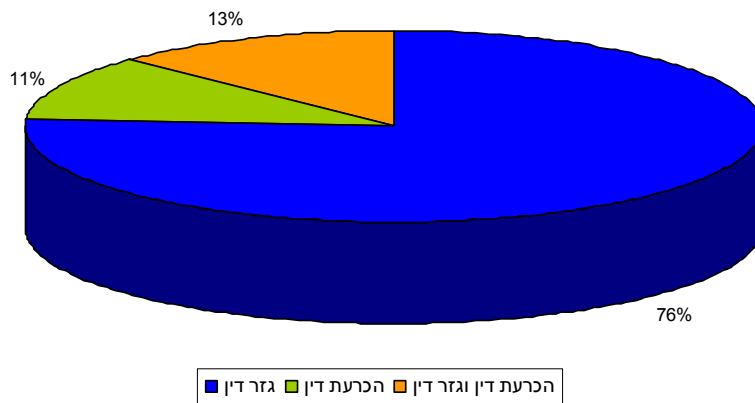
* קטגוריית ערעורים שנדחו
כוללת בתוכה ערעורים בהם
חזרו הצדדים מהערעור

נספח ז'

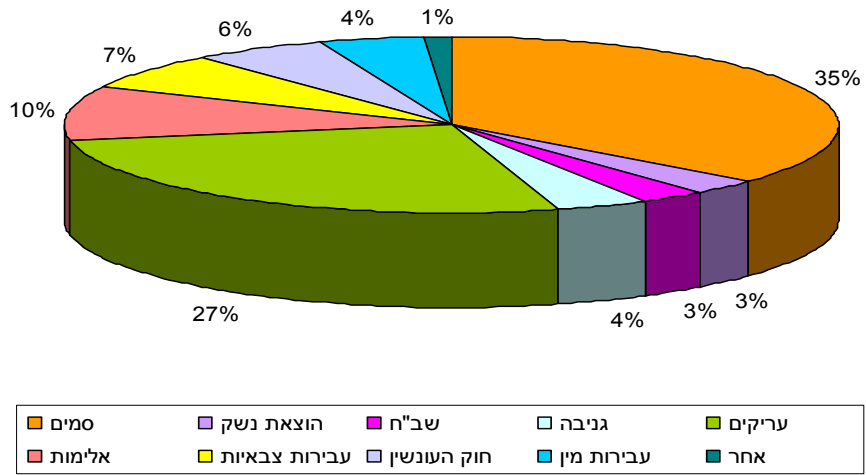
התפלגות ערעורים על בתי הדין המחוזיים בחתך מגיש הערעור - 2008

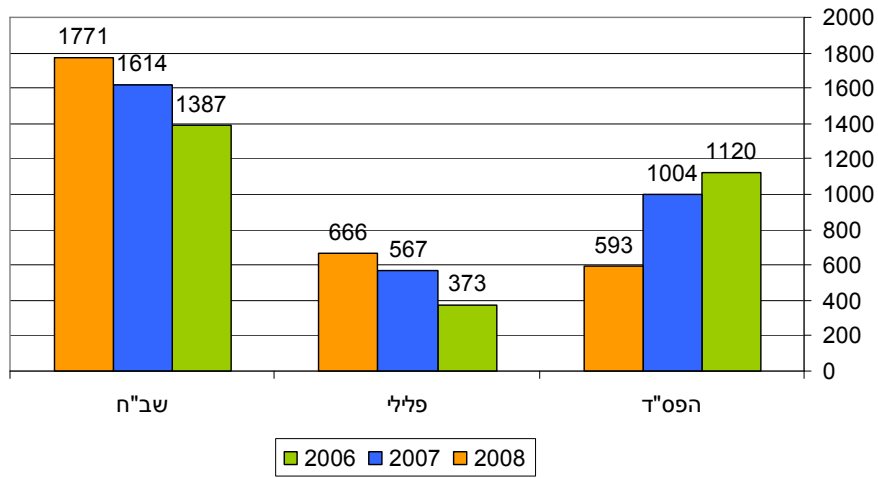
התפלגות ערעורים על בתי הדין המחוזיים בחתך מהות הערעור - 2008

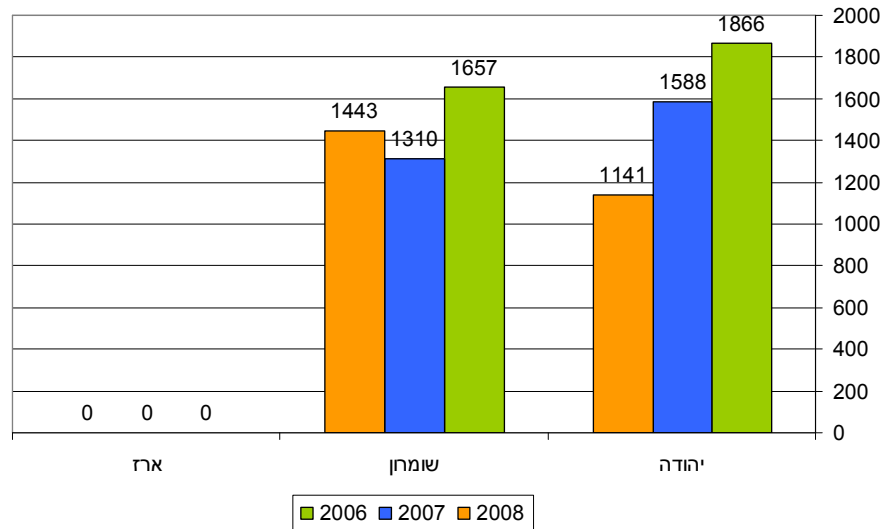
התפלגות ערעורים בחתך עבירה עיקרית - 2008

**נספח ח'
כתבי אישום שהוגשו בשטחים
השוואה רב שנתית 2008-2006**

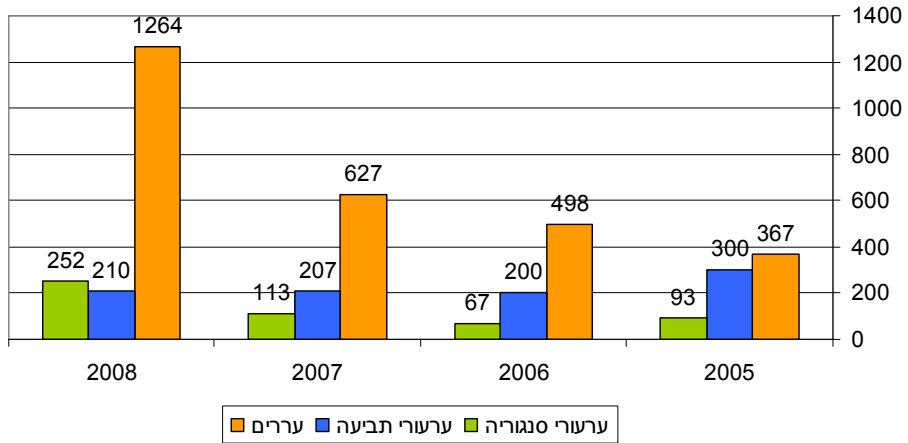

**כתבי אישום שהוגשו בעבירות פח"ע בחלוקה לבתי משפט
(השוואה רב שנתית 2008-2006)**

נספח ט'

ערעורים שהוגשו באיו"ש ובאזח"ע (השוואה רב שנתית 2006-2008)

נספח י'

צווי מעצר מנהלי שהוצאו (השוואה רב שנתית 2006-2008)

